Biblioteca Polirom

Amy Tan

Fiica tămăduitorului de oase

POLIROM

Una dintre cele mai în vogă autoare americane contemporane, **Amy Tan** s-a născut în 1952 în Oakland, California. Părinţii ei imigraseră din China în urma războiului civil. Studiază limba engleză şi lingvistica la San Jose State University. În 1974 se căsătoreşte cu Louis DeMattei. Debutează cu proză scurtă în reviste literare de prestigiu precum *FM* şi *Seventeen*. În 1987, după o călătorie în China, începe să scrie romanul *Clubul Norocoaselor*, publicat mai întâi în foileton în *Ladies' Home Journal*, *Atlantic Monthly* şi *San Francisco Focus*. Apărut în 1989, *Clubul Norocoaselor* a rămas nouă luni pe lista de bestselleruri a prestigiosului *New York Times* şi a fost tradus în peste douăzeci şi cinci de limbi. Romanul a fost nominalizat la National Book Award şi National Book Critics Circle Award şi a fost distins cu Bay Area Book Reviewers Award for Fiction şi Commonwealth Club Gold Award. Romanele *Soţia zeului bucătăriei* (1991), *Cele o sută de simţuri secrete* (1998) şi *Fiica tămăduitorului de oase* (2001) îi consolidează poziţia în fruntea listelor de bestselleruri. A mai publicat volumul de nonficţiune *Împotriva sorţii* (2003), precum şi două cărţi pentru copii. Amy Tan este, de asemenea, solista formaţiei Rock Bottom Remainders, din care mai fac parte scriitori celebri precum Stephen King şi Dave Barry şi care susţine concerte în scopuri caritabile.

Ruth, personajul principal al romanului *Fiica tămăduitorului de oase*, e o femeie între două vârste, cu o viaţă nici bună, nici rea, cu vagi frustrări pricinuite, în mare parte, de mama ei, o chinezoaică ajunsă în Statele Unite, care nu şi-a abandonat niciodată obiceiurile, crispările şi superstiţiile din lumea veche. După ce aceasta se îmbolnăveşte de Alzheimer, Ruth găseşte în casa părintească un fel de jurnal scris în chineză, pe care îl descifrează cu greu şi care o poartă în lumea strămoşilor, dezvăluindu-i adevăruri surprinzătoare, aruncând o lumină nouă asupra trecutului propriu şi ajutând-o să reconsidere tot ceea ce credea că ştie despre familia ei.

De aceeaşi autoare, în colecţia „Biblioteca Polirom" a apărut romanul *Clubul Norocoaselor* (2005) şi urmează să apară *Cele o sută de simţuri secrete*.

Amy Tan

Fiica tămăduitorului de oase

Traducere de Luana Schidu

POLIROM
2005

Mulţumiri nesfârşite dragei mele prietene şi editoare, minunata Faith Sale, decedată de curând. Spre uimirea mea, ea putea sesiza întotdeauna diferenţa dintre ceea ce încercam să scriu şi ceea ce voiam să scriu. Mi-a promis că mă va ajuta pe tot parcursul scrierii acestei cărţi şi, deşi a murit înainte ca eu s-o termin, cred că s-a ţinut de cuvânt.

Cea care m-a învăţat să scriu, mentorul meu de atâta vreme, Molly Giles, a preluat munca de redactor şi a însufleţit această carte în acele zile în care mie îmi era şi frică să o răsfoiesc. Îţi mulţumesc, Molly, pentru ochiul tău vigilent şi urechea ascultătoare, precum şi pentru sugestii, care întotdeauna au corespuns perfect intenţiilor mele. Am apreciat, de asemenea, dozele mari de optimism în vremuri care, putem să recunoaştem acum, au fost cumplite.

Am beneficiat de ajutorul, bunătatea şi protecţia lui Lou şi Greg, de îndrumarea Sandrei Dijkstra, a Annei Jardine şi a lui Aimee Taub, şi de sprijinul sufletesc primit de la toţi cei care au postat noaptea târziu pe site-ul AOL's Caregivers' Support for the Elderly.

Norocul şi destinul au vrut ca doi scriitori-fantomă să-mi vină în ajutor în timp ce scriam ultima variantă. Inima acestei poveşti este a bunicii mele, vocea – a mamei mele. Tot ce-i bun li se datorează şi deja le-am promis că data viitoare voi încerca să-mi iasă mai bine.

În ultima zi pe care mama a petrecut-o pe pământ am aflat numele ei adevărat, precum şi pe cel al bunicii mele. Această carte le este dedicată.

Adevărul

Iată lucrurile care știu că sunt adevărate:

Numele meu este Luling Liu Young. Numele soților mei au fost Pan Kaijing și Edwin Young; amândoi au murit și au luat cu ei și secretele noastre. Fiica mea este Ruth Luyi Young. S-a născut într-un An al Dragonului de Apă, iar eu într-unul al Dragonului de Foc. Așa că suntem la fel, dar din motive opuse.

Știu toate astea, dar există un nume pe care nu mi-l pot aminti. Se află în cel mai vechi strat al memoriei mele și nu pot să-l dezgrop. De o sută de ori am revăzut în minte dimineața aceea în care l-a scris Scumpa Mătușică. Aveam pe-atunci doar șase ani, dar eram foarte isteață. Știam să socotesc. Știam să citesc. Țineam minte totul și iată ce-mi amintesc despre dimineața aceea de iarnă.

Îmi era somn, încă nu mă sculasem din patul *kang* de cărămidă pe care îl împărțeam cu Scumpa Mătușică. Hornul cămăruței noastre se afla cel mai departe de soba din camera mare și cărămizile de sub mine se răciseră de mult. Am simțit că mă zgâlțâie cineva de umăr. Când am deschis ochii, Scumpa Mătușică

a început să scrie pe un petic de hârtie, apoi mi-a arătat ce scrisese.

— Nu văd, m-am plâns. E prea întuneric.

Ea s-a supărat, a pus hârtia pe dulap şi mi-a făcut semn că trebuie să mă scol. A aprins vasul cu jăratic de sub ceainic şi şi-a legat o eşarfă peste nas şi gură când a început să fumege. A turnat apă pentru spălat pe faţă în compartimentul ceainicului, iar când a fiert, a început ziua. Mi-a frecat faţa şi urechile. Mi-a făcut cărare şi mi-a pieptănat bretonul. A netezit cu apă toate şuviţele care stăteau în sus ca nişte picioare de păianjen. Apoi a strâns partea lungă a părului meu în două cozi şi le-a împletit. A legat partea de sus cu panglică roşie, iar pe cea de jos cu panglică verde. Am dat din cap, iar cozile mi-au săltat ca urechile fericite ale unor căţei de rasă. Iar Scumpa Mătuşică a adulmecat aerul de parcă şi ea ar fi fost un căţel care se întreba: Ce miroase aşa de bine? Adulmecând, îmi rostea porecla, Căţeluş. Aşa vorbea ea.

Nu avea voce, doar suspine şi horcăieli, sforăituri de vânt zdrenţuit. Îmi spunea câte ceva cu grimase şi mormăieli, cu sprâncenele dansându-i şi ochii aruncând săgeţi. Scria despre lume pe tăbliţa mea portabilă. Făcea şi desene cu mâinile ei înnegrite. Vorbitul cu mâinile, cu faţa sau cu creta erau limbajele mute şi puternice cu care crescusem.

Cât şi-a pieptănat părul strâns lipit de cap, m-am jucat cu cutia ei cu comori. Am scos un pieptene drăguţ, din fildeş, cu câte un cocoş sculptat la fiecare capăt. Scumpa Mătuşică se născuse în zodia Cocoşului.

— Pune-ţi ăsta, i-am cerut, ridicându-l. E drăguţ.

Eram încă destul de tânără ca să cred că frumuseţea vine din lucruri şi aş fi vrut ca mama să-i ofere mai multe. Dar Scumpa Mătuşică a scuturat din cap. Şi-a scos eşarfa, a arătat spre faţa ei şi şi-a încruntat sprâncenele. *Ce nevoie am eu de lucruri drăguţe?* spunea ea.

Bretonul îi cădea pe sprâncene la fel ca al meu. Restul părului era legat într-un coc şi prins cu un ac de argint. Avea o frunte dulce, de culoarea piersicii, ochi depărtaţi, obraji plini care se îngustau spre un nas mic şi cârn. Asta era partea de sus a feţei ei. Apoi venea partea de jos.

Şi-a agitat degetele înnegrite ca nişte flăcări flămânde. *Uite ce-a făcut focul.*

Nu mi se părea urâtă, nu aşa cum li se părea altor membri ai familiei noastre. *„Ai-ia*, până şi un demon şi-ar ieşi din piele văzând-o", am auzit-o odată pe Mama remarcând. Când eram mică, îmi plăcea să-mi plimb degetele în jurul gurii Scumpei Mătuşici. Era o enigmă. Jumătate era şifonată, jumătate netedă şi complet închisă. Interiorul obrazului ei drept era ţeapăn ca pielea tăbăcită, cel stâng era umed, catifelat. Acolo unde gingiile îi arseseră, îi căzuseră dinţii. Iar limba îi era ca o rădăcină uscată. Nu putea gusta plăcerile vieţii: sărat şi amar, acru şi iute, condimentat, dulce şi gras.

Nimeni altcineva nu înţelegea felul de a vorbi al Scumpei Mătuşici, aşa că trebuia să traduc cu voce tare ce voia să spună. Dar nu

totul, nu şi poveştile noastre secrete. Îmi povestea adeseori despre tatăl ei, Faimosul Tămăduitor de Oase din Gura Muntelui, despre peştera în care găsiseră oasele de dragon, despre cum oasele erau divine şi puteau vindeca orice suferinţă, mai puţin o inimă rănită.

— Mai spune-mi, am zis în dimineaţa aceea, dorindu-mi o poveste despre cum îşi arsese faţa şi devenise doica mea.

Eram înghiţitoare de flăcări, a spus ea cu mâinile şi ochii. *Sute de oameni veneau să mă vadă în piaţă. Aruncam carne crudă de porc în gura mea arzândă, adăugam ardei iute şi fasole bătută, le amestecam, apoi ofeream bucăţelele oamenilor să le guste. Dacă spuneau „Delicios!", deschideam gura ca pe o pungă, ca să prind monedele de aramă pe care le aruncau. Într-o zi însă, am mâncat focul şi focul s-a întors şi m-a mâncat el pe mine. După aceea, am hotărât să nu mai fiu o oală de gătit, aşa că am devenit doica ta.*

Am râs şi am bătut din palme, căci această poveste inventată îmi plăcea cel mai mult. În ziua anterioară, mi-a spus că privise o stea nenorocoasă căzând din cer şi atunci ea a aterizat în gura ei deschisă şi i-a ars faţa. Cu o zi înainte, mi-a povestit că mâncase ceva ce crezuse că era un fel de mâncare condimentată din Hunan, dar descoperise că erau de fapt cărbunii folosiţi la gătit.

Gata cu poveştile, mi-a spus acum Scumpa Mătuşică, vorbind repede cu mâinile. *E aproape ora micului dejun şi trebuie să ne rugăm cât ne este încă foame.* Scoase peticul de hârtie din dulap, îl îndoi şi îl vârî în căptuşeala

pantofului. Ne-am pus hainele de iarnă matlasate şi am ieşit în coridorul friguros. Aerul mirosea a foc de cărbuni din celelalte aripi ale casei. L-am văzut pe Bătrânul Bucătar încordându-şi braţul ca să tragă de cumpăna fântânii. Am auzit o chiriaşă ţipând la nora ei leneşă. Am trecut pe lângă camera pe care sora mea, Gaoling, o împărţea cu Mama; amândouă dormeau încă. Ne-am grăbit spre cămăruţa orientată spre sud, sala strămoşilor. În prag, Scumpa Mătuşică mi-a aruncat o privire de avertizare. *Fii umilă. Scoate-ţi pantofii.* În ciorapi, am păşit pe gresia cenuşie şi rece. Deodată, tălpile mi-au fost străpunse de o răceală de gheaţă care mi-a urcat de-a lungul picioarelor, prin trup, şi a început să-mi curgă nasul, apoi m-a apucat tremuratul.

Peretele din faţa mea era tapetat cu pergamente suprapuse, cu cuplete, cadouri făcute familiei noastre de învăţaţi care folosiseră cerneala noastră în ultimele două sute de ani. Învăţasem să citesc unul, un tablou-poem: „Umbre de peşti săgeată pe râu în jos", ceea ce însemna că cerneala noastră era întunecată, frumoasă şi fluidă. Pe masa lungă a altarului se aflau două statui, Zeul Longevităţii cu barba lui albă în cascadă, şi Zeiţa Milei, cu faţa ei netedă, fără griji. Ochii ei negri priveau într-ai mei. Doar ea asculta plângerile şi dorinţele femeilor, zicea Scumpa Mătuşică. În jurul statuilor erau atârnate tăbliţe pe care erau sculptate feţele şi numele strămoşilor familiei Liu. Nu sunt acolo toţi strămoşii mei, mi-a spus Scumpa Mătuşică, doar cei pe care familia mea i-a considerat cei mai importanţi. Ale

celor mai puţin importanţi şi ale femeilor erau înghesuite în cufere sau uitate.

Scumpa Mătuşică a aprins mai multe beţişoare aromate. A suflat în ele până au început să ardă mocnit. Curând s-a ridicat şi mai mult fum – un amestec din răsuflarea noastră, ofrandele noastre şi norii negri pe care eu îi credeam fantome ce-aveau să încerce să mă tragă în jos ca să rătăcesc cu ele în Lumea lui Yin. Scumpa Mătuşică mi-a spus odată că trupul se răceşte când e mort. Şi cum eu eram îngheţată până în măduva oaselor în dimineaţa aceea, îmi era frică.

— Mi-e frig, am scâncit, cu lacrimi pe obraji.

Scumpa Mătuşică s-a aşezat pe un taburet şi m-a tras în poala ei. *Gata, Căţeluş,* m-a dojenit ea blând, *altfel lacrimile or să ţi se preschimbe în ţurţuri şi or să-ţi scoată ochii.* Îmi frământa picioarele repede, ca pe aluat. *E mai bine? Dar acum, e mai bine?*

După ce m-am oprit din plâns, Scumpa Mătuşică a mai aprins nişte beţişoare. S-a întors în prag şi a luat de jos unul din pantofii ei. Încă-l mai văd: pânza albastră prăfuită, paspoalul negru, mica frunză brodată acolo unde reparase o gaură. Am crezut că avea să-şi ardă pantoful ca un dar trimis morţilor. Ea a scos însă din căptuşeală peticul de hârtie cu înscrisul pe care mi-l arătase mai devreme. A dat din cap spre mine şi mi-a spus prin gesturi: *Iată numele meu de familie, numele tuturor tămăduitorilor de oase.* Mi-a pus iar în faţă numele de pe hârtie şi a spus: *Să nu uiţi niciodată numele ăsta,* apoi l-a pus cu grijă pe altar. Ne-am înclinat şi ne-am ridicat,

ne-am înclinat şi ne-am ridicat. De fiecare dată când înălţam capul, mă uitam la numele acela. Şi numele era...

De ce nu mai pot să-l văd? Am rostit o sută de nume de familie şi nici unul nu provoacă vreun declic al memoriei. Era un nume neobişnuit? L-am pierdut pentru că l-am ţinut secret prea multă vreme? Poate l-am pierdut în acelaşi fel în care îmi pierdeam toate lucrurile favorite – jacheta pe care mi-a dat-o Gao Ling când am plecat la orfelinat, rochia despre care al doilea soţ al meu spunea că mă face să arăt ca o stea de cinema, primul costumaş care i-a rămas mic lui Luyi. De fiecare dată când îmi plăcea ceva în mod special, îl puneam în cufărul meu cu lucruri bune. Ascundeam acele lucruri atâta vreme încât aproape uitam că le am.

În dimineaţa asta mi-am adus aminte de cufăr. M-am dus să pun în el cadoul pe care mi-l făcuse Luyi de ziua mea. Perle gri din Hawaii, incredibil de frumoase. Când am deschis capacul, s-a ridicat un nor de molii, un şuvoi de insecte. Am găsit înăuntru o reţea de găuri împletite, una după alta. Florile brodate, culorile strălucitoare dispăruseră. Aproape tot ce contase în viaţa mea dispăruse şi cel mai rău era că pierdusem numele Scumpei Mătuşici.

Scumpă Mătuşică, cum ne cheamă? Mereu mi-am dorit să port numele meu adevărat. Vino şi ajută-mă să-mi amintesc. Nu mai sunt o fetiţă. Nu mi-e frică de fantome. Mai eşti supărată pe mine? Nu mă recunoşti? Sunt Luling, fiica ta.

Partea întâi

Unu

De opt ani, întotdeauna începând din 12 august, Ruth Young îşi pierdea vocea.

Prima dată s-a întâmplat când s-a mutat în apartamentul lui Art din San Francisco. Câteva zile bune, Ruth n-a putut decât să şuiere ca un ceainic uitat pe foc. S-a gândit că era vreun virus sau poate o alergie la o anumită ciupercă din imobil.

Când şi-a pierdut vocea din nou, era la prima aniversare a zilei când se mutaseră împreună, iar Art a spus în glumă că laringita ei trebuie să fie psihosomatică. Ruth s-a întrebat dacă nu cumva era. În copilărie, şi-a pierdut vocea când şi-a rupt mâna. De ce? La cea de-a doua aniversare, ea şi Art priveau stelele în Grand Tetons. Conform unui afiş din parc, „În punctul culminant al Perseidelor, în jur de 12 august, sute de «stele căzătoare» luminează cerul din oră în oră. Sunt de fapt fragmente de meteoriţi care străpung atmosfera terestră, arzând în cădere". Ruth admira în tăcere împreună cu Art spectacolul de lumini de pe fundalul întunericului de catifea. Nu credea cu adevărat că laringita ei era influenţată de stele sau că ploaia de meteoriţi avea ceva de-a face cu incapacitatea ei de a vorbi.

Mama ei îi spusese însă adeseori în copilărie că stelele căzătoare erau de fapt „trupuri de fantome care se topesc" şi că purta ghinion să le vezi. Dacă le vedeai, însemna că o fantomă încerca să vorbească cu tine. Pentru mama ei, aproape orice era semn de fantome: castroane sparte, lătrat de câini, telefoane la care nu se auzea decât tăcere sau o respiraţie grea la capătul celălalt al firului.

In august următor, în loc să aştepte instalarea muţeniei, Ruth le-a explicat clienţilor şi prietenilor că obişnuia să ţină un jurământ al tăcerii vreme de o săptămână. „Este un ritual anual", a spus ea, „ca să-mi ascut conştiinţa în privinţa cuvintelor şi a necesităţii lor". Unul dintre clienţii ei, un psihoterapeut New Age, vedea tăcerea voluntară ca pe un „proces minunat" şi a hotărât că va face şi el acelaşi lucru, ca să-şi poată include descoperirile fie într-un capitol despre dinamica familiilor disfuncţionale, fie într-unul despre tăcerea ca terapie.

De atunci înainte, boala lui Ruth a fost ridicată la rang de eveniment anual oficial. Înceta să vorbească cu două zile înainte de a-i pieri vocea de la sine. Refuza politicos oferta lui Art de a vorbi amândoi prin semne. Considera starea ei de muţenie o decizie, o chestiune de voinţă, şi nu o boală sau un mister. De fapt, a ajuns să-i placă pauza de vorbire; o săptămână întreagă nu avea nevoie să-şi consoleze clienţii, să-i amintească lui Art despre programele sociale, să-şi avertizeze fiicele să fie atente sau să se simtă vinovată că nu-i telefonase mamei sale.

Accsta era al nouălea an. Ruth, Art şi fetele străbătuseră cu maşina cei trei sute de kilometri până la lacul Tahoe pentru Zilele Fără Vorbe, cum le numeau ei. Ruth îşi imagina că ei patru se vor plimba ţinându-se de mâini pe malul râului Truckee ca să privească ploaia nocturnă de meteoriţi într-o veneraţie tăcută. Dar ţânţarii lucrau peste program şi Dory a scâncit că văzuse un liliac, la care Fia a tachinat-o:

— Cui îi pasă de turbare când pădurea e plină de ucigaşi înarmaţi cu topoare?

După ce-au fugit înapoi la cabană, fetele au spus că s-au plictisit.

— Nu avem televiziune prin cablu? s-au plâns ele.

Aşa că Art le-a dus cu maşina în Tahoe City şi au închiriat casete video, în special filme de groază. El şi fetele au dormit în cea mai mare parte a vizionării şi, deşi Ruth detesta filmele, nu s-a putut abţine să nu se uite. A visat bone demente şi extraterestri nămoloşi.

Duminică, când s-au întors acasă la San Francisco, prost dispuşi şi transpiraţi, au descoperit că nu aveau apă caldă. Rezervorul se spărsese şi dipozitivul de încălzire părea complet ars. Au fost siliţi să se descurce cu apă încălzită în ceainice; Art nu voia să fie escrocat de instalator cu taxe de urgenţă. Fără voce, Ruth nu putea protesta şi îi părea bine. Să protesteze ar fi însemnat să se ofere să plătească ea factura, ceea ce făcuse atât de des de când trăiau împreună încât toată lumea se aştepta la asta de la ea. Dar pentru că nu s-a oferit, s-a simţit meschină, apoi s-a enervat

că el n-a mai spus nimic despre asta. La culcare, el şi-a lipit nasul de ceafa ei şi a împuns-o uşor în spate. Când ea s-a încordat, a zis: „Cum vrei" şi s-a întors pe partea cealaltă, iar asta a făcut-o să se simtă respinsă. Voia să-i explice ce nu-i convenea – dar şi-a dat seama că nu ştia. Nimic anume nu-i provocase proasta dispoziţie. Curând s-a auzit sforăitul lui Art, în contratimp cu frustrarea ei, şi a rămas cu ochii larg deschişi în întuneric.

Era acum aproape miezul nopţii şi peste câteva ore Ruth avea să poată vorbi. Stătea în „Ungherul Tihnit", o fostă cămară care-i servea de birou acasă. Se urcă pe un scaun şi deschise o ferestruică. Iată-le – un fragment din priveliştea de un milion de dolari : turnurile roşii ale podului Golden Gate care despărţea apele, delimitând golful de ocean. Simţea pe faţă aerul umed şi antiseptic de rece. Privi cerul, dar era prea multă lumină şi ceaţă ca să vadă vreun „trup de fantomă" arzând. Începură să sune sirenele de ceaţă. Şi după încă un minut, Ruth văzu valurile înspumate, ca o pătură eterică acoperind oceanul şi întinzându-se spre pod. Mama ei îi spunea că ceaţa era de fapt aburul venit de la nişte dragoni încleştaţi în luptă, unul de apă, unul de foc. „Focul şi apa, când se întâlnesc, fac aburi", ar spune Luling în strania engleză cu accent britanic pe care o învăţase în Hong Kong. „Ştii asta. Ca un ceainic. Atingi, arzi la deget."

Ceaţa aluneca pe deasupra podului, devorând farurile maşinilor. Nouă din zece şoferi erau beţi la ora asta – Ruth citise asta undeva.

Sau poate o scrisese ea pentru un client. Coborî, dar lăsă fereastra deschisă.

Sirenele de ceaţă urlau în continuare. Sunau ca tubele dintr-o lucrare de Şostakovici, tragicomic. Dar e oare tragedia vreodată comică? Sau doar publicul râdea atotştiutor când victimele cădeau în trape deschise sau erau păcăliţi de oglinzi înşelătoare?

Încă foarte trează, Ruth se întoarse la birou. Chiar în clipa aceea avu o tresărire de îngrijorare, era ceva ce nu trebuia să uite. Era în legătură cu banii, cu un client sau vreo promisiune pe care le-o făcuse fetelor? Se apucă să facă ordine pe birou, aliniindu-şi cărţile de specialitate, sortând faxuri şi ciorne, punându-le semne colorate după clienţi şi programări. Mâine trebuia să se întoarcă la rutina de zi cu zi şi termene fixe, iar un birou ordonat îi dădea senzaţia unui nou început, a unei minţi neîmbâcsite. Toate îşi aveau locurile lor. Dacă nu ştia ce prioritate sau ce valoare avea un anumit obiect, îl arunca în sertarul din dreaptajos al biroului. Acum însă biroul era plin de scrisori la care nu răspunsese, ciorne abandonate, bucăţi de hârtie pe care notase idei pe care poate avea să le folosească mai târziu. Scoase un teanc de foi prinse laolaltă de pe fundul sertarului, intenţionând să scoată toate lucrurile care zăcuseră prea mult timp acolo din neglijenţă.

Erau nişte pagini în chineză, cu scrisul mamei ei. I le dăduse Luling cu vreo cinci-şase ani înainte. „Câteva lucruri vechi despre familia mea", îi spusese ea, cu acea nonşalanţă stângace care arăta că paginile erau importante.

„Povestea mea, începând de când eram doar o fetiţă. Scriu pentru mine, dar poate citeşti, să vezi cum crescut eu şi cum venit în ţara asta." Ruth auzise câte ceva despre viaţa mamei sale de-a lungul anilor, dar era mişcată de timiditatea cu care îi ceruse să citească ceva la care în mod evident se străduise din greu. Paginile conţineau rânduri verticale drepte, fără tăieturi, lăsând-o pe Ruth să presupună că mama ei îşi copiase încercările de dinainte.

Încercase să descifreze paginile. Mama ei îi băgase cândva oarece caligrafie chineză în cap, cu toată rezistenţa ei, şi încă mai recunoştea unele caractere: „lucru", „eu", „adevăr". Dar ca să descifreze restul era nevoie să compare caracterele şerpuite ale lui Luling cu cele uniforme, dintr-un dicţionar chinez-englez. „Iată lucrurile care ştiu că sunt adevărate", era prima propoziţie. Lui Ruth îi luase o oră să traducă asta. Îşi propuse să descifreze o propoziţie pe zi. Şi, conform acestui plan, în seara următoare mai traduse o propoziţie: „Numele meu este Luling Liu Young". Asta a fost simplu, doar cinci minute. Apoi veneau numele soţilor lui Luling, din care unul era tatăl lui Ruth. Soţi? Ruth fu surprinsă când citi că mai fusese unul. Şi ce voia să spună mama ei cu „şi au luat cu ei şi secretele noastre"? Ruth voia să afle imediat, dar n-o putea întreba pe mama ei. Ştia din experienţă ce se întâmpla ori de câte ori o ruga să transpună caracterele chinezeşti în engleză. Mai întâi Luling o certa pentru că nu a studiat chineza cu destul sârg când era mică. Apoi, ca să descifreze fiecare caracter, mama ei divaga

în trecut, explica în amănunt sensurile infinite ale cuvintelor chinezeşti : „Secret nu înseamnă numai nu pot spun. E secret care poţi răni sau secret care blesteamă, poate face rău la tine pentru totdeauna, nu mai poţi schimba după asta..." Şi apoi vorbea fără şir despre cine spunea secretul, fără să spună care era acesta, şi alte vorbe fără şir despre cum persoana respectivă murise într-un fel groaznic, de ce se întâmplase aşa ceva, cum s-ar fi putut evita, dacă nu s-ar fi întâmplat cutare şi cutare lucru cu o mie de ani în urmă. Dacă Ruth dădea vreun semn de nerăbdare când asculta, Luling se simţea jignită şi jura că nimic din toate astea nu avea importanţă pentru că oricum în curând avea să moară, într-un accident, pentru că cineva îi urase să aibă ghinion, sau va fi ucisă. Apoi reîncepea tratamentul tăcerii, pedeapsă care dura zile sau săptămâni întregi, până când Ruth nu mai suporta şi îşi cerea scuze.

Aşa că Ruth n-o întrebă pe mama ei. Hotărî în schimb să-şi rezerve câteva zile în care să se poată concentra pe traducere. Îi spuse asta mamei ei şi Luling o avertiză: „Nu aştepta prea mult". După aceea, ori de câte ori mama ei o întreba dacă terminase de citit povestea, Ruth răspundea : „Era cât pe ce, dar s-a întâmplat ceva cu un client". Mai interveneau şi alte crize, legate de Art, de fete sau de casă, precum şi vacanţa.

„Prea ocupată pentru mama", se plângea Luling. „Niciodată prea ocupată mers la film, plecat, vizitat prieteni."

În ultimul an, mama ei încetase să mai spună ceva despre asta, iar Ruth se întreba: Renunţase? Imposibil. Probabil uitase. Între timp, paginile ajunseseră pe fundul sertarului de la birou.

Acum că ieşiseră din nou la suprafaţă, Ruth se simţea vinovată. Poate că ar trebui să angajeze pe cineva care ştia bine chineza. Era posibil ca Art să fi auzit de cineva – vreun student la limbi străine, vreun profesor pensionar destul de bătrân ca să cunoască şi caracterele tradiţionale, nu doar pe cele simplificate. Îndată ce-o să aibă timp, o să-l întrebe. Puse hârtiile deasupra teancului, apoi închise sertarul, simţindu-se deja mai puţin vinovată.

A doua zi dimineaţă când se trezi, Art se sculase deja şi îşi făcea exerciţiile de yoga în camera alăturată. „Hei", spuse ea pentru sine, „e cineva acolo?" Îi revenise vocea, chiar dacă era răguşită pentru că n-o folosise.

Pe când se spăla pe dinţi în baie, o auzi pe Dory miorlăindu-se:

— Vreau să mă uit. Dă înapoi! E şi televizorul meu.

Fia zbieră:

— Asta-i emisiune de copii mici şi tu asta eşti, uaa, uaaa, uaaa.

De la divorţul lui Art, fetele îşi împărţiseră timpul între casa mamei lor şi a tatălui lor vitreg din Sausalito şi apartamentul edwardian al lui Art de pe Valejo Street. O dată la două săptămâni, ei patru – Art, Ruth, Sofia şi Dory – se trezeau înghesuiţi în cinci camere miniaturale, într-una din ele abia încăpând

un pat de cazarmă. Nu aveau decât o baie, demodată şi incomodă, pe care Ruth o detesta. Cada de fier pe picioare de leu era la fel de relaxantă ca un sarcofag, iar chiuveta pe piedestal cu robinete separate dădea apă ori clocotită, ori îngheţată. Când se întinse să ia aţa dentară, Ruth răsturnă alte obiecte de pe pervaz: loţiuni antirid, leacuri pentru coşuri, forfecuţe de tuns părul din nas şi o cană de plastic în care erau înghesuite nouă periuţe de dinţi cărora niciodată nu li se cunoscuseră prea bine proprietarii ori vârstele. Pe când repara dezastrul, uşa fu zguduită de bătăi disperate.

— Ai răbdare! zise ea cu voce răguşită.

Bătăile continuară. Se uită la orarul de folosire a băii pe luna august, lipit pe ambele feţe ale uşii. Acolo scria cât se putea de clar cine era la rând din sfert în sfert de oră. Ea se pusese ultima pe listă şi, pentru că toţi întârziau, suporta consecinţele cumulate. Sub orar, fetele adăugaseră reguli şi amendamente, o listă de abateri şi amenzi pentru infracţiuni privind folosirea chiuvetei, a toaletei şi a duşului, precum şi o proclamaţie despre ce anume constituia dreptul la intimitate faţă de o URGENŢĂ REALĂ (subliniat de trei ori).

Bătăile fură reluate.

— Ruuuth! La telefon, am zis!

Dory crăpă uşa şi strecură prin ea un telefon fără fir. Cine telefona la şapte jumătate dimineaţa? Mama ei, fără îndoială. Luling părea să facă o criză ori de câte ori Ruth n-o suna câteva zile la rând.

— Ruthie, ţi-a revenit vocea? Poţi să vorbeşti?

Era Wendy, prietena ei cea mai bună. Vorbeau aproape zilnic. O auzi suflându-şi nasul. Plângea oare?

— Ce s-a întâmplat? şopti Ruth.

Nu-mi spune, nu-mi spune, mimă ea din buze în ritmul bătăilor propriei inimi. Wendy avea să-i spună că avea cancer, era sigură de asta. Senzaţia de disconfort din seara precedentă începu să i se strecoare în vene.

— Sunt încă şocată, zise Wendy. O să... Stai un pic. Mă sună altcineva.

Nu poate fi vorba de cancer, îşi spuse Ruth. Poate fusese jefuită, îi intraseră hoţii în casă şi acum suna poliţia să îi ia declaraţia. Orice-ar fi fost, trebuia să fie ceva grav, altfel Wendy n-ar fi plâns. Ce să-i spună? Ruth îşi sprijini receptorul de umăr şi îşi trecu degetele prin părul tuns perie. Observă că argintul oglinzii se cojise pe alocuri. Sau avea fire de păr albe? Curând avea să împlinească patruzeci şi şase de ani. Când începuseră obrajii ei ca de copil să se retragă? Şi când te gândeşti că detestase întotdeauna că avea faţa şi pielea ca de adolescentă. Acum colţurile gurii îi erau lăsate în jos. Asta o făcea să pară nemulţumită, ca mama ei. Ruth îşi învioră buzele cu ruj. Bineînţeles, în alte aspecte nu semăna cu mama ei, slavă Domnului! Mama ei era veşnic nemulţumită de tot şi de toate. Luling o cufundase într-un climat de disperare compactă tot timpul copilăriei sale. De aceea Ruth nu suporta să se certe cu Art. Făcea eforturi serioase să nu se înfurie. Uneori ajungea însă la limită şi

erupea, doar pentru ca mai târziu să se întrebe de ce-şi pierduse controlul.

Wendy reveni la telefon.

— Mai eşti acolo? Scuză-mă. Facem distribuţia pentru filmul ăla despre cutremur şi sună câte un milion de oameni o dată.

Wendy avea agenţia ei proprie, specializată în a căuta figuranţi care să dea culoarea locală de San Francisco. Poliţişti cu mustaţa pe oală, travestiţi cu picioare de doi metri, personaje mondene care îşi erau, fără să ştie, propria caricatură.

— Şi colac peste pupăză mă simt ca naiba, zise Wendy, şi se opri să strănute şi să-şi sufle nasul.

Aşadar nu plângea, realiză Ruth, înainte ca telefonul să bipăie de două ori.

— Fir-ar să fie, zise Wendy. Stai puţin. Să scap şi de telefonul ăsta.

Lui Ruth îi displăcea să fie pusă să aştepte. Ce era aşa de teribil că Wendy trebuia să-i spună cu noaptea în cap? Avusese oare soţul ei o aventură? Joe? Nu, nu dragul de Joe. Atunci, ce?

Art îşi băgă capul pe uşă şi îi arătă ceasul. Şapte şi douăzeci şi cinci, zise el doar din buze. Ruth tocmai voia să-i spună că Wendy avea să-i comunice ceva urgent, dar el o pornise deja pe holul îngust.

— Dory! Fia! Hai mai repede! Ruth vă duce la patinoar în cinci minute. Daţi-i bătaie.

Fetele ţipară şi Ruth se simţi ca un cal de curse la linia de start.

— Sunt gata într-o clipă! strigă ea. Şi, fetelor, dacă nu aţi mâncat nimic, beţi lapte, un

pahar plin, să nu-mi muriţi de vreun şoc hipoglicemic.

— Nu spune „muriţi", se zburli Dory. Nu pot să sufăr când spui asta.

— Doamne, ce se întâmplă acolo? Wendy era din nou pe fir.

— Obişnuitul început de săptămână, răspunse Ruth. Haosul este penitenţa pentru plăcere.

— Mda, cine a spus asta?

— Eu. Aşa, şi cum ziceai...?

— Promite-mi mai întâi că n-o să spui nimănui.

Wendy strănută din nou.

— Sigur.

— Nici măcar lui Art, şi mai ales domnişoarei Giddy.

— Gideon? Eii, în privinţa *lui* nu ştiu dacă pot să-ţi promit.

— Aseară, începu Wendy, m-a sunat mama într-o stare de euforie.

În timp ce Wendy continua, Ruth dădu fuga în dormitor să termine cu îmbrăcatul. Când nu se grăbea, îi plăcea să asculte pălăvrăgeala prietenei ei. Wendy era o baghetă magică pentru tulburările ciudate ale atmosferei terestre. Era martora unor scene bizare: trei albinoşi care locuiau în Golden Gate Park, un BMW înghiţit brusc de un tanc septic vechi în Woodside, un bizon plimbându-se pe Taraval Street. Era expertă în petreceri care-i făceau pe oameni să se dea în spectacol, să înceapă aventuri şi să provoace alte scandaluri autoregenerante. Ruth era de părere că Wendy îi

făcea viaţa mai animată, dar astăzi nu era momentul pentru animaţie.

— Ruth! zise Art pe un ton de avertizare. Fetele or să întârzie.

— Îmi pare rău, Wendy. Trebuie să duc fetele la şcoala de patinaj...

Wendy o întrerupse:

— Mami s-a măritat cu antrenorul ei personal! M-a sunat să-mi spună. El are treizeci şi opt de ani, ea – şaizeci şi patru. Îţi vine să crezi?

— O... mamă!

Ruth era uluită. Şi-o imagină pe doamna Scott cu un mire cu papion şi şort de gimnastică, amândoi rostind jurămintele maritale pe o bandă de alergare. Era Wendy supărată? Voia să spună ce trebuia. Dar ce? Cu vreo cinci ani în urmă, propria ei mamă avusese un fel de prieten, dar el avea optzeci de ani. Ruth sperase că T.C. avea să se însoare cu Luling şi s-o ţină ocupată. În loc de asta, T.C. murise de infarct.

— Ascultă, Wendy, ştiu că e important, pot să te sun după ce le las pe fete?

După ce închise, Ruth îşi reaminti ce treburi avea de făcut în ziua aceea. Zece lucruri, şi ridică degetul mare. Unu, să ducă fetele la şcoala de patinaj. Doi, să ia costumele lui Art de la curăţătorie. Trei, să cumpere de mâncare pentru cină. Patru, să le ia pe fete de la patinoar şi să le lase la prietena lor care locuia pe Jackson Street. Cinci şi şase, să dea telefon clientului ăluia arogant, Ted, apoi lui Agapi Agnos, care chiar îi plăcea. Şapte, să termine schiţa pentru un capitol al cărţii lui Agapi

Agnos. Opt, să-şi sune agentul, pe Gideon, pe care Wendy îl detesta. Şi nouă – ce naiba era Nouă? Ştia ce era Zece, ultima sarcină a zilei. Trebuia s-o sune pe Miriam, fosta soţie a lui Art, s-o întrebe dacă îşi lăsa fetele la ei în weekendul Festivalului Lunii Pline, întâlnirea anuală a Tinerilor, la care ea era gazdă anul acesta.

Aşadar, care era Nouă? Întotdeauna îşi organiza ziua numărând pe degete. Fiecare zi avea fie cinci, fie zece puncte. Nu era rigidă: se putea adăuga pe degetele de la picioare, care permiteau zece sarcini neprevăzute. Nouă, Nouă... Putea să decidă că la punctul Unu trebuia s-o sune pe Wendy şi să dea totul înainte. Dar ştia că telefonul acela trebuia să fie un deget de la picior, ceva în plus, un Unsprezece. Ce era Nouă? Nouă era de obicei ceva important, un număr semnificativ, ceea ce mama ei numea numărul plenitudinii, un număr care însemna întotdeauna *Nu uita sau rişti să pierzi totul.* Era Nouă ceva legat de mama ei? Întotdeauna exista *ceva* care s-o preocupe în legătură cu mama ei. Nu era ceva de care să trebuiască să-şi aducă aminte în mod special. Era o stare de spirit.

Luling o învăţase să numere pe degete ca să ţină minte. Cu această metodă, Luling nu uita niciodată nimic, mai ales minciunile, trădările şi toate faptele rele pe care le făcuse Ruth de când se născuse. Ruth încă şi-o mai imagina pe mama ei numărând în stil chinezesc, începând de la degetul mic şi îndoind fiecare deget spre palmă, mişcare pe care Ruth o interpreta ca însemnând că orice alte posibilităţi sau căi de scăpare erau închise. Ruth îşi ţinea degetele

desfăcute, în stil american. Ce era Nouă? Îşi puse o pereche de sandale solide.

Art apăru în prag.

— Iubito? Să nu uiţi să chemi instalatorul pentru boiler.

Instalatorul *nu* avea să fie numărul Nouă, îşi zise Ruth, în nici un caz.

— Îmi pare rău, iubitule, ai putea să-l suni tu? Am o zi destul de plină.

— Am întâlniri şi după aia trei apeluri.

Art lucra în calitate de lingvist consultant, anul acesta la cazuri în care erau implicaţi puşcăriaşi surzi care fuseseră arestaţi şi judecaţi fără a fi avut acces la interpreţi.

E casa ta, îi venea lui Ruth să spună. Dar se străduí să pară rezonabilă, ca Art.

— Nu poţi să suni de la birou între două întâlniri?

— Şi după aia ar trebui să te sun pe tine să văd când poate să vină ca să te găsească acasă.

— Nu ştiu *exact* când o să fiu acasă. Şi ştii cum sunt tipii ăştia. Spun că vin la unu şi apar la cinci. Doar pentru că lucrez acasă nu înseamnă că nu am o slujbă adevărată. Am o zi absolut nebunească. În primul rând, trebuie să...

Şi începu să-şi enumere treburile.

Art dădu din umeri şi oftă.

— De ce trebuie să complici totul în halul ăsta? Am vrut să spun *dacă* se poate, *dacă* ai timp... Uf, las-o baltă.

Îi întoarse spatele.

— Bine, bine, o să mă ocup eu. Dar dacă îţi termini întâlnirile mai devreme, poţi să vii acasă?

— Sigur.

Art o sărută pe frunte.

— Mersi. Nu te-aş fi rugat dacă n-aş fi fost prins până peste urechi.

O sărută din nou.

— Te iubesc.

Ea nu-i răspunse, iar după ce el ieşi, îşi luă haina şi cheile, apoi le văzu pe fete în capătul coridorului, privind-o critic. Îşi ridică degetul mare de la picior. Doisprezece, apa caldă.

Ruth porni maşina şi încercă frânele ca să fie sigură că mergeau. În timp ce le ducea pe Fia şi Dory la patinoar, încă îşi mai bătea capul să-şi amintească ce era Nouă. O luă alfabetic, sperând că una dintre litere avea să-i spună ceva. Nimic. Ce visase în noaptea trecută, când adormise în sfârşit? Fereastra unui dormitor, o formă întunecată în golf. Descoperise, îşi amintea acum, că perdelele erau transparente şi ea era goală. Se uitase în sus şi îi văzuse pe vecinii din blocul de vizavi rânjind. Îi priviseră *părţile* cele mai intime în momentele cele mai intime. Apoi începuse să urle un radio. *Bip! Bip! Bip!* „Acesta a fost un test al Radiodifuziunii Americane pentru semnalul de pregătire în caz de dezastre." Apoi intervenise o altă voce, a mamei ei: „Nu, nu, ăsta nu test! Àsta adevărat!" Şi forma întunecată din golf crescu şi se transformă într-un val uriaş.

Poate că numărul Nouă avea totuşi legătură cu instalatorul: val de apă, boiler stricat. Enigma era rezolvată. Dar ce era cu perdelele

transparente? Asta ce însemna? O cuprinse din nou neliniştea.

— O ştii pe fata aia nouă care-i place lui Darien? o auzi pe Fia spunându-i surorii ei. Are un păr superb. Îmi vine s-o omor.

— Nu spune „s-o omor"! zise Dory. Ţii minte ce ne-au spus anul trecut la adunare? Spui cuvântul ăsta, mergi la închisoare.

Fetele erau amândouă pe bancheta din spate. Ruth propusese ca una din ele să stea lângă ea în faţă, ca să nu se simtă ca un şofer. Dar Dory zisese: „E mai uşor să deschidem o singură uşă". Ruth nu-i răspunsese. Adeseori i se părea că fetele o testau, să vadă dacă se enerva. Când erau mai mici, o iubiseră, Ruth era sigură. Simţise asta cu o furnicătură de plăcere în piept. Se certau care din ele s-o ţină de mână sau să stea lângă ea. Se ghemuiau lângă ea când erau speriate şi se prefăceau des că sunt, mieunând ca nişte pisoi neajutoraţi. Acum păreau să se afle într-un soi de competiţie care din ele reuşea s-o irite mai tare şi câteodată trebuia să facă un efort să-şi aducă aminte că adolescenţii aveau suflet.

Dory avea treisprezece ani şi era dolofană, mai masivă decât sora ei de cincisprezece ani. Îşi purtau părul castaniu la fel, într-o coadă de cal prinsă în vârful capului, de unde se revărsa ca o fântână arteziană. Toate prietenele lor se pieptănau exact la fel, remarcase Ruth. Când era de vârsta lor, îşi dorise să-şi lase părul lung, ca alte fete, dar mama ei o punea să şi-l tundă scurt. „Păr lung ca o fecioară sinucigaşă", spunea Luling. Şi Ruth ştia că se referea la doica aceea care se sinucisese pe

când mama ei era mică. Ruth avusese coşmaruri în legătură cu asta, fantoma cu păr lung, şiroind de sânge, care striga după răzbunare.

Ruth parcă în zona de descărcare a patinoarului. Fetele se strecurară afară din maşină şi îşi puseră rucsacurile pe umeri.

— Pa! strigară ele.

Deodată, Ruth observă cum era îmbrăcată Fia – jeanşi pe şold şi o cămaşă scurtată care lăsa să se vadă vreo cincisprezece centimetri din burtă. Probabil că avusese jacheta încheiată când plecaseră de acasă. Ruth coborî geamul maşinii şi strigă:

— Fia, draga mea, vino puţin... Mi se pare mie sau cămaşa ta a intrat zdravăn la apă în ultimele zece minute?

Fia se întoarse încet şi îşi dădu ochii peste cap.

Dory râncji.

— Ţi-am spus eu.

Ruth se uită fix la buricul Fiei.

— Mama ta *ştie* că te îmbraci aşa?

Fia o făcu pe şocata în bătaie de joc, aşa cum reacţiona la cele mai multe lucruri.

— Uuf, ea mi-a cumpărat-o, e bine?

— Ei, mă îndoiesc că tatăl tău ar fi de acord. Te rog să-ţi ţii jacheta pe tine, chiar şi când patinezi. Dory, să-mi spui dacă şi-o scoate.

— Eu nu pârăsc pe nimeni!

Fia îi întoarse spatele şi se îndepărtă.

— Fia? Fia! Vino încoace. Ori îmi promiţi acum, ori te duc acasă să te schimbi.

Fia se opri, dar nu se întoarse.

— Bine, mormăi ea.

În timp ce-şi trăgea fermoarul jachetei, îi spuse lui Dory, destul de tare ca să audă şi Ruth:

— Are dreptate tata. Îi place *să complice aşaaaa de tare* lucrurile.

Remarca o umili şi o enervă. De ce spusese Art asta, şi mai ales în faţa fetelor? Ştia cât de mult o rănea. Un fost iubit îi spusese cândva că făcea viaţa mai complicată decât era şi după ce se despărţiseră ea se temuse atât de tare că acuzaţiile ar fi putut fi adevărate încât avusese întotdeauna grijă să fie rezonabilă, să prezinte fapte, nu nemulţumiri. Art ştia asta şi chiar îi dăduse asigurări că tipul ăla era un ticălos. O mai tachina însă câteodată că era ca un câine care se învârte în jurul cozii încercând să şi-o muşte, fără să-şi dea seama că nu făcea decât să-şi provoace nefericire.

Ruth se gândi la o carte la scrierea căreia ajutase cu câţiva ani în urmă, *Fizica naturii umane*. Autorul transforma principiile fizicii în îndemnuri simple pentru a le aminti oamenilor tiparele comportamentale sortite eşecului. „Legea Gravităţii Relative": Înseninaţi-vă. O problemă este doar atât de complicată cât îi permiteţi să fie. „Efectul Doppler al Comunicării": Întotdeauna există o diferenţă între ceea ce spune vorbitorul şi ceea ce vrea ascultătorul să însemne asta. „Forţa Centrifugă a Certurilor": Cu cât te îndepărtezi mai mult de miezul unei probleme, cu atât mai repede iese situaţia de sub control.

La vremea aceea, lui Ruth analogiile şi sfaturile i se păruseră simpliste. Nu puteai reduce viaţa reală la dictoane ieftine. Oamenii

erau mai complecşi. Ea în orice caz era, nu-i aşa? Sau ea era prea *complicată*? Complexă, complicată, care era diferenţa? Art, pe de altă parte, era culmea înţelegerii. Prietenii ei îi spuneau adesea: „Eşti *atât* de norocoasă!" Fusese mândră când auzise asta prima dată, crezând că făcuse o alegere bună în dragoste. În ultima vreme se întrebase dacă nu cumva voiseră să spună că era de admirat pentru că o suporta pe *ea*. Dar apoi Wendy i-a amintit: „Tu ai spus că Art e un nenorocit de sfânt". Ruth nu s-ar fi exprimat aşa, dar ştia că senzaţia era probabil adevărată. Îşi amintea că înainte de a-l iubi pe Art, îl admirase – calmul lui, stabilitatea emoţiilor lui. Îl mai admira? Se schimbase el sau era vina ei? Conduse maşina spre curăţătorie, rumegând în minte toate aceste întrebări.

Îl cunoscuse pe Art cu nouă ani în urmă, la un curs seral de yoga la care mergea împreună cu Wendy. Cursul reprezenta prima ei încercare de a face exerciţii fizice după mulţi ani. Ruth era slabă de felul ei şi la început nu avusese nici un stimul pentru a se înscrie la un club de fitness. „O mie de dolari pe an", se mirase ea, „ca să ţopăi pe un aparat care te face să alergi ca un hamster într-o roată?" Forma ei preferată de gimnastică, îi mărturisise lui Wendy, era stresul. „Îţi încordezi muşchii, o ţii aşa douăsprezece ore, le dai drumul cât numeri până la cinci, apoi îi încordezi din nou." Wendy, în schimb, se îngrăşase cu şaisprezece kilograme faţă de vremea când era o gimnastă de frunte la şcoală şi era nerăbdătoare să-şi

refacă silueta. „Hai măcar să dăm testul gratuit de fitness", spusese ea. „Nu ne obligă nimeni să ne înscriem."

Ruth a triumfat în sinea ei când a reuşit s-o întreacă pe Wendy la abdomene. Wendy s-a bucurat zgomotos când a întrecut-o pe Ruth la flotări. Indicele de masă corporală al lui Ruth era unul sănătos, de douăzeci şi patru la sută. Al lui Wendy era de treizeci şi şapte.

— E datorită moştenirii genetice de la strămoşii mei, ţărani chinezi rezistenţi, a spus Ruth cu amabilitate. Dar apoi a obţinut calificativul „foarte slab" la flexibilitate.

— Mamă, a remarcat Wendy. După graficul ăsta, eşti la numai un punct diferenţă de *rigor mortis*.

— Uite, au şi yoga, a spus Wendy mai târziu, când studiau programul cursurilor de la club. Am auzit că yoga îţi poate schimba viaţa. Şi au program şi seara.

I-a dat un cot lui Ruth.

— Poate te ajută să-l uiţi pe Paul.

În acea primă seară, în vestiar, au auzit două femei vorbind.

— Tipul de lângă mine m-a întrebat dacă nu vreau să merg cu el la cursul ăla de la miezul nopţii, Yoga fără Togă. Ştii, zice, ăla *nud*.

— *Nud?* Ce mizerabil!... Măcar arăta bine?

— Nu era rău. Dar poţi să-ţi imaginezi cum e să stai cu faţa la fundurile goale a douăzeci de oameni care fac Câinele cu Botul în Jos?

Cele două femei au ieşit din vestiar. Ruth s-a întors spre Wendy.

— Cine naiba ar face yoga în pielea goală?

— Eu, a zis Wendy. Şi nu te mai uita aşa la mine, domnişoară Şoc-şi-Dispreţ. Măcar n-ar fi plictisitor.

— În pielea goală cu oameni complet străini?

— Nu, cu contabilul, dentistul şi şeful meu. Cu cine crezi?

În sala de exerciţii aglomerată, treizeci de discipoli, majoritatea femei, îşi marcau locurile, apoi îşi rearanjau saltelele pe măsură ce mai soseau întârziaţi. Când un bărbat şi-a întins salteaua lângă Ruth, ea s-a ferit să-l privească, în caz că el ar fi fost un mizerabil. S-a uitat în jur. Cele mai multe femei aveau pedichiura făcută, unghii lăcuite cu grijă. Picioarele lui Ruth erau late şi degetele goale arătau ca purceluşii din poezioara pentru copii. Până şi bărbatul de lângă ea avea picioare mai frumoase, cu pielea fină şi degete perfect rotunjite. Apoi şi-a revenit – nu se cuvenea să aibă gânduri bune despre picioarele unui potenţial pervers.

Ora a început cu ceva ce suna ca o incantaţie religioasă, urmată de poziţii ce păreau închinări către un zeu păgân. „*Urdhva Muka Svanasana! Adho Muka Svanasana!*" Toată lumea în afară de Ruth şi Wendy cunoştea rutina. Ruth imita mişcările celorlalţi ca într-un joc de copii. Din când în când, profesoara de yoga, o femeie cu muşchii ca nişte sfori, trecea pe lângă ea şi îi mai îndoia, apleca ori ridica o parte a corpului. Probabil că arăt ca o victimă a unor torţionari, îşi zise Ruth, sau ca un monstru din ăia pe care i-a văzut mama ei în China, copii-cerşetori fără oase care se

contorsionau pentru distracţia altora. Deja transpira din greu şi văzuse destul din bărbatul de lângă ea ca să-l poată descrie poliţiei, dacă era necesar. „Violatorul yoghin în pielea goală avea un metru optzeci şi optzeci şi ceva de kilograme. Era brunet, cu ochi căprui mari şi sprâncene groase, barbă şi mustaţă îngrijite. Avea unghiile curate, perfect tăiate."

Era şi incredibil de flexibil. Putea să-şi înfăşoare gleznele în jurul gâtului, să facă şpagatul ca Barîşnikov. Ea, în schimb, arăta ca o femeie la un control ginecologic. O femeie *săracă*. Purta un tricou vechi şi colanţi decoloraţi, găuriţi la un genunchi. Măcar era evident că nu pornise la vânătoare, nu ca femeile alea care purtau haine sport de marcă şi erau complet machiate.

Apoi a remarcat verigheta bărbatului, o bandă groasă de aur bătut pe mâna dreaptă şi nici un inel pe stânga. Bineînţeles, nu toţi bărbaţii căsătoriţi purtau inel, dar o verighetă pe mâna dreaptă era un indiciu sigur, cel puţin în San Francisco, că era homosexual. Acum că se gândea la asta, semnele erau evidente: barba îngrijită, torsul zvelt, felul graţios în care se mişca. Putea să se relaxeze. L-a privit pe bărbos aplecându-se, apucându-se de tălpi şi lipindu-şi fruntea de genunchi. Nici un bărbat normal nu putea să facă aşa ceva. Ruth se aplecă şi îşi balansă mâinile până la nivelul gambei.

Către sfârşitul orei veni rândul statului în cap. Novicii s-au apropiat de perete, cei competitivi s-au ridicat imediat ca floarea-soarelui spre soarele amiezei. Nu mai era loc la perete,

așa că Ruth s-a așezat pur și simplu pe saltea. O clipă mai târziu, auzi vocea bărbosului:

— Aveți nevoie de ajutor? Pot să vă țin de glezne până vă găsiți echilibrul.

— Mulțumesc, dar renunț. Mi-e că fac vreo hemoragie cerebrală.

El surâse.

— Mereu trăiți într-o lume atât de periculoasă?

— Mereu. Așa, viața e mai interesantă.

— În acest caz, statul în cap este una dintre pozițiile cele mai importante pe care le puteți adopta. Stând cu capul în jos, lumea vi se poate răsturna. Asta vă poate face fericită.

— Serios?

— Vedeți? Deja râdeți.

— Ați câștigat, zise ea, punându-și creștetul capului pe o cuvertură împăturită. Să pornim!

În prima săptămână, Wendy se săturase de yoga și își cumpărase un aparat de fitness care semăna cu o ricșă cu vâsle. Ruth a continuat cu yoga de trei ori pe săptămână. Găsise o formă de exerciții fizice care o relaxa. Îi plăcea mai ales să rămână concentrată, să-și elimine din minte totul cu excepția respirației. Și îi plăcea Art, bărbatul cu barbă. Era prietenos și amuzant. Au început să meargă împreună la o cafenea din apropiere după oră.

Într-o seară, la un capucino decofeinizat, ea a aflat că Art crescuse în New York și că avea un doctorat în lingvistică la Universitatea Berkeley.

— Și ce limbi știi? a întrebat ea.

— Nu sunt chiar un poliglot, a răspuns el. Majoritatea lingviștilor pe care îi cunosc nu

sunt poliglo̧ti. Specializarea mea la Berkeley a fost limbajul american al semnelor, LAS. Acum lucrez la Centrul de Studii privind Afecţiunile Auditive al Universităţii din San Francisco.

— Ai devenit expert în tăcere? a glumit ea.

— Nu sunt expert în nimic. Dar îmi place limbajul în orice formă – sunete şi cuvinte, expresii faciale, gesturi, poziţii şi ritmuri ale corpului, ce gândesc oamenii, dar nu pun neapărat şi în cuvinte. Întotdeauna am iubit cuvintele, puterea lor.

— Şi care e cuvântul tău preferat?

— Hm, asta-i o întrebare *excelentă*.

Rămase tăcut, mângâindu-şi gânditor barba.

Ruth era înfiorată. Probabil căuta un cuvânt tainic, din multe silabe, unul dintre termenii din cuvinte încrucişate care nu pot fi confirmaţi decât în *Dicţionarul Oxford al Limbii Engleze*.

— Vapori, a spus el în cele din urmă.

— Vapori?

Ruth s-a gândit la fiori şi frig, ceţuri şi fantome de sinucigaşi. Ea n-ar fi ales cuvântul ăsta.

— Se adresează tuturor simţurilor, a explicat el. Poate fi opac, dar niciodată solid. Îl poţi simţi, dar nu are formă permanentă. Poate fi cald sau rece. Unii vapori miros oribil, alţii de-a dreptul minunat. Unii sunt periculoşi, alţii inofensivi. Unii sunt mai strălucitori decât alţii când sunt arşi, mercurul faţă de sodiu, de exemplu. Vaporii îţi pot intra pe nas într-o clipă şi îţi pot pătrunde în plămâni. Şi sunetul cuvântului, felul cum ţi se formează pe buze, dinţi şi limbă – *vapoooori* – mai întâi urcă,

apoi zăboveşte şi la urmă păleşte. Se potriveşte perfect cu sensurile lui.

— Aşa e, a aprobat Ruth. *Vapoooori*, zise ea ca un ecou, savurând sunetul pe limbă.

— Şi mai e şi presiunea vaporilor, a continuat Art, şi atingerea acelui echilibru între două stări, o sută de grade Celsius.

Ruth a dat din cap şi l-a privit, sperând că pe faţa ei se citeşte o expresie de concentrare inteligentă. Se simţea plictisitoare şi incultă.

— Acum ai apă, a zis Art, făcând mişcări ondulatorii din mâini. Dar sub presiunea căldurii, se transformă în abur.

Degetele lui au fluturat în sus.

Ruth a dat cu convingere din cap. Din apă în aburi, asta înţelegea – oarecum. Mama ei vorbea despre cum apa şi focul se combină ca să producă abur, iar aburul pare inofensiv, dar îţi poate jupui pielea.

— Ca yin şi yang? a riscat ea.

— Dualitatea naturii. Exact.

Ruth a dat din umeri. Se simţea o impostoare.

— Dar tu? a întrebat el. Care e cuvântul tău preferat?

Ea a făcut o mutră tâmpă.

— Doamne Dumnezeule, sunt atât de multe! Să vedem. „Vacanţă". „Jackpot". Apoi „Gratis". „Reduceri". „Chilipir". Ştii, cele obişnuite.

El râsese tot timpul şi ea se simţea mulţumită.

— Serios, a zis el. Care e?

Serios? Bâjbâi prin ce-i venea în minte, dar toate sunau răsuflat: *pace, iubire, fericire.* Şi ce-ar spune cuvintele acelea despre ea? Că îi

lipseau aceste calităţi? Că nu avea imaginaţie? Se gândi să spună *onomatopee*, un cuvânt cu care câştigase un concurs de scriere în clasa a cincea. Dar *onomatopee* era o învălmăşeală de silabe, nesemănând nici un pic cu sunetele simple pe care se presupunea că le reprezintă. Zduf, bum, bang.

— Nu am încă un favorit, a răspuns în cele din urmă. Cred că am trăit atât de mult în afara cuvintelor că mi-e greu să mă gândesc la ele dincolo de utilitatea lor.

— Cu ce te ocupi?

— Am lucrat în comunicaţii în cadrul unor mari întreprinderi. Apoi am început să lucrez ca redactor liber profesionist, iar acum câţiva ani am început să colaborez constant la scrierea unor cărţi, de cele mai multe ori cărţi de instruire şi autodepăşire, sănătate mai bună, sex mai bun, un suflet mai bun, chestii din astea.

— Eşti un doctor de cărţi.

Lui Ruth i-a plăcut că a spus asta. Doctor de cărţi. Ea nu-şi spusese niciodată astfel şi nici altcineva. Cei mai mulţi o numeau scriitor-fantomă[1] – detesta termenul. Mama ei credea că însemna că ea chiar putea să le scrie fantomelor.

— Da, i-a răspuns lui Art. Cred că merge, doctor de cărţi. Dar eu mă văd mai degrabă ca un fel de translator care îi ajută pe oameni să transpună ceea ce se află în mintea lor pe

---

1. Deşi traducerea consacrată în limba română a expresiei *ghost-writer* este „negru", am preferat sintagma „scriitor-fantomă", pentru a se păstra jocul de cuvinte (n. tr.).

pagina albă. Unele cărţi au mai multă nevoie de ajutor decât altele.

— Ţi-ai dorit vreodată să scrii tu singură o carte?

A ezitat. Sigur că-şi dorise. Dorise să scrie o carte în stilul lui Jane Austen, o carte despre comportamentul claselor superioare, o carte care să nu aibă nimic de-a face cu viaţa ei reală. Cu ani în urmă, visase să scrie povestiri ca un mod de evadare. Îşi putea revizui propria viaţă şi deveni altcineva. Putea fi în altă parte. În imaginaţie, putea schimba totul, pe ea însăşi, pe mama ei, trecutul. Dar şi ideea de a-şi revizui viaţa o speria, ca şi cum prin imaginaţie ar fi condamnat ceea ce nu-i plăcea la ea sau la alţii. Să scrii despre ce-ţi doreşti este cea mai periculoasă formă de iluzie.

— Cred că majoritatea oamenilor vor să scrie o carte, a răspuns. Dar cred că mă pricep mai bine să traduc ceea ce vor să spună alţii.

— Şi-ţi place? Îţi dă satisfacţii?

— Da. Absolut. Am şi multă libertate să fac ce vreau.

— Eşti norocoasă.

— Sunt, a fost ea de acord. Cu siguranţă sunt.

Îi făcea plăcere să discute lucruri de felul ăsta cu el. Cu Wendy parcă vorbea mai mult despre neplăceri decât despre pasiuni. Deplângeau împreună misoginia agresivă, manierele proaste şi mamele deprimate, în timp ce cu Art discuta ca să descopere lucruri noi despre ei înşişi şi fiecare despre celălalt. El voia să ştie ce o inspira, care era diferenţa dintre speranţele şi ţelurile ei, dintre credinţele şi motivaţiile ei.

— Diferența? a întrebat ea.

— Unele lucruri le faci pentru tine însuți. Altele pentru alții. Poate sunt aceleași.

În astfel de conversații, și-a dat seama de exemplu că era norocoasă că lucra ca redactor liber profesionist, doctor de cărți. Descoperirile erau reconfortante.

Într-o seară, la vreo trei săptămâni după ce-l cunoscuse, conversația lor a devenit mai personală.

— Sinceră să fiu, îmi place să trăiesc singură, s-a auzit spunând. Se autoconvinsese că așa era.

— Și dacă ai întâlni partenerul ideal?

— Poate să rămână ideal la el acasă și eu rămân ideală la mine acasă. Așa n-o să fim nevoiți să intrăm în tot rahatul ăla despre al cui păr pubian înfundă scurgerea.

Art a chicotit.

— Doamne! Chiar ai locuit cu cineva care s-a plâns de *asta*?

Ruth s-a silit să râdă, uitându-se fix în ceașca de cafea. Ea fusese cea care se plânsese.

— Eram la capete opuse în ce privește curățenia, a răspuns. Slavă Domnului că nu ne-am căsătorit.

Spunând asta, măcar simțea că vorbele erau adevărate, și nu o mască pentru durere.

— Așadar erai cât pe ce să te măriți.

Nu fusese niciodată în stare să spună cuiva, nici măcar lui Wendy, totul despre ceea ce se întâmplase între ea și Paul Shinn. Îi povestise lui Wendy despre diferitele moduri în care Paul o irita sau că era tentată s-o rupă cu el. Când o anunțase că se despărțiseră, Wendy

exclamase: „*În sfârşit* ai făcut-o. Bravo". Cu Art îi era mai uşor să vorbească despre trecut, pentru că el nu făcuse parte din acesta. El era colegul ei de yoga, se afla la periferia vieţii ei. Nu ştia care fuseseră speranţele şi temerile ei. Cu el, putea diseca trecutul fără emoţie, cu inteligenţă francă.

— Ne-am gândit la căsătorie, a spus ea. Cum să nu te gândeşti când locuieşti împreună cu cineva de patru ani? Dar ştii ceva? Cu timpul, pasiunea se estompează, diferenţele, nu. Într-o zi mi-a spus că ceruse să fie transferat la New York şi i se aprobase.

Ruth îşi aminti cât de surprinsă fusese şi cum îi reproşase lui Paul că nu-i spusese mai devreme.

„Bineînţeles, eu pot să lucrez aproape oriunde", îi spusese ea, deranjată dar şi entuziasmată la perspectiva de a se muta în Manhattan, „dar mi-e greu să mă dezrădăcinez, ca să nu mai vorbim de faptul că o las pe mama aici şi mă mut într-un oraş în care nu am nici o relaţie. De ce îmi spui în ultima clipă?" Voise să fie o întrebare retorică. Apoi venise tăcerea stânjenită a lui Paul.

— Eu n-am cerut să plec, el nu mi-a cerut să merg cu el, i-a spus ea simplu lui Art.

Evita să-l privească.

— A fost un mod civilizat de a o rupe. Am fost de acord amândoi că era timpul să mergem mai departe, dar separat. A fost de treabă când a încercat să ia vina asupra lui. A spus că era imatur, în timp ce eu eram mai *responsabilă*.

I-a rânjit strengărește lui Art, ca și cum ar fi fost cel mai ironic lucru pe care l-ar fi putut spune cineva despre ea.

— Partea cea mai proastă a fost că s-a purtat atât de *frumos* – de parcă s-ar fi jenat să-mi facă așa ceva. Și, firește, mi-am petrecut ultimul an străduindu-mă să analizez ce-a fost cu noi, cu *mine*, de n-a mers. Am trecut în revistă aproape fiecare ceartă pe care am avut-o. Îi spusesem că e neglijent, el spusese că găsesc soluții complicate la probleme simple. Eu spusesem că nu planifica niciodată nimic, el că eram obsedată de planificări până la a ucide orice urmă de spontaneitate. Eu credeam că e egoist, el că-mi făceam griji în privința lui până ajungeam să-l sufoc, apoi îmi plângeam de milă când nu-mi mulțumea copleșit de recunoștință. Și poate că aveam amândoi dreptate și de aceea nu ne potriveam.

Art i-a atins mâna.

— Ei bine, cred că a pierdut o femeie minunată.

Ea a fost inundată de încredere și recunoștință.

— Așa ești. Ești minunată. Ești sinceră și amuzantă. Inteligentă, plină de interes.

— Să nu uităm responsabilă.

— Și ce e rău în a fi responsabil? Aș vrea să fie mai mulți așa. Și mai știi ceva? Tu ești dispusă să fii vulnerabilă. Asta mi se pare atrăgător.

— Hai, las-o.

— Serios.

— Ei, drăguț din partea ta să apui asta. Data viitoare îți fac eu cinste cu cafeaua.

A râs şi şi-a pus mâna peste a lui.

— Dar tu? Povesteşte-mi despre viaţa ta amoroasă şi despre toate dezastrele tale trecute. Cu cine eşti acum?

— În momentul ăsta cu nimeni. Jumătate din timp locuiesc singur, în cealaltă jumătate adun jucării şi fac sandvişuri cu jeleu pentru cele două fiice ale mele.

Asta era o surpriză.

— Le-ai adoptat?

El păru uluit.

— Sunt ale mele. Şi ale fostei mele soţii, bineînţeles.

Fostă soţie? Àsta era al treilea homosexual care fusese cândva căsătorit pe care-l cunoştea.

— Şi câtă vreme ai fost căsătorit până ai recunoscut că eşti...?

— Că sunt...?

A făcut o faţă nedumerită.

— Stai un pic. Crezi că sunt *homosexual*?

Într-o clipă, ea şi-a dat seama de greşeală.

— Bineînţeles că nu! s-a străduit să spună. Vreau să zic, până ai recunoscut că eşti mai fericit în San Francisco.

El râdea în hohote.

— În tot timpul ăsta ai crezut că sunt *homosexual*?

Ruth s-a înroşit. Ce putuse să spună!

— Din cauza inelului, a recunoscut ea, arătând spre verigheta din aur. Cele mai multe cupluri de homosexuali pe care le cunosc poartă inele pe mâna aceea.

El şi-a scos inelul şi l-a rotit în lumină.

— Mi l-a făcut cel mai bun prieten pentru nuntă, a spus Art solemn. Ernesto, un spirit deosebit. Era poet şi aurar în timpul liber,

existenţa şi-o câştiga ca şofer de limuzină. Vezi crestăturile astea? Mi-a spus că sunt pentru a-mi reaminti că în viaţă sunt o grămadă de obstacole şi că trebuie să ţin minte doar ceea ce se află între ele. Dragoste, prietenie, speranţă. Nu l-am mai purtat când m-am despărţit de Miriam. Apoi Ernesto a murit de cancer la creier. M-am hotărât să port inelul ca să-mi amintească de el, de ceea ce a spus. A fost un bun prieten – dar *nu* amant.

A împins inelul spre Ruth ca să vadă toate detaliile. Ea l-a luat. Era mai greu decât crezuse. L-a ridicat în dreptul ochilor şi s-a uitat prin el la Art. Era atât de blând. Nu judeca pe nimeni. Simţi o strângere de inimă, care îi producea durere şi în acelaşi timp o făcea să-i vină să chicotească şi să strige. Cum să nu-l iubească?

Când lua hainele lui Art de la curăţătorie, Ruth îşi îndoi degetul mare de la picior şi îşi aminti că trebuia s-o sune pe Wendy. Doamna Scott şi un gigolo, ce şoc. Hotărî să aştepte până ajungea în parcarea de lângă băcănie, ca să nu rişte să ciocnească vreo maşină în timpul unei conversaţii suculente la mobil.

Ea şi Wendy erau de aceeaşi vârstă. Se cunoşteau din clasa a şasea, dar avuseseră perioade de ani întregi în care nu se văzuseră. Prietenia lor crescuse prin întâlniri accidentale şi prin insistenţă din partea lui Wendy. Deşi ea nu era genul de persoană pe care ar fi ales-o să-i fie cea mai apropiată prietenă, Ruth se bucura că ajunsese să-i fie. Avea nevoie de expansivitatea lui Wendy ca un contrast

pentru precauţia ei, de francheţea lui Wendy ca antidot pentru reţinerea ei. „Nu mai fi aşa prăpăstioasă", îi ordona adesea Wendy. Sau „Nu trebuie să fii mereu aşa de politicoasă, ce mă-sa", i-ar fi spus. „Mă faci să arăt ca naiba."

Wendy răspunse de la primul apel.

— Iţi vine să crezi? spuse ea, de parcă n-ar fi contenit să repete asta de la ultima lor conversaţie. Şi am crezut că a sărit peste cal când şi-a făcut liftingul. Aseară mi-a spus că ea şi Patrick şi-o trag de două ori pe noapte. Îmi spune mie asta – *mie*, fiicei pe care cândva a trimis-o la spovedanie pentru că a întrebat cum se fac copiii.

Ruth şi-o imaginã pe doamna Scott scoţându-şi costumul Chanel, ochelarii trifocali, crucifixul cu diamante creat de mâna unui designer, şi luându-şi în braţe salvamarul.

— Are parte de mai mult sex decât mine, exclamă Wendy. Nu mai ţin minte când a fost ultima dată când am avut chef să fac altceva în pat cu Joe decât să dorm.

Wendy glumea adesea pe tema apetitului ei sexual în declin. Dar Ruth nu credea că acesta era absent. Avea să i se întâmple şi ei? Ea şi Art nu mai erau amanţii înfocaţi din primii lor ani. Se pregăteau mai puţin pentru dragoste şi acceptau mai uşor scuzele că sunt obosiţi. Bâţâi dintr-un deget de la picior: Fă-ţi un control pentru nivelul estrogenului. Poate că acesta era motivul pentru care avea o senzaţie de jenă, fluctuaţia hormonilor. Nu avea nici un alt motiv să se simtă neliniştită. Nu că viaţa ei ar fi fost perfectă, dar orice probleme ar fi avut, erau minore. Şi trebuia să le ţină aşa. Îşi jură să fie mai afectuoasă cu Art.

— Îmi dau seama că eşti supărată, o consolă pe Wendy.

— De fapt, sunt mai mult îngrijorată decât supărată, zise Wendy. Doar că e bizar. Parcă cu cât îmbătrâneşte mai mult, cu atât se comportă mai tinereşte. Şi o parte din mine spune: Bravo ei, dă-i înainte, fato. Dar cealaltă parte face: Aoleu. Ce-are, e nebună? Trebuie să-i port eu ei de grijă acuma, să mă port ca şi cum i-aş fi mamă şi să mă asigur că nu intră în vreun bucluc? Înţelegi ce vreau să spun?

— Eu am fost aşa cu mama toată viaţa, zise Ruth. Deodată, îşi aminti ce-i scăpase. Mama ei trebuia să se ducă la doctor în după-amiaza aceasta, la patru. În ultimul an, Ruth fusese vag îngrijorată pentru sănătatea mamei ei. Nu era nimic extrem de grav; doar că Luling părea uşor absentă, în ceaţă. O vreme, Ruth motivase că mama ei era obosită, că poate o lăsa auzul sau că uita limba engleză. Ca măsură de precauţie, Ruth luase în consideraţie şi cele mai rele posibilităţi – tumoare pe creier, Alzheimer, accident vascular – crezând că asta le va elimina. Istoria dovedise întotdeauna că îşi făcea griji pentru nimic. Dar cu câteva săptămâni înainte, când mama ei pomenise că avea programare pentru un control, Ruth se oferise s-o conducă. După ce-şi termină conversaţia cu Wendy, Ruth ieşi din maşină şi merse spre băcănie, gândindu-se în continuare. Nouă, doctorul mamei. Şi începu să numere pe degete întrebările pe care trebuia să i le pună doctorului. Slavă Domnului că putea vorbi din nou.

Doi

La raionul de legume şi fructe, Ruth se îndreptă spre o lădiţă de napi frumoşi. Erau de mărimea merelor, simetrici şi lustruiţi, cu striaţii violet. Cei mai mulţi oameni nu apreciază estetica napilor, gândi Ruth în timp ce alegea cinci napi buni, dar ei îi plăceau la nebunie, îi plăcea că erau crocanţi, îi plăcea felul în care absorbeau aroma oricărui lichid în care erau puşi, fie sos de carne, fie marinată. Îi plăceau legumele cooperante. Şi cel mai mult îi plăceau napii când erau tăiaţi felii şi păstraţi în oţet cu ardei iute, zahăr şi sare.

În fiecare an, înainte de cina de familie din septembrie, mama ei punea la fermentat două borcane noi de napi picanţi, din care pe unul i-l dădea lui Ruth. Când Ruth era mică, le spunea *la-la*, iuţi-iuţi. Îi sugea şi-i molfăia până când buzele i se umflau şi-i luau foc. Încă mai înfuleca napi din când în când. Era o nevoie de sare sau de durere? Când i se terminau proviziile, Ruth mai arunca înăuntru nişte napi şi un praf de sare şi îi lăsa să se mureze câteva zile. Lui Art îi plăcea gustul, dar în doze mici. Fetele însă ziceau că miros de parcă „ar fi putrezit ceva în frigider". Din când în când, Ruth mânca pe furiş din napii

condimentaţi dimineaţa, era felul ei de a se bucura de ziua care începea. Până şi mamei ei i se părea ciudat acest lucru.

Mama ei – şi Ruth ridică degetul inelar ca să-şi reamintească de vizita la medic. La ora patru. Trebuia să înghesuie o grămadă de treburi în ziua care se scurtase. Se grăbi, luând nişte mere Fuji pentru Fia, Granny Smith pentru Dory, Braeburn pentru Art.

La raionul de carne îşi evaluă opţiunile. Dory nu voia să mănânce nimic cu ochi, iar de când văzuse filmul acela cu purceluşul *Babe*, Fia se străduia să fie vegetariană. Amândouă fetele făceau o excepţie în cazul peştelui, pentru că alimentele marine „nu erau drăgălaşe". Când îi spuseseră asta, Ruth răspunsese:

— Numai pentru că o fiinţă nu e drăgălaşă, viaţa ei contează mai puţin? Dacă o fată câştigă un concurs de frumuseţe e mai bună decât una care nu o face?

Şi Fia îşi boţise faţa şi răspunsese:

— Ce tot spui? Peştii nu participă la concursuri de frumuseţe.

Ruth îşi împinse căruciorul spre raionul de peşte. Îşi dorea crevete în cochilie, mâncarea ei preferată. Art nu se atingea însă de aşa ceva. Pretindea că gustul predominant al oricărui crustaceu ori moluşte era cel al tractului alimentar al acestuia. Se hotărî să ia caras chilian.

— Ăsta, îi spuse omului din spatele tejghelei.

Apoi se răzgândi:

— De fapt, daţi-mi-l pe cel mai mare.

Putea s-o invite şi pe mama ei la cină, dacă tot mergeau împreună la doctor. Luling

se plângea mereu că nu-i plăcea să gătească numai pentru ea.

La casă, Ruth văzu că o femeie din faţa ei luase buchete de lalele ivorii şi de culoarea piersicii în valoare de cel puţin cincizeci de dolari. Ruth era uluită de faptul că unii oameni cumpărau din când în când flori pentru acasă de parcă ar fi fost la fel de necesare ca hârtia igienică. Şi să alegi tocmai lalele! Se ofileau şi le cădeau petalele în numai câteva zile. Dădea oare femeia o petrecere importantă într-o seară din mijlocul săptămânii? Când cumpăra flori, Ruth trebuia să le evalueze în mai multe feluri ca să justifice ceea ce cumpăra. Margaretele erau vesele şi ieftine, dar aveau un miros neplăcut. Zambilele erau şi mai ieftine, dar, după cum susţinea Gideon, erau cea mai mare dovadă de prost-gust în materie de flori, le foloseau reginele bătrâne, împreună cu şervetele de dantelă moştenite de la bunicile lor. Tuberozele miroseau minunat şi dădeau un aer arhitectural, dar la magazinul ăsta erau scumpe, aproape patru dolari firul. În piaţa de flori costau numai un dolar. Îi plăceau hortensiile în ghivece. Făceau mereu flori şi, deşi costau mult, durau câteva luni *dacă* îţi aminteai să le uzi. Secretul era să le tai înainte de a se ofili, apoi să le laşi să se usuce într-un cuptor de olar, ca să le păstrezi ca aranjament floral permanent, adică până când cineva ca Art le arunca, pe motiv că erau deja moarte.

Ruth nu crescuse cu flori în casă. Nu-şi amintea ca Luling să fi cumpărat vreodată. Nu considerase asta o privaţiune până în ziua în care se dusese la băcănie cu mătuşa Gal şi

verişoarele ei. La supermarketul din Saratoga, Ruth, care pe atunci avea zece ani, le privise cum aruncau în cărucior tot ce le venea să salte pe moment, tot felul de lucruri bune pe care ea nu avea niciodată voie să le mănânce: ciocolată de băut, gogoşi, chipsuri, îngheţate-sandviş, Hostess Twinkies. Mai târziu se opriseră la un mic stand unde mătuşa Gal cumpărase flori tăiate, boboci de trandafiri roz, deşi nu murise nimeni şi nu era ziua nimănui.

Amintindu-şi asta, Ruth hotărî să-şi facă de cap şi să cumpere o mică orhidee cu flori ivorii. Orhideele păreau delicate, dar se comportau bine când erau neglijate. Nu era nevoie să le uzi decât o dată la zece zile. Şi deşi erau oarecum scumpe, înfloreau cel puţin şase luni, apoi se opreau şi te surprindeau iar după o vreme cu flori noi. Nu mureau niciodată – puteai să fii sigură că se vor reincarna la infinit. O valoare durabilă.

Ajunsă înapoi acasă, Ruth puse alimentele la locurile lor, aşeză orhideea pe masa din sufragerie şi intră în Ungherul ei Tihnit. Îi plăcea să creadă că acel spaţiu limitat inspira o imaginaţie fără limite. Pereţii erau zugrăviţi în roşu cu stropi auriu metalic, ideea lui Wendy. Lumina lustrei era îmblânzită de o lampă de birou cu abajur chihlimbariu. Pe rafturile negre, lăcuite, în loc de borcane cu gem se aflau cărţi de referinţă. Laptopul ei era instalat pe un tocător rabatabil, iar de dedesubt fusese scoasă o cutie de făină ca să facă loc pentru genunchi.

Își deschise calculatorul și se simți secătuită încă dinainte de a începe. Ce făcea cu zece ani în urmă? Același lucru. Ce avea să facă peste zece ani? Același lucru. Până și subiectele cărților la scrierea cărora ajuta erau cam aceleași, se schimbau numai cuvintele de umplutură. Trase aer în piept și îi telefonă noului ei client, Ted. Cartea lui, *Spiritualitatea pe Internet*, era despre etica creată prin conexiunile cosmice pe computer, un subiect fierbinte în momentul acesta, era el convins, dar care avea să-și piardă atracția dacă editorul nu-l scotea pe piață cât mai curând posibil. Spusese asta în mai multe mesaje telefonice urgente pe care le lăsase în timpul weekendului, când Ruth se afla în Tahoe.

— Eu n-am nici o legătură cu stabilirea datelor de publicare, încerca Ruth acum să-i explice.

— Nu mai gândi în termeni de constrângere, îi spuse el. Dacă scrii cartea asta cu mine, trebuie să crezi în principiile ei. Orice e posibil, câtă vreme e pentru binele lumii. Fă o excepție. Trăiește excepțional. Iar dacă nu poți face asta, poate ar trebui să ne mai gândim dacă ești persoana potrivită pentru acest proiect. Meditează și hai să mai vorbim mâine.

Ruth închise. Medită. Binele lumii, mormăi ea pentru sine, era treaba agentului ei. Avea să-l avertizeze pe Gideon că clientul era insistent și putea încerca să schimbe data apariției. De data asta avea să fie fermă. Să facă ce voia clientul și să-și respecte totodată și celelalte angajamente ar fi însemnat să lucreze douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru.

Cu cincisprezece ani în urmă poate ar fi făcut acest lucru – pe vremea când, de asemenea, fuma şi i se părea că a fi ocupată însemna să te simţi dorită. Nu şi acum. Destinde-ţi muşchii, îşi reaminti ea. Mai trase o dată adânc aer în piept şi expiră, privind rafturile cu cărţi la editarea sau scrierea cărora contribuise.

Cultul libertăţii personale. Cultul compasiunii. Cultul invidiei.

Biologia atracţiei sexuale. Fizica naturii umane. Geografia sufletului.

Yin şi Yang în viaţa solitară. Yin şi Yang în viaţa de cuplu. Yin şi Yang în viaţa de după divorţ.

Cărţile cele mai cunoscute erau *Învinge-ţi depresia cu ajutorul unui câine, Amână spre binele tău* şi *La naiba cu vinovăţia.* Ultima carte devenise un bestseller controversat. Fusese chiar tradusă în germană *şi* ebraică.

În lumea coautoratului, „Ruth Young" era numele tipărit cu caractere mici care venea după „şi", asta dacă apărea. După cincisprezece ani, se putea lăuda cu aproape treizeci şi cinci de cărţi. Cele mai multe dintre primele lucrări îi veniseră de la clienţi din domeniul corporaţiilor care se ocupau de comunicare. Experienţa ei se extinsese la comunicare în general, apoi probleme de comunicare, tipare comportamentale, probleme afective, conexiuni minte-corp şi redeşteptare spirituală. Lucra în acest domeniu de destul de multă vreme ca să vadă cum termenii evoluau de la „chakre" la „qi", „prana", „energie vitală", „forţă vitală", „forţă biomagnetică", „câmpuri bioenergetice" şi în cele din urmă din nou la „chakre". În

librării, perlele de înţelepciune ale majorităţii clienţilor ei erau aşezate în sectoarele de literatură populară sau facilă – Ghiduri practice, Literatură inspiraţională, New Age. Ar fi vrut să lucreze la cărţi care să fie puse la Filosofie, Ştiinţă, Medicină.

Una peste alta, cărţile la care colabora erau interesante, îşi reamintea ea adesea, iar dacă nu, era treaba ei să le *facă* interesante. Şi deşi considera că munca ei era modestă, o irita când alţii nu o luau în serios. Nici măcar Art nu părea să-şi dea seama cât de complicată era slujba ei. Dar asta era şi din vina ei. Prefera s-o facă să pară uşoară. Prefera ca alţii să-şi dea singuri seama ce treabă incredibilă făcuse separând aurul de impurităţi. Nu-şi dădeau seama niciodată, bineînţeles. Nu ştiau ce greu era să fii diplomat, să scoţi o proză vie din nişte meditaţii incoerente. Trebuia să-şi asigure clienţii că reformularea textelor lor le făcea şi mai coerente, inteligente şi importante. Trebuia să fie receptivă la faptul că autorii vedeau în propriile cărţi forme simbolice de nemurire, crezând că vorbele lor pe pagina tipărită aveau să dureze mult mai mult decât corpurile lor fizice. Iar când cărţile erau publicate, Ruth trebuia să stea liniştită deoparte la petreceri, în timp ce clienţii lor primeau laude pentru talentul lor. Adeseori pretindea că nu avea nevoie să i se recunoască meritele pentru a se simţi satisfăcută, dar asta nu era întru totul adevărat. Voia o *oarecare* recunoaştere, şi nu una de genul celei primite cu două săptămâni în urmă, la

petrecerea pentru cea de-a şaptezeci şi şaptea aniversare a mamei sale.

Mătuşa Gal şi unchiul Edmund veniseră cu o prietenă din Portland, o femeie în vârstă cu ochelari cu lentile groase, care o întrebase pe Ruth cu ce se ocupa.

— Colaborez la scrierea cărţilor, răspunsese ea.

— De ce spui aşa? Sună prost, parcă ai fi trădător sau spion.

Apoi mătuşa Gal spusese pe un ton autoritar:

— E un scriitor-fantomă, unul dintre cei mai buni. Ştii cărţile alea pe coperta cărora scrie „povestită lui"? Asta face Ruth – oamenii îi spun poveştile lor şi ea le scrie, cuvânt cu cuvânt, exact aşa cum i s-au spus.

Ruth nu avusese timp s-o corecteze.

— Ca stenografele de la tribunal, zisese femeia. Am auzit că trebuie să fii foarte rapidă şi precisă. Ai făcut vreun curs special?

Înainte ca Ruth să poată răspunde, mătuşa Gal ciripise:

— Ruthie, ar trebui să scrii şi povestea mea! E foarte interesantă şi în plus e complet adevărată. Dar nu ştiu dacă poţi să ţii pasul cu mine. Vorbesc destul de repede!

Acum Luling intervenise:

— Nu doar dactilografă, *mult* munceşte!

Şi Ruth fusese recunoscătoare pentru această apărare neaşteptată, până când mama ei adăugase:

— Corectat şi greşeli de literă!

Ruth îşi ridică privirea de pe însemnările de la teleconferinţa cu autorul *Spiritualităţii*

pe Internet şi îşi reaminti cât de norocoasă era. Lucra acasă, era destul de bine plătită şi cel puţin editorii o apreciau, precum şi publiciştii, care o sunau să-i ceară sugestii când stabileau interviuri cu autori. Era mereu ocupată, spre deosebire de alţi scriitori liber-profesionişti care se luptau să facă rost de colaborări.

— Aşa ocupată, aşa succes, spusese de curând mama ei, când Ruth îi comunicase că nu avea timp să se întâlnească cu ea. Nu liberă, adăugase Luling, fiindcă fiecare minut trebuie scoate bani. Cât plătesc, cinci dolari, zece dolari, atunci vii vezi la mine?

Adevărul era că Ruth nu avea mult timp liber, cel puţin în opinia ei. Timpul liber este cel mai preţios, când faci ceea ce-ţi place sau măcar încetineşti destul de mult ca să-ţi poţi aminti din ce motive ai o viaţă fericită şi care merită să fie trăită. Timpul ei liber era de obicei acaparat de ceea ce părea pe moment urgent şi mai târziu inutil. La fel spunea şi Wendy: „Nu mai există timp liber. Trebuie să fie programat şi să i se ataşeze şi un preţ. Eşti tot timpul presat să-ţi cumperi odihna, relaxarea şi restaurantele în care se pătrunde greu". După ce a auzit asta, Ruth nu s-a mai plâns atâta de constrângerile timpului. Nu era vina ei că nu avea destul timp ca să facă tot ce trebuia. Problema era universală. Dar încearcă să-i explici asta mamei ei.

Îşi scoase notiţele pentru capitolul şapte al cărţii lui Agapi Agnos, *Cum să îndreptăm copilul care a luat-o pe un drum greşit* şi formă numărul lui Agapi. Ruth era unul dintre puţinii oameni care ştiau că numele adevărat

al lui Agapi era Doris DeMatteo, că îşi alesese acest pseudonim pentru că *agapi* însemna „dragoste", iar *agnos* se referea la ignoranţă, pe care ea o redefinea ca o formă de inocenţă. Aşa îşi semna cărţile, „Dragoste & Inocenţă, Agapi Agnos". Lui Ruth îi plăcea să lucreze cu ea. Deşi Agapi era psihiatru, nu te intimida deloc. Ştia că ceea ce contribuia în mare măsură la farmecul ei era felul în care o imita pe Zsa Zsa Gabor, accentul ei, personalitatea inteligentă, în ciuda aerului de flirt care ieşea la iveală când răspundea la întrebări în cadrul interviurilor de la radio şi televiziune.

În timpul şedinţei lor telefonice, Ruth trecu în revistă capitolul care prezenta cele Cinci Interdicţii şi Zece Recomandări pentru a deveni un părinte mai responsabil.

— Dragă, spuse Agapi, de ce trebuie să fie întotdeauna o listă de cinci şi zece? Nu pot să mă limitez întotdeauna la cifre aşa de precise.

— Pur şi simplu oamenilor le e mai uşor să ţină minte în serii de cinci şi zece, răspunse Ruth. Am citit undeva un studiu despre asta.

Citise oare?

— Probabil e legat de număratul pe degete.

— E foarte posibil, draga mea. Ştiam eu că trebuie să existe un motiv.

După ce închiseră, Ruth începu să lucreze la un capitol intitulat „Copilul nu e o insulă". Ascultă din nou o casetă cu o discuţie dintre ea şi Agapi:

— Intenţionat sau nu, un părinte impune copilului mic o cosmologie...

Agapi se întrerupse.

— Vrei să spui ceva?

Ce indiciu dăduse oare, ca s-o facă pe Agapi să-şi dea seama că voia să adauge ceva? Ruth rareori întrerupea pe cineva.

— Aici ar trebui să redefinim „cosmologia", se auzi spunând, poate într-o casetă laterală. N-am vrea ca oamenii să creadă că vorbim despre cosmetică sau astrologie.

— Da, da, o idee excelentă, draga mea. Cosmologie, să vedem... ceea ce *credem*, subconştient, implicit, sau şi într-un fel, şi într-altul, despre cum funcţionează universul... vrei să adaugi ceva?

— Cititorii vor crede că ne referim la planete sau la teoria Big-Bang-ului.

— Ce cinică eşti! Bine, scrie tu definiţia, dar include ceva despre cum se încadrează fiecare dintre noi în propria familie, în societate, în comunităţile cu care intrăm în contact. Vorbeşte despre acele roluri diferite, precum şi despre cum credem că le-am căpătat – dacă la mijloc e destinul, norocul, întâmplarea, propria hotărâre etc., etc. A, şi, Ruth dragă, ai grijă să sune sexy şi accesibil.

— Nici o problemă.

— Bine, atunci să presupunem că toată lumea înţelege ce-i aia cosmologie. Vom continua prin a spune că părinţii le transmit această cosmologie copiilor prin comportamentul lor, prin reacţiile lor la evenimentele de zi cu zi, adesea banale... Pari nedumerită.

— Exemple de evenimente banale.

— Mesele, de exemplu. Poate cina este întotdeauna la ora şase şi mama este maestră în planificări, cina e un ritual, dar nu se întâmplă nimic, nu discută nimeni, decât cel mult în

contradictoriu. Sau cina e luată care cum apucă. Aceste contraste îi sunt suficiente copilului pentru a ajunge să creadă fie că ziua şi noaptea sunt previzibile, deşi nu întotdeauna plăcute, fie că lumea e haotică, frenetică sau într-o evoluţie liberă. Unii copii se descurcă minunat, independent de influenţele timpurii. În timp ce alţii se transformă în adulţi grozavi, care au nevoie toată viaţa de psihoterapie foarte, *foarte* costisitoare.

Ruth se auzi râzând pe casetă. Nu făcuse niciodată psihoterapie, spre deosebire de Wendy. Lucra cu prea mulţi psihoterapeuţi, vedea că şi ei erau umani, plini de slăbiciuni, având ei înşişi nevoie de ajutor. Şi în timp ce Wendy considera că merită să ştii că un profesionist ţi se dedică ţie şi numai ţie câte o oră de două ori pe săptămână, Ruth nu găsea nici o justificare pentru cheltuirea a o sută cincizeci de dolari pe oră ca să se asculte vorbind. Wendy spunea adesea că Ruth ar trebui să consulte un psihoterapeut pentru dependenţa ei de număratul pe degete. Pentru Ruth însă număratul nu era o dependenţă, ci o necesitate practică; era legat de reţinerea unor lucruri, nu de pararea unor superstiţii ridicole.

— Ruth, dragă, continuă vocea de pe casetă, poţi să te uiţi în dosarul intitulat „Studii de caz fascinante" şi să le extragi pe cele potrivite pentru capitolul ăsta?

— Bine. Şi, mă gândeam, ce-ar fi să includem un subcapitol despre cosmologia transmisă de televiziune ca fals educator? E doar o sugestie, fiindcă probabil va fi şi un subiect de interes în emisiuni televizate sau radiofonice.

— Da, da, minunat! Ce emisiuni crezi că ar trebui să facem?

— Păi, începând din anii '50, ştii, *Howdy Doody, The Mickey Mouse Club*, până la *The Simpsons* şi *South Park*...

— Nu, draga mea, vreau să zic la ce emisiuni aş putea *eu* să mă duc. *Sixty Minutes, Today, Charlie Rose*... ah, la *asta* aş fi încântată să mă duc, tipul ăla e *aşa* de sexy...

Ruth îşi luă notiţe şi începu să facă o schiţă. Fără îndoială Agapi avea s-o sune în seara aceea ca să discute ce scrisese. Ruth bănuia că era singura scriitoare care credea că un termen însemna o anumită dată.

Ceasul sună la unsprezece. Ridică un deget: opt, sună-l pe Gideon. Când dădu de el, începu cu pretenţiile autorului *Spiritualităţii pe Internet*.

— Ted vrea să las totul la o parte şi să fac din proiectul lui prioritatea numărul unu, cu termene foarte strânse. I-am spus ferm că nu pot să fac aşa ceva şi mi-a făcut o aluzie destul de transparentă că m-ar putea înlocui cu alt scriitor. Ca să fiu sinceră, aş fi uşurată dacă m-ar concedia, zise Ruth.

Se pregătea pentru refuz.

— N-o să te concedieze niciodată, răspunse Gideon. O să te încadrezi, aşa faci mereu. Probabil că până la sfârşitul săptămânii o să suni la HarperSanFrancisco, ca să-i convingi să schimbe planificarea.

— Ce te face să spui asta?

— Să fim sinceri, iubito, tu te adaptezi. Eşti dispusă să faci orice efort. Şi te pricepi

grozav să-i faci până şi pe tâmpiţi să creadă că sunt cei mai buni în ceea ce fac.

— Ai grijă, zise Ruth. Ceea ce descrii tu e o prostituată.

— Aşa-i. Eşti un vis când e vorba de colaborări, continuă Gideon. Îţi asculţi clienţii dând din gură, exacerbându-şi egourile. Te calcă în picioare şi tu îi suporţi. Eşti o pradă uşoară.

De ce nu auzea şi Art toate astea? Lui Ruth îi venea să exulte: vezi, *alţii* nu sunt de părere că aş fi dificilă. Apoi îşi dădu seama că Gideon sugera că era uşor de dus de nas. De fapt nu era, îşi zise. Îşi cunoştea limitele, dar nu era genul care să intre într-un conflict cu privire la lucruri care până la urmă nu aveau importanţă. Nu îi înţelegea pe oamenii care se înnebuneau după certuri şi mureau să aibă dreptate întotdeauna. Mama ei era aşa şi la ce-i folosise? Nu-i adusese decât nefericire, insatisfacţie, mânie. După cosmologia mamei sale, lumea era împotriva ei şi nimeni nu putea schimba acest lucru, pentru că era un blestem.

Dar în opinia lui Ruth, Luling ajungea la certuri mai ales din pricina faptului că nu ştia bine englezeşte. Nu-i înţelegea pe ceilalţi sau ei n-o înţelegeau pe ea. Ruth simţise pe vremuri că numai ea avea de suferit din cauza acestui lucru. Ironia era că mama ei chiar era *mândră* că învăţase singură engleza, limbajul stâlcit pe care-l deprinsese în China şi Hong Kong. Şi, de când emigrase în Statele Unite, cu cincizeci de ani în urmă, nu-şi perfecţionase nici accentul, nici vocabularul. Sora ei, Gaoling, însă, venise cam în aceeaşi perioadă în Statele

Unite, iar engleza ei era aproape perfectă. Putea vorbi despre diferenţa dintre canafas şi organza, putea numi copaci care îi plăceau: stejar, arţar, gingko, pin. Pentru Luling, materialele se clasificau în „costă prea mult" „prea lunecos", „zgârie piele" şi „ţine mult". Şi existau doar două feluri de copaci: „cu umbră" şi „pierd frunză tot timpul". Mama ei nu putea pronunţa corect nici măcar numele ei. Ruth era îngrozită când o striga prin cartier. „Luuti! Luuti!" De ce îi alesese un nume ale cărui sunete nu le putea pronunţa?

Dar chestia cea mai rea era următoarea: fiind singurul copil al unei văduve, Ruth fusese întotdeauna nevoită să-i servească de interpret lui Luling. La zece ani era deja „Doamna Luling Young" la telefon, cea care făcea programări la doctor, care scria scrisori băncii. O dată, chiar trebuise să compună o scrisoare umilitoare către preot.

„Luti face mie aşa probleme", dicta Luling de parcă Ruth ar fi fost invizibilă, „poate trimit pe ea în Taiwan, şcoală pentru copii răi. Ce crezi?"

Ruth redactă afirmaţia astfel: „Poate că Ruth ar trebui să urmeze un pension de domnişoare în Taiwan, unde să înveţe bunele maniere şi obiceiuri pentru tinerele doamne. Ce părere aveţi?"

Într-un mod ciudat, se gândea ea acum, mama ei era aceea care o învăţase să devină doctor de cărţi. Ruth trebuia să facă viaţa mai bună redactând-o.

La trei şi zece, Ruth plăti instalatorul. Art nu mai venise acasă, nici telefon nu dăduse. Era nevoie de un boiler complet nou, nu se putea înlocui doar o componentă. Instalatorul trebuise să închidă electricitatea în tot apartamentul până scosese toată apa şi demontase rezervorul vechi. Lui Ruth îi fusese imposibil să lucreze între timp.

Era în întârziere. Îi faxă schiţa lui Agapi, apoi alergă prin casă adunându-şi notiţele, telefonul, agenda. Ajunsă în maşină, conduse până la Presidio Gate şi apoi prin pădurea de eucalipţi până în California Street. Mama ei locuia cincizeci de cvartale mai la vest, într-o zonă a San Francisco-ului cunoscută sub numele de Sunset District, aproape de Land's End.

Programarea la doctor era, evident, o vizită de rutină. Mama ei nu-şi mai făcuse controlul medical de câţiva ani, deşi era inclus gratuit în asigurarea ei de sănătate. Luling nu era niciodată bolnavă. Ruth nu-şi amintea când avusese ultima oară gripă sau măcar o răceală. La şaptezeci şi şapte de ani, mama ei nu avea nici una dintre problemele obişnuite ale bătrâneţii, artrită, colesterol crescut sau osteoporoză. Cea mai gravă suferinţă a ei – cea de care i se plângea cel mai des lui Ruth, cumplit de amănunţit – era constipaţia.

În ultima vreme însă, Ruth era un pic îngrijorată că mama ei începea să fie, dacă nu uitucă, cel puţin distrată. Spunea „fundă" în loc de „hârtie de împachetat", „plic" în loc de „timbru". Ruth îşi făcuse în minte o listă de exemple pentru doctor. Trebuia să pomenească

și de accidentul din martie trecut. Luling intrase cu mașina într-un camion. Din fericire, doar se lovise cu capul de volan și nimeni altcineva nu mai fusese rănit. Mașina ei se făcuse zob.

„Sperietura făcut pe mine praf", relata Luling. „Aproape căzut pielea de pe mine." Dădea vina pe un porumbel care zburase brusc în fața parbrizului ei. Poate, se gândea acum Ruth, nu fusese o fluturare de aripi, ci una în mintea ei, un accident vascular, și lovitura la cap a fost mai gravă, o contuzie sau o fractură craniană. Oricare ar fi fost cauza, raportul poliției și al societății de asigurări a stabilit că de vină fusese Luling, nu porumbelul. Luling a fost atât de scandalizată încât și-a anulat asigurarea auto, apoi a început să se plângă că societatea n-a mai vrut să-i refacă polița.

Ruth i-a povestit incidentul lui Agapi Agnos, care a spus că neatenția și enervarea puteau fi puse în legătură cu depresia la persoanele în vârstă.

— Mama a fost deprimată și nervoasă toată viața, i-a spus Ruth lui Agapi.

Nu a pomenit de amenințările cu sinuciderea, pe care le auzise atât de des încât încerca să nu mai reacționeze la ele.

— Cunosc niște psihoterapeuți excelenți care au lucrat cu pacienți chinezi, a zis Agapi. Se pricep destul de bine la diferențele culturale – gândire mistică, vechi presiuni ale societății, fluxul de energie qi.

— Crede-mă, Agapi, mama *nu* seamănă cu nici un alt chinez.

Ruth îşi dorea ca mama ei să fi semănat mai mult cu mătuşica Gal. Ea nu vorbea despre fantome, despre ghinion sau despre felul în care o să moară.

— În orice caz, draga mea, ar trebui s-o duci la un doctor să-i facă un control amănunţit. Şi te rog să-i transmiţi mamei tale o îmbrăţişare zdravănă şi tămăduitoare din partea mea.

Era un gând drăguţ, dar Ruth şi Luling rareori se îmbrăţişau. Când încerca, umerii mamei sale deveneau rigizi, de parcă ar fi fost atacată.

Mergând cu maşina spre blocul lui Luling, Ruth intră în ceaţa tipică verii. Apoi, străzi întregi de bungalouri construite în anii '20, căsuţe ce răsăriseră în anii '30 şi apartamente impersonale din anii '60. Spre ocean, linia orizontului era brăzdată de fire electrice întinse de la stâlpi la case şi de la case la stâlpi. Multe dintre ferestrele cu vitralii erau acoperite de stropi fini de apă de mare. Ţevile şi canalele de scurgere erau ruginite, ca şi barele de protecţie ale maşinilor vechi. Întoarse pe o stradă cu alte case tip, tentative arhitectonice de sofisticărie Bauhaus, cu peluze mici şi garduri vii tunse în forme ciudate, semănând cu picioarele ca de vată de zahăr ale pudelilor de circ.

Trase maşina în faţa casei lui Luling, o casă cu etaj în stil mediteranean, cu o faţadă curbă de culoarea caisei şi un balcon cu bovindou fals, cu gratii de fier forjat. Pe vremuri, Luling se ocupa cu mândrie de curtea ei. Uda şi tundea gardul viu cu mâna ei şi curăţa bordura de piatră albă care flanca mica alee. Pe când locuia acasă, Ruth trebuia să tundă

gazonul de patru metri pătraţi. Luling o critica mereu dacă rămâneau fire de iarbă pe marginea trotuarului. Se plângea şi de petele galbene de urină lăsate de câinele de peste drum. „Lootie, spune la om să nu lase câine facă asta." Ruth traversa strada fără tragere de inimă, bătea la uşă, îl întreba pe vecin dacă nu văzuse o pisică alb cu negru, apoi se întorcea şi îi spunea mamei că omul spusese că se va strădui. După ce plecase la colegiu şi venea din când în când acasă în vizită, mama ei tot o mai trimitea să i se plângă omului de peste drum aproape imediat ce intra pe uşă. Trucul cu pisica pierdută se fumase şi era greu să găseşti o altă scuză pentru a bate la uşa omului. De obicei Ruth amâna, iar Luling se plângea de tot mai multe pete galbene, ca şi de lenea lui Ruth, de zăpăceala ei, de lipsa de grijă faţă de familie şi aşa mai departe. Ruth încerca s-o ignore citind sau uitându-se la televizor.

Într-o zi Ruth şi-a luat inima în dinţi şi i-a spus lui Luling să angajeze un avocat ca să-l dea pe om în judecată sau un grădinar ca să aranjeze gazonul. Colega ei de cameră de la cămin îi sugerase să propună asta, spunându-i lui Ruth că era nebună dacă o lăsa pe mama ei să dispună de ea de parcă ar fi fost o fetiţă de şase ani.

— Te *plăteşte* să-i fii sac de box? întrebase colega de cameră, construindu-şi argumentaţia.

— Păi, îmi dă bani pentru cheltuielile cu colegiul, recunoscuse Ruth.

— Mda, dar toţi părinţii fac asta. E treaba lor. Asta nu le dă însă dreptul să facă un sclav din tine.

Astfel instigată, Ruth o înfruntase pe mama ei:

— Dacă te deranjează atât de tare, fă ceva.

Luling s-a holbat la ea, rămânând tăcută vreme de cinci minute. Apoi a explodat ca un gheizer:

— Ai vrea fiu moartă? Vrei nu ai mamă spună la tine ce faci? Bine, poate mor repede!

Şi uite-aşa, Ruth fusese înfrântă, zdrobită, zdruncinată. Ameninţările lui Luling că va muri erau ca nişte cutremure. Ruth ştia că posibilitatea exista, că dincolo de suprafaţă seismul putea avea loc oricând. Şi în ciuda acestui fapt, ori de câte ori se întâmpla asta, ea intra în panică şi îi venea să fugă până nu se prăbuşea lumea.

În mod ciudat, după acel incident, Luling n-a mai pomenit niciodată de câinele care făcea pipi pe gazon. În schimb, ori de câte ori venea Ruth acasă, Luling avea grijă să scoată o săpăligă, să se aşeze în patru labe şi să se chinuiască să scoată petele galbene şi să refacă iarba, pătrăţel cu pătrăţel. Ruth ştia că asta era o formă de tortură afectivă în viziunea mamei sale, dar tot îi mai dădea dureri de stomac, deşi se prefăcea indiferentă. In cele din urmă Luling a angajat pe cineva să rezolve problema petelor galbene, un muncitor care i-a construit o bordură pe care a umplut-o cu dale hexagonale de beton albe şi roşii. Aleea era tot roşie. De-a lungul anilor, hexagoanele roşii au pălit. Cele albe s-au înnegrit. Unele zone arătau de parcă ar fi trecut peste ele erupţiile unor vulcani în miniatură. Printre crăpături ieşeau scaieţi şi smocuri uscate. Ar

trebui să chem pe cineva să plivească, îşi zise Ruth apropiindu-se de casă. O întrista că mama ei nu mai era la fel de preocupată de aparenţe. De asemenea, se simţea vinovată că nu o ajutase mai mult la treburile casei. Poate reuşea să-l cheme pe omul pe care îl folosea ea la curăţenie şi reparaţii.

Pe când se apropia de scările spre apartamentul de sus, chiriaşa de la parter ieşi în prag, făcându-i semn că vrea să vorbească cu ea. Francine era o femeie anorexic de slabă de vreo treizeci şi ceva de ani, care părea să poarte o piele numărul cincizeci pe un corp numărul patruzeci. I se plângea adeseori lui Ruth în legătură cu reparaţiile necesare clădirii: Curentul electric se tot întrerupea. Detectoarele de fum erau vechi şi trebuiau schimbate. Treptele din spate erau inegale şi puteau provoca un accident – şi un proces.

„Niciodată mulţumită!" îi spunea Luling lui Ruth.

Ruth ştia că nu trebuia să arate nici un fel de părtinire în discuţiile cu chiriaşa. Dar se temea că într-o zi putea să apară o problemă reală, un incendiu, de exemplu, şi se temea de titlurile din ziare: „O proprietăreasă dintr-un cartier mărginaş a ajuns în închisoare pentru ignorarea riscurilor mortale". Astfel încât Ruth rezolva pe şest unele dintre problemele mai uşoare. Când i-a cumpărat lui Francine un detector de fum, Luling a aflat şi s-a înfuriat groaznic. „Crezi că ea dreptate şi eu nu?" cum se întâmplase tot timpul copilăriei lui Ruth, furia lui Luling a crescut până când aproape

nu mai putea vorbi decât pentru a rosti vechea amenințare: „Poate mor repede!“

— Trebuie să vorbești cu mama ta, îi spunea acum Francine pe un ton plângăreț. Mă acuză că nu plătesc chiria. Eu *totdeauna* plătesc la timp, la întâi ale lunii. Nu știu despre ce vorbește, dar îi dă întruna, ca o placă stricată.

Ruth avu o senzație de sfârșeală. Nu voia să audă toate astea.

— I-am arătat și cecul anulat. Și a zis: „Vezi, încă ai cecul!“ A fost ciudat, parcă nu știa ce vorbește.

— O să mă ocup eu de asta, spuse Ruth încet.

— Nu de alta, dar mă hărțuiește de vreo sută de ori pe zi. Mă înnebunește.

— O să rezolv eu.

— Sper, pentru că eram gata să chem poliția ca să obțin un ordin de restricție!

Ordin de restricție? Cine era nebuna aici?

— Îmi pare rău că s-a întâmplat așa ceva, zise Ruth, amintindu-și de o carte la care colaborase, despre oglindirea sentimentelor copilului. Probabil că sunteți frustrată, fiind evident că dumneavoastră n-ați greșit cu nimic.

A funcționat.

— Bine, spuse Francine și se retrase cu spatele în ușa ei ca un cuc dintr-un ceas elvețian.

Ruth descuie ușa de la apartamentul mamei sale cu cheia ei. O auzi pe Luling strigând:

— De ce așa târziu?

Așezată în fotoliul ei din vinilin maro, Luling arăta ca un copil obraznic pe un tron. Ruth îi aruncă o privire scrutătoare ca să vadă dacă poate detecta ceva în neregulă, un

ochi care i se zbate, poate o uşoară paralizie a unei părţi a feţei. Nimic, aceeaşi mamă dintotdeauna. Luling purta o jachetă roşie cu nasturi aurii, preferata ei, pantaloni mulaţi negri şi balerini negri măsura 34. Părul îi era prins la spate ca al lui Dory şi Fia, doar că la ea era răsucit într-un coc strâns, îmbogăţit cu o meşă. Avea părul negru ca abanosul, cu excepţia rădăcinilor de la spate, unde nu văzuse că nu aplicase destulă vopsea. De la distanţă, părea o femeie mult mai tânără, de şaizeci de ani în loc de şaptezeci şi şapte. Pielea îi era nepătată şi netedă, n-avea nevoie de fond de ten sau pudră. Trebuia să te afli la nici jumătate de metru de ea ca să vezi reţeaua fină de riduri de pe obrajii ei. Ridurile cele mai adânci erau la colţurile gurii, care erau adeseori lăsate în jos, ca acum.

Luling bombăni:

— Zici că vizită la doctor ora unu.

— Am zis că programarea era la patru.

— Nu! Ora unu! Spui fii gata. Aşa că eu gata, tu nu vii!

Ruth simţea că i se scurge sângele din cap. Încercă altă strategie:

— Ei, hai să sun la doctor să vedem dacă poate să ne primească la patru. Se duse în spate, unde mama ei făcea caligrafie şi pictură, camera care fusese a ei cu mult timp în urmă. Pe masa de desen a mamei sale se afla o foaie mare de hârtie de acuarelă. Mama ei începuse să picteze un poem, dar se întrerupsese la jumătatea unui caracter. Pensula stătea pe hârtie, cu vârful uscat şi ţeapăn. Luling nu era neglijentă. Îşi trata pensulele

cu o meticulozitate fanatică, spălându-le cu apă de izvor, nu de la robinet, ca să nu le facă rău clorul. Poate că desena, auzise ceainicul dând în foc şi dăduse fuga. Poate după aceea sunase telefonul şi aşa mai departe. Dar apoi Ruth se uită mai atent. Mama ei încercase să scrie de mai multe ori acelaşi caracter, oprindu-se de fiecare dată la aceeaşi linie. Ce caracter? Şi de ce se oprise la jumătatea drumului?

Pe vremea când Ruth era mică, mama ei îşi suplimenta venitul ca secretară particulară a unui profesor, ocupându-se, printre altele, de caligrafia bilingvă, în chineză şi în engleză. Făcea etichete de preţ pentru supermarketuri şi magazine de bijuterii din Oakland şi San Francisco, răvaşe norocoase pentru inaugurările de restaurante, panglici pentru coroane mortuare şi anunţuri pentru nunţi şi botezuri. De-a lungul anilor, oamenii îi spuseseră lui Ruth că mama ei făcea caligrafie la nivel de artă. Asta îi adusese o reputaţie stabilă, iar Ruth avusese şi ea un rol în acest succes: îi făcea corectura la cuvintele englezeşti.

— Se scrie „*grapefruit*“, nu „*grapefoot*“, a spus o dată Ruth exasperată, pe când avea vreo opt ani. E un fruct, nu un picior[1].

În seara aceea, Luling a început s-o înveţe mecanismele scrierii în chineză. Ruth ştia că era o pedeapsă pentru ceea ce spusese mai devreme.

— Uite, îi poruncea Luling în chineză.

---

1. *Fruit* – „fruct“, *foot* – „picior“ (engl.) (n. tr.).

Înfigea un baton de cerneală într-un mojar şi folosea o pipetă medicinală pentru a adăuga apă sărată în doze de mărimea unei lacrimi.

— Uite, spunea ea, şi alegea o pensulă din cele câteva zeci care atârnau cu vârful în jos.

Cu ochii cârpiţi de somn, Ruth se străduia să urmărească mâna mamei în timp ce muia pensula în cerneală, apoi o ţinea perpendicular pe pagină, cu încheietura şi cotul în aer. Şi în sfârşit începea, mişcându-şi uşor încheietura, astfel încât mâna îi flutura şi cobora ca o molie deasupra hârtiei albe strălucitoare. În scurtă vreme, se formau imagini ca nişte păianjeni: „La jumătate de preţ!" „Reduceri uluitoare!" „Lichidare de stoc!"

— Scrierea cu caractere chinezeşti, îi spunea mama ei, e complet diferită de scrierea cuvintelor englezeşti. Gândeşti altfel. Simţi altfel.

Şi era adevărat: Luling era altfel când scria şi desena. Era calmă, organizată, hotărâtă.

— *Bao Bomu* m-a învăţat să scriu, i-a spus Luling într-o seară. Ea m-a învăţat să gândesc. Când scrii, spunea ea, trebuie să aduni curgerea liberă a inimii tale.

Ca să-i arate, Luling a scris caracterul care însemna „inimă".

— Vezi? Fiecare bătaie are ritmul ei, echilibrul ei, locul ei. *Bao Bomu* spunea că aşa trebuie să fie totul în viaţă.

— Cine ziceai că e *Bao Bomu*? a întrebat Ruth.

— Ea avea grijă de mine când eram mică. Mă iubea foarte mult, ca o mamă. *Bao* înseamnă „scumpă", iar împreună cu *Bomu* înseamnă „Scumpa Mătuşică".

A, *acea Bao Bomu*, fantoma nebună. Luling a început să traseze o simplă linie orizontală. Dar mişcările nu erau simple. A pus vârful pensulei pe hârtie, creând imaginea unei balerine *sur les pointes*. Vârful s-a curbat uşor în jos, ca într-o reverenţă, apoi, ca suflat de vânturi capricioase, s-a răsucit spre dreapta, s-a oprit, s-a întors cu jumătate de pas spre stânga şi s-a ridicat. Ruth a oftat. Ce rost avea să încerce măcar? Nu va face decât s-o supere pe mama ei pentru că nu putea să-i iasă.

În unele seri Luling găsea metode de a o ajuta pe Ruth să ţină minte caracterele.

— Fiecare caracter vine dintr-o veche imagine de foarte demult.

Trasa o linie orizontală şi o întreba pe Ruth dacă îşi dădea seama ce imagine reprezenta. Ruth arunca o privire piezişă şi scutura din cap. Luling trasa o linie identică. Şi iar, şi iar, întrebând-o de fiecare dată pe Ruth dacă ştia ce era. În cele din urmă, mama ei scotea un sforăit, ca o formă comprimată a dezamăgirii şi dezgustului ei.

— Linia asta e ca o rază de lumină. Uite, vezi sau nu?

Lui Ruth, linia i se părea o coastă curăţată de carne.

Luling continua:

— Fiecare caracter e un gând, un sentiment, sensuri, istorie, toate amestecate la un loc.

Trasa alte linii – puncte şi liniuţe, de sus în jos şi de jos în sus, curbe şi bastonaşe.

— Vezi? spunea ea iar şi iar, *tinc, tinc, tinc*. Linia asta, şi asta, şi asta – forma unui templu ceresc.

Și cum Ruth dădea din umeri, Luling adăuga:

— În stilul *vechi* al templelor – de parcă acest cuvânt, *vechi*, avea să declanșeze resorturile chinezești din mintea fiicei ei. *Ping-ping!* Aha, acuma văd.

Mai târziu, Luling a pus-o pe Ruth să încerce cu mâna ei un caracter oarecare, îndesând tot timpul logică chinezească în creierul reticent al fiicei sale.

— Ține-ți încheietura așa, ferm și totuși lejer, ca o ramură tânără de salcie. *Ai-ia*, nu prăbușită ca un cerșetor pe marginea drumului... Trage linia cu grație, cum aterizează o pasăre pe o ramură, nu ca un călău care taie capul unui diavol. Așa cum o tragi tu – uite, totul o ia în jos. Fă așa... mai întâi lumina, apoi templul. Vezi? Împreună înseamnă „vești de la zei". Vezi cum cunoașterea vine întotdeauna de sus? Vezi cum au sens cuvintele chinezești?

Când vorbea chinezește, cuvintele mamei ei aveau sens, își zise acum Ruth. Aveau oare?

Sună la doctor și îi răspunse asistenta.

— La telefon Ruth Young, fiica lui Luling Young. Venim la domnul doctor Huey pentru un control la ora patru, dar voiam să precizez câteva lucruri...

Se simțea ca un colaboraționist, un trădător sau un spion.

Când se întoarse în camera de zi, o găsi pe mama ei căutându-și portofelul.

— Nu avem nevoie de bani, zise Ruth. Și dacă avem, pot să plătesc eu.

— Nu, nu plăteşte! Nimeni plăteşte! ţipă Luling. În portofel pus carnet de sănătate. Nu arăt carnet, doctor cere în plus. Totul trebuie gratis.

— Sunt sigură că au o fişă a ta acolo. Nu au nevoie să vadă carnetul.

Luling continua să caute. Deodată, se îndreptă de spate şi spuse:

— Ştiu. Lăsat portofel la casa lui Gaoling. Probabil ea uitat spună la mine.

— În ce zi ai fost acolo?

— Trei zile urmă. Luni.

— Azi e luni.

— Cum luni? Eu fost trei zile urmă, nu azi!

— Ai mers cu metroul?

De la accidentul de maşină încoace, Luling folosea transportul în comun când nu putea s-o ducă Ruth.

— Da, şi Gaoling întârziat să ia pe mine! Aşteptat două ore. Până urmă vine. Şi atunci acuză pe mine, zice: De ce venit mai devreme, trebuia venit aici unşpe. Eu spun la ea, Nu, eu nu zis vin la unşpe. De ce să spun vin la unşpe când ştiu vin la nouă? Ea spus că eu nebună, aşa înfuriat la mine!

— Crezi că e posibil să-l fi lăsat în metrou?

— Ce las?

— Portofelul.

— De ce iei mereu parte ei?

— Nu iau partea nimănui...

— Poate ea păstrat portofel, nu spune. Mereu vrea lucruri ale mele. Geloasă pe mine. Când fost mici, vrut rochiţa mea *qipao*, vrut pepene meu, vrut atenţie de la toţi.

Dramele prin care trecuseră mama ei şi mătuşica de-a lungul anilor semănau cu acelea din piesele teatrelor de cartier în care două personaje joacă toate rolurile: cei mai buni prieteni şi cei mai aprigi duşmani, rivali de temut şi conspiratori voioşi. Diferenţa de vârstă dintre ele era de numai un an, una avea şaptezeci şi şapte, cealaltă şaptezeci şi şase, şi această apropiere părea să fi creat o competiţie între ele.

Cele două surori veniseră în America separat şi se măritaseră cu doi fraţi, fii de băcan. Soţul lui Luling, Edwin Young, studia medicina şi, ca fiu mai mare, era „sortit", după cum spunea Luling, să fie mai deştept şi mai plin de succes. El avusese parte de cea mai mare atenţie şi cele mai multe privilegii din partea familiei. Soţul lui Gaoling, Edmund, fratele mai mic, studia stomatologia. El era cunoscut drept băiatul leneş, neglijent, care mereu va avea nevoie de un frate mai mare să aibă grijă de el. Dar apoi fratele mai mare, Edwin, a fost lovit mortal de o maşină într-o seară, când ieşea de la biblioteca Universităţii din San Francisco. Ruth avea doi ani la vremea aceea. Unchiul ei, Edmund, a devenit capul familiei, un dentist respectat şi un şi mai competent investitor în afaceri imobiliare cu impozite mici, cumpărând apartamente pe care le închiria.

Când băcanul şi soţia lui au murit, prin anii '60, cea mai mare parte a moştenirii – banii, casa, magazinul, aurul şi jadul, fotografiile de familie – i-a revenit lui Edmund, Luling primind doar un mic cadou în bani pentru

scurta ei căsnicie cu Edwin. „Numai *atâta* dat la mine", povestea adesea Luling, frecându-şi degetele ca şi cum ar fi ţinut o muscă. „Numai fiindcă tu nu băiat."

Cu banii aceia, plus economiile ei de ani de zile, Luling a cumpărat o casă cu două apartamente pe Cabrillo colţ cu Forty-Seventh, unde ea şi Ruth au locuit în apartamentul de la etaj. Gaoling şi Edmund s-au mutat în Saratoga, un oraş plin de case mari, stil ranch, cu peluze întinse şi piscine în formă de rinichi. Din când în când, îi ofereau lui Luling câte o mobilă pe care voiau s-o înlocuiască cu ceva mai bun. „De ce să iau?" spumega ea. „Ca să fie la ei milă? Să simtă aşa de buni, că-mi dă lucruri care ei nu vor?"

De-a lungul anilor, Luling s-a tot lamentat în chineză: *„Ai-ia*, de-ar fi trăit tatăl tău, ar fi dus-o şi mai bine decât unchiul tău. Şi tot n-ar fi trebuit să cheltuim aşa de aiurea ca ei!" Mai pomenea ceea ce *ar fi trebuit* să fie proprietatea de drept a lui Ruth: inelul de jad al bunicii Young, bani pentru colegiu. N-ar fi trebuit să conteze că Ruth era fată sau că Edwin murise. Gândirea asta veche chinezească! Luling spunea asta aşa de des încât Ruth nu se putea abţine să nu fantazeze despre cum ar fi fost viaţa ei dacă i-ar fi trăit tatăl. Ar fi putut să-şi cumpere pantofi de lac, clame de păr cu strasuri, trandafiri pitici. Uneori privea îndelung o fotografie a tatălui ei şi era furioasă că murise. Apoi se simţea vinovată şi speriată. Încerca să se autoconvingă că îl iubise profund pe tatăl ei, pe care nici măcar nu şi-l mai amintea. Aduna buruienile înflorite

care creşteau prin crăpăturile trotuarelor şi le punea în faţa fotografiei lui înrămate.

Ruth o privea acum pe Luling scotocind prin dulap după portofel. Încă mai enumera păcatele lui Gaoling.

— Mai târziu, când crescut, tot vrea lucruri ale mele. Vrea tatăl tău căsătorit cu ea. Da, nu ştii asta. Edwin, nu Edmund, fiindcă mai mare, mai reuşit. În fiecare zi zâmbea la el, arăta dinţi la el, ca maimuţă.

Luling se întoarse să-i arate.

— Dar el nu interesat ea, numai eu. Aşa furioasă fost. Mai târziu măritat Edmund, şi când tătic la tine murit ea spus: Ooo, ce noroc că nu măritat Edwin! Aşa stupid că spus asta. În faţă la mine! Nu gândit la mine, numai la ea. Eu nu spus nimic. Eu niciodată plâns. Plâns eu vreodată?

Ruth începu şi ea să caute, băgând mâinile pe sub pernele de pe scaune şi fotolii.

Luling se îndreptă de spate cât era de lungă, un metru şi cincizeci de centimetri de indignare.

— Şi acuma vezi! De ce Gaoling *tot* vrea banii mei? Ea nebună, ştii. Mereu crezut că eu avut mai mult, că ascuns undeva. De-aia cred că luat portofel la mine.

Masa din sufragerie, pe care Luling n-o folosea niciodată, era plină de plicuri cu reclame de tot soiul. Ruth împinse la o parte ziarele şi revistele în chineză. Mama ei fusese întotdeauna foarte curată, dar niciodată ordonată. Ura grăsimea, dar n-o deranja haosul. Păstra reclamele şi cupoanele primite prin poştă de parcă ar fi fost felicitări adresate ei personal.

— Uite-l! strigă Ruth.

Ce ușurare. Scoase o agendă verde de sub un morman de reviste. În timp ce Luling controla să vadă dacă banii și cărțile de credit se mai aflau înăuntru, Ruth observă ce anume ascunsese portofelul: numere noi din *Woodworking Today, Seventeen, Home Audio and Video, Runner's World, Cosmopolitan, Dog Fancy, Ski, Country Living* – reviste pe care mama ei nu avea să le citească nici într-o mie de ani.

— De ce ai toate astea?

Luling surâse timid.

— Întâi gândeam: Fac rost bani, pe urmă spun la tine. Acum întrebat, așa că arăt la tine.

Se duse la sertarul din bucătărie unde ținea cupoane expirate de ani de zile și scoase un plic uriaș.

— *Vești de la zei*, murmură Luling. Câștigat zece milioane dolari. Deschide și vezi.

Bineînțeles, înăuntru se afla un cupon de promoție-concurs care semăna cu un cec și o coală cu coperte de reviste în miniatură care trebuiau răzuite. Jumătate din coperte lipseau. Luling comandase probabil vreo treizeci și ceva de reviste. Ruth și-l imagina pe poștaș cărând câte un sac în fiecare zi, răsturnându-le pe alee, speranțele și logica mamei ei zăcând aruncate în aceeași grămadă.

— Ai surpriză?

Luling avea o expresie de bucurie absolută.

— Ar trebui să-i povestești doctorului despre veștile tale bune.

Luling se lumină la față, apoi adăugă:

— Câştigat tot pentru tine.

Ruth simţi în piept un mic spasm care se transformă repede în durere. Îi venea s-o îmbrăţişeze pe mama ei, s-o protejeze, şi în acelaşi timp voia ca mama ei s-o legene, s-o asigure că se simţea bine, că nu făcuse un accident vascular sau mai rău.

Mama ei fusese mereu aşa, dificilă, aprigă şi ciudată. Şi o iubise exact în acelaşi fel. Ruth ştia, simţea asta. Nimeni n-ar fi putut-o iubi mai mult. Mai bine, poate, dar nu mai mult.

— Mulţumesc, mamă. E minunat. Vorbim mai târziu despre ce-o să facem cu banii. Dar acum trebuie să plecăm. Doctorul a spus că putem să mergem şi la patru, şi nu trebuie să întârziem.

Luling se burzului din nou:

— Tu vinovată că întârziem.

Ruth trebui să-i amintească să-şi ia portofelul proaspăt găsit, apoi haina şi în sfârşit cheile. I se părea că are din nou zece ani, când îi traducea mamei ei cum funcţiona lumea, explicându-i regulile, interdicţiile, limitele de timp pentru cumpărăturile returnabile. Pe vremea aceea, era deranjată. Acum era îngrozită.

Trei

În sala de aşteptare de la spital, Ruth văzu că toţi pacienţii, cu excepţia unui bărbat palid, cu un început de chelie, erau asiatici. Citi de pe lista doctorilor: Fong, Weng, Wang, Tang, Qin, Pen, Kwak, Koo. Recepţionera părea chinezoaică; la fel şi asistentele.

În anii '60, medită Ruth, lumea înfiera serviciile diferenţiate pe rase, considerându-le o formă de ghetoizare. Acum le solicita, considerându-le sensibile la diferenţele culturale. În definitiv, o treime din San Francisco era asiatică, aşa încât medicina de tip chinezesc putea reprezenta o strategie de marketing. Bărbatul cu început de chelie privea în jur de parcă ar fi căutat o cale de evadare. Avea oare un nume de familie ca Young, care să fi fost identificat drept unul chinezesc de către un computer inconştient de diferenţele rasiale? Primea oare telefoane de la chinezi care făceau sondaje de piaţă sau încercau să-l înscrie la vreun program de facilitare a convorbirilor internaţionale cu Taiwanul sau Hong Kongul? Ruth ştia cum e să te simţi un proscris, pentru că şi ea se simţise astfel în copilărie. Faptul că-şi schimbase casa de opt ori o făcuse conştientă de faptul că nu se integra în comunitate.

— Fia început clasa şase? întrebă acum Luling.

— Te referi la Dory, răspunse Ruth.

Dory fusese dată la şcoală cu un an mai târziu din cauza unor probleme de concentrare. Acum lua meditaţii acasă.

— Cum adică Dory?

— Fia e cea mare, ea intră în clasa a zecea. Dory are treisprezece ani. Ea va fi în clasa a şaptea.

— Ştiu eu cine cine! mormăi Luling.

Numără, îndoind câte un deget:

— Dory, Fia, cea mai mare, Fu-Fu, şaptesprezece.

Ruth glumea din când în când că Fu-Fu, sălbatica ei pisică, având un caracter dificil din naştere, era nepoata pe care Luling n-o avusese niciodată.

— Ce face Fu-Fu? întrebă Luling.

Nu-i spusese mamei ei că Fu-Fu murise? Trebuie să-i fi spus. Ea sau Art. Toată lumea ştia că Ruth fusese deprimată săptămâni în şir după ce se întâmplase.

— Fu-Fu a murit, îi reaminti ea mamei ei.

— *Ai-ia!* Faţa lui Luling se contorsionă de supărare. Cum poate aşa ceva? Ce întâmplat?

— Ţi-am spus...

— Nu, tu niciodată!

— Of... ei, acum câteva luni, a sărit gardul. A urmărit-o un câine. N-a putut să urce la loc destul de repede.

— De ce tu ai câine?

— Era câinele unui vecin.

— Atunci de ce laşi câine de la vecin în curte la tine? Acum uite ce întâmplat! *Ai-ia*, moară fără motiv!

Mama ei vorbea mult prea tare. Oamenii îşi ridicau privirea de la tricotat sau de pe cărţi, până şi bărbatul cu început de chelie. Ruth suferea. Pisica aia fusese copilul ei. O ţinuse în braţe în ziua în care se născuse, un ghemotoc sălbatic de blană, găsit în garajul lui Wendy într-o zi ploioasă. Tot Ruth o ţinuse în braţe şi când veterinarul îi făcuse injecţia letală ca s-o scape de suferinţă. Gândul la asta aproape că o făcu pe Ruth să-şi piardă cumpătul şi nu voia să izbucnească în plâns într-o sală de aşteptare plină de străini. Din fericire, în momentul acela recepţionera strigă: „Luling Young!" În timp ce o ajuta pe mama ei să-şi ia poşeta şi haina, îl văzu pe bărbatul cu început de chelie sărind de pe scaun şi îndreptându-se cu paşi grăbiţi spre o chinezoaică în vârstă.

— Ei, mamă, îl auzi ea zicând, cum a mers? Eşti gata să mergem acasă?

Femeia i-a întins morocănoasă o reţetă. Probabil e ginerele ei, presupuse Ruth. Oare Art ar duce-o vreodată pe mama ei la doctor? Se îndoia. Dar în cazul unei urgenţe, al unui atac de inimă, al unui accident vascular?

Asistenta îi vorbea lui Luling în dialectul cantonez, iar aceasta îi răspundea în cel mandarin. Până la urmă trecură la o engleză cu accent, ca teren comun. Luling se supuse în linişte la acţiunile preliminare. Urcă pe cântar. Patruzeci de kilograme. Tensiunea. Zece cu şapte. Ridică-ţi mâneca şi strânge pumnul.

Luling nici nu clipea. O învăţase pe Ruth să facă la fel, să se uite direct la ac şi să nu strige. În cabinetul de consultaţie, Ruth întoarse capul când mama ei îşi scoase furoul din bumbac şi rămase în chiloţii înfloraţi cu talie înaltă.

Luling îşi puse un halat de hârtie, se urcă pe masa de consultaţie şi începu să-şi legene picioarele. Părea copilăroasă şi fragilă. Ruth se cufundă într-un fotoliu de lângă ea. Când intră doctorul, amândouă se îndreptară de spate. Luling avusese întotdeauna un foarte mare respect pentru doctori.

— Doamnă Young ! o salută medicul jovial. Sunt doctorul Huey.

O privi pe Ruth.

— Sunt fiica ei. Eu am sunat mai devreme.

El dădu din cap cu aerul că-şi aminteşte despre ce e vorba. Doctorul Huey era un bărbat plăcut, mai tânăr decât Ruth. Începu să-i pună lui Luling întrebări în dialectul cantonez, iar mama ei se prefăcea că înţelege, până când Ruth explică :

— Ea vorbeşte mandarina, nu cantoneza.

Doctorul se uită la mama ei.

— *Guoyu ?*

Luling aprobă din cap, iar doctorul Huey dădu din umeri a scuză.

— Eu vorbesc destul de prost dialectul mandarin. Dumneavoastră cât de bine vorbiţi englezeşte?

— Bine. Fără probleme.

La sfârşitul consultaţiei, doctorul a surâs şi a declarat :

— Ei bine, sunteţi o doamnă puternică. Staţi foarte bine cu inima şi plămânii. Tensiunea e

excelentă. Mai ales pentru cineva de vârsta dumneavoastră. Ia să vedem, în ce an v-aţi născut?

Aruncă o privire în fişă, apoi îşi ridică din nou ochii spre Luling.

— Puteţi să-mi spuneţi?

— An?

Luling privi brusc în sus, de parcă răspunsul s-ar fi aflat pe tavan.

— Asta nu uşor spus.

— Ei, haideţi, vreau adevărul de data asta, glumi doctorul. Nu ce le spuneţi prietenelor dumneavoastră.

— Adevărul este 1916, zise Luling.

Ruth interveni.

— Ceea ce vrea să spună e că... şi vru să spună 1921, dar doctorul ridică mâna s-o oprească.

Privi din nou în fişă, apoi îi spuse lui Luling:

— Aşadar aveţi... câţi ani?

— Optzeci şi doi luna asta! zise ea.

Ruth îşi muşcă buza şi se uită la medic.

— Optzeci şi doi, notă doctorul. Şi, spuneţi-mi, v-aţi născut în China? Da? În ce oraş?

— A, asta tot nu uşor spus, începu timidă Luling. Nu chiar oraş, mai mult ca un loc mic pe care numim în multe feluri. Patruzeci şi şase kilometri de pod spre Pekin.

— A, Beijing, zise doctorul. Am fost acolo într-un circuit acum câţiva ani. Am văzut împreună cu soţia mea Oraşul Interzis.

Luling se însufleţi.

— În zile acelea, aşa multe lucruri interzise, nu poţi vedea. Acum toţi plăteşte bani vadă

lucru interzis. Spui asta interzis, aia interzis, plăteşti în plus.

Ruth era gata să explodeze. Doctorul Huey probabil credea că mama ei nu e în toate minţile. Avusese ea unele temeri, dar nu voia ca temerile să-i fie pe deplin justificate. Îngrijorarea ei trebuia să prevină orice problemă reală. Totdeauna se întâmplase aşa.

— Şcoala aţi făcut-o tot acolo? întrebă doctorul Huey.

Luling dădu afirmativ din cap.

— Şi doica mea învăţat pe mine multe lucruri. Pictat, citit, scris...

— Foarte bine. Mă întrebam dacă am putea să facem un pic de matematică. Vă rog să număraţi invers începând de la o sută, scăzând şapte de fiecare dată.

Luling părea nedumerită.

— Începeţi cu o sută.

— Sută! spuse plină de încredere Luling, apoi nimic.

Doctorul Huey aşteptă, apoi spuse:

— Acum număraţi din şapte în şapte.

Luling ezită.

— Nouăzeci şi doi, ah, nouăzeci şi trei. Nouăzeci şi trei!

Nu e drept, vru să strige Ruth. Trebuia să traducă numerele în chineză ca să calculeze, apoi să ţină minte rezultatul şi să-l traducă înapoi în engleză. Mintea lui Ruth galopa. Îşi dorea să-i poată transmite telepatic răspunsurile mamei ei. Optzeci şi şase! Şaptezeci şi nouă!

— Optzeci... optzeci... Luling se blocase.

— Nu vă grăbiţi, doamnă Young.

— Optzeci, zise ea în sfârşit. După asta, optzeci şi şapte.

— Bun, declară doctorul Huey, fără să-şi schimbe expresia. Acum aş vrea să numiţi ultimii cinci preşedinţi în ordine inversă.

Ruth vru să protesteze: Nici măcar eu nu pot să fac asta!

Luling îşi uni sprâncenele, concentrată.

— Clinton, spuse ea după o pauză. În ultimii cinci ani tot Clinton.

Mama ei nici măcar nu înţelesese întrebarea! Sigur că nu înţelesese. Întotdeauna se bizuise pe Ruth să-i explice ce voiau să spună oamenii, să-i arate ce spuseseră dintr-o altă perspectivă. „Ordine inversă înseamnă să mergi înapoi", i-ar fi spus ea lui Luling. Dacă doctorul Huey ar fi putut pune aceeaşi întrebare într-o mandarină fluentă, Luling ar fi dat fără probleme răspunsul corect. „Preşedintele cutare şi cutare", ar fi zis mama ei fără nici o ezitare, „nici o diferenţă, toţi mincinos. Nu impozite înainte de alegeri, mai multe impozite după. Deloc infracţiuni înainte, mai multe infracţiuni după. Şi mereu că nu scade ajutor social. Eu venit în ţara asta, nu primit ajutor social. Ce aşa cinstit? Nu cinstit. Numai făcut oameni leneşi la muncă!"

Urmară întrebări şi mai ridicole.

— Ştiţi data de azi?

— Luni.

Dată şi zi i se păruseră întotdeauna acelaşi lucru.

— Ce dată a fost acum cinci luni?

— Tot luni.

Dacă stăteai să te gândeşti, avea dreptate.

— Câţi nepoţi aveţi?

— Nu ştiu. Ea nu măritat încă.

Nu-şi dă seama că ea glumeşte!

Luling era precum concurentul perdant de la *Rişti şi câştigi.* Totalul pentru Luling Young: minus cinci sute de puncte. Şi acum, *Rişti şi câştigi*, runda finală...

— Câţi ani are fiica dumneavoastră?

Luling ezită.

— Patruzeci, poate patruzeci şi unu.

Pentru mama ei, ea fusese întotdeauna mai mică decât era în realitate.

— În ce an s-a născut?

— La fel ca mine. Anul Dragon.

Se uită la Ruth pentru confirmare. Mama ei era Cocoş.

— În ce lună? întrebă doctorul Huey.

— Ce lună? o întrebă Luling pe Ruth.

Ruth dădu din umeri, neajutorată.

— Ea nu ştiut.

— Acum în ce an suntem?

— O mie nouă sute nouăzeci şi opt!

Îl privi pe doctor de parcă ar fi fost idiot că nu ştia asta. Ruth fu uşurată că mama ei răspunsese corect măcar la o întrebare.

— Doamnă Young, vreţi să aşteptaţi aici până mă duc eu cu fiica dumneavoastră să programăm o nouă consultaţie?

— Sigur, sigur. Nu duc nicăieri.

Doctorul Huey se întoarse spre uşă, apoi se opri.

— Şi vă mulţumesc că mi-aţi răspuns la toate întrebările. Sunt sigur că v-aţi simţit de parcă aţi fi fost în boxa martorilor.

— Ca O.J.

Doctorul Huey râse.

— Cred că toată lumea a văzut procesul ăla la televizor.

Luling scutură din cap.

— A, nu, nu doar uitat televizor, eu fost acolo când întâmplat. El omorât soţie şi prieten, adus ei ochelari. Tot văzut.

Lui Ruth inima începu să-i bată nebuneşte.

— Ai văzut un documentar, zise ea ca să audă doctorul Huey, o reconstituire a ceea ce s-ar fi putut întâmpla, şi a fost *ca şi când* ai fi văzut totul în realitate. Asta voiai să spui?

Luling dădu din mână, anulând acest răspuns simplu.

— Poate *tu* văzut document. *Eu* văzut realitate. Arătă prin gesturi. Luat pe ea aşa, tăiat gât aici – foarte adânc, aşa mult sânge. Groaznic.

— Deci în ziua aceea eraţi la Los Angeles? întrebă doctorul Huey.

Luling dădu afirmativ din cap.

Ruth încerca disperată să găsească o logică.

— Eu nu ţin minte să te fi dus *vreodată* la Los Angeles.

— Cum fost, nu ştiu. Dar eu fost acolo. Asta adevărat! Urmărit omul acela, oo, furişat. O.J. ascuns în tufiş. Mai târziu, mers şi la casa lui. Văzut cum el luat mănuşă, ascuns în grădină, întors înăuntru, schimbat haine... Luling îşi dădu seama ce spusese, jenată. Ei, când el schimbat haine sigur că nu uitat, întors ochi. Mai târziu fugit la aeroport, aproape întârziat, sărit în avion. Eu văzut tot.

— Aţi văzut asta şi n-aţi spus nimănui?

— Eu speriat!

— Trebuie să fi fost cumplit să vedeţi crima, zise doctorul Huey.

Luling dădu vitează din cap.

— Vă mulţumesc că mi-aţi împărtăşit toate astea. Acum, dacă veţi fi bună să aşteptaţi aici câteva minute, merg cu fiica dumneavoastră în altă cameră să stabilim următoarea consultaţie.

— Nu grăbiţi.

Ruth îl urmă pe doctor într-o altă încăpere.

— De când aţi început să observaţi genul ăsta de confuzii? întrebă imediat doctorul Huey.

Ruth oftă.

— A fost ceva mai rău în ultimele şase luni, poate mai mult. Dar azi pare mai rău ca de obicei. În afară de ultimul lucru pe care l-a spus, n-a fost atât de ciudată sau lipsită de memorie. Mai degrabă amestecă lucrurile şi cea mai mare parte se datorează faptului că nu vorbeşte prea bine englezeşte, după cum probabil aţi observat. Povestea cu O.J. Simpson – ştiţi, şi asta poate fi o problemă de limbă. Nu s-a exprimat niciodată prea bine...

— Mie mi s-a părut destul de clar: crede că a fost acolo, spuse cu blândeţe doctorul Huey.

Ruth privi în altă parte.

— I-aţi spus asistentei că a avut un accident de maşină. S-a lovit la cap?

— S-a lovit cu capul de volan.

Ruth speră deodată că aceasta era piesa lipsă din puzzle.

— Vi se pare că i se schimbă personalitatea? E deprimată, mai arţăgoasă?

Ruth încercă să-şi dea seama ce ar indica un răspuns afirmativ.

— Mama a intrat mereu în discuţii în contradictoriu, toată viaţa. Are un caracter foarte dificil. Şi e deprimată de când o ştiu. Soţul ei, tatăl meu, a murit acum patruzeci şi patru de ani. Un accident de maşină. Ea nu şi-a revenit niciodată. Poate că depresia se accentuează, dar eu sunt atât de obişnuită cu ea încât aş fi ultima persoană care ar băga de seamă. Cât despre confuzia ei, mă întrebam dacă nu e cumva o comoţie de la accidentul de maşină sau poate a făcut vreun mic accident vascular. Ruth încercă să-şi amintească termenul medical corect. Ştiţi, un atac ischemic.

— Deocamdată nu văd nici un semn că ar fi avut aşa ceva. Mişcările îi sunt bune, reflexele sunt cum trebuie. Tensiunea e excelentă. Dar o să vrem să-i mai facem câteva analize, să ne asigurăm că n-are diabet sau anemie, de exemplu.

— Asta ar putea cauza astfel de probleme?

— Ar putea, ca şi Alzheimer sau alte forme de demenţă.

Ruth simţi ca o lovitură în stomac. Mama ei nu era chiar atât de rău. El vorbea despre o boală fatală cumplită. Slavă Domnului că nu-i povestise doctorului de alte lucruri pe care le remarcase: cearta pe care mama ei o avusese cu Francine despre chirie; cecul de zece milioane de dolari la concursurile din reviste; faptul că uitase de moartea lui Fu-Fu.

— Deci ar putea fi şi din cauza depresiei, zise Ruth.

— N-am eliminat nimic încă.

— Ei, dacă este, va trebui să-i spuneţi că antidepresivele sunt ginseng sau pilule *po chai*.

Doctorul Huey râse.

— Rezistența față de medicamentele occidentale este ceva obișnuit printre pacienții noștri mai în vârstă. Și îndată ce se simt mai bine, încetează să le mai ia ca să facă economii.

Îi întinse un formular.

— Dați-i ăsta lui Lorraine, la sala computerelor de după colț. Haideți s-o programăm pe mama dumneavoastră la Psihiatrie și Neurologie, apoi să vină din nou la mine peste o lună.

— Cam în perioada Festivalului Lunii Pline.

Doctorul Huey ridică privirea.

— Atunci este? Niciodată nu reușesc să țin minte.

— Eu știu numai pentru că anul acesta găzduiesc eu cina de familie.

Seara, în timp ce gătea peștele, Ruth îi spuse lui Art așa, ca din întâmplare:

— Am dus-o pe mama la doctor. S-ar putea să aibă o depresie.

Iar Art răspunse:

— Și ce-i nou în asta?

La cină, Luling stătea lângă Ruth.

— Prea sărat, remarcă ea în chineză, jucându-se cu furculița în porția ei de pește. Apoi adăugă: Spune-le fetelor să-și termine peștele. Nu le lăsa să irosească mâncarea.

— Fia, Dory, de ce nu mâncați?

— Nu mai pot, răspunse Dory. Ne-am oprit la Burger King, la Presidio și am mâncat niște cartofi prăjiți înainte să venim acasă.

— N-ar trebui să le lași să mănânce lucruri din astea! o certă Luling, tot în mandarină. Spune-le că nu le mai dai voie.

— Fetelor, aş vrea să nu vă mai stricaţi pofta de mâncare cu porcăriile de la Fast Food.

— Şi eu aş vrea ca voi două să nu mai vorbiţi ca spionii, în chineză, zise Fia. E foarte nepoliticos.

Luling se holbă la Ruth, iar Ruth se uită la Art, dar el privea direct în farfurie.

— *Waipo* vorbeşte în chineză, spuse Ruth, pentru că asta e limba cu care e obişnuită.

Ruth le sfătuise să-i spună lui Luling *waipo*, apelativul chinez respectuos pentru „bunică", şi măcar asta făceau, deşi ele credeau că nu era decât o poreclă.

— Poate să vorbească şi englezeşte, zise Dory.

— Ţţţ! bombăni Luling spre Ruth. De ce nu le ceartă tatăl lor? Ar trebui să le spună să te asculte. De ce nu e mai atent cu tine? Nu-i de mirare că nu te-a luat de nevastă. N-are nici un respect faţă de tine. Spune-i ceva. De ce nu-i spui să se poarte mai frumos cu tine?

Ruth îşi dori să fie din nou mută. Voia să strige la mama ei să înceteze să se mai plângă de lucruri pe care nu le putea schimba. Dar voia în acelaşi timp să-i ia apărarea în faţa fetelor, mai ales acum, că ceva era în neregulă cu ea. Luling fusese întotdeauna puternică, dar era şi fragilă. De ce nu puteau Fia şi Dory să înţeleagă asta şi să se poarte un pic mai frumos?

Ruth îşi aminti cum se simţea când era de vârsta lor. Nici ei nu-i plăcea când Luling vorbea chinezeşte de faţă cu alţii, ştiind că aceştia nu-i puteau înţelege remarcele tainice.

„Uite ce grasă e femeia aia", spunea uneori Luling. Sau: „Luyi, du-te şi spune-i omului ăluia să mai scadă din preţ". Dacă Ruth se supunea, era jignită. Dacă nu, după cum îşi amintea acum, urmau consecinţe şi mai crunte.

Folosind cuvinte chinezeşti, Luling putea turna tot felul de lucruri înţelepte în mintea lui Ruth. O putea preveni împotriva pericolelor, bolii sau morţii.

— Nu te juca cu ea, prea mulţi microbi, i-a spus într-o zi Luling fiicei ei de şase ani, arătând spre fetiţa de peste drum.

Pe fetiţă o chema Teresa şi îi lipseau doi dinţi din faţă, avea un genunchi julit, iar rochia îi era pătată cu urme de degete.

— Am văzut-o luând de pe asfalt o bomboană veche şi mâncând-o. Şi uită-te la nasul ei, îi curge boala din el tot timpul.

Lui Ruth îi plăcea Teresa. Râdea mult şi mereu ţinea în buzunare lucruri pe care le găsise: ghemotoace de staniol, bile sparte, capete de flori. Ruth abia începuse o şcoală nouă şi Teresa era singura fată care se juca cu ea. Nici una din ele nu era prea populară.

— M-ai auzit? întrebă Luling.

— Da, răspunse Ruth.

A doua zi, Ruth se juca în curtea şcolii. Mama ei era la capătul celălalt al curţii, supraveghind alţi copii. Ruth s-a suit pe tobogan, nerăbdătoare să alunece pe spirala argintie şi să cadă în nisipul răcoros şi întunecat. Făcuse asta cu Teresa de zeci de ori fără s-o vadă mama ei.

Dar atunci din partea opusă a terenului de joacă s-a auzit o voce familiară, tare şi ascuţită:

— Nu, Luyi, stai! Ce faci? Vrei să te rupi în două?

Ruth se opri în vârful toboganului, îngheţată de ruşine. Mama ei era supraveghetorul pisălog al copiilor de grădiniţă, iar Ruth era în clasa întâi! Jos, nişte copii din clasa întâi râdeau.

— Aia e maică-ta? strigau ei. Ce tot bolboroseşte acolo?

— Nu e maică-mea! le-a răspuns Ruth în gura mare. Nu ştiu cine e!

Ochii mamei ei o fixau. Deşi era la capătul celălalt al terenului de joacă, auzea tot, vedea tot. Avea un ochi fermecat la ceafă.

Nu mă poţi împiedica, a gândit Ruth încrâncenată. S-a aruncat pe tobogan, cu capul înainte, cu braţele întinse – poziţie pe care doar băieţii cei mai curajoşi ar fi adoptat-o – repede, repede, repede, direct în nisip. Apoi s-a prăbuşit cu faţa în jos, cu o asemenea forţă încât şi-a muşcat limba, şi-a julit nasul, şi-a îndoit ochelarii şi şi-a rupt mâna. A rămas întinsă la pământ. Lumea ardea, plină de fulgere roşii.

— Ruthie a murit! a strigat un băiat.

Fetele au început să ţipe.

N-am murit, a încercat Ruth să strige, dar era ca şi cum ar fi vorbit în vis. Nu-i ieşea nimic de pe buze aşa cum şi-ar fi dorit ea. Sau chiar era moartă? Aşa te simţeai, scurgerea aia din nas, durerea din cap şi din braţ, felul în care se mişca, încet şi cu greutate, ca un elefant în apă? Curând a simţit nişte mâini cunoscute mângâindu-i capul şi ceafa. Mama ei o ridica, murmurând cu blândeţe:

— *Ai-ia*, cum ai putut să fii aşa prostuţă? Uită-te la tine.

Sângele îi curgea din nas şi picura pe bluza ei albă, pătându-i gulerul amplu, de dantelă. Zăcea fără vlagă în braţele mamei ei, privind în sus la Teresa şi la feţele celorlalţi copii. Citea în ochii lor spaimă, dar şi admiraţie. Dacă s-ar fi putut mişca, ar fi zâmbit. În sfârşit îi dădeau atenţie ei, eleva nouă în şcoală. Apoi a văzut faţa mamei sale, cu lacrimile şiroindu-i pe obraji şi căzându-i ei pe faţă ca nişte săruturi umede. Mama ei nu era supărată, ci îngrijorată, plină de dragoste. Şi, uluită, Ruth a uitat de durere.

Mai târziu se afla întinsă pe un pat în cabinetul medical al şcolii. Sângerarea îi fusese oprită cu tifon, buza lovită, curăţată. O pânză rece îi acoperea fruntea, iar mâna îi era aşezată pe o pungă cu gheaţă.

— S-ar putea să-şi fi rupt mâna, i-a spus asistenta lui Luling. S-ar putea să-şi fi rupt şi nervul. E foarte umflată, dar nu se plânge că ar durea-o foarte tare.

— Ea cuminte, nu plânge niciodată.

— Trebuie s-o duceţi la doctor. Înţelegeţi? Mergeţi la un doctor.

— Bine, bine, merg doctor.

Pe când Luling ieşea cu ea, o profesoară a spus:

— Uitaţi ce curajoasă e! Nici măcar nu plânge!

Două fete foarte admirate în şcoală i-au zâmbit larg. I-au făcut cu mâna. Teresa era şi ea acolo, şi Ruth i-a zâmbit repede, pe furiş.

În maşină, în drum spre cabinetul doctorului, Ruth a observat că mama ei era ciudat de tăcută. Se tot uita la Ruth, care se aştepta ca perdaful să înceapă dintr-o clipă în alta : Ţi-am spus că toboganul ăla e periculos. De ce nu m-ai ascultat? Puteai să-ţi spargi capul ca pe un pepene! Acum trebuie să lucrez în plus ca să plătesc toate astea. Ruth aştepta, dar mama ei nu făcea decât să întrebe din când în când dacă o durea. De fiecare dată, Ruth scutura din cap.

Pe când doctorul examina braţul lui Ruth, Luling trăgea aer în piept neliniştită şi gemea :

— *Ai-ia !* Cu grijă, cu grijă. Doare tare.

Când i-a fost pus ghipsul, Luling a spus cu mândrie :

— Profesoară, copii, toţi foarte impresionaţi. Luti nu plâns, nu văitat, nu nimic, stat liniştită.

Când au ajuns acasă, agitaţia trecuse şi Ruth a simţit o durere sfâşietoare în braţ şi în cap. S-a străduit să nu plângă. Luling a aşezat-o cât mai confortabil posibil în fotoliul din imitaţie de piele.

— Vrei să-ţi fac budincă de orez? Mănâncă. O să te ajute să te faci bine. Dar nişte napi picanţi? Vrei câţiva acum, până pregătesc cina?

Cu cât spunea Ruth mai puţine, cu atât se străduia mama ei mai tare să ghicească ce şi-ar fi putut dori. Stând în fotoliu, o auzi pe Luling vorbind cu mătuşica Gal la telefon.

— Era să moară ! M-am speriat groaznic. Zău ! Nu exagerez. Era cât pe-aci să fie smulsă din viaţa asta şi trimisă spre izvoarele galbene... Scrâşneam din dinţi când vedeam cât

de tare o doare... Nu, nici o lacrimă, probabil că a moştenit forţa bunicii ei. Ei, acuma mănâncă puţin. Nu poate să vorbească şi la început am crezut că şi-a muşcat limba, dar cred că e doar speriată. Să vii în vizită? Bine, bine, dar spune-le copiilor tăi să fie atenţi. Nu vreau să-i cadă mâna din încheietură.

Au venit, aducând cadouri. Mătuşica Gal i-a dăruit o sticlă de *eau de toilette*. Unchiul Edmund i-a dat lui Ruth o periuţă de dinţi nouă şi un pahar de plastic asortat. Verii ei i-au înmânat cărţi de colorat, creioane şi un căţel de pluş. Luling trăsese televizorul aproape de fotoliu, pentru că lui Ruth îi era greu fără ochelari.

— Te doare? a întrebat-o verişoara ei mai mică, Sally.

Ruth a dat din umeri, deşi acum o durea mâna.

— Mamă, ce mi-ar plăcea să am şi eu un ghips, a spus Billy. El era de aceeaşi vârstă cu Ruth. Tati, pot să-mi pun şi eu unul?

— Nu mai cobi aşa! l-a prevenit mătuşica Gal.

Când Billy a încercat să schimbe canalul televizorului, unchiul Edmund i-a ordonat sever să-l lase pe programul la care se uita Ruth. Nu-şi auzise niciodată unchiul vorbindu-le sever verişorilor ei. Billy era un puşti răzgâiat.

— De ce nu vorbeşti? a întrebat Sally. Ţi-ai rupt şi gura?

— Mda, a zis Billy. Te-a prostit căzătura sau ce?

— Billy, n-o mai necăji. Se odihneşte. O doare prea tare ca să vorbească.

Ruth s-a întrebat dacă aşa era. S-a gândit să scoată un sunet mic, atât de mic încât să nu-l audă nimeni. Dar dacă o făcea, atunci poate că toate lucrurile bune care i se întâmplau ar fi dispărut. Ei ar fi decis că se simţea bine şi totul ar fi revenit la normal. Mama ei ar fi început s-o certe pentru că n-o ascultase şi nu fusese atentă.

Vreme de două zile după căzătură, Ruth a fost neajutorată; mama ei a trebuit s-o hrănească, s-o îmbrace şi s-o spele. Luling îi spunea ce să facă:

— Deschide gura. Mai mănâncă puţin. Bagă mâna pe aici. Încearcă să nu mişti capul cât te pieptăn.

Era reconfortant să fii din nou copil mic, răsfăţat, neacuzat de nimic.

Când s-a întors la şcoală, Ruth a găsit o fâşie mare de hârtie de ambalaj atârnată în faţa clasei, pe care scria „Bine ai venit, Ruth!". Profesoara, domnişoara Sondegard, a declarat că toţi băieţii şi fetele, fără excepţie, ajutaseră la fabricarea ei. A dat tonul aplauzelor pentru curajul lui Ruth. Ruth zâmbea timid. Inima îi bătea să-i sară din piept. Niciodată nu fusese atât de mândră şi fericită. Îşi dorea să-şi fi rupt mâna mai demult.

În timpul pauzei de prânz, fetele se întreceau să-i ofere cadouaşe imaginare sau s-o servească în fel şi chip. A fost invitată să intre în „castelul secret", o zonă împrejmuită cu pietre de lângă un copac de la marginea terenului de joacă. Numai cele mai tari fete din şcoală puteau fi prinţese. Acum, prinţesele

stăteau la coadă să deseneze pe ghipsul lui Ruth. Una dintre ele a întrebat precaut:

— Mai e ruptă?

Ruth a dat afirmativ din cap, iar o altă fată a spus într-o şoaptă zgomotoasă:

— Hai să-i aducem licori magice.

Prinţesele s-au împrăştiat, pornind în căutarea unor dopuri de sticle, cioburi şi frunze de trifoi fermecat.

La sfârşitul zilei, mama lui Ruth a intrat la ea în clasă s-o ia. Domnişoara Sondegard a tras-o deoparte pe Luling, iar Ruth a trebuit să se poarte ca şi cum n-ar fi ascultat ce vorbeau.

— Cred că e un pic obosită, ceea ce e normal pentru prima zi. Dar sunt puţin îngrijorată că e atât de tăcută. N-a scos o vorbă toată ziua, nici măcar un „au".

— Ea nu vaită niciodată, a fost de acord Luling.

— Poate că nu e o problemă, dar trebuie să urmărim dacă asta continuă.

— Nici o problemă, a asigurat-o Luling. Ea nici o problemă.

— Trebuie s-o încurajaţi să vorbească, doamnă Young. Nu vreau să devină o problemă.

— Nici o problemă! a repetat mama ei.

— Puneţi-o să spună „hamburger" înainte de a o lăsa să mănânce un hamburger. Puneţi-o să spună „fursec" înainte să-i daţi un fursec.

În seara aceea, Luling a urmat literal sfatul profesoarei: i-a dat un hamburger, ceea ce nu mai făcuse niciodată. Luling nu gătea şi nu mânca nici un fel de carne de vită. O dezgusta, îi amintea de răni deschise şi cicatrice.

Acum însă, de dragul fiicei sale, a pus o chiftea neaspectuoasă în faţa lui Ruth, care a fost emoţionată să vadă că mama ei făcuse şi ea o dată mâncare americană.

— Hambuga? Spune hambuga şi apoi mănânci.

Ruth a fost tentată să vorbească, dar îi era teamă să nu rupă vraja. O vorbă numai, şi toate lucrurile bune din viaţa ei aveau să dispară. A scuturat din cap. Luling a încurajat-o până ce picăturile de grăsime de pe hamburger s-au transformat în nişte cercuri albe urâte. A pus chifteaua în frigider, apoi i-a servit lui Ruth un castron cu budincă de orez aburindă, despre care zicea că oricum e mai bună pentru sănătate.

După cină, Luling a strâns masa din sufragerie şi a început să lucreze. A scos cerneala, pensulele şi un sul de hârtie. Cu mişcări rapide şi sigure, scria cu caractere chinezeşti mari: „Lichidare de stoc. Ultimele zile! Nici o ofertă refuzată!" A pus steagul deoparte să se usuce, apoi a tăiat o nouă fâşie de hârtie.

Ruth, care se uita la televizor, a observat după o vreme că mama ei se uita fix la ea.

— De ce nu faci lecţii? a întrebat Luling.

O pusese pe Ruth să facă exerciţii de scris şi citit încă din grădiniţă, ca să „fie cu un pas înainte".

Ruth a ridicat mâna dreaptă ruptă şi pusă în ghips.

— Vino şi aşază-te aici, i-a spus mama ei în chineză.

Ruth s-a ridicat încet. Hopa. Mama ei redevenise ca de obicei.

— Acum ţine asta.

Luling a pus o pensulă în mâna stângă a lui Ruth.

— Scrie-ţi numele.

Primele ei încercări au fost neîndemânatice, *R*-ul aproape de nerecunoscut, bucla de la *h* ieşea din hârtie ca o bicicletă scăpată de sub control. A chicotit.

— Ţine pensula drept, a instruit-o mama ei, nu înclinată. Apasă uşor, aşa.

Următoarele rezultate au fost mai bune, dar ocupaseră toată hârtia.

— Acum încearcă să scrii mai mic.

Dar literele semănau cu nişte pete făcute de o muscă picată în cerneală care se zbate cu picioarele în sus. Când în sfârşit s-a făcut ora de culcare, şedinţa de exerciţii consumase aproape douăzeci de foi de hârtie, pe faţă şi pe verso. Era atât un semn de succes, cât şi de extravaganţă. Luling nu arunca nimic niciodată. A adunat hârtiile folosite, le-a făcut teanc şi le-a pus într-un colţ al camerei. Ruth ştia că avea să le folosească mai târziu, drept ciorne pentru caligrafia ei, sugativă pentru pete sau ca să pună pe ele cratiţele fierbinţi.

În seara următoare, după cină, Luling a venit la Ruth cu o tavă mare de ceai plină cu nisip fin şi umed adunat de pe terenul de joacă de la şcoală.

— Uite, a zis ea, exersează pe asta.

A luat un beţişor în mâna stângă, apoi a scrijelit cuvântul „învăţat“ pe plaja în miniatură. Când a terminat, a netezit nisipul cu celălalt capăt al beţişorului. Ruth a imitat-o şi a descoperit că era mai uşor să scrii aşa, şi

mai amuzant. Metoda nisipului şi a beţişorului nu necesita tehnica delicată şi mâna uşoară pe care le necesita pensula. Putea aplica o forţă care să-i dea siguranţă. Şi-a scris numele. Grozav! Era ca jocul „Micul gravor" pe care îl primise Billy de Crăciunul trecut.

Luling s-a dus la frigider şi a scos chifteaua rece de vită.

— Mâine ce vrei mănânci?

Şi Ruth a scris ca răspuns: B-U-R-G-R.

Luling a râs:

— Ha! Deci acum poţi să răspunzi aşa!

A doua zi, Luling a dus tava de ceai la şcoală şi a umplut-o cu nisip din aceeaşi parte a curţii unde îşi rupsese Ruth mâna. Domnişoara Sondegard a fost de acord s-o lase pe Ruth să răspundă la întrebări în felul acesta. Iar când Ruth a ridicat mâna în timpul unui exerciţiu de aritmetică şi a scrijelit „7", toţi ceilalţi copii au sărit de pe scaune să se uite. În scurt timp, toţi ţipau că vor şi ei să scrie pe nisip. În pauză, Ruth era foarte populară. Îi auzea agitându-se în jurul ei.

— Lasă-mă şi pe mine să încerc!

— Eu, eu! Ea a zis că pot!

— Trebuie să foloseşti mâna stângă, altfel trişezi!

— Ruth, arată-i lui Tommy cum se face. E aşa de prost.

I-au dat înapoi beţişorul lui Ruth. Iar ea a scris repede şi uşor răspunsurile la întrebările lor: Te doare mâna? *Un pic.* Pot să-ţi ating ghipsul? *Da.* Ricky o iubeşte pe Betsy? *Da.* O să primesc o bicicletă nouă de ziua mea? *Da.*

Se purtau cu ea de parcă ar fi fost Helen Keller, un geniu care nu lăsa o rană s-o împiedice să arate ce deşteaptă era. Ca şi Helen Keller, nu trebuia decât să se străduiască mai mult şi poate asta era ceea ce o făcea mai deşteaptă, efortul şi faptul că ceilalţi i-l admirau. Chiar şi acasă, mama ei o întreba „Ce crezi?" ca şi cum Ruth ar fi ştiut, numai pentru că trebuia să scrie răspunsurile la întrebări pe nisip.

— Ce gust are fasolea bătută? a întrebat-o Luling într-o seară.

Şi Ruth a scrijelit: *Sărat.* Nu mai spusese niciodată ceva rău despre mâncarea mamei ei, dar asta spunea Luling întotdeauna când îşi critica mâncarea.

— Şi mie mi s-a părut, a răspuns mama ei.

Era uimitor! Curând, mama ei ajunsese să-i ceară opinia despre tot felul de lucruri.

— Mergem cumpărăm mâncare acuma sau mai târziu?

Mai târziu.

— Dar bursa? Investesc, crezi am noroc?

Noroc.

— Place la tine rochia asta?

Nu, urâtă.

Ruth nu mai experimentase niciodată o asemenea putere a cuvintelor.

Mama ei s-a încruntat, apoi a mormăit în mandarină:

— Tatălui tău îi plăcea rochia asta veche şi acum nu mai pot s-o arunc.

Ochii i s-au înceţoşat. A oftat, apoi a întrebat în engleză:

— Crezi că la tata al tău dor de mine?

Ruth a scris *Da* imediat. Mama ei s-a luminat la faţă. Şi apoi lui Ruth i-a venit o idee. Întotdeauna îşi dorise un căţeluş. Acum era momentul să-l ceară. A scrijelit în nisip *Căţeluş*.

Mama ei a încremenit. Se uita la cuvânt şi scutura din cap nevenindu-i să creadă. Ei bine, şi-a spus Ruth, dorinţa asta n-avea să i se îndeplinească. Dar apoi mama ei a început să bolborosească „Căţeluş, căţeluş" în chineză. A tresărit şi pieptul i s-a umflat.

— Scumpă Mătuşică, a strigat Luling, te-ai întors. Îţi vorbeşte Căţelușul tău. Mă ierţi?

Ruth a pus jos beţişorul.

Luling scâncea.

— Scumpă Mătuşică, o, Scumpă Mătuşică! Aş vrea să nu fi murit! A fost vina mea. Dacă aş putea schimba soarta, mai degrabă m-aş sinucide decât să sufăr fără tine...

O, nu. Ruth ştia ce însemna asta. Mama ei vorbea uneori despre fantoma Scumpei Mătuşici, care locuia în aer, o doamnă care nu se comportase bine şi care trăia acum la Capătul Lumii. Acolo se duceau toţi oamenii răi: un puţ fără fund unde nimeni nu avea să-i găsească vreodată, şi acolo aveau să rămână, rătăcind cu părul până la călcâie, uzi şi plini de sânge.

— Te rog, arată-mi că nu eşti supărată pe mine, a continuat mama ei. Dă-mi un semn. Am încercat să-ţi spun cât de rău îmi pare, dar nu ştiu dacă ai auzit. Mă poţi auzi? Când ai venit în America?

Ruth stătea neclintită, incapabilă să facă vreo mişcare. Voia să revină la discuţia despre mâncare şi haine.

Mama ei i-a pus beţişorul în mână.

— Uite, fă aşa. Închide ochii, întoarce-ţi faţa către cer şi vorbeşte cu ea. Aşteaptă răspunsul ei, apoi scrie-l. Repede, închide ochii.

Ruth şi-a strâns pleoapele. A văzut-o pe doamna cu părul până la călcâie.

A auzit-o pe mama ei vorbind din nou, în chineza protocolară:

— Scumpă Mătuşică, n-am vorbit serios înainte de moartea ta. Iar după ce-ai murit, am încercat să-ţi găsesc trupul.

Ruth a deschis brusc ochii. În imaginaţia ei, fantoma cu părul lung mergea în cerc.

— M-am dus în râpă. Am căutat şi-am tot căutat. O, eram înnebunită de durere. De te-aş fi găsit, ţi-aş fi dus oasele în peşteră şi ţi-aş fi făcut o înmormântare cum se cuvine.

Ruth a simţit ceva atingându-i umărul şi a tresărit.

— Întreab-o dacă a înţeles tot ce-am spus acum, i-a poruncit Luling. Întreab-o dacă mi s-a schimbat norocul. S-a încheiat blestemul? Suntem în siguranţă? Scrie răspunsul ei.

Ce blestem? Ruth privea fix nisipul, aproape crezând că faţa moartei îi va apărea într-o baltă de sânge. Ce răspuns voia mama ei? *Da* însemna că blestemul se încheiase? Sau că acţiona încă? A pus beţişorul în nisip şi, neştiind ce să scrie, a tras o linie, şi încă una sub ea. A mai tras două linii şi a făcut un pătrat.

— Gură! a strigat mama ei, urmărind cu degetul conturul pătratului. Ăsta e caracterul pentru „gură"! Se uita fix la Ruth. Ai scris asta şi tu nici nu ştii să scrii în chineză! Ai

simţit cum Scumpa Mătuşică îţi conduce mâna? Cum te-ai simţit? Spune-mi.

Ruth a scuturat din cap. Ce se întâmpla? Îi venea să ţipe, dar nu îndrăznea. Se presupunea că ea nu e în stare să scoată nici un sunet.

— Scumpă Mătuşică, îţi mulţumesc că o ajuţi pe fiica mea. Iartă-mă că nu ştie decât englezeşte. Trebuie să-ţi fie greu să comunici astfel prin ea. Dar acum ştiu că mă poţi auzi. Şi tu ştii ce vreau să spun, că aş vrea să-ţi fi putut duce oasele la Gura Muntelui, la Falca Maimuţei. N-am uitat niciodată. Îndată ce-o să pot să mă duc în China, o să-mi fac datoria. Îţi mulţumesc că mi-ai amintit.

Ruth se întreba ce scrisese. Cum putea un pătrat să însemne toate astea? Chiar era o fantomă în încăpere? Ce se afla în mâna ei şi în beţişor? De ce îi tremura mâna?

— Cum e posibil să nu mă pot duce în China multă vreme, a continuat Luling, sper că mă vei ierta totuşi. Află că viaţa mea a fost nefericită de când m-ai părăsit. De asta îţi cer să-mi iei viaţa, dar să-mi cruţi fiica dacă blestemul nu poate fi schimbat. Ştiu că accidentul ei recent a fost o avertizare.

Ruth a scăpat beţişorul din mână. Doamna cu părul însângerat încerca s-o omoare! Aşadar era adevărat: în ziua aceea, la terenul de joacă, era să moară. Aşa crezuse şi era adevărat.

Luling a ridicat beţişorul şi a încercat să i-l pună în mână. Dar Ruth şi-a strâns pumnul. A împins la o parte tava cu nisip. Mama ei a împins-o la loc, continuând să bolborosească fără sens:

— Îmi pare aşa de bine că m-ai găsit în sfârşit. Te aştept de atâţia ani. Acum putem vorbi. Mă poţi călăuzi în fiecare zi ca să-mi trăiesc viaţa aşa cum trebuie.

Luling s-a întors către Ruth.

— Roag-o să vină în fiecare zi.

Ruth a scuturat din cap. A încercat să se dea jos de pe scaun.

— Roag-o, a insistat Luling, bătând în masă în faţa tăvii. Şi atunci, lui Ruth i-a revenit în sfârşit vocea.

— Nu, a spus ea tare. Nu pot.

— Uaa! Acuma poţi vorbi iar!

Mama ei o dădu pe engleză.

— Scumpa Mătuşică vindecat la tine?

Ruth a dat afirmativ din cap.

— Asta înseamnă că blestem terminat?

— Da, dar spune că acum trebuie să plece. Şi a spus că am nevoie să mă odihnesc.

— Mă iartă? Mă...

— A spus că totul va fi bine. *Totul*. Da? Nu mai trebuie să-ţi faci griji.

Mama ei a suspinat uşurată.

În timp ce o conducea pe mama ei acasă după cină, Ruth se minuna de preocupările pe care le avusese la o vârstă atât de fragedă. Dar asta nu era nimic în comparaţie cu ceea ce li se întâmpla altor copii la vremea aceea. O mamă nefericită? Asta era floare la ureche faţă de arme, găşti şi boli cu transmitere sexuală, ca să nu mai pomenim de lucrurile de care trebuiau să se preocupe părinţii: pedofili pe Internet, droguri sintetice precum ecstasy, împuşcături în şcoli, anorexie, bulimie, automutilare, stratul

de ozon, superbacterii. Ruth enumera automat pe degete și asta îi aminti că mai avea ceva de făcut înainte de sfârșitul zilei: s-o sune pe Miriam ca să le dea voie fetelor să vină la cina de familie.

Se uită la ceas. Era aproape nouă, o oră cam nepotrivită să telefonezi unor oameni care nu-ți sunt prieteni apropiați. E drept, ea și Miriam erau legate de cele mai apropiate motive, fetele și tatăl lor. Dar se tratau cu politețea unor străine. Adeseori se întâlnea cu Miriam când le ducea sau le lua pe fete, la evenimentele sportive de la școală, iar o dată o văzuse la urgențe, unde Ruth o dusese pe Dory când își rupsese glezna. Făceau conversație de formă despre bolile recente, vremea proastă sau blocajele din trafic. În alte împrejurări, poate că s-ar fi simțit bine împreună. Miriam era deșteaptă, amuzantă și sigură pe sine, iar Ruth aprecia aceste calități. Dar o deranja când Miriam pomenea în treacăt intimități din căsnicia ei cu Art: cât se distraseră într-o excursie în Italia, o aluniță de pe spatele lui pentru care a trebuit să facă un control ca să vadă dacă nu e malignă, pasiunea lui pentru masaj. Cu un an în urmă, de ziua lui Art, Miriam îi făcuse cadou un bilet pentru două ședințe cu maseurul ei preferat, cadou care lui Ruth i se păruse mult prea personal. „Tot îți mai controlezi în fiecare an aluniţa aia?“ îl întrebase Miriam pe Art cu altă ocazie, iar Ruth se făcuse că nu aude, imaginându-și tot timpul cum fuseseră împreună, pe când erau tineri și îndrăgostiți, iar ei încă îi mai păsa destul de tare ca să observe cea mai mică

schimbare în dimensiunile unei aluniţe. Şi-i imagină lenevind într-o vilă toscană, într-un dormitor ale cărui ferestre dădeau spre dealuri cu livezi, chicotind şi punând nume aluniţelor de pe spatele gol al celuilalt ca şi cum ar fi fost constelaţii. Parcă îi vedea aievea: masându-şi coapsele cu ulei de măsline cu mişcări lungi. Art încercase cândva asta pe ea, iar Ruth îşi imaginase că trebuia să fi învăţat manevra de la *cineva*. Dar ori de câte ori încerca să-i maseze coapsele, ea se simţea tensionată. Cu masaj, pur şi simplu, nu se putea relaxa. O gâdila, îşi pierdea controlul, apoi avea o senzaţie de claustrofobie, de panică atât de mare încât îi venea să sară în sus şi să fugă.

Nu i-a povestit niciodată lui Art despre panica asta; i-a spus doar că, în cazul ei, masajul era pierdere de timp şi de bani. Şi deşi era curioasă în privinţa vieţii sexuale a lui Art cu Miriam sau alte femei, nu l-a întrebat niciodată ce făcuse în pat cu fostele amante. Şi nici el n-a întrebat-o pe ea. O şoca faptul că Wendy îl tot bătea la cap pe Joe să-i dea detalii explicite despre escapadele lui trecute în pat sau pe plajă sau să-i relateze în amănunt tot ce simţise când se culcase prima dată cu ea.

— Şi îţi spune tot ce-l întrebi? s-a mirat Ruth.

— Îşi spune numele şi prenumele, data naşterii şi codul numeric personal. Şi pe urmă îl bat până îmi spune tot.

— Şi asta te face fericită?

— Mă enervează!

— Atunci de ce întrebi?

— E ca şi cum o parte din mine consideră că tot ce are legătură cu el îmi aparţine, sentimentele, fanteziile lui. Ştiu că nu e bine, dar, afectiv, aşa simt. Trecutul lui e trecutul meu, îmi aparţine. La naiba, dacă i-aş putea găsi cutia cu jucării din copilărie aş vrea să mă uit prin ea şi să spun: „A mea e". Aş vrea să văd ce reviste porno ascundea sub saltea şi le scotea de acolo ca să se masturbeze.

Ruth a râs în hohote când i-a povestit Wendy toate astea, dar în sinea ei simţea un anume disconfort. Oare majoritatea femeilor pun bărbaţilor astfel de întrebări? Oare Miriam îi pusese astfel de întrebări lui Art? Oare lui Miriam îi aparţinea o parte mai însemnată din trecutul lui Art decât îi aparţinea ei?

Vocea mamei sale o făcu să tresară.

— Şi ce face Fu-Fu?

O, nu. Ruth răsuflă adânc.

— Fu-Fu face bine, spuse ea de data asta.

— Da? zise Luling. Pisica aia bătrână. Ai noroc că nu murit încă.

Ruth fu atât de surprinsă, încât izbucni în râs. Era la fel de chinuitor ca atunci când o gâdila cineva. Nu putea suporta, dar nici nu-şi putea stopa reflexul de a râde în hohote. Din ochi îi ţâşniră lacrimi şi se bucură că în maşină era întuneric.

— De ce râs? o dojeni Luling. Eu nu glumit. Şi nu laşi câine în curte. Cunosc cineva care făcut asta. Acum pisica moartă!

— Ai dreptate, răspunse Ruth, încercând să se concentreze asupra drumului. O să fiu mai atentă.

Patru

În seara Festivalului Lunii Pline, restaurantul Fountain Court era atât de aglomerat, că o coadă lungă ieşea pe trotuar asemeni unei cozi de dragon. Art şi Ruth îşi făceau cu greu loc prin mulţime. „Ne scuzaţi. Avem rezervare."

Înăuntru, se auzea zumzetul conversaţiei a o sută de oameni fericiţi. Copiii băteau cu beţişoarele în ceşti şi pahare. Chelnerul care i-a condus pe Ruth şi Art la mesele lor era nevoit să strige pe deasupra grămezii de farfurii duse de colo-colo. Urmându-l, Ruth inhala aromele amestecate a zeci de mâncăruri. Măcar mâncarea avea să fie bună în seara asta.

Ruth alesese Fountain Court pentru că era unul dintre puţinele restaurante în care mama ei *nu* protestase în privinţa preparării felurilor de mâncare, atitudinii chelnerilor sau curăţeniei vaselor. Iniţial Ruth făcuse rezervare pentru două mese, luând în calcul familia şi prietenii ei, cele două fete şi părinţii lui Art, care veniseră în vizită de la New Jersey. Cei pe care nu-i socotise erau fosta soţie a lui Art, Miriam, soţul ei, Stephen, şi cei doi băieţei ai lor, Andy şi Beauregard. Miriam îl sunase pe Art cu o săptămână în urmă, să-l roage ceva.

Când Ruth a aflat care era rugămintea, s-a opus.

— Nu e loc pentru încă patru oameni.

— Ştii cum e Miriam, a spus Art. Nu e dispusă să accepte un refuz pentru nimic în lume. În plus, asta e singura posibilitate ca ai mei s-o vadă înainte să plece în Carmel.

— Şi unde o să stea? La altă masă?

— Putem să înghesuim mai multe scaune, i-a ţinut piept Art. E doar o cină.

Ruth nu considera această adunare „doar o cină". Era Ziua Recunoştinţei pentru chinezi, reuniune la care ea era gazdă pentru prima dată. Îşi bătuse mult capul cu organizarea, cu ceea ce trebuia să însemne, cu ceea ce însemna a fi o familie, nu doar rude de sânge, ci şi oameni uniţi prin trecutul lor şi care aveau să rămână împreună de-a lungul anilor, oameni pe care era recunoscătoare că îi avea în viaţa ei. Voia să le mulţumească tuturor pentru contribuţia lor la sentimentul ei că erau o familie. Miriam avea să îi aducă aminte că trecutul nu fusese întotdeauna plăcut şi că viitorul era nesigur. Dar toate astea i-ar fi sunat meschin lui Art, iar Fia şi Dory ar fi considerat-o răutăcioasă.

Fără să mai protesteze, Ruth a făcut modificările de ultimă oră: A sunat la restaurant ca să schimbe numărul de persoane. A revăzut aşezarea la masă. A mai comandat mâncare pentru încă doi adulţi şi doi copii cărora nu le plăcea prea tare mâncarea chinezească. Presupunea că moşturile Dorei şi ale Fiei ori de câte ori li se oferea de mâncare ceva neobişnuit erau moştenite de la mama lor.

Părinţii lui Art au ajuns primii la restaurant.

— Arlene, Marty, îi întâmpină ea. S-au sărutat politicos pe amândoi obrajii. Arlene şi-a îmbrăţişat fiul, iar Marty i-a tras doi pumni uşori în umăr, apoi în falcă.

— Mă faci K.O., a zis Art, recitând refrenul tradiţional tată-fiu.

Soţii Kamen erau impecabili în hainele lor elegante şi se distingeau în mulţimea de clienţi îmbrăcaţi lejer. Ruth purta o bluză cu imprimeu indonezian şi o fustă fronsată. Îşi dădu seama că Miriam se îmbrăca la fel ca soţii Kamen, în haine de firmă care necesitau călcare şi curăţare profesionistă. Miriam îi iubea pe părinţii lui Art şi ei o adorau, în timp ce faţă de ea, simţea Ruth, ei nu fuseseră niciodată prea calzi. Deşi îl cunoscuse pe Art când divorţul aproape se terminase, Marty şi Arlene o vedeau probabil ca pe o intrusă, ca pe motivul pentru care Art şi Miriam nu se împăcaseră. Ruth simţise că soţii Kamen sperau că ea nu era decât un scurt interludiu în viaţa lui Art. Niciodată nu ştiau cum s-o prezinte. „Ea e Ruth, ăă... a lui Art", spuneau. Sigur, se purtau frumos cu ea. Îi făcuseră cadouri încântătoare de ziua ei, o eşarfă din catifea de mătase, Chanel No. 5, o tavă de ceai lăcuită, dar nimic pe care să-l fi putut împărţi cu Art sau să-l poată lăsa fetelor – sau altor copii, la urma urmelor, căci depăşise vârsta la care le mai putea oferi celor doi alţi nepoţi. Miriam, pe de altă parte, era şi avea să fie întotdeauna mama nepoatelor lor, păstrătoarea moştenirii pe care ei le-o lăsau

Fiei şi lui Dory. Marty şi Arlene îi dăduseră deja lui Miriam argintăria şi porţelanurile familiei, precum şi cutia *mezuzah* sărutată de cinci generaţii de Kameni de pe vremea cînd trăiau în Ucraina.

— Miriam! Stephen! exclamă Ruth străduindu-se să mimeze entuziasmul.

Îşi strânseră mâinile, Miriam o îmbrăţişă scurt şi îi făcu semn cu mâna lui Art peste masă.

— Îmi pare bine că aţi putut veni, zise Ruth crispată, apoi se întoarse către băieţi. Andy, Beauregard, ce mai faceţi?

Cel mai mic, care avea patru ani, ripostă:

— Acum mi se spune Boomer.

— E foarte frumos din partea ta că ne-ai invitat şi pe noi, se aferă Miriam. Sper că n-a fost nici un deranj.

— Deloc.

Miriam îşi deschise larg braţele spre Marty şi Arlene şi se repezi să-i îmbrăţişeze cu efuziune. Purta un costum maro şi oliv cu un guler plisat uriaş. Părul ei arămiu era tăiat într-un paj sever. Ruth îşi aminti de ce se chema tunsoarea aşa. Miriam semăna cu un paj din picturile renascentiste.

Vărul lui Ruth, Billy – căruia toţi ceilalţi îi spuneau acum Bill –, îşi făcu apariţia remorcat de cea de-a doua soţie, Dawn, şi de cei patru copii ai lor, comuni sau nu, cu vârste cuprinse între nouă şi şaptesprezece ani. Ruth şi Billy se îmbrăţişară legănându-se. El o bătu pe spate, cum fac bărbaţii cu amicii lor. Fusese un puşti slăbănog năzdrăvan şi în copilărie o terorizase pe Ruth, dar aceste calităţi se

dovediseră mai târziu aptitudini de conducător. În prezent, conducea o companie biotehnică şi succesul îl făcuse să devină bucălat.

— Doamne, ce bine-mi pare că te văd, zise el.

Imediat, Ruth se simţi mai bine.

Sally, care fusese mereu cea mai sociabilă, îşi făcu o intrare zgomotoasă, strigând nume şi ţipând strident, urmată de soţul şi cei doi băieţi ai ei. Era inginer aeronautic, călătorise în toată lumea şi lucra şi ca martor expert pentru firme de avocatură reprezentând exclusiv reclamanţi. Făcea inspecţia cutiilor negre ale avioanelor prăbuşite, de cele mai multe ori aparate mici, şi a locurilor dezastrelor. Mereu vorbăreaţă, era plină de viaţă şi prietenoasă, neintimidată de nimeni şi de nici o aventură nouă. Soţul ei, George, era violonist în Filarmonica din San Francisco, liniştit dar bucuros să devină „vioara întâi" ori de câte ori Sally îi dădea tonul. „George, povesteşte-le despre câinele care a dat buzna pe scenă la Stern Grove şi a făcut pipi pe microfon, scurtcircuitând întregul sistem de sunet." Atunci George repeta exact ceea ce spusese Sally.

Ruth ridică ochii şi îi văzu pe Wendy şi Joe, care îi căutau cu privirea pe deasupra mulţimii. În spatele lor se afla Gideon, îmbrăcat elegant, tuns şi bărbierit la perfecţie, ca de obicei, ţinând în mână un buchet scump de flori tropicale. Când se întoarse şi îl văzu, Wendy îi surâse, prefăcându-se încântată, iar el se prefăcu la fel de entuziasmat. Cândva ea îl numise „o curvă socială care îşi suceşte

gâtul de-a binelea uitându-se peste umărul tău în căutarea unor persoane mai importante cu care să stea de vorbă". Gideon, la rândul lui, spusese că Wendy era „o femeie vulgară căreia îi lipseşte subtilitatea de a şti de ce nu e elegant să fericeşti pe toată lumea de la masă cu detalii scabroase despre problemele tale menstruale". Ruth se gândise să-l invite numai pe unul din ei, dar într-un moment stupid de hotărâre, decisese că n-aveau decât să-şi rezolve problemele între ei, chiar dacă ei avea să i se facă rău privindu-i.

Wendy făcu un gest de salut cu ambele mâini când dădu cu ochii de Ruth, apoi ea şi Joe îşi croiră drum prin restaurant. Gideon o urmă la o distanţă confortabilă.

— Am găsit un loc de parcare chiar în faţă! se lăudă Wendy. Îşi ridică talismanul, un îngeraş de plastic cu faţa ca un taxator de parcare. Îţi spun eu, funcţionează de fiecare dată!

Îi dăruise unul şi lui Ruth, care îl pusese pe bord, dar continuase să primească amenzi.

— Bună, iubito, zise Gideon pe un ton reţinut, ca de obicei. Arăţi sclipitor. Sau e transpiraţie şi emoţie?

Ruth, care îi povestise la telefon despre autoinvitarea lui Miriam la petrecere, îl sărută pe amândoi obrajii şi îi comunică în şoaptă unde se afla fosta soţie a lui Art. El propusese deja să o facă pe spionul şi să-i raporteze orice lucru scandalos pe care l-ar fi rostit aceasta.

Art veni la Ruth.

— Cum merge?

— Unde sunt Fia şi Dory?

— S-au dus să caute un CD la Green Apple Annex.

— Le laşi să se ducă singure?

— E pe strada asta şi au zis că se întorc în zece minute.

— Şi unde sunt?

— Probabil au fost răpite.

— Nu e *deloc* amuzant.

Mama ei spunea că poartă ghinion chiar şi să rosteşti astfel de cuvinte. Tocmai la timp, intră Luling, silueta ei măruntă contrastând cu aceea mai solidă a lui Gaoling. Câteva secunde mai târziu, intră unchiul Edmund. Ruth se întreba uneori dacă aşa ar fi arătat tatăl ei – înalt, cu umerii lăsaţi, cu o cunună de păr alb viguros şi legănându-şi amplu, relaxat, mâinile şi picioarele. Unchiului Edmund îi plăcea grozav să spună bancuri proaste, să consoleze copii speriaţi şi să vândă ponturi despre bursă. Luling spunea adesea că cei doi fraţi nu semănau deloc, că tatăl lui Ruth fusese mult mai frumos, mai deştept şi foarte cinstit. Singurul lui păcat fusese că era prea credul, poate şi neatent când se concentra prea tare, exact ca Ruth. Luling amintea des împrejurările în care murise, ca un avertisment pentru Ruth când nu era atentă la ce-i spunea mama ei. „Tata tău văzut semafor verde, crezut că maşina aia opreşte. Puum! Călcat, târât jumătate stradă, încă o stradă, nu oprit.“ Spunea că el murise din cauza unui blestem, acelaşi care o făcuse pe Ruth să-şi rupă mâna. Şi pentru că subiectul blestemului apărea frecvent când Luling era nemulţumită de Ruth, în copilărie, Ruth crezuse că

blestemul de care murise tatăl ei era legat de ea. Avea coşmaruri repetate în care se vedea mutilând oameni într-o maşină fără frâne. Întotdeauna îşi verifica şi reverifica frânele înainte de a porni la drum cu maşina.

Chiar din capătul opus al încăperii, Ruth îşi putea da seama că Luling o privea radioasă, cu adoraţie maternă. Asta îi dădea fiori, o bucura şi întrista deopotrivă să-şi vadă mama în această zi specială. De ce nu era relaţia dintre ele mereu aşa? De câte astfel de adunări vor mai avea parte?

— Lună plină fericită, îi ură Ruth când mama ei ajunse la masă.

Îi făcu semn lui Luling să ia loc lângă ea. Mătuşica Gal se aşeză pe celălalt scaun de lângă Ruth, apoi urmă restul familiei. Ruth văzu că Art era cu Miriam la cealaltă masă, care devenea repede o secţiune nonchineză.

— Hei, suntem în ghetoul albilor sau ce? strigă Wendy. Stătea cu spatele la Ruth.

Când Fia şi Dory şi-au făcut în sfârşit apariţia, Ruth simţi că nu le putea dojeni în faţa mamei lor sau a lui Arlene şi Marty. Au făcut cu mâna în grup: „Bună seara la toată lumea", apoi au bolborosit: „Bună, Bubbie, Poppy" şi s-au aruncat de gâtul bunicilor lor. Pe Luling fetele nu o îmbrăţişau niciodată de bunăvoie.

Cina începu cu o abundenţă de aperitive aşezate pe o tavă turnantă, ceea ce Luling numea „turul". Adulţii scoaseră exclamaţii entuziaste, copiii strigară „Mor de foame!". Chelnerii au adus ce comandase Ruth prin telefon: peşte phoenix cu glazură dulce, pui vegetarian făcut din bucăţele zbârcite de tofu

şi fructe de mare, preferatele mamei ei, asezonate cu ulei de susan şi presărate cu ceapă verde tocată.

— Spune-mi, zise Miriam, e animal, vegetal sau mineral?

— Uite, mamă, zise Ruth întinzând platoul cu fructe de mare, începe tu, că eşti fata cea mai mare.

— Nu, nu! spuse Luling automat. Ia tu.

Ruth ignoră acest ritual de a refuza prima dată şi puse o grămadă de fructe de mare în formă de tăiţei pe farfuria mamei ei. Luling începu să mănânce imediat.

— Ce-i aia? îl auzi Ruth pe Boomer întrebând la cealaltă masă. Privea încruntat grămada gelatinoasă de fructe de mare care se rotea pe tava turnantă.

— Viermi! îl tachină Dory. Gustă.

— Îîîhh! Ia-i de-aici! Ia-i de-aici! urlă Boomer.

Dory râdea isteric. Art îi dădu lui Ruth porţia de fructe de mare a întregii mese, iar ea simţi că începe s-o doară stomacul.

Sosiră noi feluri de mâncare, unul mai bizar decât altul, judecând după expresiile feţelor nonchineze. Tofu cu legume murate. Castraveţi de apă, preferaţii mătuşii Gal. Şi turte vâscoase de orez. Ruth crezuse că copiilor aveau să le placă. Se înşelase.

Pe la jumătatea cinei, Nicky, băieţelul de şase ani al lui Sally, răsuci tava turnantă, crezând probabil că o putea lansa ca pe un Frisbee, iar gâtul unui ceainic răsturnă un pahar cu apă. Luling ţipă şi sări în sus. Apa i se scurgea din poală.

— *Ai-ia!* De ce făcut asta?

Nicky îşi încrucişă braţele şi îi dădură lacrimile.

— Nu-i nimic, dragul meu, îi spuse Sally. Cere-ţi scuze şi data viitoare învârteşte-o mai încet.

— A fost rea cu mine.

Se uită bosumflat în direcţia lui Luling, care acum era preocupată să-şi tamponeze poala cu un şerveţel.

— Puişor, strămătuşica a fost pur şi simplu luată prin surprindere, asta-i tot. Tu eşti aşa de puternic – ca un jucător de baseball.

Ruth spera că mama ei nu va continua să-l mustre pe Nicky. Îşi amintea cum aceasta obişnuia să enumere toate împrejurările în care ea vărsase mâncare sau lapte, întrebând cu voce tare forţe nevăzute de ce Ruth nu putea să înveţe să se poarte frumos. Ruth se uită la Nicky şi îşi imagină cum ar fi fost dacă ar fi avut copii. Poate că şi ea ar fi reacţionat la fel ca mama ei, incapabilă să-şi înfrâneze impulsul de a-l certa până când copilul s-ar fi arătat învins şi plin de remuşcări.

Au mai comandat băuturi. Ruth observă că Art era la al doilea pahar de vin. Părea, de asemenea, să aibă o conversaţie animată cu Miriam. Sosi o nouă rundă de feluri de mâncare, tocmai la timp ca să disipeze tensiunile. Vinete sote cu frunze proaspete de busuioc, un peşte uşor prăjit într-o crustă de fulgi de usturoi, o variantă chinezească de mămăligă muiată într-un sos de carne picant, ciuperci negre dolofane, un vas de lut cu chiftele şi tăiţei de orez. Până şi „străinii", afirmă Luling,

apreciau mâncarea. În zarva de la masă, mătușica Gal se aplecă spre Ruth și spuse:

— Mama ta și cu mine am mâncat niște feluri de mâncare excelente la Sun Hong Kong săptămâna trecută. Dar era să ajungem la închisoare!

Mătușicii Gal îi plăcea să arunce câte o chestie șocantă și apoi să aștepte ca ascultătorii să muște din momeală.

Ruth îi făcu pe plac.

— La închisoare?

— O, da! Mama ta a început să se certe groaznic cu chelnerul, a spus că plătise deja nota. Mătușica Gal clătină din cap. Chelnerul avea dreptate, nu era plătită încă. O bătu pe Ruth pe mână. Nu-ți face griji! Mai târziu, când nu era ea atentă, am plătit eu. Așa că vezi, adio închisoare și iată-ne aici!

Gaoling mai luă câteva înghițituri, își șterse buzele, apoi se aplecă din nou spre Ruth și îi șopti:

— I-am dat mamei tale o pungă mare cu rădăcină de ginseng. E bună la vindecarea stărilor de confuzie. Dădu din cap și Ruth făcu la fel. Câteodată, mama ta mă sună din gară ca să-mi spună că a ajuns, iar eu nici măcar nu știam că vine! Sigur, e foarte bine, o primesc oricând bucuroasă. Dar la șase dimineața? Eu nu sunt deloc matinală!

Chicoti, iar Ruth, neatentă, râse sec.

Ce se întâmpla cu mama ei? Putea depresia să creeze o asemenea confuzie? În săptămâna următoare, când aveau noua programare la doctorul Huey, avea să discute asta cu el. Dacă îi prescria mamei ei antidepresive, poate

că trebuia să se supună. Ruth ştia că ar trebui să-şi viziteze mai des mama. Luling se plângea adesea de singurătate şi în mod evident încerca să umple un gol ducându-se s-o vadă pe Gaoling la ore bizare.

În timp ce se aştepta desertul, Ruth se ridică în picioare şi ţinu un scurt discurs.

— Pe măsură ce trec anii, înţeleg cât de mult înseamnă familia. Asta ne aminteşte de tot ce este important: legătura cu trecutul, aceleaşi glume despre cum ne cheamă Young[1], şi totuşi îmbătrânim, tradiţiile, faptul că nu putem scăpa unii de alţii oricât de tare ne-am strădui. Legăturile dintre noi au fost cimentate de-a lungul epocilor de orezul lipicios şi budinca de tapioca. Vă mulţumesc tuturor că sunteţi aşa cum sunteţi.

Lăsă la o parte atributele individuale, pentru că nu avea nimic de spus despre Miriam şi ai ei.

Ruth împărţi apoi copiilor cutii cu prăjituri în formă de lună şi iepuraşi de ciocolată.

— Mulţumim! au strigat ei. Ce grozav!

În sfârşit Ruth se mai calmă puţin. Până la urmă se dovedise o idee bună să dea ea masa asta. În ciuda momentelor jenante, reuniunile erau importante, un ritual menit să păstreze ce mai rămăsese din familie. Nu voia ca ea şi verii ei să se îndepărteze unii de alţii, dar se temea că, odată dispărută generaţia mai în vârstă, acesta avea să fie sfârşitul legăturilor de familie. Trebuiau să facă acest efort.

---

1. *Young* - „tânăr" (engl.) (n. tr.).

— Alte cadouri, strigă Ruth, şi înmână pachetele. Găsise o minunată fotografie veche cu Luling şi mătuşica Gal când erau mici, împreună cu mama lor. Făcuse un negativ după original, apoi comandase fotografii de şaisprezece pe douăzeci de centimetri şi le dăduse la înrămat. Voia ca acesta să fie un omagiu plin de semnificaţii pentru familia ei, un dar care avea să dureze veşnic. Şi, într-adevăr, destinatarii au oftat apreciativ.

— E uluitor, zise Billy. Hei, copii, ia ghiciţi cine sunt fetiţele astea drăguţe?

— Uită-te la noi, aşa de tinere, suspină cu regret mătuşica Gal.

— Hei, mătuşică Lu, o tachină Sally, pari cam bosumflată în poza aia.

Luling răspunse:

— Fiindcă mama tocmai murit.

Ruth crezu că mama ei înţelesese greşit ce spusese Sally. „Bosumflată" nu făcea parte din vocabularul lui Luling. Mama lui Luling şi Gaoling murise în 1972. Ruth arătă spre fotografie.

— Vezi? Mama ta e chiar aici. Şi asta eşti tu.

Luling scutură din cap.

— Asta nu mama mea adevărată.

Mintea lui Ruth lucra febril, încercând să traducă ce voia să spună mama ei. Mătuşica Gal îi aruncă o privire ciudată, încordându-şi bărbia ca să nu spună nimic. Ceilalţi se încruntau îngrijoraţi în tăcere.

— Asta-i *waipo*, nu-i aşa? îi spuse Ruth mătuşicii Gal, străduindu-se să rămână nonşalantă.

Cum Gaoling aprobă din cap, Ruth îi spuse veselă mamei ei:

— Ei bine, dacă asta e mama surorii tale, trebuie să fie şi a ta.

Luling pufni.

— Gaoling *nu* sora mea!

Ruth îşi auzea pulsul bătându-i în creier. Billy îşi drese glasul într-o evidentă încercare de a schimba subiectul.

Mama ei continuă:

— Ea *cumnata* mea.

De data asta, toată lumea izbucni în râs. Luling le furnizase poanta unui banc! Sigur, chiar erau cumnate, pentru că erau căsătorite cu doi fraţi. Ce uşurare! Mama ei nu numai că vorbea cu rost, era chiar inteligentă.

Mătuşica Gal se întoarse spre Luling şi se răsti, prefăcându-se supărată.

— Hei, de ce te porţi aşa urât cu mine, ai?

Luling căuta ceva în portofel. Scoase de acolo o fotografie micuţă, apoi i-o întinse lui Ruth.

— Uite, zise ea în chineză. Asta de aici, asta e mama mea.

Ruth simţi un fior rece pe creştet. Era o fotografie a doicii mamei ei, *Bao Bomu*, Scumpa Mătuşică.

Purta o jachetă cu guler înalt şi o parură ciudată care părea făcută din fildeş. Avea o frumuseţe eterică. Ochi mari, oblici, cu o privire directă şi lipsită de modestie. Sprâncenele ei arcuite sugerau o minte cercetătoare, buzele pline – o senzualitate indecentă pentru acele vremuri. În mod evident, fotografia fusese făcută înainte de accidentul care îi arsese faţa

şi i-o contorsionase într-o perpetuă expresie de groază. Cu cât se uita mai atent la fotografie, cu atât expresia femeii i se părea lui Ruth mai bizar tulburătoare, de parcă ar fi putut vedea în viitor şi ar fi ştiut că era blestemată. Asta era nebuna care avusese grijă de mama ei de la naştere, care o sufocase pe Luling cu spaime şi superstiţii. Luling îi povestise că pe când avea ea paisprezece ani, această doică se sinucisese într-un mod oribil, „prea groaznic ca să fie povestit". Orice metode ar fi folosit doica, o făcuse pe Luling să creadă că era vina ei. Scumpa Mătuşică era motivul pentru care mama ei era convinsă că nu va putea fi fericită niciodată, pentru care întotdeauna se aştepta la ce era mai rău, perpelindu-se până când chiar i se întâmpla.

Ruth încercă încet s-o facă pe mama ei să redevină coerentă.

— Asta era doica ta, o lămuri ea blând. Probabil vrei să spui că era *ca* o mamă pentru tine.

— Nu, asta mama mea adevărat, insistă Luling. Aia mama la Gaoling.

Ridică fotografia înrămată. Ameţită, Ruth o auzi pe Sally întrebându-l pe Billy cum a fost la schi în Argentina cu o lună în urmă. Unchiul Edmund îşi încuraja nepotul să încerce o ciupercă neagră. Ruth se tot întreba: Ce se întâmplă? Ce se întâmplă?

Simţi că mama ei o bate pe mână.

— Am şi eu cadou pentru tine. În avans pentru ziua ta, îţi dau acuma.

Căută în poşetă şi scoase o cutie albă simplă, legată cu fundă.

— Ce-i asta?

— Deschide, nu întreba.

Cutia era uşoară. Ruth desfăcu funda, scoase capacul şi văzu o lucire gri. Era un colier din perle negre de formă neregulată, de mărimea unui cocoloş de gumă de mestecat. Era un test? Sau mama ei chiar uitase că Ruth i-l făcuse ei cadou cu ani în urmă? Luling rânjea atotştiutoare – o, da, fiica nu poate crede ce noroc are!

— Lucruri cele mai bune ia acuma, continuă Luling. Nu-i nevoie aştepţi mor eu.

Se întoarse înainte ca Ruth să aibă timp s-o refuze sau să-i mulţumească.

— Oricum, nu foarte valoros.

Îşi pipăia cocul de la ceafă, încercând să-şi îndese mândria înapoi în cap. Era un gest pe care Ruth îl văzuse de multe ori. „Dacă cineva se laudă că dat mult", spunea mama ei, „asta nu înseamnă cu adevărat că dat mult." O mulţime dintre admonestările ei aveau de-a face cu a *nu* arăta ce simţeai cu adevărat despre tot felul de lucruri: speranţă, dezamăgire şi mai ales dragoste. Cu cât arătai mai puţin, cu atât simţeai mai mult.

— Acest colier fost mult timp în familia mea, o auzi Ruth zicând pe mama ei.

Ruth se uita fix la mărgele, amintindu-şi cum văzuse prima dată colierul într-un magazin din Kauai. „Perle negre, stil Tahiti", scria pe etichetă, un fleac de sticlă de douăzeci de dolari de purtat pe pielea transpirată într-o zi cu vreme tropicală. Fusese pe insulă cu Art, când abia se îndrăgostiseră unul de altul. Mai târziu, când s-a întors acasă, şi-a dat

seama că uitase de ziua de naştere a mamei ei, nu se gândise nici măcar să-i telefoneze în timp ce bea *mai-tai* pe plajă. Pusese flecuşteţul purtat de două ori într-o cutie şi, dăruindu-i mamei ei ceva ce traversase oceanul, spera să dea impresia că se şi gândise la ea. Eşecul constase în aceea că fusese cinstită, insistând că acest colier „nu era mare lucru", fiindcă Luling înţelesese din această modestie că darul fusese destul de scump şi era deci dovada iubirii filiale. Îl purta pretutindeni şi Ruth se simţea vinovată ori de câte ori îşi auzea mama lăudându-se prietenelor ei: „Uite ce mi-a cumpărat fiica mea Luti".

— O, foarte drăguţ! murmură Gaoling, privind ce ţinea Ruth în mână. Ia să văd – şi înainte ca Ruth să apuce să gândească, Gaoling îi luă cutia. Strânse din buze. Mmm, spuse ea, examinând colierul.

Oare mătuşica Gal îl mai văzuse? De câte ori îl purtase Luling acasă la ea, lăudându-se cu cât valora? Şi oare ştiuse Gaoling tot timpul că bijuteria era falsă, că Ruth, fiica cea bună, era şi ea tot un fals?

— Ia să văd, zise Sally.

— Ai grijă, o avertiză Luling când fiul lui Sally se întinse după perle, nu-l atinge. Costă prea mult.

Curând, perlele ajunseră să treacă din mână în mână şi la cealaltă masă. Mama lui Art privi colierul cu un ochi critic, cântărindu-l în mână. „Absolut *încântător*", îi spuse ea lui Luling, un pic prea emfatic. Miriam remarcă simplu:

— Mărgelele astea chiar sunt foarte mari.

Art aruncă o privire perlelor şi îşi drese glasul.

— Ei, ce întâmplat?

Ruth se întoarse şi o văzu pe mama ei scrutându-i faţa.

— Nimic, murmură Ruth. Sunt doar un pic obosită, cred.

— Prostii! spuse mama ei în chineză. Văd că ţii ceva în tine şi nu poţi să spui.

— Aveţi grijă! Conversaţie de spioni! strigă Dory de la masa cealaltă.

— Ceva nu e-n regulă, insistă Luling.

Ruth era uluită că mama ei era atât de pătrunzătoare. Poate că până la urmă nu avea nimic.

— Nevasta aia a lui Art, şopti Ruth în cele din urmă în mandarina ei cu accent american. Aş vrea ca Art să n-o fi lăsat să vină.

— A! Vezi, am avut dreptate! Ştiam eu că ceva nu e-n regulă. Mama ştie întotdeauna.

Ruth îşi muşcă tare falca pe dinăuntru.

— Hai, hai, nu-ţi mai face griji, o linişti mama ei. Mâine vorbeşti cu Artie. Îl faci să-ţi cumpere un cadou. Ar trebui să plătească foarte mult, ca să arate că te preţuieşte. Ar trebui să-ţi cumpere ceva ca ăsta.

Luling atinse colierul care îi fusese înapoiat lui Ruth.

Ochii lui Ruth străluceau de lacrimi reţinute.

— Place? zise Luling cu mândrie, revenind la limba engleză publică. Valori adevărate, ştii.

Ruth ţinu colierul în aer. Vedea cum străluceau perlele întunecate, acest dar ce venea din adâncurile mării.

Cinci

Ruth o ţinea pe Luling de braţ în drum spre parcarea spitalului. Mâna ei cu pielea lăsată părea aripa osoasă a unui pui de pasăre.

Luling era când veselă, când ţâfnoasă, neschimbată de ceea ce tocmai se discutase în cabinetul doctorului. Lui Ruth i se părea însă că mama ei se golea, că în scurtă vreme avea să fie uşoară ca un lemn plutitor. *Demenţă.* Ruth se gândea uluită la diagnostic: Cum se putea ca un cuvânt care suna atât de frumos să se aplice unei boli atât de distrugătoare? Era un nume potrivit pentru o zeiţă: Demenţia, care o făcuse pe sora ei Demeter să uite să transforme iarna în primăvară. Ruth îşi imagina acum plăci de gheaţă formându-se pe creierul mamei ei, sugându-i umezeala. Doctorul Huey spusese că aparatul cu rezonanţă magnetică dezvăluise unele îngustări în anumite părţi ale creierului care sugerau Alzheimer. Mai spusese şi că probabil boala începuse „cu ani în urmă". Douăzeci? Treizeci? Patruzeci? Poate că exista un motiv pentru care mama ei fusese atât de dificilă de-a lungul copilăriei lui Ruth, pentru care vorbise despre blesteme şi fantome şi ameninţase cu sinuciderea. Demenţa era mântuirea mamei sale şi

Dumnezeu avea să le ierte pe amândouă pentru că se răniseră reciproc în toţi aceşti ani.

— Luti, ce-a spus doctorul?

Întrebarea lui Luling o sperie pe Ruth. Stăteau în faţa maşinii.

— Zice că mor repede? întrebă ea amuzată.

— Nu. Şi, ca să fie mai convingătoare, Ruth râse. Bineînţeles că nu.

Mama ei îi studie faţa, apoi conchise:

— Mor, nu contează. Mie nu frică. Ştii asta.

— Doctorul Huey zice că n-ai nimic la inimă, adăugă Ruth.

Încerca să găsească o cale de a traduce diagnosticul într-o boală pe care mama ei s-o accepte.

— Dar a spus că s-ar putea să ai o altfel de problemă – ceva cu echilibrul elementelor din corp. Şi asta îţi poate da tulburări... de memorie.

O ajută pe Luling să se aşeze pe scaunul din faţă şi îi prinse centura de siguranţă.

Luling pufni.

— Hnh! N-am nimic la memorie! Amintesc lucruri pierdute mai mult ca tine. Unde trăit când fost mică, loc care numea Inima Nemuritoare, arăta ca inimă, două râu, un pârâu, amândouă secat...

Continua să vorbească în timp ce Ruth se duse de cealaltă parte a maşinii, se urcă şi porni motorul.

— Ce ştie el? Doctor ăsta nici cu telescop nu ascultat inima la mine. Nimeni nu ascultă inima la mine! Tu nu asculţi. Gaoling nu ascultă. Ştii că la mine doare mereu inimă. Dar nu vait. Vait?

— Nu...

— Vezi?

— Dar doctorul a spus că uneori uiţi lucruri pentru că eşti deprimată.

— Deprimat fiindcă *nu* pot uit! Uite viaţa mea tristă!

Ruth verifică frânele pentru a se asigura că funcţionează, apoi conduse maşina prin curbele în spirală ale parcării subterane. Vocea mamei sale zumzăia în ritmul motorului:

— Sigur că deprimat. Când murit Scumpa Mătuşică, toată fericirea părăsit corp la mine...

De la aflarea diagnosticului, cu trei luni în urmă, Luling venise la masă la Art şi Ruth aproape în fiecare seară. În seara aceasta Ruth o privea pe mama ei luând o înghiţitură de somon. Luling mestecă încet, apoi se înecă.

— Prea sărat, zise ea sufocându-se, de parcă i s-ar fi dat să lingă sare la felul principal.

— *Waipo*, interveni Dory, Ruth n-a pus sare deloc. M-am uitat. *Nici un pic.*

Fia îi dădu un ghiont lui Dory. Făcu un X cu degetele arătătoare, crucea simbolică ce-l ţine pe Dracula la distanţă în filme. Dory îi dădu şi ea un ghiont.

Acum că Ruth nu mai putea da vina pe personalitatea excentrică a mamei sale pentru problemele pe care le avea, vedea semnele demenţei peste tot. Erau atât de evidente. Cum de nu le observase până acum? Abonamentele şi „vacanţele gratuite" pe care le comanda mama ei prin cupoanele de reclamă venite prin poştă. Faptul că o acuza pe mătuşica Gal că furase bani de la ea. Felul în care

vorbea zile în şir despre un şofer de autobuz care o acuzase că nu plătise biletul. Şi mai apăruseră şi alte probleme care n-o lăsau pe Ruth să doarmă noaptea. Mama ei uita adeseori să-şi încuie uşa. Lăsa mâncare la dezgheţat pe masă până se râncezea. Dădea drumul la apa rece şi o lăsa să curgă zile în şir, aşteptând să se facă fierbinte. Unele schimbări însă îi uşurau viaţa. De exemplu, Luling nu mai spunea nimic când Art îşi turna un nou pahar de vin, ca în seara asta. „De ce bea aşa mult?" întreba ea de obicei. Iar Ruth se întreba şi ea în secret acelaşi lucru. O dată, îi sugerase lui Art că poate n-ar fi rău s-o lase mai moale înainte să devină un obicei. „Ar trebui să te întorci la suc." Iar el îi atrăsese atenţia calm că se purta ca mama ei. „Câteva pahare de vin la masă nu sunt o problemă. Sunt o opţiune personală."

— Tati! zise Fia. Putem să ne luăm un pisoi?

— Daa, sări şi Dory. Alice are un himalayez adorabil. Din ăla vrem.

— Poate, răspunse Art.

Ruth se holba în farfurie. Oare chiar uitase? Îi spusese că nu era pregătită pentru o altă pisică. S-ar fi simţit infidelă faţă de Fu-Fu. Şi când avea să fie timpul pentru un nou animal de casă, animal pe care în cele din urmă ea avea să-l hrănească şi să-l spele, ar fi preferat să fie altceva, un căţeluş.

— Odată fost în Himalaya cu maşina, drum lung, eu singură, se lăudă Luling. Himalaya foarte sus, aproape de lună.

Art şi fetele schimbară priviri uluite. Luling emitea adeseori lucruri care lor li se păreau

fără sens, plutind aiurea, ca firele de praf. Dar Ruth credea că aiurelile lui Luling îşi aveau întotdeauna rădăcina în motivaţii mai profunde. Era limpede acum, de exemplu, că era vorba de asociaţii de cuvinte: pisoi himalayez, munţii Himalaya. Dar de ce credea Luling că fusese acolo cu maşina? Rezolvarea unor astfel de enigme era treaba lui Ruth. Dacă putea găsi sursa, o putea ajuta pe Luling să discearnă conexiunile din creierul ei şi să prevină acumularea de fragmente distructive. Cu răbdare, putea s-o împiedice să se arunce cu maşina de pe o stâncă din Himalaya. Şi apoi îşi aminti:

— Mama şi cu mine am văzut un documentar interesant despre Tibet săptămâna trecută, zise ea. Arătau drumul care duce la...

Dar Dory o întrerupse ca să-i spună lui Luling:

— Nu poţi să mergi *cu maşina* de aici până în Himalaya.

Luling se încruntă.

— De ce spui asta?

Dory, care asemenea lui Luling acţiona adeseori din impuls, explodă:

— Pur şi simplu nu poţi. Vreau să spun, eşti nebună dacă îţi închipui...

— Foarte bine, eu nebună! se stropşi Luling. De ce să mă crezi?

Furia ei creştea ca apa într-un ceainic – Ruth îi vedea clocotirea, aburul – şi apoi Luling explodă cu ameninţarea supremă:

— Poate mor repede! Atunci toată lumea fericit!

Fia şi Dory dădură din umeri şi se priviră cu un aer atotştiutor: Of, iar începe. Izbucnirile lui Luling deveneau din ce în ce mai frecvente, mai bruşte. Din fericire, treceau repede, iar fetele nu erau afectate de ele. Nici nu deveneau mai sensibile la această problemă, din câte i se părea lui Ruth. Încercase să le explice de nenumărate ori că n-ar trebui s-o contrazică niciodată pe Luling: „*Waipo* pare ilogică pentru că aşa este. Nu putem schimba asta. Vorbeşte boala, nu ea". Dar le venea greu să ţină minte, aşa cum lui Ruth îi era greu să nu reacţioneze la ameninţările mamei ei că va muri. Oricât de des le-ar fi auzit, întotdeauna o sufocau. Iar acum ameninţarea părea foarte reală – mama ei murea, mai întâi creierul, apoi corpul.

Fetele îşi strânseră farfuriile

— Am lecţii de făcut, zise Fia. Noapte bună, *waipo*.

Luling îi făcu cu mâna din partea cealaltă a mesei. Ruth le rugase o dată pe fete s-o sărute pe Luling. Dar ea devenise rigidă la pupăturile lor.

Art se ridică.

— Trebuie să revăd nişte documente pentru mâine. Ar fi cazul să mă apuc de treabă. Noapte bună, Luling.

Când Luling se îndreptă cu paşi mărunţi spre baie, Ruth se duse în camera de zi ca să vorbească cu Art.

— E din ce în ce mai rău.

— Am remarcat.

Art frunzărea nişte hârtii.

— Mi-e frică s-o las singură când plecăm în Hawaii.

— Ce-o să faci?

Ea observă cu dezamăgire că întrebase ce avea să facă *ea*, nu spusese „noi". De la cina pentru Festivalul Lunii Pline, devenise mai conştientă de aspectele în care ea şi Art nu reuşeau să fie o familie. Încercase să-şi îndepărteze asta din minte, dar îi revenea, confirmându-i că nu era o îngrijorare inutilă. De ce simţea că nu aparţinea nimănui? Alegea ea în mod inconştient să iubească oameni care se ţineau la distanţă? Era şi ea, ca mama ei, sortită să fie nefericită?

Nu putea să-l condamne pe Art. Fusese întotdeauna cinstit în privinţa relaţiei lor. Îi spusese de la bun început că nu voia să se recăsătorească. „Nu vreau să acţionăm pe baza unor presupuneri", îi spusese el, luând-o în braţe în pat, puţin după ce începuseră să locuiască împreună. „Vreau să ne uităm unul la altul în fiecare dimineaţă şi să ne întrebăm: «Cine e persoana asta uimitoare pe care am norocul s-o iubesc?»" La vremea aceea, se simţise adorată ca o zeiţă. După cel de-al doilea an, el se oferise în mod spontan să o facă coproprietară la apartament. Ruth fusese mişcată de generozitatea lui, de preocuparea lui pentru securitatea ei. Ştia cât de multe griji îşi făcea ea în legătură cu viitorul. Iar faptul că încă nu schimbase contractul? Ei, asta era mai degrabă vina ei decât a lui. Ea trebuia să se decidă asupra procentului pe care urma să-l aibă, apoi să cheme un avocat şi să facă actele. Dar cum să exprimi dragostea în procente? Se simţea ca atunci când, la facultate, un profesor de istorie le spusese

studenţilor să-şi dea singuri note. Ea îşi dăduse un nouă – şi toţi ceilalţi au luat zece.

— Ai putea să angajezi pe cineva să treacă pe la mama ta de câteva ori pe săptămână, sugeră Art. O menajeră, de exemplu.

— E drept.

— Şi sună la serviciul ăla, *Meals on Wheels.* Ar putea să-i ducă de mâncare cât suntem noi plecaţi.

— E o idee.

— De fapt, de ce nu începi chiar acum, ca să se obişnuiască cu mâncarea? Nu că n-ar fi binevenită aici la masă oricând vrea... Uite, chiar am un pic de lucru acum. O duci acasă curând?

— Cred că da.

— Când te întorci, mâncăm o îngheţată cu rom şi stafide. (Era aroma ei preferată.) O să te facă să te simţi mai bine.

Luling protestase la ideea de a avea pe cineva care să vină să-i facă curat în casă. Ruth ştiuse dinainte că aşa va fi. Mama ei detesta să cheltuiască bani pe orice considera că putea face singură, de la vopsitul părului la reparatul acoperişului.

— E pentru un program de instruire a imigranţilor, minţi Ruth, ca să nu fie nevoiţi să trăiască din ajutorul social. Şi nu trebuie să plătim nimic. Fac acest lucru pe gratis, ca să-şi poată trece o experienţă de lucru în Curriculum Vitae.

Luling acceptă fără împotrivire acest argument. Ruth se simţea ca un copil rău. Avea să fie prinsă. Sau poate nu şi asta ar fi şi mai

rău. Un nou semn că boala slăbise capacitatea mamei ei de a şti şi înţelege totul.

Câteva zile după ce angajase prima menajeră, Luling sună să se plângă:

— Crede că dacă venit în America totul foarte uşor. Vrea luat pauză, apoi spus mie: Doamnă, eu nu mut mobilă. Eu nu spăl geam, nu calc. Întreb pe ea: crezi că nu mişti deget şi gata, milionar? Nu, America nu aşa!

Luling continuă să îi dea imigrantei sfaturi bune până când aceasta demisionă. Ruth începu să intervieveze noi candidate şi până să angajeze pe cineva, hotărî că avea să meargă ea la Luling de câteva ori pe săptămână ca să se asigure că gazul nu era deschis şi apa nu inunda apartamentul.

— Eram prin zonă să-i dau nişte materiale unui colaborator, explică ea într-o zi.

— A, mereu colaborator. Munca întâi, mama după aia.

Ruth se duse în bucătărie, încărcată cu o sacoşă cu portocale, hârtie igienică şi alte cumpărături necesare. Ajunsă acolo, căută dezastre sau pericole posibile. Ultima oară când fusese acolo, descoperise că Luling încercase să prăjească ouă fără să le cureţe de coajă. Ruth făcu rapid ordine pe masa din sufragerie şi luă noi cupoane publicitare pe care Luling le completase.

— Pun eu astea la poştă, mamă, zise ea.

Apoi se duse în baie să se asigure că robinetele erau închise. Unde erau prosoapele? Nu mai era nici şampon, doar o bucăţică subţire de săpun crăpat. De când nu mai făcuse mama ei baie? Se uită în coşul de rufe. Nimic, nici

acolo. Purta oare mama ei aceleaşi haine în fiecare zi?

A doua menajeră a rezistat mai puţin de o săptămână. În zilele în care nu o vizita, Ruth avea o senzaţie de disconfort, era distrată. Nu dormea bine şi îşi rupsese un molar scrâşnind din dinţi în timpul nopţii. Era prea obosită ca să gătească şi comanda pizza de mai multe ori pe săptămână, renunţând la hotărârea ei de a-i da un exemplu lui Dory printr-un regim cu puţine calorii, şi apoi trebuind să suporte şi remarcele lui Luling cum că pizza cu pepperoni era prea sărată. De curând, Ruth începuse să aibă nişte crampe la umeri, ceea ce îi îngreuna şezutul la birou şi lucrul la computer. Nu-i mai ajungeau degetele de la mâini şi de la picioare să ţină socoteala tuturor treburilor. Când găsi o filipineză specializată în îngrijirea bătrânilor, simţi că scapă de o povară uriaşă. „Îmi plac oamenii bătrâni", o asigură femeia. „Nu sunt dificili dacă ai răbdare să-i cunoşti."

Dar acum era noapte şi Ruth stătea în pat trează ascultând sirenele de ceaţă care avertizau vapoarele să nu intre în ape puţin adânci. Cu o zi înainte, când o luase pe mama ei la cină, Ruth aflase că filipineza îşi dăduse demisia.

— Plecat, spusese Luling, cu un aer satisfăcut.

— Când?

— Nu muncit niciodată!

— Dar a fost la tine până când? Acum două zile? Trei zile?

După mai multe întrebări, Ruth dedusese că femeia nu mai venise de a doua zi după ce

începuse. Ruth nu avea cum să mai găsească pe cineva până pleca în Hawaii. Asta însemna peste două zile. O vacanţă dincolo de ocean ieşea din discuţie.

— Du-te tu, îi spuse ea lui Art dimineaţa.

Plătiseră deja cazarea, iar banii nu se returnau.

— Dacă tu nu mergi, ce haz mai are? Ce să fac acolo?

— Nu lucrezi. Nu te scoli devreme. Nu dai telefoane.

— N-ar fi acelaşi lucru.

— O să-ţi fie groaznic de dor de mine şi o să-mi spui că ai fost nefericit.

În cele din urmă, spre dezamăgirea lui Ruth, el fu de acord cu logica ei.

A doua zi dimineaţa, Art plecă în Hawaii. Fetele stăteau la Miriam toată săptămâna şi, deşi Ruth era obişnuită să lucreze singură în timpul zilei, se simţea stingheră şi neliniştită. Curând după ce se instală la birou, sună Gideon să-i spună că autorul *Spiritualităţii pe Internet* a concediat-o – *concediată*, pentru prima dată în cariera ei. Deşi terminase cartea lui înainte de termen, lui nu-i plăcuse ce scrisese ea.

— Sunt la fel de supărat ca şi tine, zise Gideon.

Ruth ştia că ar fi trebuit să se simtă scandalizată, poate chiar umilită, dar de fapt era uşurată. Un lucru în minus la care să se gândească.

— O să încerc să reduc pagubele cât mai mult în ce priveşte contractul cu el şi cu HarperSanFrancisco, mai zise Gideon, dar s-ar putea să mai am nevoie să-mi trimiţi în scris

cât timp ţi-a luat şi să precizezi de ce nemulţumirile lui nu sunt realiste... Alo? Ruth, mai eşti la telefon?

— Scuză-mă. Eram un pic preocupată...

— Iubire, am tot vrut să vorbesc cu tine despre asta. Nu că vreau să sugerez c-ai avea vreo vină în ceea ce s-a întâmplat. Dar sunt îngrijorat că nu prea eşti în apele tale. Pari...

— Ştiu, ştiu. Nu plec în Hawaii, aşa că pot să recuperez.

— Cred că e o idee bună. Apropo, cred că o să avem veşti despre cealaltă carte, dar ca să fiu sincer, nu cred c-o s-o capeţi. Ar fi trebuit să le spui că trebuie să te operezi urgent de apendicită sau ceva de genul ăsta.

Ruth nu ajunsese la un interviu pentru că mama ei o sunase panicată, crezând că ceasul deşteptător era un detector de fum declanşat.

La patru, o sună Agapi ca să discute despre corecturile finale la *Cum să îndreptăm copilul care a luat-o pe un drum greşit.* După o oră, mai vorbeau încă. Agapi era nerăbdătoare să înceapă o carte nouă, pe care voia s-o intituleze fie *Tensiune la mai mult ca perfect*, fie *Sinele încastrat*. Ruth se uita întruna la ceas. Trebuia s-o ia pe mama ei la şase ca să cineze cu ea la Fountain Court.

— Obişnuinţa, neuromusculatura şi sistemul locomotor, asta e baza... spunea Agapi. Din copilăria timpurie, de la prima noastră senzaţie de nesiguranţă, apucăm, strângem, pipăim. Ne *încastrăm* reacţia, dar uităm cauza, trecutul care a fost imperfect... Ruth, draga mea, pari cu mintea în altă parte. Vrei să mă suni mai târziu, când îţi mai revii?

La cinci şi un sfert, Ruth o sună pe mama ei să-i aducă aminte că vine. Nu răspunse nimeni. Probabil era în baie. Ruth aşteptă cinci minute, apoi sună din nou. Tot nimic. Era constipată? Adormise? Ruth îşi făcu ordine pe birou, puse telefonul pe speaker şi apăsă pe Redial. După cincisprezece minute de sunat fără să răspundă nimeni, epuizase toate posibilităţile, inevitabil, până la cea mai rea posibilă. Flăcări care ieşeau dintr-o cratiţă lăsată pe aragaz. Luling încercând să stingă flăcările cu ulei. Mâneca ei luând foc. În drum spre casa mamei sale, Ruth se pregătea să vadă o vâlvătaie înghiţind acoperişul şi pe mama ei zăcând contorsionată într-o grămadă înnegrită.

Aşa cum se temea, când ajunse, văzu lumini pâlpâind la etaj, umbre care dansau. Dădu buzna înăuntru. Uşa din faţă era descuiată.

— Mamă? Mami! Unde eşti?

Din televizorul deschis, urla *Amor sin límite*. Luling nu pricepuse niciodată cum se foloseşte telecomanda, deşi Ruth pusese benzi de scotch pe toate butoanele în afară de cel de deschidere şi cele pentru rularea programelor. Stinse televizorul şi liniştea bruscă o îngrozi.

Alergă în camerele din spate, dădu de perete uşile de la dulapuri, se uită pe ferestre. Simţi un nod în gât.

— Mami, unde eşti? scânci ea. Răspunde-mi.

Coborî în fugă treptele din faţă şi bătu la uşa chiriaşei.

Încercă să pară calmă.

— Aţi văzut-o cumva pe mama?

Francine îşi rostogoli ochii şi dădu din cap cu un aer atotştiutor.

— A pornit-o la atac pe trotuar acum vreo două-trei ore. Am observat-o fiindcă era în papuci şi pijama şi mi-am zis: „Mamă, pare dusă rău"... Nu c-ar fi treaba mea, dar ar trebui s-o duceţi la doctor şi să-i faceţi un tratament, ceva. V-o spun cu cele mai bune intenţii.

Ruth fugi înapoi sus. Cu degete tremurătoare, sună un fost client care era căpitan de poliţie. Câteva minute mai târziu, un poliţist sud-american se afla în prag. Era doldora de arme şi alte catrafuse şi avea o faţă serioasă. Panica lui Ruth mai scăzu un pic. Ieşi din casă.

— Are Alzheimer, bolborosi ea. Are şaptezeci şi şapte de ani, dar o minte de copil.

— Descrierea.

— Un metru cincizeci, patruzeci de kilograme, păr negru strâns în coc, probabil poartă o pijama roz sau lila şi papuci...

Ruth şi-o imagina pe Luling în timp ce spunea toate astea: expresia nedumerită de pe faţa mamei sale, corpul ei zăcând inert pe stradă. Vocea începu să-i tremure.

— O Doamne, e aşa de slabă şi neajutorată...

— Seamănă cumva cu doamna asta de aici?

Ruth ridică privirea şi o văzu pe Luling stând neclintită la capătul aleii. Purta un pulover peste pijama.

— *Ai-ia!* Ce întâmplat? strigă Luling. Furt?

Ruth alergă spre ea.

— Unde-ai fost?

Se uită să vadă dacă păţise ceva.

Poliţistul se duse spre ele.

— Un final fericit, spuse el, apoi se îndreptă spre maşina lui de patrulare.

— Rămâi aici, îi ordonă Ruth mamei sale. Mă întorc imediat.

Se duse la maşina de poliţie şi poliţistul coborî geamul.

— Îmi cer scuze pentru deranj, zise ea. N-a mai făcut aşa ceva până acum.

Apoi se gândi că poate mai făcuse, dar pur şi simplu nu aflase ea. Poate făcea asta în fiecare zi, în fiecare seară. Poate hoinărea prin cartier în lenjerie de corp!

— Ei, nici o problemă, zise poliţistul. Soacră-mea făcea la fel. La apus de soare. Soarele apunea, ea o pornea haihui. A trebuit să punem alarmă la toate uşile. A fost un an greu, până am internat-o într-un azil. Soţia mea nu mai putea s-o supravegheze zi şi noapte.

Zi şi noapte? Şi Ruth care se credea grijulie chemându-şi mama la masă şi încercând să angajeze o menajeră cu jumătate de normă.

— Ei, oricum, mulţumesc, zise ea.

Când se întoarse la mama ei, Luling i se plânse imediat:

— Băcănia după colţ? Mers după colţ şi colţ dispărut! Transformat în bancă. Nu crezi, du-te vezi singură!

Ruth sfârşi prin a rămâne peste noapte la mama ei, dormind în fosta ei cameră. Sirenele de ceaţă se auzeau mai tare în această parte a oraşului. Îşi aminti cum le asculta noaptea, pe când era adolescentă. Stătea în pat, numărând şuierăturile, asociindu-le cu numărul anilor care aveau să treacă până când avea să se

poată muta de acasă. Cinci ani, apoi patru, apoi trei. Acum era din nou aici.

Dimineaţa, Ruth deschise dulapurile ca să caute cereale. Găsi un morman de şerveţele de hârtie murdare şi mototolite. Sute. Deschise frigiderul. Era ticsit de pungi de plastic cu mucegai negru sau verzui, casolete cu mâncare golite pe jumătate, coji de portocale, sâmburi de pepene, produse congelate dezgheţate de mult. În congelator se afla un cofraj de ouă, o pereche de pantofi, ceasul deşteptător şi ceva ce părea a fi fasole păstăi. Lui Ruth i se făcu greaţă. Toate astea s-au întâmplat într-o singură săptămână?

Îi telefonă lui Art în Kauai. Nu răspunse nimeni. Şi-l imagină zăcând senin pe plajă, fără nici o grijă pe lume. Dar cum să fi fost la plajă? Acolo era şase dimineaţa. Unde era? Dansând *hula* prin patul cuiva? O grijă în plus. Putea s-o sune pe Wendy, dar Wendy ar fi consolat-o doar spunându-i că mama ei făcea lucruri mult mai nebuneşti. Dar Gideon? Era mai preocupat de clienţi şi contracte. Ruth hotărî s-o sune pe mătuşica Gal.

— Mai rău? Cum să fie mai rău? zise Gaoling. I-am dat ginseng şi a spus că a luat în fiecare zi.

— Doctorul a spus că nimic de felul ăsta n-o să ajute...

— Doctorul! pufni Gaoling. Nu cred în diagnosticul ăsta, Alzheimer. Şi unchiul tău a spus la fel, iar el e dentist. Toată lumea îmbătrâneşte, toată lumea uită. Când eşti bătrân, ai prea multe de ţinut minte. Te întreb, de ce nu avea nimeni boala asta acum douăzeci-treizeci

de ani? Problema e că în zilele noastre copiii nu mai au timp să-şi viziteze părinţii. Mama ta se simte singură, asta-i tot. Nu are cu cine să vorbească în chineză. Sigur că mintea ei e un pic ruginită. Dacă încetezi să vorbeşti, nu se mai ung rotiţele scârţâitoare!

— Ei, de-asta am nevoie de ajutorul tău. Poate să vină pe la tine, poate în weekend? Ştii, am foarte mult de lucru săptămâna asta şi nu pot să petrec atât de mult timp...

— Nu-i nevoie să mă rogi. Mă ofer eu. Vin s-o iau într-o oră. Oricum am de făcut nişte cumpărături pe acolo.

Lui Ruth îi veni să plângă de uşurare.

După ce mătuşica Gal plecă împreună cu mama ei, Ruth merse pe jos câteva cvartale până la plajă, în Land's End. Avea nevoie să audă valurile spărgându-se, avea nevoie de ritmicitatea şi de zgomotul lor ca să-i înece bătăile inimii.

Șase

Când Ruth se plimba pe plajă, valurile care se spărgeau de ţărm i se încolăceau în jurul gleznelor şi o trăgeau după ele. Mergi spre mare, sugerau ele, unde sunt spaţii vaste şi libere.

O dată, pe când Ruth era adolescentă, mama ei plecase în fugă în mijlocul unei discuţii în contradictoriu, declarând că avea să se înece în ocean. Intrase până la coapse când ţipetele şi implorările fiicei sale o aduseseră înapoi. Iar acum, Ruth se întreba: Dacă nu ar fi implorat-o pe mama ei să se întoarcă, oare Luling ar fi lăsat oceanul să-i hotărască soarta?

Încă din copilărie, Ruth se gândise la moarte în fiecare zi, uneori şi de mai multe ori pe zi. Credea că toată lumea face la fel în secret, dar că nimeni nu vorbeşte deschis despre asta în afară de mama ei. Cumpănise în mintea ei tânără ce anume presupune moartea. Oamenii dispar? Devin invizibili? De ce devin oamenii morţi mai puternici, mai răi, mai trişti? Asta părea să creadă mama ei. Când Ruth era mai mică, încerca să-şi imagineze momentul precis în care nu va mai putea respira sau vedea, când nu va mai avea nici un sentiment, nici măcar teama că e moartă. Sau poate va simţi

foarte multă teamă, precum şi îngrijorare, furie şi regrete, întocmai ca fantomele cu care vorbea mama ei. Moartea nu era neapărat o poartă către strălucirea albă a nimicului absolut. Era un plonjon adânc în necunoscut. Şi acesta conţinea tot soiul de posibilităţi rele. Acest necunoscut o făcea să decidă că oricât de cumplită sau irezolvabilă i s-ar fi părut existenţa, nu-şi va lua niciodată viaţa de bunăvoie.

Deşi îşi amintea de o împrejurare în care încercase.

S-a întâmplat în anul în care a împlinit unsprezece ani. Ruth şi mama ei se mutaseră din Oakland în câmpia Berkeley-ului, într-un bungalou din şindrilă întunecată în spatele unei cabane de culoarea untului deţinută de un cuplu tânăr de vreo douăzeci şi ceva de ani, Lance şi Dottie Rogers. Bungaloul fusese magazie de alimente şi garaj, dar în timpul celui de-al doilea război mondial părinţii lui Lance îl transformaseră în loc ilegal de „înrudire" pe care îl închiriau mireselor ai căror soţi plecaseră la luptă în Pacific prin Staţia Navală Alameda.

Tavanele erau joase, electricitatea se întrerupea adesea, iar zidul din spate şi cel de pe o latură erau aproape lipite de un gard pe care noaptea miorlăiau motani vagabonzi. Nu exista ventilaţie, nici măcar o hotă deasupra aragazului cu două ochiuri, astfel încât atunci când Luling gătea seara, erau nevoite să deschidă geamurile ca să iasă ceea ce ea numea „mirosul unsuros". Dar chiria era ieftină şi bungaloul se

afla într-un cartier cu o şcoală bună, frecventată de copii, de profesori universitari deştepţi şi competitivi. De fapt, de asta se mutase Luling acolo, după cum îi plăcea să-i reamintească lui Ruth, pentru educaţia ei.

Cu ferestrele lui mici cu obloane galbene, bungaloul semăna cu o casă de păpuşi. Dar încântarea de la început a lui Ruth s-a transformat curând în neplăcere. Casa cea nouă era atât de mică încât nu avea nici un pic de intimitate. Împărţea cu mama ei un dormitor înghesuit, întunecos în care nu încăpeau decât un pat dublu şi un şifonier. Camera de zi-sufragerie-bucătărie nu-ţi lăsa nici un locşor în care să te poţi ascunde. Singurul refugiu al lui Ruth era baia şi poate de aceea a avut foarte multe indigestii în anul acela. Mama ei se afla de obicei în aceeaşi încăpere cu ea, făcând caligrafie, gătind sau tricotând, activităţi care îi ţineau mâinile ocupate, dar îi lăsau limba absolut liberă s-o întrerupă pe Ruth când se uita la televizor. „Crescut prea mult părul. Păr acoperă ţie ochelari ca o cortină, nu vezi. Crezi că asta frumos, eu spun la tine că *nu* frumos! Stinge televizor, eu tai păr la tine... Ei, auzit. Stinge televizor..."

Mama ei considera că dacă Ruth se uita la televizor însemna că nu are altceva mai bun de făcut. Şi uneori vedea în asta o bună ocazie de a sta de vorbă. Lua tava cu nisip de pe frigider şi o punea pe masa din bucătărie. Lui Ruth i se încorda gâtul. *Iar?* Dar ştia că cu cât se opunea mai mult, cu atât va dori mai tare mama ei să ştie de ce.

— Scumpa Mătuşică supărat pe mine? spunea mama ei când Ruth stătea câteva minute fără să scrie nimic pe nisip.

— Nu-i asta.

— Simţi că întâmplat altceva?... Altă fantomă aici?

— Nu e altă fantomă.

— Ah. Ah, ştiu... Mor curând... Aşa? Poţi spui, mie nu fricã.

Singura împrejurare când mama ei n-o deranja era când îşi făcea temele sau învăţa pentru vreun extemporal. Mama ei îi respecta studiile. Dacă o întrerupea, Ruth nu trebuia decât să spună „Ssst! Citesc." Şi aproape întotdeauna, Luling tăcea. Ruth citea foarte mult.

În zilele cu vreme bună, Ruth îşi lua cartea pe prispa în miniatură a bungaloului şi stătea acolo ghemuită într-un fotoliu de grădină cu spătarul în formă de scoică. Lance şi Dottie erau în curte, fumând, smulgând buruienile dintre cărămizile aleii sau curăţând de uscături iedera care acoperea ca o pătură strălucitoare un perete al cabanei lor. Ruth îi urmărea pe furiş, trăgând cu ochiul pe deasupra cărţii.

Era îndrăgostită de Lance. I se părea frumos ca o vedetă de cinema cu părul lui tuns cu grijă, cu maxilarul pătrat şi cu un trup înalt, subţire, atletic. Şi era atât de comunicativ, atât de prietenos cu ea, ceea ce o intimida şi mai tare. Era nevoită să se prefacă fascinată de cartea ei sau de melcii care lăsau dâre pe plantele uriaşe, până când în sfârşit el o remarca şi spunea: „Hei, puştoaico, o să orbeşti dacă citeşti atâta". Tatăl lui avea câteva magazine de băuturi şi Lance îl ajuta în afacerea

familiei. Adeseori pleca la lucru pe la mijlocul dimineţii şi se întorcea pe la trei şi jumătate – patru, apoi pleca din nou la nouă şi se întorcea târziu, mult după ce Ruth renunţa să mai pândească sunetul maşinii lui.

Ruth se întreba cum de fusese Dottie atât de norocoasă încât să se mărite cu Lance. Nici măcar nu era chiar aşa de drăguţă, deşi noua prietenă a lui Ruth de la şcoală, Wendy, zicea că Dottie are o oarecare dulceaţă zglobie. Cum putea să spună aşa ceva? Dottie era înaltă şi osoasă, şi îţi venea să o îmbrăţişezi cam cât pe o furculiţă. În plus, după cum remarcase mama ei, Dottie avea dinţi mari. Mama ei îi făcuse o demonstraţie răsfrângându-şi buzele cu degetele, aşa încât să i se vadă gingiile şi sus, şi jos. „Dinţi mari, se văd prea mult, ca la maimuţe.“ Mai târziu Ruth s-a uitat îndelung în oglinda din baie şi şi-a admirat propriii dinţi mici.

Mai exista un motiv pentru care Ruth considera că Dottie nu-l merita pe Lance: era tiranică şi vorbea prea tare şi prea repede. Câteodată vocea îi era lăptoasă, de parcă ar fi vrut să şi-o dreagă. Iar când ţipa, suna ca o tinichea ruginită. În serile calde, când ferestrele lor din spate erau deschise, Ruth asculta vocile denaturate ale lui Lance şi Dottie care traversau curtea şi pătrundeau în bungalou. În câteva ocazii, când se certau, auzise limpede ce spuneau.

— La naiba, Lance, o auzi pe Dottie într-o seară, o să-ţi arunc mâncarea dacă nu vii imediat!

— Hei, mai slăbeşte-mă. Sunt pe budă! răspunse el.

După aceea, ori de câte ori era în baie, Ruth şi-l imagina pe Lance făcând acelaşi lucru, amândoi încercând să-i evite pe oamenii care îi cicăleau fără încetare.

Într-o altă seară, pe când Ruth şi mama ei stăteau la masa din bucătărie cu tava cu nisip între ele, izbucni vocea răguşită a lui Dottie:

— Ştiu ce-ai făcut! Nu face pe nevinovatul cu mine!

— Nu-mi spune ce dracu' am făcut, fiindcă habar n-ai!

Urmară două uşi trântite şi uruitul Pontiacului roşu pornind în trombă. Inima lui Ruth gonea odată cu el. Mama ei scuturase din cap şi ţâţâise, apoi mormăise în chineză:

— Străinii ăştia sunt nebuni.

Ruth se simţea deopotrivă înfiorată şi vinovată că auzise ce auzise. Dottie vorbise întocmai ca mama ei, acuzatoare şi nerezonabilă. Iar Lance suferea ca şi ea. Singura diferenţă era că el putea riposta. Spunea exact ce-ar fi vrut Ruth să-i poată spune mamei ei: Nu-mi spune tu mie ce gândesc, fiindcă habar n-ai!

În octombrie, mama ei o trimise să le dea soţilor Rogers cecul pentru chirie. Când Dottie deschise uşa, Ruth văzu că ea şi Lance erau ocupaţi să descarce o cutie uriaşă. Înăuntru era un televizor color nou-nouţ, adus acasă la timp, după cum îi explică Dottie, pentru a urmări *Vrăjitorul din Oz*, care avea să se transmită în seara aceea la ora şapte. Ruth nu mai văzuse un televizor color până atunci decât în vitrine.

— Ştii partea aia din film unde totul trece de la alb-negru la color? zise Dottie. Ei bine, pe televizorul ăsta chiar trece la color!

— Hei, puştoaico, spuse Lance, ce-ar fi să vii să te uiţi cu noi?

Ruth roşi.

— Nu ştiu...

— Sigur, spune-i şi mamei tale să vină, zise Dottie.

— Nu ştiu. Poate.

Apoi Ruth dădu fuga acasă.

Mama ei era de părere că nu trebuia să meargă.

— Ei numai politicoşi, nu vorbit serios.

— Ba da. M-au rugat de două ori.

Ruth omisese partea în care o invitaseră şi pe Luling.

— Anul trecut, carnet de note, primit numai „Satisfăcător", nici măcar „Bine". Trebuie totul „Excelent". Astăzi seară mai bine învăţat mai mult.

— Dar asta a fost în anul pregătitor! se văită Ruth.

— Oricum, tu văzut deja spectacolul ăsta, Ozzie.

— E *Vrăjitorul din Oz*, nu *Ozzie şi Harriet*. Şi ăsta e un film, e *celebru*!

— Celebru! Hm! Dacă toată lumea nu uită, atunci nu mai celebru! Ozzie, Oz, Zorro, totuna.

— Ei bine, Scumpa Mătuşică crede că ar trebui să mă uit.

Ruth nu ştia de ce spusese asta. Cuvintele îi ieşiseră singure de pe buze.

— Aseară, ţi-aduci aminte? Căuta un răspuns. M-a pus să scriu ceva care arăta ca un Z şi noi nu ştiam ce înseamnă.

Luling se încruntă, încercând să-şi amintească.

— Cred că voia să scriu O-Z. Putem s-o întrebăm acum dacă nu mă crezi.

Ruth se duse la frigider, se urcă pe taburet şi aduse tava cu nisip.

— Scumpă Mătuşică, o invoca deja Luling în chineză, eşti aici? Ce încerci să ne spui?

Ruth puse beţişorul în poziţie de acţiune. O bună bucată de timp, nu se întâmplă nimic. Dar asta pentru că era încordată – era pe cale s-o păcălească pe mama ei. Şi dacă exista cu adevărat o fantomă numită Scumpa Mătuşică? De cele mai multe ori considera scrisul pe nisip doar o corvoadă plictisitoare, crezând că era de datoria ei să ghicească ce voia să audă mama ei şi apoi să se mişte repede, ca să încheie şedinţa. Cu toate acestea, Ruth trecuse şi prin momente în care simţea că o fantomă îi călăuzea mâna, arătându-i ce să spună. Uneori scria lucruri care se dovedeau a fi adevărate, de pildă ponturi la bursă, în care mama ei începuse să investească în scopul de a-şi spori economiile acumulate de-a lungul anilor. Mama ei o punea pe Scumpa Mătuşică să aleagă între două pachete de acţiuni, de exemplu IBM şi U.S. Steel, iar Ruth îl alegea pe cel cu denumire mai scurtă. Indiferent ce alegea, Luling îi mulţumea din adâncul sufletului Scumpei Mătuşici. O dată, mama ei a întrebat unde se afla corpul Scumpei Mătuşici ca să-l poată găsi şi înmormânta. Această întrebare i-a dat fiori lui Ruth şi a încercat să încheie conversaţia. *Sfârşit*, a scris ea şi asta a făcut-o pe mama ei să sară şi să strige:

„Aşadar e adevărat! Gaoling spunea adevărul. Te afli la Capătul Lumii". Ruth simţise un curent rece în ceafă.

Acum îşi încorda mâna şi mintea, conjurând înţelepciunea pe care o putea revărsa Scumpa Mătuşică, precum Vrăjitorul. O-Z, scrise, apoi încercă să scrie *good* încet şi cu litere mari: G-O-O. Dar înainte să sfârşească, Luling exclamă:

— Goo! *Goo* înseamnă „os" în chineză. Ce-i cu osul? Are legătură cu familia tămăduitorului de oase?

Şi astfel, printr-un noroc, totul se potrivi. *Vrăjitorul din Oz*, spunea, se pare, Scumpa Mătuşică, era tot despre un tămăduitor de oase şi ea ar fi fericită ca Ruth să-l vadă.

La şapte fără două minute, Ruth bătea la uşa lui Lance şi Dottie.

— Cine e? strigă Lance.

— Eu sunt. Ruth.

— Cine? Apoi îl auzi mormăind: La naiba.

Ruth se simţi umilită. Poate că într-adevăr o invitase doar din politeţe. Coborî în fugă treptele din faţa casei. Acum era nevoită să se ascundă două ore în curtea din spate ca mama ei să nu afle despre greşeala sau minciuna ei.

Uşa se deschise.

— Salutare, puştoaico, zise el cu căldură, intră. Aproape credeam că nu mai vii. Hei, Dottie! A venit Ruth! Tot eşti în bucătărie, adu-i un suc, te rog. Uite, Ruth, aşază-te aici, pe canapea.

În timpul filmului, lui Ruth îi fu greu să fie atentă la ecranul televizorului. Trebuia să

se prefacă în largul ei. Cei trei şedeau pe o sofa turcoaz cu galben, cu fir de lame împletit în ţesătură. Îi zgâria lui Ruth partea din spate a picioarelor goale. În afară de asta, Ruth remarca tot felul de lucruri care o şocau, de pildă că Dottie şi Lance îşi puseseră picioarele pe măsuţa de cafea – fără să-şi scoată pantofii. Dacă mama ei ar fi văzut aşa ceva, ar fi avut mai multe de comentat decât despre dinţii mari ai lui Dottie! Mai mult, Lance şi Dottie beau amândoi o băutură de culoare aurie şi nici măcar nu se aflau la un cocteil. Dar ce o deranja cel mai mult pe Ruth era felul stupid în care se purta Dottie, ca un bebeluş, mângâindu-i lui Lance genunchiul şi coapsa stângă şi scâncind de pildă: „Lancey, chiloţel, vrei să dai un pic-piculeţ mai tare?“

În timpul unei pauze de reclame, Dottie se ridică în picioare şi începu să meargă de colo până colo bălăngănindu-se precum sperietoarea de ciori din film.

— Ce-aţi zice de nişte pop-pop-pop popcorn?

Apoi, legănând larg braţele, făcu un pas în spate şi ieşi într-un salt din cameră, cântând: „Oooo, şi-am pornit-o spre bucătărie...“

Acum Ruth se trezi singură pe canapea cu Lance. Privea fix la televizor, cu inima bătându-i să-i sară din piept. Se auzea Dottie fredonând şi zgomotul uşilor de la dulapuri deschizându-se şi închizându-se.

— Ei, cum ţi se pare? întrebă Lance, arătând cu capul spre televizor.

— E grozav, răspunse Ruth cu o voce firavă, serioasă, cu ochii aţintiţi pe ecran.

Simţea mirosul uleiului care se încingea în bucătărie, auzea zgomotul ca de mitralieră al floricelelor care săreau în tigaie. Lance zdrăngănea cuburile de gheaţă din pahar şi vorbea despre emisiunile care spera că se transmiteau color: fotbal, *Mister Ed, The Beverly Hillbillies.* Ruth se simţea de parcă s-ar fi aflat la o întâlnire. Se întoarse puţin spre el. *Ascultă-l cu o expresie fascinată.* Wendy îi spusese că aşa trebuia să se comporte o fată ca să-l facă pe un băiat să se simtă bărbat şi important. Dar ce urma după asta? Lance era atât de aproape de ea. Brusc, o bătu pe genunchi, se ridică şi anunţă:

— Mai bine mă duc la budă până nu începe filmul din nou.

Ceea ce spusese era stânjenitor de intim. După un minut, când el reveni, ea era încă roşie la faţă. De data asta se aşeză şi mai aproape decât înainte. Ar fi putut să se întrebe de ce nu mai venea Dottie, de ce nu o făcea? Într-adins? Filmul reîncepu. Avea să se întoarcă Dottie curând? Ruth spera că nu. Se închipuia povestindu-i lui Wendy ce emoţionată fusese: „Credeam că o să fac pe mine!" Nu era decât o expresie, dar acum, că o gândise, chiar îi venea. Era groaznic. Cum era să-l întrebe pe Lance dacă putea să meargă la toaletă? Nu putea să se ridice pur şi simplu şi să plece prin casă. Să fie şi ea neprotocolară, ca el, şi să spună că avea nevoie la budă? Îşi încordă muşchii, străduindu-se să se ţină. În cele din urmă, când veni Dottie cu castronul cu floricele, Ruth explodă:

— Trebuie să mă spăl pe mâini mai întâi.

— Prin spate, lângă dormitor, spuse Dottie.

Ruth se strădui să se poarte normal, păşind repede cu coapsele foarte strânse. Trecând pe lângă dormitor, simţi miros de tutun stătut, văzu un pat nefăcut, perne şi o sticlă de ulei de baie Jean Natė la picioarele patului. Odată ajunsă în baie, îşi dădu jos chiloţii şi se aşeză, gemând de uşurare. Aici fusese Lance acum câteva clipe, gândi, şi chicoti. Apoi văzu că în baie era o dezordine cruntă. Se simţi stânjenită pentru Lance. Rostul dintre plăcile roz de gresie de pe podea era gri murdar. Un sutien şi nişte chiloţi zăceau mototoliţi deasupra coşului de rufe. Şi într-un raft în peretele din faţa toaletei erau înghesuite neglijent reviste auto. Dacă ar fi văzut mama ei asta!

Ruth se ridică în picioare şi atunci remarcă umezeala de pe fundul ei. Scaunul toaletei fusese ud! Mama ei o avertizase întotdeauna să nu se aşeze pe closetele altora, nici măcar pe cele din casele prietenilor ei. Bărbaţii trebuie să ridice colacul, dar n-o fac niciodată. „Toţi bărbaţi uită", îi spusese mama ei, „lor nu pasă. Lăsat microbi acolo, pus pe tine".

Ruth se gândi să şteargă urina cu hârtie igienică. Dar apoi hotărî că era un semn, ca un jurământ de dragoste. Era urina lui Lance, microbii lui, şi faptul că nu se ştergea o făcea să se simtă curajoasă şi romantică.

Câteva zile mai târziu, Ruth a văzut un film la ora de gimnastică în care se arăta cum plutesc ovulele în trupul femeii, călătorind pe căi primordiale, înainte de a fi eliminate într-un şuvoi de sânge. Filmul era vechi şi fusese

înnădit în multe locuri. O femeie care arăta ca o infirmieră vorbea despre începutul primăverii şi în mijlocul unei descrieri a apariţiei unor muguri frumoşi a dispărut cu un păcănit, apoi a reapărut în altă încăpere, descriind mugurii care se mişcă înăuntrul unei crengi. În timp ce vorbea despre pântecele ca un cuib, vocea i s-a transformat în sunetul făcut de fâlfâitul unor aripi de pasăre, iar ea s-a topit în ecranul de un alb ceţos. Când s-au reaprins luminile, toate fetele au chicotit stânjenite, căci acum se gândeau la ovulele care se mişcau înăuntrul lor. Profesoara a trebuit să cheme un băiat şleampăt şi căscat de la departamentul audiovizual; asta le-a făcut pe Wendy şi pe alte câteva fete să miorlăie că le vine să moară de ruşine. După ce băiatul a înnădit din nou rola, filmul s-a reluat, arătând un mormoloc numit spermatozoid călătorind printr-un pântece în formă de inimă unde o voce de şofer de autobuz anunţa destinaţiile: „vagin", „cervix", „uter". Fetele au ţipat şi şi-au acoperit ochii, până când băiatul a ieşit ţanţoş din încăpere, mândru nevoie mare, de parcă le-ar fi văzut goale pe toate.

Filmul a continuat şi Ruth a privit cum mormolocul găseşte ovulul, care îl devorează. A început să crească o broască cu ochii bulbucaţi. La sfârşitul filmului, o infirmieră cu bonetă albă apretată îi întindea un bebeluş gânguritor unei femei frumoase îmbrăcată într-o jachetă roz din satin, în timp ce soţul ei viril declara: „E un miracol, miracolul vieţii".

Când s-au aprins luminile, Wendy a ridicat mâna dreaptă şi a întrebat-o pe profesoară

cum a început de fapt miracolul, iar fetele care ştiau răspunsul au pufnit şi au chicotit. Ruth a râs şi ea. Profesoara le-a privit dojenitor şi a spus: „Mai întâi trebuie să vă măritaţi".

Ruth ştia că acest lucru nu era întru totul adevărat. Văzuse un film cu Rock Hudson şi Doris Day. Nu era nevoie decât de combinaţia potrivită, care includea băutură şi somn. Ruth nu era foarte sigură de cum se întâmpla totul, dar era destul de convinsă că astea erau principalele elemente care activau o schimbare ştiinţifică: era asemănător cu modul în care Alka Seltzer transformă apa plată în apă acidulată. Plop, plop. Fâss, fâss. Şi tot aşa, din cauza unei reacţii chimice greşite, ajungeau unele femei să nască în afara căsătoriei copii ilegitimi, cei numiţi cu cuvântul acela urât, care începea cu *b*.

Înainte de sfârşitul orei, profesoara le-a împărţit nişte cordoane elastice albe cu clipsuri şi nişte cutii conţinând tampoane groase de vată. Le-a explicat că fetelor avea să le vină curând prima lor menstruaţie şi că nu trebuiau să fie surprinse sau să se sperie dacă vedeau o pată roşie pe chiloţi. Pata era un semn că deveniseră femei şi de asemenea o dovadă că erau „fete bune". Multe fete râdeau pe înfundate. Ruth a crezut că profesoara voia să spună că trebuia să-i vină ciclul aşa cum trebuia să-şi facă temele, adică mâine, poimâine sau săptămâna viitoare.

Pe când se întorceau împreună de la şcoală, Wendy i-a explicat ce omisese profesoara. Wendy ştia tot felul de lucruri, pentru că stătea cu prietenii fratelui ei şi cu iubitele lor, fetele „tari" care se fardau şi purtau ciorapi lungi

daţi cu ojă pe ochiurile sărite. Părul lui Wendy era coafat amplu, înfoiat, şi-l tapa şi dădea cu fixativ în fiecare pauză, iar guma de mestecat o păstra între ore într-un staniol. Era prima fată care purtase cizme albe la modă, iar înainte şi după ore îşi sufleca fusta în aşa fel încât să fie cu vreo cinci centimetri deasupra genunchilor. Fusese pedepsită de trei ori, o dată pentru că întârziase la şcoală şi de două ori pentru că îi spusese „căţea" şi „cretină" profesoarei de sport. În drum spre casă, i se lăuda lui Ruth că lăsase un băiat s-o sărute la o petrecere deocheată de la subsol.

— Tocmai mâncase o îngheţată sandviş şi gura îi mirosea a vomă, aşa că i-am spus să mă sărute pe gât, dar să nu meargă mai jos. Dacă-i laşi mai jos de gât, eşti pierdută.

Îşi desfăcu gulerul şi Ruth tresări, văzând o vânătaie uriaşă.

— Ce-i asta?

— Un semn al pasiunii, prostuţo. Sigur, aşa ceva nu-ţi arată în filmul ăla de doi bani. Semne ale pasiunii, întăriri, rateuri, *chestia aia*. Apropo de *chestia aia*, era o fată mai mare le petrecere care îşi vărsa maţele în baie. Una dintr-a zecea. Credea că era borţoasă cu un băiat de la şcoala de corecţie.

— Îl iubeşte?

— Zicea că-i un ticălos.

— Atunci n-are de ce să-şi facă griji, spuse Ruth atotştiutoare.

— Ce vrei să spui?

— Reacţiile chimice te lasă însărcinată. Dragostea e unul dintre ingrediente, declară Ruth pe un ton cât mai ştiinţific posibil.

Wendy se opri. Rămăsese cu gura căscată. Apoi şopti:

— Tu nu ştii chiar *nimic*?

Şi îi explică ceea ce mama lui Ruth, femeia din film şi profesoara omiseseră: că ingredientul venea din penisul unui băiat. Şi ca să se asigure că acum totul îi era absolut limpede lui Ruth, Wendy se exprimă explicit:

— Băiatul *face pipi* înăuntrul fetei.

— Nu-i adevărat!

Ruth o ura pe Wendy pentru că îi spusese asta şi pentru că râdea isteric. Fu uşurată când ajunseră în locul în care drumurile lor se despărţeau.

De-a lungul celor două cvartale pe care le mai avea de străbătut până acasă, adevărul vorbelor lui Wendy îi spărgea urechile. În mod cumplit, partea despre pipi chiar avea sens. De-asta aveau băieţii şi fetele toalete separate. De-asta băieţii trebuiau să ridice colacul de la closet, dar n-o făceau, din pură răutate. Şi de-asta mama ei îi spunea să nu se aşeze niciodată pe un closet dintr-o baie străină. Ceea ce-i spusese ea despre *microbi* era de fapt o avertizare cu privire la *spermatozoizi*. De ce nu învăţa mama ei să vorbească corect englezeşte?

Apoi o apucă panica. Căci îşi aminti că, în urmă cu trei seri, şezuse pe urina bărbatului pe care îl iubea.

Ruth îşi verifica lenjeria de corp de zece ori pe zi. În a patra zi după film, nu-i venise ciclul. Uite ce s-a întâmplat acuma, striga în sinea ei. Dădea ocol bungaloului, privind în

gol. Se distrusese şi nu avea cum să schimbe asta. Dragoste, pipi, băutură, număra ingredientele pe degete la nesfârşit. Îşi amintea cât de curajoasă se simţise când adormise fără să se şteargă de pipi.

— De ce porţi aşa nebuneşte? o întreba deseori mama ei.

Bineînţeles, nu avea să-i spună că era însărcinată. Experienţa o învăţase că mama ei îşi făcea prea multe griji chiar şi când nu era cazul. Dacă ceva ar fi *cu adevărat* în neregulă, mama ei ar urla şi s-ar bate cu pumnii în piept ca o gorilă. Ar face asta în faţa lui Lance şi a lui Dottie. I-ar ieşi ochii din orbite şi ar striga după fantome să vină s-o ia. Şi pe urmă chiar că s-ar sinucide. De data asta sigur. Ar obliga-o pe Ruth să privească, pentru a o pedepsi şi mai mult.

Acum, ori de câte ori îl vedea pe Lance, Ruth respira atât de adânc şi de repede încât i se micşorau plămânii şi aproape leşina din lipsă de aer. O durea burta încontinuu. Câteodată avea crampe la stomac şi stătea cu capul în jos deasupra closetului, icnind, dar nu ieşea nimic. Când mânca, îşi imagina hrana căzând în gura copilului-broscoi, apoi simţea un fel de mlaştină vâscoasă în stomac şi trebuia să dea fuga la baie şi să încerce să vomite, sperând că broscoiul avea să sară în closet şi toate necazurile ei se vor scurge în canalizare când va trage apa.

Vreau să mor, gemea în sinea ei. Să mor, să mor, să mor. La început a plâns mult în baie, apoi şi-a tăiat încheietura mâinii cu un cuţit de masă. A lăsat o dungă de piele julită,

n-a curs sânge şi durea prea tare ca să taie mai adânc. Mai târziu, în curtea din spate, a găsit un cui ruginit în noroi, s-a înţepat la deget şi a aşteptat ca infecţia să-i urce în braţ ca mercurul într-un termometru. În seara aceea, încă în viaţă şi profund nefericită, a umplut cada şi s-a aşezat în ea. Pe când se scufunda în apă şi se pregătea să deschidă gura larg, şi-a amintit că apa era acum murdară de la picioarele ei, de la fund şi de la locul dintre picioare. Hotărâtă, a ieşit din cadă, s-a şters, a umplut chiuveta, apoi şi-a lăsat faţa în jos până a atins apa. A deschis gura. Ce uşor era să te îneci! Nu durea deloc. Era ca şi cum ai bea apă, ceea ce, după o vreme, şi-a dat seama că şi făcea. Aşa că şi-a lăsat faţa mai adânc în apă şi a deschis din nou gura. A respirat adânc, întâmpinând în sfârşit moartea. Întreg corpul i-a reacţionat într-un protest încordat. A început să tuşească atât de tare şi de des, că mama ei a dat buzna înăuntru fără să mai bată şi a bătut-o pe spate, i-a pus mâna pe frunte şi a murmurat în chineză că era bolnavă şi trebuia să se ducă imediat la culcare. Faptul că mama ei o alina cu atâta dragoste o făcea să se simtă şi mai rău.

Prima persoană căreia Ruth i-a mărturisit în cele din urmă secretul ei a fost Wendy. Ea ştia tot felul de lucruri, ea ştia întotdeauna ce să facă. Ruth a trebuit să aştepte până o vedea la şcoală, pentru că nu avea cum să vorbească despre asta la telefonul comun fără ca mama ei sau altcineva s-o audă.

— Trebuie să-i spui lui Lance, spuse Wendy, apoi se întinse şi îi strânse mâna.

Asta o făcu pe Ruth să plângă şi mai tare. Scutură din cap. Era copleşită de lumea crudă şi imposibilă. Lance n-o iubea. Dacă îi spunea, o s-o urască, Dottie o s-o urască şi ea. Or să le dea afară din bungalou pe ea şi pe mama ei. Profesorii or s-o trimită pe Ruth la şcoala de corecţie. Şi viaţa ei o să se sfârşească.

— Ei bine, dacă nu-i spui tu lui Lance, îi spun eu, zise Wendy.

— Nu-i spune, răspunse Ruth cu greutate, înecându-se. Nu poţi să-i spui. Nu te las.

— Dacă nu-i spui, cum să-şi dea seama că te iubeşte?

— Nu mă iubeşte.

— Ba sigur că da. Sau o să te iubească. De multe ori se întâmplă aşa. Tipul află de copil şi apoi – pac! Dragoste, căsătorie, cărucior, tot tacâmul.

Ruth încercă să-şi imagineze. „Aha, i-al tău", avea să-i spună Wendy lui Lance. Şi-l închipuia pe Lance arătând ca Rock Hudson când a aflat că Doris Day o să-i facă un copil. O să fie uluit, dar încet-încet o să înceapă să zâmbească, apoi să rânjească prosteşte şi să dea fuga în stradă, fără să-i pese de trafic sau de oamenii peste care dădea, oameni care ţipau la el că e nebun. Şi o să strige: „*Sunt* nebun, nebun după ea!" Curând, avea să fie lângă ea, în genunchi, spunându-i că o iubea, că o iubise întotdeauna, şi acum voia să se însoare cu ea. Cât despre Dottie, ei bine, ea putea să se îndrăgostească curând de poştaş sau aşa ceva. Totul o să se rezolve. Ruth suspină. Era posibil.

În după-amiaza aceea, Wendy merse acasă cu Ruth. Luling lucra în schimbul de

după-amiază la o grădiniță și nu avea să fie acasă încă vreo două ore. La patru, când erau afară, îl văzură pe Lance îndreptându-se spre mașină, fluierând și zdrăngănindu-și cheile. Wendy țâșni de lângă Ruth, iar Ruth fugi în partea cealaltă a bungaloului, unde putea să stea ascunsă și să privească. Abia mai putea respira. Wendy mergea spre Lance.

— Hei! îi strigă ea.

— Salut, puștoaico, zise el. Ce s-a întâmplat?

Și atunci Wendy se întoarse și fugi. Ruth începu să plângă, iar când se întoarse, Wendy o consolă, spunându-i că are un plan mai bun.

— Nu-ți face griji, zise ea. Mă ocup eu de asta. Găsesc eu ceva.

Și a găsit.

— Așteaptă aici, spuse zâmbind și dădu fuga spre poarta din spate a cabanei.

Ruth se repezi în bungalou. Cinci minute mai târziu, ușa din spate a cabanei se deschise și Dottie coborî în fugă treptele verandei. Pe fereastră, Ruth o văzu pe Wendy făcându-i cu mâna și îndepărtându-se în grabă. Apoi cineva bătu cu putere în ușa bungaloului și când Ruth deschise, Dottie o înșfăcă cu amândouă mâinile. Se uită în ochii ei cu o față răvășită și șopti răgușit, cu vocea ei de lapte și metal:

— Chiar ești...?

Ruth începu să urle ca din gură de șarpe și Dottie o luă pe după umeri, liniștind-o, apoi o strânse atât de tare că Ruth crezu că o să-i iasă oasele din încheieturi. O durea, dar îi făcea și bine.

— Nenorocitul, porcul ăla jegos, zicea Dottie întruna printre dinţii strânşi.

Ruth era şocată să audă asemenea cuvinte, dar şi mai şocată să-şi dea seama că Dottie era furioasă – nu pe ea, ci pe Lance!

— Mămica ta ştie? întrebă Dottie.

Ruth scutură din cap.

— Bine. Deocamdată, nu-i nevoie să-i spunem, nu încă. Mai întâi, lasă-mă să mă gândesc cum o să rezolvăm asta. Bine? N-o să fie uşor, dar o să găsesc eu o soluţie, nu te teme. Mi s-a întâmplat şi mie acelaşi lucru acum cinci ani.

Aşadar de asta se însurase Lance cu ea. Dar unde era copilul?

— Ştiu cum te simţi, continuă Dottie. Zău că ştiu.

Şi Ruth plânse şi mai tare, explodând de atâtea sentimente. Cineva era furios pentru ea. Cineva ştia ce să facă.

În seara aceea, pe când mama ei gătea cu ferestrele deschise, peste sfârâitul uleiului încins se auziră voci ridicate. Ruth se făcea că citeşte *Jane Eyre*. Îşi încorda urechile ca să audă cuvintele de afară, dar singurul lucru pe care îl putu distinge fu urletul ascuţit al lui Dottie: „Porc împuţit!“ Vocea lui Lance era o bolboroseală joasă, ca huruitul de motor al Pontiacului său.

Ruth intră în bucătărie şi întinse mâna sub chiuvetă.

— Mă duc să duc gunoiul.

Mama ei ridică o sprânceană, dar îşi văzu în continuare de gătit. Pe când se apropia de tomberoanele de lângă cabană, Ruth încetini pasul, ca să asculte.

— Te crezi aşa de tare! Câte ai mai regulat?... Nu eşti altceva decât o minune de treizeci de secunde – da, bum, bam, mersi, madam!

— Şi de unde eşti tu aşa o expertă, asta aş vrea să ştiu!

— Eu ştiu! Ştiu ce înseamnă un bărbat *adevărat*!... Danny... da, el, şi era bun, Danny e un *bărbat adevărat*. Dar tu! Tu trebuie să te iei de fetiţe care nu ştiu de nici unele.

Vocea lui Lance se ridică şi deveni spartă, ca a unui băiat care plânge:

— Fir-ai tu să fii de curvă cretină!

Când se întoarse în casă, Ruth tremura încă. Nu se aşteptase ca totul să fie atât de nebunesc şi de urât. Neatenţia putea crea necazuri cumplite. Puteai să fii rău fără să fi vrut vreodată.

— Oamenii ăia *huli-hutu*, mormăi mama ei.

Puse mâncarea aburindă pe masă.

— Nebuni, ceartă pentru nimic.

Apoi închise ferestrele.

Câteva ore mai târziu, când Ruth stătea în pat trează, strigătele şi ţipetele înăbuşite încetară brusc. Aşteptă să reînceapă, dar nu mai auzi decât sforăitul mamei sale. Se ridică în întuneric şi se duse în baie. Se urcă pe scaunul de la toaletă şi se uită pe fereastră în curte. Luminile din cabană erau aprinse. Ce se întâmpla? Şi atunci îl văzu pe Lance ieşind cu o geantă de voiaj şi aruncând-o în portbagajul maşinii. O clipă mai târziu, maşina întoarse pe pietriş şi porni scrâşnind. Ce însemna asta? Îi spusese lui Dottie că avea să se însoare cu Ruth?

A doua zi dimineaţa, sâmbătă, Ruth aproape că nu se atinse de budinca de orez pe care i-o încălzise mama ei. Aşteptă neliniştită întoarcerea Pontiacului, dar nu se auzea nimic. Se prăbuşi pe canapea cu cartea în mână. Mama ei punea hainele, prosoapele şi cearşafurile murdare într-un sac desfăcut deasupra unui cărucior. Numără fisele necesare pentru spălătoria automată, apoi îi spuse lui Ruth:

— Hai să mergem. E timpul să spălăm.

— Nu prea mă simt bine.

— *Ai-ia*, bolnavă?

— Cred că-mi vine să vomit.

Mama ei se agită, îi luă temperatura, o întrebă ce mâncase, cum arătaseră scaunele ei. O puse pe Ruth să se întindă pe canapea şi îi aşeză o găleată în apropiere, în caz că vomita într-adevăr. În sfârşit, plecă la spălătorie; avea să lipsească cel puţin trei ore. Întotdeauna se ducea cu căruciorul într-un loc aflat la douăzeci de minute distanţă, pentru că maşinile de acolo erau cu cinci cenţi mai ieftine decât cele mai apropiate şi uscătoarele nu ardeau rufele.

Ruth îşi puse o jachetă şi se strecură afară. Alunecă în fotoliul de pe verandă, îşi deschise cartea şi aşteptă. Zece minute mai târziu, Dottie deschise uşa din spate a cabanei, coborî cele patru trepte şi traversă curtea. Avea ochii umflaţi ca o broască şi, când îi surâse lui Ruth, jumătatea de sus a feţei sale arăta tragic.

— Ce faci, puştoaico?

— Bine, cred.

Dottie oftă, se aşeză pe verandă şi îşi lăsă bărbia pe genunchi.

— A plecat, zise ea. Dar o să plătească, n-avea grijă.

— Nu vreau nici un ban, protestă Ruth.

Dottie râse scurt, apoi pufni.

— Vreau să spun că o să meargă la închisoare.

Ruth era speriată.

— De ce?

— Pentru ce ţi-a făcut ţie, bineînţeles.

— Dar n-a vrut. Pur şi simplu a uitat...

— A uitat că n-ai decât unsprezece ani? Doamne!

— A fost şi vina mea. Trebuia să fi fost mai atentă.

— Scumpo, nu, nu, nu! Nu-i nevoie să-i iei apărarea. Zău. Nu e nici vina ta, nici a copilului... Acum, ascultă, va trebui să vorbeşti cu poliţia...

— Nu! Nu! Nu vreau!

— Ştiu că eşti speriată, dar ce-a făcut el e rău. Se cheamă viol calificat şi trebuie să fie pedepsit pentru asta... Oricum, poliţia o să-ţi pună probabil o mulţime de întrebări şi nu trebuie decât să le spui adevărul, ce-a făcut el, unde s-a întâmplat... A fost în dormitor?

— În baie.

— Doamne! Dottie dădu din cap cu amărăciune. Da, întotdeauna i-a plăcut acolo... Deci te-a dus în baie...

— M-am dus singură.

— Bun, şi te-a urmărit, şi pe urmă ce s-a întâmplat? Era îmbrăcat?

Ruth era îngrozită.

— El a rămas în camera de zi, se uita la televizor, spuse ea cu o voce slabă. Eu eram singură în baie.

— Atunci, când a făcut-o?

— Înaintea mea. Mai întâi a făcut el pipi, pe urmă am făcut eu.

— Stai un pic... *Ce* a făcut?

— A făcut pipi.

— Pe tine?

— Pe scaunul de la toaletă. Apoi am intrat eu şi m-am aşezat pe el.

Dottie se ridică, cu faţa contorsionată de oroare.

— O, nu, o, Doamne!

O înşfăcă pe Ruth de umeri şi o scuturâ.

— *Nu* aşa se fac copiii. Pipi pe scaunul de la toaletă. Cum poţi să fii atât de *proastă*? Trebuie să-şi bage pula în tine. Lasă spermă, nu pipi. Îţi dai seama ce-ai făcut? Ai acuzat un om nevinovat că te-a violat.

— Eu n-am... şopti Ruth.

— Ba da, asta ai făcut şi eu te-am crezut.

Dottie plecă, înjurând.

— Îmi pare rău, strigă Ruth după ea. Am spus că-mi pare rău.

Încă nu îi era clar ce făcuse.

Dottie se întoarse şi rânji.

— Habar n-ai ce înseamnă să-ţi pară rău.

Apoi intră în casă şi trânti uşa.

Deşi nu mai era însărcinată, Ruth nu se simţea câtuşi de puţin uşurată. Totul era în continuare îngrozitor, poate chiar mai rău. Când mama ei se întoarse de la spălătorie, Ruth stătea în pat, prefăcându-se că doarme. Se simţea proastă şi speriată. Avea să meargă la închisoare? Şi deşi acum ştia că nu era însărcinată, îşi dorea mai tare ca oricând să moară. Dar cum? Se închipuia întinsă sub

roţile Pontiacului şi pe Lance pornind maşina şi zdrobind-o fără ca măcar să ştie. Dacă murea ca tatăl ei, o să-l întâlnească în cer. Sau şi el o să considere că era rea?

— A, fată bună, murmură mama ei. Dormi, simţi mai bine curând.

Mai târziu în după-amiaza aceea, Ruth auzi Pontiacul intrând pe alee. Trase cu ochiul pe fereastră. Lance, cu faţa întunecată, scoase nişte cutii, două valize şi o pisică din cabană. Apoi ieşi Dottie, tamponându-şi nasul cu un şerveţel. Ea şi Lance nu se priveau. Şi pe urmă plecară. O oră mai târziu, Pontiacul se întoarse, dar nu coborî decât Lance. Ce-i spusese Dottie? De ce trebuise ea să se mute? Oare acum Lance avea să vină la uşa lor şi să-i spună mamei ei ce făcuse şi să le ceară să se mute şi ele chiar în ziua aceea? Lance o ura, Ruth era sigură. Crezuse că să fie însărcinată era cel mai rău lucru care i s-ar fi putut întâmpla. Dar asta era mult mai rău.

Luni nu se duse la şcoală. Luling se temea din ce în ce mai tare că o fantomă încerca să-i ia fiica. Altfel, de ce-ar fi fost Ruth bolnavă? Luling bolborosea ceva despre nişte dinţi din falca unei maimuţe. Scumpa Mătuşică ar şti, spunea ea întruna. Ea ştia de blestem. Asta era pedeapsa pentru ceva ce făcuse familia cu mult timp în urmă. Puse tava cu nisip pe un scaun de lângă patul dublu al lui Ruth şi aşteptă.

— Murim amândouă, întrebă ea, sau doar eu?

Nu, scrise Ruth, *totul bine.*

— Ce bine, care bine? Atunci de ce ea bolnavă, fără motiv?

Joi, Ruth nu mai putu suporta ca mama ei să facă atâta caz de starea ei. Spuse că se simţea destul de bine ca să se ducă la şcoală. Înainte de a deschide uşa, se uită pe fereastră, apoi în lungul aleii. O, nu, Pontiacul era tot acolo. Tremura atât de tare, încât se temea că o să i se frângă oasele. După ce trase adânc aer în piept, ţâşni pe uşă, alergă pe lângă alee cât mai departe de cabană, apoi se furişă pe lângă Pontiac. O luă la stânga, deşi şcoala era la dreapta.

— Hei, puştoaico! Te aşteptam.

Lance era pe verandă, fuma o ţigară.

— Avem de vorbit.

Ruth rămase înşurubată în pământ, incapabilă să se mişte.

— *Am spus* că avem de vorbit. Nu crezi că îmi datorezi asta?... Vino-ncoa.

Aruncă ţigara aprinsă pe gazon.

Picioarele lui Ruth se mişcară înainte tremurând. Jumătatea de sus a corpului ei încă mai fugea. Când ajunse în poarta verandei, era paralizată. Se uită în sus.

— Îmi pare rău, icni.

Tremurul din bărbie îi deschise gura şi izbucni în suspine.

— Hei, hei, zise Lance. Se uita neliniştit spre stradă. Hai, nu-i nevoie să faci asta. Am vrut să stăm de vorbă ca să facem o înţelegere. Pur şi simplu nu vreau să se mai întâmple aşa ceva. De acord?

Ruth îşi trase nasul şi dădu din cap.

— Bine. Acum vino-ţi în fire. Nu mai fi aşa înspăimântată.

Ruth îşi şterse faţa plină de lacrimi cu mâneca de la pulover. Ce era mai rău trecuse. Începu să coboare scările.

— Hei, unde te duci?

Ruth îngheţă.

— Mai avem de vorbit. Întoarce-te.

Vocea lui nu era prea blândă. Ruth văzu că deschisese uşa. Încetă să respire.

— Intră, ordonă el.

Ea îşi muşcă buza şi urcă din nou încet, apoi alunecă pe lângă el. Auzi uşa închizându-se şi văzu cum în încăpere se face întuneric.

Camera de zi mirosea a băutură şi ţigări. Perdelele erau trase, iar pe măsuţa de cafea erau tăvi cu resturi de mâncare.

— Stai jos.

Lance făcu semn spre canapeaua aspră.

— Vrei un suc?

Ea scutură din cap. Singura lumină venea de la televizor, unde se derula un film vechi. Ruth se bucura că se auzea ceva. Apoi văzu o reclamă, un bărbat care vindea maşini. Ţinea în mână o sabie falsă. „Am retezat preţurile – aşa că veniţi la Rudy's Chevrolet şi cereţi să-l vedeţi pe retezător!"

Lance se aşeză pe canapea, nu atât de aproape cum stătuse în seara aceea. Îi luă cărţile din mâini şi ea se simţi lipsită de apărare. Lacrimile îi înceţoşau ochii şi se străduia din greu să plângă fără să scoată un sunet.

— M-a părăsit, ştii.

Un suspin ieşi din pieptul lui Ruth. Încercă să spună că îi părea rău, dar nu putea decât să scoată nişte icnete ca de şoricel.

Lance râse.

— De fapt, eu am dat-o afară. Da, într-un fel, mi-ai făcut o favoare. Dacă n-ai fi fost tu, n-aş fi aflat că-şi făcea de cap. A, sigur, bănuiam eu de ceva vreme. Dar îmi ziceam: Omule, trebuie să ai încredere. Şi uite că ea n-a avut încredere în mine. Îţi vine să crezi? Eu? Să-ţi spun ceva: nu poţi să ai o căsnicie dacă n-ai încredere. Înţelegi ce spun?

O privi.

Ruth dădu din cap cu disperare.

— Nooo, n-o să pricepi încă vreo zece ani.

Îşi mai aprinse o ţigară.

— Ştii peste zece ani o să priveşti în urmă şi o să zici: „Mamă, da' ştiu că eram o gâscă, de nu ştiam cum se fac copiii!" Scoase un sforăit, apoi întinse gâtul, să-i vadă reacţia. N-ai de gând să râzi? Eu, unul, cred că-i destul de haios. Tu nu?

Începu s-o bată uşor pe braţ şi ea tresări fără să vrea.

— Ei, ce s-a întâmplat? Hopa, nu-mi spune... Nici *tu* n-ai încredere în mine. Ce, semeni cu ea? După ce-ai făcut *tu* şi ce cu siguranţă *n-am făcut* eu, crezi că *merit* acum să mă tratezi aşa?

Ruth rămase tăcută multă vreme, încercând să-şi facă buzele să se mişte cum trebuie. În cele din urmă spuse, cu o voce spartă:

— Am încredere în tine.

— Da?

O bătu din nou pe braţ şi de data asta ea nu tresări în mod stupid. El continuă, cu o voce obosită dar liniştitoare.

— Uite, n-o să ţip la tine, da? Aşa că relaxează-te. Bine? Hei, am spus: „*Bine*?"

— Bine.

— Arată-mi cum zâmbeşti.

Ea îşi ridică forţat colţurile gurii.

— Asta e! Hopa. Iar a dispărut. Îşi scoase ţigara din gură. Aşa, acum suntem din nou prieteni? Îi întinse mâna. Bun. Ar fi groaznic să nu putem fi prieteni, din moment ce locuim alături.

Ea îi surâse şi de data asta îi veni natural. Încerca să respire pe nasul înfundat.

— Şi pentru că suntem vecini, trebuie să ne ajutăm, nu să aruncăm acuzaţii la adresa cuiva nevinovat...

Ruth dădu din cap şi realiză că încă mai stătea cu degetele de la picioare chircite. Se relaxă. Curând, totul avea să se termine. Văzu că el avea cercuri negre sub ochi, riduri care porneau de la rădăcina nasului spre maxilar. Caraghios. Părea mult mai bătrân decât şi-l amintea ea şi nicidecum la fel de arătos. Şi atunci îşi dădu seama că asta era pentru că nu mai era îndrăgostită de el. Ce ciudat. Crezuse că era dragoste şi nu fusese niciodată. Dragostea era pentru totdeauna.

— Deci acum ştii cum se fac de fapt copiii, da?

Ruth încetă să respire. Lăsă capul în jos.

— Ei, ştii sau nu ştii?

Ea dădu repede din cap.

— Cum? Spune-mi.

Ea se foi, încercând să gândească. Vedea în minte lucruri cumplite. Un hot dog maroniu din care ţâşnea muştar galben. Cunoştea cuvintele: penis, spermă, vagin. Dar cum putea să le rostească? Atunci imaginea cea urâtă va fi în faţa amândurora.

— Ştii tu, scânci ea.

El o privi sever. Parcă avea raze X în ochi.

— Mda, zise el în cele din urmă. Ştiu. Tăcu câteva secunde, apoi adăugă, pe un ton mai prietenos: Doamne, ce proastă erai. Bebeluşi şi scaune de toaletă, Iisuse.

Ruth ţinea capul plecat, dar îl privea pe sub sprâncene. El zâmbea.

— Sper că într-o zi o să te pricepi mai bine să-ţi înveţi copiii despre realităţile vieţii. Scaunul de la toaletă! Pipi? Pipi pe tine!

Ruth chicoti.

— Ha! Ştiam eu că poţi să râzi.

O gâdilă cu degetul la subraţ. Ea chiţăi politicos. El o gâdilă din nou, mai jos, de-a lungul coastelor, şi ea se încordă din reflex. Apoi, brusc, cealaltă mână se întinse spre celălalt subraţ şi ea scânci râzând, neajutorată, prea speriată ca să-i spună să înceteze. El îşi plimbă degetele pe spatele şi pe burta ei. Ea sări ca un purice şi căzu pe covor chicotind convulsiv.

— Crezi că o grămadă de lucruri sunt nostime, nu? Îşi plimba degetele de-a lungul coastelor ei de parcă ar fi fost corzile unei harpe. Da, acum înţeleg. Le-ai povestit tuturor prietenelor tale? Ha! Ha! Era să-l bag pe tip la închisoare.

Ea încercă să strige nu, opreşte-te, dar râdea prea tare, incapabilă să respire, incapabilă să-şi controleze mâinile sau picioarele. Fusta i se mototolise, dar nu putea să şi-o tragă în jos. Mâinile ei erau ca ale unei marionete, zvâcnind mereu spre locurile în care o gâdila el, în încercarea de a-i ţine degetele departe

de burta, de sânii şi de fundul ei. Îi curgeau lacrimile. El o ciupea de sfârcuri.

— Eşti doar o fetiţă, gâfâia el. Nici măcar n-ai ţâţici. De ce-aş vrea să-mi fac de cap cu tine? La naiba, pun pariu că n-ai nici păr pe la funduleţ...

Şi când îşi coborî amândouă mâinile ca să-i dea jos chiloţii cu floricele, ei îi reveni vocea şi începu să scoată ţipete. Repetă întruna un sunet cumplit, ascuţit, care venea dintr-un loc necunoscut. Parcă ţâşnise o altă persoană dinăuntrul ei.

— Ho! Hoo! zise el, ridicând mâinile ca un om jefuit. Ce faci? Vino-ţi în fire... Calmează-te, pentru numele lui Dumnezeu!

Ea îşi continuă vaietul de sirenă, târându-se pe fund cât mai departe de el, trăgându-şi chiloţii în sus şi fusta în jos.

— Nu-ţi fac nici un rău. *Nu* îţi fac nici un rău.

El repetă asta până când ea se linişti, scâncind şi suspinând. Apoi amândoi nu mai făcură altceva decât să gâfâie.

El scutură din cap nevenindu-i să creadă.

— Mi se pare mie sau acum o clipă râdeai? Acum ne distrăm şi în clipa următoare te porţi de parcă... ei bine, nu ştiu, spune-mi tu. Se uită lung la ea. Ştii, poate că ai o mare problemă. Începi să-ţi bagi în cap ideea asta ciudată că oamenii îţi fac ceva rău şi până să-ţi dai seama care e adevărul, îi acuzi, o iei razna şi distrugi totul. Aşa faci?

Ruth se ridică. Îi tremurau picioarele.

— Eu plec, şopti ea.

Abia reuşi să ajungă la uşă.

— Nu pleci nicăieri până nu-mi promiţi că n-o să mai răspândeşti minciuni de-astea. Ai priceput? Se îndreptă spre ea. Ai face bine să nu spui că ţi-am făcut ceva când nu ţi-am făcut. Fiindcă dacă spui, o să mă supăr de-adevăratelea şi o să fac ceva care o să-ţi provoace al naibii de multe regrete, ai auzit?

Ea dădu tâmp din cap.

El pufni dezgustat.

— Ieşi de-aici. Valea.

În seara aceea, Ruth încercă să-i spună mamei ei ce se întâmplase.

— Mamă? Mi-e frică.

— De ce frică?

Luling călca. În cameră mirosea a apă încinsă.

— Bărbatul ăla, Lance, a fost rău cu mine...

Mama ei se încruntă, apoi spuse în chineză:

— Asta pentru că nu-l laşi niciodată în pace. Crezi că vrea să se joace cu tine – nu vrea! De ce faci tot timpul prostii?...

Lui Ruth i se făcu greaţă. Mama ei vedea pericole acolo unde nu erau. Iar acum, că se întâmpla ceva cu adevărat îngrozitor, era oarbă. Dacă Ruth i-ar spune tot adevărul, probabil că ar lua-o razna. Ar spune că nu mai voia să trăiască Aşa că ce conta? Era singură. Nimeni nu putea s-o salveze.

O oră mai târziu, în timp ce Luling tricota şi se uita la televizor, Ruth aduse singură tava cu nisip.

— Scumpa Mătuşica vrea să-ţi spună ceva, i-a spus mamei sale.

— A? făcu Luling.

Se ridică imediat, stinse televizorul şi se aşează grăbită la masa din bucătărie. Ruth netezi nisipul cu beţişorul. Închise ochii, apoi îi deschise şi începu.

Trebuie să vă mutaţi, scrise ea. *Acum.*

— Să ne mutăm? strigă mama ei. *Ai-ia!* Unde trebuie să ne mutăm?

Ruth nu se gândise la asta. *Departe*, decise ea în cele din urmă.

— Unde departe?

Ruth îşi imagină o distanţă mare ca oceanul. Îşi închipuia golful, podul, călătoriile lungi cu autobuzul pe care le făcuse cu mama ei şi în timpul cărora adormise. *San Francisco*, scrise în cele din urmă.

Mama ei părea încă îngrijorată.

— În care parte? Unde bine?

Ruth ezită. Nu cunoştea prea bine San Francisco, în afară de Chinatown şi încă câteva locuri, Parcul Golden Gate, Sala de Jocuri din Land's End. Şi aşa îi veni, o inspiraţie care trecu repede în mâna ei: *Land's End.*

Ruth îşi amintea prima zi în care se plimbase singură pe porţiunea asta de plajă. Era aproape pustie şi nisipul din faţa ei era curat, fără urme de paşi. Evadase şi ajunsese în locul ăsta. Simţise valurile, reci, brutale, apucând-o de glezne, vrând s-o tragă înăuntru. Îşi amintea cum plânsese uşurată pe când valurile se spărgeau în jurul ei.

Acum, cu treizeci şi cinci de ani mai târziu, era din nou copilul de unsprezece ani. Atunci alesese să trăiască. De ce? Mergând întruna, se simţea reconfortată de apă, de previzibilitatea

acesteia, de natura ei constantă. De fiecare dată când se retrăgea, apa lua cu ea tot ce tivise malul. Îşi aminti că atunci când, mai tânără, se aşezase pe aceeaşi plajă pentru prima dată, se gândise că nisipul era ca o uriaşă suprafaţă de scris. Tăbliţa era curată, îmbietoare, deschisă la orice posibilităţi. Şi în acel moment din viaţa ei, se născu în ea o hotărâre nouă, o speranţă fermă. Nu mai trebuia să inventeze răspunsuri. Putea să întrebe.

Ca şi atunci, cu atâta timp în urmă, Ruth se aplecă şi culese o scoică spartă. Scrijeli în nisip: *Ajutor*. Şi privi cum valurile îi duceau ruga spre o altă lume.

Şapte

Când se întoarse în apartamentul lui Luling, Ruth începu să arunce tot ce păstrase mama ei: şerveţele şi pungi de plastic murdare, pachetele de la restaurant cu sos de soia şi muştar, beţişoare de mâncat de unică folosinţă, paie folosite şi cupoane expirate, tampoane de vată de la flacoanele cu medicamente şi chiar flacoanele. Goli dulapurile de cutii şi borcane cu etichetele încă pe ele. În frigider şi în congelator era atâta mâncare putrezită cât să umple patru saci mari de gunoi.

Curăţenia o ajuta să-şi imagineze că îndepărta talmeş-balmeşul din mintea mamei ei. Deschise alte dulapuri. Văzu nişte prosoape de mâini cu motive religioase, un cadou de Crăciun pe care Luling nu-l folosise niciodată. Le puse într-un sac pe care urma să-l doneze săracilor. Mai erau nişte prosoape aspre şi nişte cearşafuri luate pe nimica toată pe care îşi amintea că dormise când era mică. Lenjeria mai nouă era încă în cutiile de cadouri de la magazin în care fusese adusă.

Dar când se întinse după prosoapele vechi, îşi dădu seama că nu putea scăpa de ele, aşa cum nu putea nici mama ei. Erau obiecte care aveau o viaţă a lor, un trecut. Aveau o istorie,

personalitate, erau legate de alte amintiri. Prosopul ăsta, din mâna ei, de exemplu, cu florile lui zmeurii, cândva i se păruse frumos. Îl folosea ca să-şi înfăşoare părul ud în el, imaginându-şi că era o regină cu turban. Într-o zi l-a luat la plajă şi mama ei a certat-o pentru că folosise „lucruri bune" în loc să ia prosopul verde cu marginile destrămate. Prin educaţie, Ruth n-ar fi putut fi niciodată ca Gideon, care cheltuia mii de dolari în fiecare an pe lenjerie de pat italienească şi arunca colecţia din anul precedent cu aceeaşi uşurinţă cu care se aruncă un număr vechi din *Architectural Digest*. Poate că nu era atât de spartană ca mama ei, dar era conştientă de posibilitatea de a regreta pierderea vreunui obiect.

Ruth intră în dormitorul lui Luling. Pe măsuţa de toaletă se aflau sticluţe cu apă de colonie, vreo două duzini, încă în cutiile sigilate în celofan. „Apă puturoasă", o numea mama ei. Ruth încercase să-i explice că apa de toaletă nu era acelaşi lucru cu apa din toaletă. Dar Luling spunea că felul în care suna o denumire era important şi credea că aceste cadouri de la Gaoling şi familia ei erau menite s-o insulte.

— Păi dacă nu-ţi place, zisese Ruth o dată, de ce le spui întotdeauna că e exact ce-ţi doreai?

— Cum să nu arăt politicoasă?

— Atunci fii politicoasă, dar arunc-o mai târziu dacă te deranjează atât de mult.

— Arunc? Cum pot arunc? Asta risipă de bani!

— Atunci fă-o cadou.

— Cine vrea aşa lucru? Apă din *toaletă*! – *puah!* – parcă insultat tare la ei.

Aşadar iată-le, două duzini de sticle, două duzini de insulte, unele de la Gaoling, altele de la fiica lui Gaoling, care habar n-aveau că Luling se trezea în fiecare dimineaţă, vedea aceste cadouri şi îşi începea ziua simţind că întreaga lume era împotriva ei. Din curiozitate, Ruth deschise o cutie şi răsuci capacul sticlei dinăuntru. Puturoasă! Mama ei avea dreptate. Dar, de fapt, cât ţine un parfum? Nu îmbătrâneşte precum vinul. Ruth începu să pună sticlele în sacul pentru săraci, apoi se opri. Hotărâtă, dar încă simţind că face o risipă, le puse în sacul pentru gunoi. Dar pudra asta de faţă? Deschise o pudrieră din metal auriu gravată cu flori de crin. Era probabil veche de vreo treizeci de ani. Pudra dinăuntru era de un portocaliu oxidat, ca obrajii unei păpuşi de ventriloc. Orice-ar fi fost, arăta de parcă te-ar fi putut îmbolnăvi de cancer – sau Alzheimer. Totul pe lume, indiferent cum începea aparent, era potenţial periculos, plin de toxine care puteau să te infecteze când te aşteptai mai puţin. Mama ei o învăţase asta.

Scoase pămătuful. Marginile acestuia erau încă pufoase, dar mijlocul era ros de trecerea cândva zilnică peste faţa lui Luling. Aruncă pudriera şi pămătuful în sacul de gunoi. O clipă mai târziu, intră în panică, scoase pudriera şi numai că nu izbucni în plâns. Era o parte din viaţa mamei ei! Şi ce dacă era sentimentală? Deschise din nou pudriera şi îşi văzu faţa îndurerată în oglindă, apoi observă iar pudra portocalie. Nu, asta nu însemna sentimentalism. Era morbid şi dezgustător. Îndesă la loc pudriera în sacul de gunoi.

Până la căderea nopţii, un colţ al camerei de zi era ticsit de lucruri cărora Ruth hotărâse că mama ei nu avea să le ducă lipsa: un telefon Princess cu disc, tipare de croitorie, mormane de facturi vechi, cinci pahare de ceai cu gheaţă, câteva căni de cafea desperecheate cu tot felul de sloganuri pe ele, un lampadar cu trei braţe dintre care unul lipsea, vechiul fotoliu de grădină ruginit, în formă de scoică, un prăjitor de pâine cu firul ars şi cu nişte curbe ca de radiator de Buick vechi, un ceas de bucătărie cu un cuţit, o furculiţă şi o lingură pe post de limbi pentru ore, minute şi secunde, un sac de tricotat plin cu papuci violeţi, turcoaz şi verzi, medicamente expirate şi nişte umeraşe vechi încurcate între ele.

Era târziu, dar Ruth se simţea şi mai energică, şi mai motivată. Uitându-se prin apartament, numără pe degete ce reparaţii erau necesare pentru a preveni accidentele. Prizele din pereţi trebuiau fixate. Detectoarele de fum trebuiau înlocuite. Boilerul trebuia stins, ca mama ei să nu se opărească. Oare pata maronie de pe tavan era rezultatul vreunei ţevi sparte? Se uită de unde ar putea curge apă şi ochiul ei vigilent zări o ridicătură pe podea, lângă canapea. Se repezi într-acolo, dădu covorul la o parte şi cercetă o scândură din duşumea. Era una dintre ascunzătorile mamei ei, unde depozita lucruri de valoare care ar fi fost necesare în vreme de război sau, cum spunea Luling, „dezastre care nu poţi nici imagina, aşa de rele". Ruth apăsă pe un capăt al scândurii şi, ce să vezi, ca la un balansoar, capătul celălalt se ridică. Aha!

Brăţara de aur ondulată! O scoase şi râse încântată, de parcă ar fi ales uşa corectă într-un joc televizat. Mama ei o târâse la Royal Jade House din Jackson Street şi cumpărase brăţara cu o sută douăzeci de dolari, spunându-i că era aur de douăzeci şi patru de carate şi putea fi cântărită şi vândută la preţ întreg în caz de nevoie.

Dar celelalte ascunzători ale lui Luling? Din şemineul niciodată folosit, Ruth ridică un coş în care se aflau albume de fotografii. Căută o cărămidă care se mişca, o trase afară şi – bineînţeles – era tot acolo, o bancnotă de douăzeci de dolari înfăşurată în jurul a cinci bancnote de un dolar. Incredibil! Se simţi încântată că descoperise această mică comoară, o amintire din trecutul ei adolescentin. Când se mutaseră în casa asta, Luling pusese cinci bancnote de douăzeci de dolari sub cărămidă. Ruth verifica din când în când, observând că bancnotele stăteau aliniate în acelaşi fel. Într-o zi pusese un fir de păr deasupra banilor; văzuse trucul ăsta într-un film despre un băieţel-detectiv. De câte ori se uitase după aceea, firul de păr se aflase tot acolo. Pe la cincisprezece ani, începuse să împrumute din ascunzătoare pentru nevoile ei personale – ori de câte ori avea nevoie de câte un dolar pentru lucruri interzise: mascara, un bilet la film sau, mai târziu, ţigări Marlboro. La început era mereu neliniştită până reuşea să pună bancnota la loc. Iar când reuşea, se simţea uşurată şi jubila că nu fusese prinsă. Îşi zicea că *merita* banii – pentru că tunsese gazonul, spălase vasele, fusese certată fără motiv. Înlocuia

bancnotele lipsă cu unele de zece, apoi de cinci şi, în cele din urmă, doar cu unele de un dolar, înfăşurate într-una singură de douăzeci.

Şi acum, treizeci şi unu de ani mai târziu, văzând urmele micii ei infracţiuni, era în acelaşi timp fata de pe vremuri şi observatorul acelei versiuni mai tinere a fiinţei ei. Îşi aminti de fata nefericită care locuia în corpul ei, care era plină de pasiune, de furie şi de porniri bruşte. Se întreba: Să creadă în Dumnezeu sau să fie nihilistă? Să fie budistă sau beatnică? Şi, oricum, care era lecţia transmisă de faptul că mama ei era veşnic nefericită? Chiar existau fantome? Dacă nu, însemna că mama ei era într-adevăr nebună? Exista cu adevărat ceva ce se putea numi noroc? Dacă nu, de ce verii lui Ruth locuiau în Saratoga? Uneori, se hotăra că voia să fie exact opusul mamei sale. În loc să se plângă de lume, voia să facă ceva constructiv. Avea să intre în Peace Corps şi să plece în jungle îndepărtate. Într-o altă zi, a ales să se facă veterinar şi să ajute animalele rănite. Mai târziu, s-a gândit să se facă profesoară la o şcoală de copii retardaţi. Nu avea să le arate mereu ce nu era bine, cum făcea mama ei cu ea, exclamând că probabil îi lipsea jumătate din creier. Avea să-i trateze ca pe nişte fiinţe vii la fel cu oricare altele.

Dădea frâu liber acestor sentimente scriindu-le într-un jurnal pe care i-l făcuse cadou mătuşica Gal de Crăciun. Tocmai terminase de citit *Jurnalul Annei Frank* pentru ora de engleză, în clasa a zecea, şi, la fel ca toate celelalte fete, fusese cuprinsă de senzaţia că şi ea era specială, o inocentă ce se îndrepta

spre o tragedie care avea s-o facă admirată postum. Jurnalul avea să fie dovada că existase, că avusese un rost şi, mai important, că cineva, undeva, avea s-o înţeleagă într-o zi, chiar dacă asta n-avea să se întâmple în timpul vieţii ei. Era o imensă consolare în a şti că toate suferinţele ei nu erau în zadar. În jurnal, putea fi oricât de sinceră dorea. Adevărul, desigur, trebuia să fie sprijinit de dovezi. Aşa că primul ei paragraf includea o listă cu primele zece melodii din topul de la radio, precum şi însemnarea că un băiat pe nume Michael Papp avusese o erecţie când dansase cu Wendy. Asta spusese Wendy, şi la vremea aceea Ruth crezuse că *a avea o erecţie* era totuna cu a se umfla în pene.

Ştia că mama ei trăgea cu ochiul la ce scrisese, fiindcă într-o zi o întrebase: „De ce place la tine cântec ăsta *Turn, Turn, Turn*? Numai fiindcă place la altcineva?" Altă dată mama ei pufnise şi spusese: „De ce miroşi ca ţigară?" Ruth tocmai scrisese că fusese la Height Ashbury cu nişte colegi şi întâlniseră în parc nişte hipioţi care le oferiseră un fum. Avea o oarecare satisfacţie gândindu-se că mama ei credea că ceea ce fumaseră era tutun, şi nu haşiş. După această întrebare, ascundea jurnalul în sertarul de jos al dulapului ei, între saltele, în spatele măsuţei de toaletă. Dar mama ei reuşea întotdeauna să-l găsească, cel puţin aşa credea Ruth, pe baza a ceea ce i se interzicea din acel moment: „Nu mai mergi la plajă după şcoală". „Nu te mai vezi cu fata asta, Lisa." „De ce aşa nebună după băieţi?" Dacă o acuza pe mama ei că-i citea jurnalul, Luling devenea evazivă, nerecunoscând

niciodată că făcuse aşa ceva şi spunând: „O fată n-ar trebui să aibă secrete faţă de mama ei". Ruth nu voia să-şi cenzureze scrisul, aşa că a început să şi-l codeze într-un amestec de latină, spaniolă şi cuvinte polisilabice pe care ştia că mama ei nu le-ar înţelege. „Amuzamente acvatice în variaţia particulelor de siliciu" era referirea ei la plaja de la Land's End.

Oare mama chiar nu înţelegea, se întreba acum Ruth, că, cerându-mi să nu am secrete, mă făcea să mă ascund şi mai mult de ea? Dar poate că mama ei simţea asta. Poate că o făcea ca să ascundă de Ruth anumite adevăruri despre ea însăşi. *Lucruri prea rele ca să le spui.* Nu puteau avea încredere una în cealaltă. Aşa încep nesinceritatea şi trădarea, nu cu minciuni mari, ci cu secrete mici.

Ruth îşi amintea acum ultimul loc în care-şi ascunsese jurnalul. Uitase de el în toţi aceşti ani. Se duse în bucătărie şi se căţără pe tejghea-ua îngustă cu ceva mai multă greutate decât o făcea la şaisprezece ani. Pipăind deasupra dulapului, îl găsi repede: jurnalul cu inimioare, unele colorate cu ojă roz ca să ascundă numele diferiţilor băieţi pe care îi imortalizase ca pasiuni de moment. Se dădu jos cu relicva prăfuită, se sprijini de tejghea şi şterse coperta roşu cu auriu.

Îşi simţea mâinile şi picioarele fără vlagă, era nesigură pe sine, de parcă jurnalul ar fi conţinut vreo predicţie inalterabilă a ceea ce avea să se întâmple cu viaţa ei. Se simţea din nou ca la şaisprezece ani. Desfăcu închizătoarea şi citi cuvintele de pe interiorul supracopertei, scrise cu litere mari: STOP!!! PRIVAT!!!

DACĂ CITEȘTI ASTA TE FACI VINOVAT DE ÎNCĂLCAREA UNEI PROPRIETĂȚI!!! DA, LA *TINE* MĂ REFER!

Dar mama ei citise, citise și păstrase în sufletul ei ce scrisese Ruth pe penultima pagină, cuvintele care erau să le ucidă pe amândouă.

În săptămâna de dinainte ca Ruth să scrie acele cuvinte fatale, ea și Luling se chinuiseră reciproc mai tare ca de obicei. Erau ca doi oameni prinși într-o furtună de nisip, orbiți de durere și fiecare dând vina pe celălalt pentru vijelie. Cu o zi înainte ca cearta să ajungă în punctul culminant, Ruth fumase în camera ei, aplecată peste pervazul ferestrei. Ușa era închisă și îndată ce a auzit pașii mamei sale, a azvârlit țigara afară, s-a aruncat pe pat și s-a prefăcut că citește o carte. Ca de obicei, Luling a deschis ușa fără să bată. Și când Ruth și-a ridicat ochii de pe carte cu o expresie inocentă, Luling a țipat:

— Tu fumat!

— Ba nu fumam!

— Tot fumezi. Luling a arătat spre fereastră și s-a îndreptat într-acolo. Țigara aterizase pe bordura de sub geam, anunțându-și prezența cu un fir de fum.

— Sunt americancă, a strigat Ruth. Am dreptul la intimitate, am dreptul să urmăresc propria-mi fericire, nu pe a ta!

— Nu bine! Tot greșit!

— Lasă-mă în pace!

— De ce am eu fată ca tine? De ce trăiesc? De ce nu murit demult?

Luling pufnea şi ofta. Lui Ruth i se părea că seamănă cu un câine turbat.

— Vrei eu mor?

Ruth tremura, dar a dat din umeri cât de nonşalant a putut.

— Chiar nu-mi pasă.

Mama ei a mai gâfâit de câteva ori, apoi a ieşit din cameră. Ruth s-a ridicat şi a trântit uşa în urma ei.

Mai târziu, printre suspine de îndreptăţită indignare, a început să scrie în jurnal, ştiind că mama ei avea să citească: „O urăsc! E cea mai rea mamă pe care ar putea-o avea cineva. Nu mă iubeşte. Nu mă ascultă. Nu înţelege nimic despre mine. Nu face decât să se ia de mine, să se înfurie şi să mă facă să mă simt şi mai prost".

Ştia că ceea ce scria era riscant. I se părea răutate pură. Şi sentimentul de vinovăţie care o învăluia o făcea să braveze şi mai mult. Ceea ce a scris în continuare a fost chiar mai rău, cuvinte cumplite, pe care mai târziu – prea târziu – le tăiase. Acum privea liniile înnegrite şi ştia ce spuneau, ce citise mama ei:

„Vorbeşti despre sinucidere, atunci de ce n-o faci? Aş vrea s-o faci. Fă-o, fă-o, fă-o! Hai, omoară-te! Aşa vrea Scumpa Mătuşică şi eu la fel!"

La vremea aceea, fusese şocată că putuse scrie ceva atât de oribil. Era şocată şi acum, când îşi amintea. Plânsese când scrisese aceste cuvinte, plină de furie, teamă şi un bizar sentiment de eliberare pentru că în sfârşit recunoscuse atât de deschis că voia să îşi rănească

mama la fel de mult cât o rănea aceasta pe ea. Şi apoi ascunsese jurnalul în fundul sertarului cu lenjerie, un loc unde putea fi găsit destul de uşor. Îl aruncase la întâmplare, cu cotorul în faţă, acoperit doar de o pereche de chiloţi roz cu floricele. În felul acesta avea să ştie sigur dacă mama ei îşi vârâse nasul acolo.

A doua zi, Ruth şi-a tărăgănat întoarcerea de la şcoală. S-a plimbat pe plajă. S-a oprit la o drogherie şi s-a uitat la farduri. A sunat-o pe Wendy de la un telefon public. Până se întorcea acasă, mama ei va fi citit cuvintele acelea. Se aştepta la un scandal uriaş, fără cină, doar ţipete, noi ameninţări, declaraţii patetice despre cum Ruth îi dorea moartea, ca să poată să locuiască la mătuşica Gal. Luling avea să o aştepte ca s-o pună să recunoască faptul că ea scrisese vorbele acelea pline de ură.

Apoi Ruth şi-a imaginat totul altfel. Mama ei citind cuvintele, bătându-se cu pumnul în piept, ca să-şi îndese suferinţa înapoi în zona privată a inimii, muşcându-şi buzele ca să nu plângă. Mai târziu, când Ruth sosea acasă, o să se poarte ca şi cum nu o vedea. O să pregătească cina, să se aşeze şi să mestece în tăcere. Ruth nu avea să cedeze şi s-o întrebe dacă nu-i dădea şi ei ceva de mâncare. O să mănânce cereale din cutie la fiecare masă, dacă era nevoie. Or să se poarte aşa zile în şir, mama ei chinuind-o cu tăcerea ei, cu respingerea ei absolută. Ruth o să rămână puternică, fără să simtă nici o durere, până când nimic n-o să mai conteze, firește, cu excepţia cazului în care, ca de obicei, se pierdea cu firea, plângea şi spunea că îi pare rău.

Şi apoi Ruth n-a mai avut timp să-şi imagineze nici o versiune a ceea ce s-ar fi putut întâmpla. Ajunsese acasă. Îşi făcea curaj. Să se gândească la asta era absolut la fel de rău cu a o trăi. Hai să terminăm, şi-a zis. A urcat treptele de la intrare, şi îndată ce a deschis uşa, mama ei a alergat spre ea şi i-a spus, cu o voce sugrumată de îngrijorare:

— În sfârşit ai venit!

Numai că în clipa următoare şi-a dat seama că nu era mama ei, ci mătuşica Gal.

— Mama ta e rănită, a zis ea şi a apucat-o pe Ruth de braţ, împingând-o din nou afară. Hai, repede, mergem acuma la spital.

— Rănită?

Ruth nu putea să se mişte. Îşi simţea corpul lipsit de aer, gol şi greu în acelaşi timp.

— Cum adică? Cum s-a rănit?

— A căzut pe fereastră. De ce s-a aplecat, nu ştiu. Dar a căzut pe ciment. Doamna de jos a chemat Salvarea. Şi-a rupt oasele şi a păţit ceva şi la cap – nu ştiu ce – dar e foarte rău, spun doctorii. Sper numai să nu fie afectat creierul.

Ruth a izbucnit în suspine. S-a ghemuit şi a început să plângă isteric. Ea îşi dorise asta, ea provocase asta. A plâns până n-a mai avut lacrimi şi era gata să leşine din cauza hiperventilaţiei. Când au ajuns la spital, mătuşica Gal a trebuit s-o ducă şi pe Ruth la Urgenţe. O infirmieră a încercat s-o facă să respire într-o pungă de hârtie, pe care Ruth a înlăturat-o cu un gest scurt, iar după aceea cineva i-a făcut o injecţie. S-a simţit uşoară, toate grijile i s-au ridicat din trup şi minte. A fost învelită cu o pătură întunecată, călduroasă,

care apoi i-a fost trasă peste cap. În acest vid, auzea vocea mamei ei spunându-le doctorilor că fiica ei tăcea în sfârşit pentru că amândouă erau moarte.

S-a dovedit că mama ei îşi rupsese un umăr, îşi fracturase o coastă şi avea o contuzie. Când a ieşit din spital, mătuşica Gal a mai stat câteva zile ca să ajute la gătit şi să aranjeze casa în aşa fel încât Luling să poată învăţa să se spele şi să se îmbrace cu uşurinţă. Ruth stătea întotdeauna deoparte.

— Pot să te ajut? întreba din când în când, cu o voce slabă.

Şi mătuşica Gal o punea să fiarbă orez, să spele cada sau să schimbe aşternuturile de pe patul mamei ei.

În zilele următoare, Ruth s-a tot întrebat dacă mama îi spusese mătuşicii Gal ce citise în jurnalul din sertarul cu lenjerie şi de ce se aruncase pe fereastră. Încerca să caute pe faţa mătuşicii Gal semne că ştia. Analiza fiecare cuvânt pe care îl rostea. Dar nu a putut detecta supărare, dezamăgire sau falsă compasiune în felul în care vorbea mătuşica Gal. Mama ei o deconcerta în aceeaşi măsură. Nu părea supărată, ci tristă şi înfrântă. Lipsea ceva, dar ce? Iubire? Îngrijorare? Era ceva plat în ochii mamei ei, ca şi cum nu i-ar fi păsat de ce-o aştepta. Totul era la fel, totul era neimportant. Ce însemna asta? De ce nu mai voia să lupte? Luling accepta castronelele cu orez pe care i le ducea Ruth. Bea ceaiul făcut de ea. Vorbeau, dar despre lucruri fără importanţă, nimic care ar fi putut duce la dispute sau neînţelegeri.

— Mă duc la şcoală acum, zicea Ruth.

— Ai bani să-ţi iei ceva de mâncare?

— Mda. Mai vrei nişte ceai?

— Nu.

Şi în fiecare zi, de mai multe ori pe zi, lui Ruth îi venea să-i spună mamei sale că îi părea rău, că era o fată rea, că totul era din vina ei. Dar asta ar fi însemnat să recunoască ceea ce în mod evident mama ei voia să pretindă că nu exista, cuvintele acelea scrise de Ruth. Săptămâni la rând, au păşit pe vârfuri, atente să nu calce pe cioburi.

În ziua în care a împlinit şaisprezece ani, Ruth a venit de la şcoală şi a descoperit că mama ei cumpărase alimentele ei favorite: orezul lipicios învelit în frunze de lotus, de ambele feluri, unul cu umplutură de carne, celălalt cu pastă de fasole roşie dulce, precum şi o prăjitură chinezească cu căpşune şi frişcă.

— Nu pot să-ţi fac ceva mai bun de mâncare, a spus Luling.

Partea dreaptă încă îi mai era în faşă, şi nu putea să ţină nimic cu mâna aceea. Îi era destul de greu să aducă pungile cu cumpărături de la piaţă în mâna stângă. Ruth a văzut în aceste daruri un gest de iertare.

— Îmi plac toate astea, a zis ea politicoasă. Sunt grozave.

— Nu avut timp cumpărat cadou, a mormăit mama ei. Dar găsit lucruri, poate plac la tine.

A arătat spre măsuţa de cafea. Ruth s-a îndreptat încet într-acolo şi a ridicat un pachet neregulat, înfăşurat neîndemânatic în foiţă şi lipit cu scotch, fără fundă. Înăuntru a găsit o carte neagră şi un săculeţ din mătase roşie,

cu o închizătoare în formă de broască în miniatură. Iar în săculeţ era un inel : un cerc subţire de aur şi două pietre ovale de jad verde, la care Ruth tânjise dintotdeauna. Fusese un cadou de la tatăl lui Ruth, care îl primise la rândul său de la mama lui ca să i-l dea viitoarei sale soţii. Mama ei nu-l purta niciodată. Gaoling făcuse cândva o aluzie că inelul ar trebui să-i aparţină ei, ca să fie transmis fiului ei, care era şi singurul nepot. De atunci, Luling amintea mereu de inel pomenind acea remarcă lacomă a surorii ei.

— Maaamă !

Ruth privea uluită inelul pe care îl ţinea în palmă.

— E un jad foarte bun, să nu-l pierzi, a avertizat-o mama ei.

— N-o să-l pierd.

Ruth şi-a pus inelul pe degetul mijlociu. Îi era mic, dar îi venea pe inelar.

În sfârşit, s-a uitat şi la celălalt cadou. Era o carte mică, în format de buzunar, cu coperte negre din piele şi cu o panglică roşie ca semn de carte.

— O ţii invers, a spus mama ei, şi a răsucit-o în aşa fel încât spatele a devenit faţă, pentru că se deschidea invers decât normal. A dat foile, de la stânga spre dreapta. Totul era în chineză.

— Biblia chinezească, a spus mama ei.

A deschis-o la o pagină cu un alt semn de carte, o fotografie sepia cu o chinezoaică tânără.

— Asta mama mea. Vocea lui Luling părea sugrumată. Vezi? Făcut şi la tine copie.

A scos un sul de hârtie cerată, cu un duplicat al fotografiei.

Ruth a dat din cap, simţind că era important, că mama ei îi transmitea un mesaj despre mame. Se străduia să fie atentă şi să nu se uite la inelul de pe deget. Dar nu se putea împiedica să se gândească ce aveau să spună copiii de la şcoală, ce invidioşi aveau să fie.

— Când eu fost mică, ţinut Biblia asta aici. Luling a arătat spre piept. Când culcat, gândit la mama mea.

Ruth a dat din cap.

— Era drăguţă pe atunci.

Ruth văzuse alte fotografii cu mama lui Luling şi Gaoling – Ruth îi spunea *waipo*. Acolo, *waipo* avea o faţă galbenă, cu riduri adânci ca nişte crăpături şi o gură severă, dreaptă şi fără buze, ca un tăiş de sabie. Luling a strecurat fotografia frumoasă în Biblie, apoi a întins mâna, cu palma în sus.

— Acum dă-mi înapoi.

— Ce?

— Inel. Dă înapoi.

Ruth nu înţelegea. Fără tragere de inimă, a aşezat inelul în palma lui Luling şi a privit cum era pus la loc în săculeţul de mătase.

— Unele lucruri prea bune pentru folosit chiar acum. Păstrează pentru mai târziu, apreciezi mai mult.

Lui Ruth îi venea să strige: „Nu! Nu poţi să faci aşa ceva! E cadoul de ziua *mea*".

Dar, bineînţeles, n-a spus nimic. A rămas acolo, cu gâtul încordat, în timp ce Luling s-a dus spre fotoliul de vinilin. A tras perna de pe şezut. Dedesubt era un fund de lemn, iar sub

el o bucată de material, pe care a ridicat-o. În această mică adâncitură, mama ei a pus Biblia şi inelul în săculeţul lui. Aşadar aici îşi ascundea ea lucrurile!

— Într-o zi dau la tine pentru totdeauna.

Într-o zi? Pe Ruth o durea gâtul. Îi venea să plângă. „Când e pentru totdeauna?" Dar ştia ce voia să spună mama ei – totdeauna, adică „Atunci când eu murit pentru totdeauna, atunci nu mai trebuie asculţi la mine". Ruth simţea un amestec de emoţii, era bucuroasă că mama ei îi dăduse nişte cadouri atât de frumoase, fiindcă asta însemna că încă o iubea, dar copleşită de o nouă disperare că inelul îi fusese luat atât de repede.

A doua zi, Ruth s-a dus la fotoliu, a tras perna şi fundul de lemn, apoi a băgat mâna în adâncitură după săculeţul de mătase. A scos inelul şi l-a privit, acum un obiect interzis. Se simţea de parcă l-ar fi înghiţit şi i-ar fi rămas în gât. Poate că mama ei îi arătase inelul doar ca s-o chinuie. Asta era, probabil. Mama ei ştia exact cum s-o facă nefericită! Ei bine, Ruth nu o să-i dea satisfacţia asta. O să se poarte ca şi când nu i-ar fi păsat. O să se străduiască să nu se mai uite niciodată la inel, ca şi cum nici n-ar fi existat.

La câteva zile după aceea, Luling a intrat în camera lui Ruth, acuzând-o că fusese la plajă. Când Ruth a minţit că nu fusese, i-a arătat adidaşii pe care îi lăsase la uşă. I-a lovit unul de altul, şi a curs un şuvoi de nisip din ei.

— E de pe trotuar! a protestat Ruth.

Aşa că certurile au continuat, părându-i-se ciudate şi familiare deopotrivă. Se certau cu

sporită vigoare, încălcând opreliştile temporare din ultima lună, apărându-şi vechiul teren. Împroşcau cu tot mai multă durere, ştiind deja că supravieţuiseră la ce era mai rău.

Mai târziu, Ruth s-a gândit să-şi arunce jurnalul. A scos temutul caiet, rămas pe fundul sertarului cu lenjerie. L-a răsfoit, citind din loc în loc, plângându-şi de milă. Era adevărat ce scrisese, în unele locuri, cel puţin. Era în aceste pagini o parte din ea pe care nu voia s-o uite. Dar când a ajuns la ultimul paragraf, a avut deodată senzaţia că Dumnezeu, mama ei şi Scumpa Mătuşică ştiau că aproape comisese o crimă. A tăiat cu grijă ultimele propoziţii, trecând de mai multe ori cu pixul peste cuvinte până când totul nu a mai fost decât o pată mare de cerneală neagră. Pe pagina următoare, ultima, a scris: „Îmi pare rău. Uneori mi-aş dori să spui şi tu că-ţi pare rău".

Deşi nu-i putea arăta niciodată mamei ei aceste cuvinte, îi făcea bine să le scrie. Era sinceră, nici bună, nici rea. Apoi a încercat să se gândească la un loc în care mama ei să nu găsească niciodată jurnalul. S-a urcat pe tejgheaua din bucătărie şi a întins mâna, aruncând jurnalul pe dulap, atât de departe încât şi ea a uitat de el în cele din urmă.

Ruth reflecta acum că în toţi anii care trecuseră, ea şi mama ei nu discutaseră niciodată despre ce se întâmplase. Lăsă jos jurnalul. „Pentru totdeauna" nu mai însemna ceea ce însemnase cândva. „Pentru totdeauna" era ceva ce se schimba în mod inevitabil cu timpul. Simţi o ciudată compasiune faţă de ea însăşi când era mai tânără, însoţită de înţelegerea

venită prea târziu, stânjenitoare, a cât de nesăbuită şi egocentristă fusese. Dacă ar fi avut un copil şi ar fi fost o fiică, ar fi făcut-o la fel de nefericită cum o făcuse ea pe mama ei. Acea fiică ar fi avut cincisprezece-şaisprezece ani chiar acum şi ar fi urlat că o urăşte pe Ruth. Se întrebă dacă mama ei îi spusese vreodată propriei sale mame că o urăşte.

În acel moment, se gândi la fotografiile la care se uitaseră în timpul cinei cu ocazia Festivalului Lunii. Mama ei avea vreo cincisprezece ani în fotografia cu mătuşica Gal şi cu *waipo*. Şi mai era o fotografie, cea cu Scumpa Mătuşică, pe care Luling o identificase în mod eronat drept mama ei. Îi trecu prin minte un gând: Fotografia pe care mama ei o păstra în Biblie. Şi despre aceea spusese că era a mamei ei. Cine era în fotografia aceea?

Ruth se duse la fotoliul de vinilin, dădu perna şi fundul de lemn la o parte. Totul era acolo: mica Biblie neagră, săculeţul din mătase, inelul cu jad verde. Deschise Biblia şi iat-o, mapa din hârtie cerată cu aceeaşi fotografie pe care i-o arătase mama ei la cina de familie. Scumpa Mătuşică, cu coafura ei bizară şi haine de iarnă cu guler înalt. Ce însemna asta? Mama ei suferea de demenţă şi cu treizeci de ani în urmă? Sau Scumpa Mătuşică era chiar cine spunea mama ei că era? Şi dacă era aşa, însemna asta că mama ei *nu* era dementă? Ruth se uită din nou la fotografie, cercetând trăsăturile femeii. Nu-şi putea da seama.

Ce se mai afla pe fundul fotoliului? Ruth scotoci înăuntru şi trase afară un pachet învelit într-o pungă maro de hârtie şi legat cu o

fundă roşie de Crăciun. Înăuntru era un teanc de hârtii, toate scrise în chineză. În partea de sus a unora dintre hârtii era un caracter mare, scris într-o caligrafie complicată, cu pensula. Îl mai văzuse. Dar unde? Când?

Şi atunci îşi aminti. Celelalte pagini, cele îngropate în sertarul din dreapta jos al biroului ei. „Adevărul", îşi aminti ea că scria la începutul acelei prime pagini citite. „Iată lucrurile care ştiu că sunt adevărate." Ce spuneau următoarele propoziţii? Numele celor morţi, secretele pe care le luaseră cu ei. Ce secrete? Simţi că era în joc viaţa mamei sale şi că soluţia era în mâinile ei, mereu fusese în mâinile ei. Se uită la pagina de deasupra acestui nou teanc pe care îl ţinea în mâini, caracterul cel mare, caligrafiat. O putea auzi pe mama ei certând-o: „Trebuie studiezi mai mult". Da, ar fi trebuit. Caracterul cel mare îi era familiar, cu partea de jos curbată, cu trei semne deasupra – *inimă*! Şi prima frază era ca începutul paginii pe care o avea acasă. „Iată lucrurile care..." şi apoi era altfel. Următorul cuvânt era *yinggai*, „ar trebui". Mama ei îl folosea des. Următorul, *bu*, un alt cuvânt pe care mama ei îl rostea adeseori. Şi cel care urma... nu ştia. „Iată lucrurile pe care nu ar trebui..." Ruth ghicea care putea fi următorul cuvânt: „Iată lucrurile pe care nu ar trebui să le *spun*". „Iată lucrurile pe care nu ar trebui să le *scriu*", „Iată lucrurile despre care nu ar trebui să *vorbesc*". Se duse în camera ei, la un raft pe care mama ei îşi ţinea dicţionarul englez-chinez. Căută caracterele pentru „a spune", „a scrie", „a vorbi", dar nu se potriveau cu scrisul mamei sale.

Mai căută febril câteva cuvinte, apoi, zece minute mai târziu, descoperi:

„Iată lucrurile pe care nu trebuie să le uit".

Mama ei îi dăduse celelalte pagini – când? – cu cinci sau şase ani în urmă. Le scrisese şi pe acestea tot atunci? Ştia atunci că îşi pierdea memoria? Când avusese de gând mama ei să-i dea şi paginile astea – voia să i le dea vreodată? Când avea să o lase să păstreze în sfârşit inelul? Atunci când o să fie clar că Ruth era pregătită să-i acorde atenţie? Ruth parcursese cu privirea următoarele câteva caractere. Dar nici unul, în afară de cel pentru „Eu" nu îi era familiar şi erau zece mii de cuvinte care puteau urma după „Eu". Şi acum?

Ruth se lungi pe pat, cu hârtiile lângă ea. Se uită la fotografia Scumpei Mătuşici şi şi-o puse pe piept. Mâine o să-l sune pe Art în Hawaii să vadă dacă putea să-i recomande pe cineva care să-i traducă. Asta era Unu. O să găsească şi paginile celelalte, de la ea de acasă. Asta era Doi. O s-o sune pe Mătuşica Gal să vadă ce ştia. Asta era Trei. Şi o s-o roage pe mama ei să-i povestească despre viaţa ei. Pentru prima dată, o s-o roage. O să asculte. O să se aşeze, fără să se grăbească, fără să aibă altceva de făcut. Chiar o să se mute la mama ei, să stea mai mult cu ea, să ajungă să o cunoască. Lui Art n-o să-i placă chestia asta. Poate că o să considere faptul că se muta un semn că aveau vreo problemă. Dar cineva trebuia să aibă grijă de mama ei. Şi ea voia s-o facă. Voia să fie aici, când Luling îi povestea despre viaţa ei, purtând-o prin toate şerpuirile trecutului, explicându-i sensurile multiple ale

cuvintelor chinezeşti, învăţând-o cum să-i traducă sufletul. Mâinile o să-i fie întotdeauna ocupate şi, în cele din urmă, poate că ea şi mama ei or să înceteze amândouă să mai numere.

Partea a doua

Inima

Iată lucrurile pe care nu trebuie să le uit.

Am fost crescută în clanul Liu în stâncoasele Dealuri Vestice de la sud de Pekin. Cel mai vechi nume atestat al satului nostru a fost Inimă Nemuritoare. Scumpa Mătuşică m-a învăţat să-l scriu cu creta pe tăbliţă. *Fii atentă, Căţeluş,* îmi ordona ea şi desena caracterul pentru „inimă": *Vezi linia asta curbată? Asta e partea de jos a inimii, unde se adună şi curge sângele. Şi punctele astea sunt cele două vene şi artera care poartă sângele spre şi dinspre inimă.* În timp ce eu urmăream conturul caracterului, ea întreba: *A cui inimă moartă a dat formă lumii acesteia? Cum a început, Căţeluş? I a aparţinut unei femei? A fost înecată în tristeţe?*

Odată am văzut inima unui porc proaspăt tăiat. Era roşie şi strălucitoare. Şi deja văzusem o mulţime de inimi de pui în castron, aşteptând să fie gătite. Arătau ca nişte buze mici şi aveau aceeaşi culoare ca cicatricele Scumpei Mătuşici. Dar cum arăta o inimă de femeie? „De ce trebuie să ştim a cui inimă a fost?" am întrebat, în timp ce scriam caracterul.

Şi Scumpa Mătuşică a fluturat repede din mâini: *Trebuie să ţinem seama de cum încep lucrurile. Un anumit început are ca rezultat un anumit sfârşit.*

Îmi amintesc că vorbea deseori despre asta, despre începutul lucrurilor. De atunci încoace, m-am tot întrebat despre începutul şi sfârşitul multor lucruri. De pildă, satul Inimă Nemuritoare şi oamenii care au trăit acolo, inclusiv eu. Când m-am născut, Inimă Nemuritoare îşi pierduse norocul. Satul se întindea între dealuri, într-o vale ce dădea într-o râpă calcaroasă adâncă. Râpa avea forma unui ventricul curbat, iar artera şi venele inimii erau cele trei pâraie care cândva hrăniseră şi drenaseră râpa. Dar ele secaseră. La fel şi izvoarele divine. Din cursurile apelor nu mai rămăseseră decât nişte albii crăpate şi o duhoare de nedescris.

Cu toate acestea, satul a început ca un loc sacru. Conform unei legende, un împărat aflat în vizită plantase cu mâna lui un pin în mijlocul văii. Copacul era închinat mamei sale moarte şi respectul lui pentru ea era atât de mare încât a jurat că acesta va trăi veşnic. Când Scumpa Mătuşică a văzut pentru prima dată copacul, avea deja peste trei mii de ani.

Bogaţi şi săraci deopotrivă făceau pelerinaj în Inimă Nemuritoare. Sperau că energia vitală a copacului le va fi transmisă şi lor. Mângâiau trunchiul, frunzele, apoi se rugau să aibă fii sau averi mari, să nu mai moară ori să scape de blesteme. Înainte de a pleca, smulgeau o bucăţică de scoarţă, rupeau câteva rămurele. Le luau ca suvenir. Scumpa Mătuşică spunea că asta omorâse copacul, admiraţia prea mare.

Când copacul a murit, suvenirurile şi-au pierdut puterea. Şi pentru că arborele nu mai era nemuritor, nu mai era nici faimos, şi nici satul nostru n-a mai fost. Copacul nu era nici măcar atât de bătrân, ziceau oamenii mai târziu, să fi avut doar două-trei sute de ani. Cât despre povestea cu împăratul care îşi onorase mama? Era o falsă legendă feudală menită să ne facă să credem că oamenii corupţi erau sinceri. Aceste nemulţumiri au început în acelaşi an în care vechea dinastie Qing a căzut şi a apărut noua Republică.

Porecla satului nostru mi-e uşor s-o ţin minte: Patruzeci şi Şase de Kilometri de la Podul peste Şanţul cu Trestie. Podul peste Şanţul cu Trestie este acelaşi lucru cu Podul Marco Polo, pe care oamenii îl numesc acum punctul de cotitură către şi dinspre Pekin. Gaoling a uitat probabil vechiul nume, dar eu nu. În copilăria mea, indicaţiile pentru a ajunge la satul Inimă Nemuritoare erau cam aşa: „Mai întâi găsiţi Podul peste Şanţul cu Trestie, apoi mergeţi înapoi patruzeci şi şase de kilometri".

Din gluma asta se înţelegea că trăiam într-un cătun jalnic de douăzeci-treizeci de oameni. Nu era aşa. Când eram eu mică, acolo locuiau aproape două mii de oameni. Era aglomerat, plin de la un capăt la celălalt al văii. Aveam un cărămidar, un ţesător şi o vopsitorie. Aveam douăzeci şi patru de zile de piaţă, şase sărbători la templu şi o şcoală primară la care eu şi Gaoling ne duceam când nu trebuia să ne ajutăm familia acasă.. Aveam tot felul de negustori ambulanţi care mergeau din casă

în casă, vânzând budincă de soia proaspătă şi chifle aburinde, gogoşi răsucite şi bomboane colorate. Şi aveam o mulţime de oameni care să cumpere toate aceste bunuri. Câteva monede, asta era tot ce-ţi trebuia ca să ai stomacul tot atât de fericit ca al unui bogătan.

Clanul Liu trăia în Inimă Nemuritoare de şase secole. De tot atâta timp, fiii fuseseră fabricanţi de batoane de cerneală, vânzându-şi bunurile călătorilor. Trăiseră mereu în aceeaşi casă cu curte – la care se mai adăugaseră camere şi mai târziu aripi noi – în care o mamă, acum patru sute de ani, dăduse naştere la opt fii, unul pe an. Casa familiei a crescut de la o casă simplă, pe trei stâlpi, la o construcţie cu aripi întinzându-se fiecare pe cinci stâlpi. În generaţiile mai târzii, numărul fiilor a fost mai mic, iar camerele în plus s-au părăginit şi au fost închiriate unor oameni care se ciorovăiau între ei. Dacă aceşti oameni râdeau la glume grosolane sau urlau de durere, nu conta, sunetele erau aceleaşi, urâte auzului.

Una peste alta, familiei îi mergea bine, dar nu atât încât să stârnească cine ştie ce invidie. Mâncam carne sau fasole pasată aproape la fiecare masă. Aveam pufoaice noi, fără găuri, în fiecare iarnă. Aveam bani de dat la templu, la operă, la târg. Dar bărbaţii familiei erau şi ambiţioşi. Voiau întotdeauna mai mult. Spuneau că în Pekin mai mulţi oameni scriau documente importante. Acele documente importante necesitau mai multă cerneală de bună calitate. În Pekin erau banii adevăraţi. Prin 1920, Tata, unchii mei şi fiii lor s-au dus acolo să vândă cerneală. Începând

de atunci, acolo au locuit în cea mai mare parte a timpului, în camera din spate a unei prăvălii din vechiul Cartier al Olarilor.

În familia noastră, femeile făceau cerneala. Noi stăteam acasă. Lucram toate – eu, Gaoling, mătuşile şi verişoarele mele, toată lumea. Până şi copiii foarte mici şi Străbunica trebuiau să aleagă pietricelele din meiul pe care-l fierbeam pentru micul dejun. Ne adunam în fiecare zi în atelierul de făcut cerneală. După cum povestea Străbunica, atelierul fusese iniţial un hambar pentru grâne care se întindea de-a lungul zidului din faţă al casei. De-a lungul anilor, o generaţie de fii a adăugat ziduri de cărămidă şi un acoperiş din ţiglă. O alta a consolidat grinzile şi a lungit hambarul cu încă doi stâlpi. Următoarea a podit duşumeaua şi a săpat puţuri pentru păstrarea ingredientelor. Alţi descendenţi au făcut o pivniţă pentru protejarea batoanelor de căldură sau frig. „Şi acum uite", se lăuda Străbunica adeseori. „Atelierul nostru e un palat al cernelii."

Pentru că cerneala noastră era de cea mai bună calitate, trebuia să avem grijă ca mesele şi podeaua să fie curate tot timpul anului. Cu vânturile galbene şi prăfoase din deşertul Gobi, nu era deloc uşor. Ferestrele trebuiau să stea acoperite cu sticlă şi cu hârtie groasă. Vara, puneam plase la uşi ca să nu intre insectele. Iarna, puneam piei de oi ca să nu intre zăpada.

Vara era anotimpul cel mai prost pentru fabricarea cernelii. Valuri de căldură unul după altul. Vaporii ne ardeau ochii, nările şi plămânii. Văzând cum Scumpa Mătuşică îşi

înfăşura eşarfa peste faţa ei desfigurată, ne-a venit ideea să ne punem câte o cârpă udă pe gură. Încă mai simt mirosul ingredientelor pentru cerneala noastră. Erau mai multe feluri de cenuşă aromată: pin, scorţişoară, camfor şi lemn din Copacul Nemuritor ce fusese tăiat. Tata a adus acasă mai mulţi buşteni mari după ce trăsnetul spintecase copacul direct prin mijloc, expunându-i miezul, care era aproape găunos, pentru că fusese devorat de insecte pe dinăuntru. Mai era şi un lipici dintr-o pastă cleioasă amestecată cu diferite uleiuri – serpentin, camfor, terebentină şi ulei de tung. Apoi adăugam o floare otrăvitoare dulce, care o ajuta să reziste la insecte şi şobolani. Iată cât de specială era cerneala noastră, cu toate mirosurile acelea durabile.

Făceam puţină cerneală o dată. Dacă venea vreun incendiu, cum se întâmplase cu vreo două sute de ani în urmă, nu aveau să se piardă toate proviziile deodată. Iar dacă o serie ieşea prea lipicioasă sau prea umedă, prea moale sau nu destul de neagră, era mai uşor să afli a cui era vina. Fiecare dintre noi avea măcar o parte din lista lungă cu lucruri care trebuiau făcute. Mai întâi arderea şi măcinarea, măsurarea şi turnarea. Apoi amestecarea şi frământarea, uscarea şi scrijelirea. Şi, în sfârşit, împachetarea şi numărarea, depozitarea şi etichetarea. Într-un anotimp treaba mea a fost să împachetez, numai atât. Mintea îmi putea hoinări în voie, dar degetele mi se mişcau ca nişte mici maşini. Într-un alt anotimp trebuia să folosesc pensete foarte fine pentru a lua insectele care căzuseră pe batoane.

Ori de câte ori făcea Gaoling asta, lăsa prea multe urme. Treaba Scumpei Mătuşici era să stea la o masă lungă şi să îndese amestecul de funingine în creuzetele de piatră. Ca rezultat, vârfurile degetelor ei erau mereu negre. Când cerneala era uscată, folosea un instrument lung şi ascuţit ca să sculpteze cuvintele şi desenele norocoase pe batoane. Caligrafia ei era mai bună chiar decât a tatei.

Era o muncă plictisitoare, dar eram mândri de reţeta noastră secretă de familie. Asigura doza perfectă de culoare şi duritate. Un baton de cerneală de-al nostru putea dura mai bine de zece ani. Nu se usca şi nu se fărâmiţa, şi nici nu se umezea. Iar dacă erau păstrate în răcoarea unei pivniţe pentru rădăcinoase, cum erau ale noastre, batoanele puteau dura de la o mare epocă istorică la alta. Cei care foloseau cerneala noastră spuneau la fel. Nu conta câtă căldură sau umezeală sau murdărie de pe degete intrau în pagină, cuvintele dăinuiau, negre şi puternice.

Mama pretindea că cerneala era motivul pentru care părul nostru rămânea negru ca pana corbului. Făcea mai bine la păr decât să bei supă de seminţe negre de susan. „Munceşte din greu toată ziua la cerneală şi o să arăţi tânăr noaptea, în timp ce dormi.“ Era gluma noastră, iar Străbunica se lăuda adesea: „Părul meu e negru ca o coajă arsă de castană, iar faţa mi-e albă şi ridată ca miezul ei“. Străbunica se pricepea la vorbe. O dată, a adăugat: „E mai bine decât să ai părul alb şi o faţă arsă“, şi toată lumea a râs, deşi Scumpa Mătuşică se afla în încăpere.

Mai târziu însă, limba Străbunicii nu a mai fost la fel de ascuţită sau de rapidă. Adeseori spunea, încruntând îngrijorată din sprâncene: „L-aţi văzut pe Husen?“ Fie că spuneai da, fie că spuneai nu, o clipă mai târziu ciripea ca o pasăre: „Husen? Husen?“ chemându-l mereu pe nepotul ei mort; era foarte trist s-o auzi.

Către sfârşitul vieţii, Străbunica avea gânduri ca nişte ziduri ce se surpă, din pietre fără mortar. Un doctor a spus că vântul ei interior era rece şi pulsul îi era încetinit, ca un izvor pe cale să îngheţe. I-a recomandat mâncăruri cu mai multe calorii. Dar Străbunica era din ce în ce mai rău. Scumpa Mătuşică bănuia că o musculiţă îi pătrunsese prin ureche şi înfuleca din creierul ei. Boala se numea Mâncărimea Confuziei, zicea Scumpa Mătuşică. De-asta oamenii se scarpină adesea în cap când nu-şi pot aminti ceva. Tatăl ei fusese tămăduitor, aşa că ea văzuse şi alţi pacienţi cu aceeaşi problemă. Ieri, când nu reuşeam să-mi amintesc numele Scumpei Mătuşici, m-am întrebat dacă îmi intrase o muscă în ureche! Dar acum că scriu atâtea lucruri, ştiu că nu am boala Străbunicii. Pot să-mi amintesc şi cele mai mici amănunte, deşi s-au petrecut demult şi tare departe.

Casa în care trăiam şi munceam îmi revine în amintire atât de viu de parcă aş sta în faţa porţii. Se afla pe Aleea Capului de Porc. Drumul începea în est, lângă piaţa unde se vindeau capete de porci. Din piaţă, cotea spre nord şi trecea pe lângă locul în care se aflase cândva faimosul Copac Nemuritor. Apoi se îngusta în

aleea sinuoasă cu case înghesuite. Capătul Aleii Capului de Porc era o ridicătură îngustă de pământ deasupra celei mai adânci părţi a văii. Scumpa Mătuşică mi-a spus că ridicătura fusese făcută de un senior războinic cu mii de ani în urmă. El a visat că interiorul muntelui era făcut din jad. Aşa că a ordonat ca toată lumea să sape, să sape fără oprire. Bărbaţi, femei şi copii au săpat pentru a-i îndeplini visul. Când seniorul a murit, copiii erau bătrâni, încovoiaţi de spate şi jumătate din munte era dat de-o parte.

În spatele gospodăriei noastre, ridicătura se transforma într-un deal. Şi mai jos, dacă te aplecai foarte tare, vedeai fundul văii. Familia Liu avusese cândva douăzeci de *mu* de teren în spatele gospodăriei. Dar de-a lungul secolelor, la fiecare ploaie mai mare, pereţii văii se prăbuşiseră şi valea se lărgise, se surpase şi se adâncise. Cu fiecare deceniu, cei douăzeci de *mu* de teren s-au micşorat şi dealul s-a apropiat de spatele casei.

Dealul mişcător ne dădea senzaţia că trebuia să ne uităm în spate ca să ştim ce ne aşteaptă înainte. Îl numeam Capătul Lumii. Uneori bărbaţii din familie se certau între ei dacă mai stăpâneam sau nu terenul care se prăbuşise în vale. Un unchi a spus: „Ce stăpâniţi voi e scuipatul care călătoreşte din gura voastră până în fundul acestui pământ irosit". Şi soţia lui a zis: „Nu mai vorbiţi despre asta. Nu faceţi decât să cobiţi". Căci ceea ce se afla jos era prea nefast ca să fie rostit cu voce tare: copii nedoriţi, fecioare care se sinuciseseră, fantome de cerşetori. Toată lumea ştia asta.

Am fost pe deal de multe ori cu fraţii mei şi cu Gaoling când eram mici. Ne plăcea să rostogolim la vale pepeni stricaţi şi verze putrezite. Ne uitam cum cad şi se sparg, lovind tigve şi oase. Cel puţin asta credeam noi că loveau. Dar o dată am coborât, alunecând pe şezut, apucându-ne de rădăcini, descinzând în lumea de dedesubt. Şi când am auzit un foşnet în desiş, am strigat atât de tare că ne-au durut urechile. Fantoma s-a dovedit a fi un câine vagabond. Iar tigvele şi oasele nu erau decât bolovani şi ramuri rupte. Dar deşi nu am văzut nici un cadavru, peste tot erau bucăţi strălucitoare de îmbrăcăminte: o mânecă, un guler, un pantof, şi eram siguri că aparţineau unor morţi. Apoi am simţit mirosul: duhoarea fantomelor. Nu e nevoie să simţi mirosul acela decât o dată ca să ştii ce e. Se ridica din pământ. Plutea spre noi pe aripile a o mie de muşte. Muştele ne urmăreau ca un nor de furtună şi, în timp ce ne căţăram înapoi, Primul Frate a lovit o piatră care a julit scalpul Celui de-Al Doilea Frate. Nu puteam ascunde această rană de Mama şi când a văzut-o, ne-a bătut pe toţi, apoi ne-a spus că dacă mai coborâm până la Capătul Lumii, putem să rămânem pentru totdeauna în afara pereţilor casei şi să nu mai încercăm să intrăm vreodată.

Pereţii casei Liu erau făcuţi din pietre scoase din pământul surpat. Pietrele erau lipite între ele cu o pastă din noroi, mortar şi mei, apoi tencuite cu var. Pereţii transpirau vara şi prindeau igrasie iarna. Şi în multele încăperi ale acelei case, din loc în loc, mai apărea câte o scurgere din acoperiş sau câte o gaură în

perete prin care bătea vântul. Şi totuşi când îmi aduc aminte de casa aceea, mi se face în mod straniu dor de ea. Numai de acolo am amintiri despre locuri secrete, calde sau răcoroase, despre întunericul în care mă ascundeam şi îmi imaginam că puteam evada în altă parte.

Între zidurile acelea, trăiau la un loc multe familii de situaţii şi generaţii diferite, de la proprietari la chiriaşi, de la Străbunica la cea mai mică nepoţică. Cred că eram cel puţin treizeci de oameni, dintre care jumătate făceau parte din clanul Liu. Liu Jinsen era cel mai mare dintre patru fii. El era cel căruia îi spuneam Tata. Unchii mei şi soţiile lor îi spuneau Fratele Cel Mai Mare. Verii mei îi spuneau Unchiul Cel Mai Mare. Şi, după poziţia lor, unchii mei erau Unchiul Mare sau Unchiul Mic, iar soţiile lor erau Mătuşa Mare sau Mătuşa Mică. Când eram foarte mică, credeam că Mama şi Tata erau numiţi Cei Mai Mari pentru că erau mult mai înalţi decât unchii şi mătuşile mele. Primul Frate şi Al Doilea Frate aveau şi ei oase mari, ca Gaoling, şi multă vreme nu am ştiut de ce eram atât de scundă.

Unchiul Mezin era cel de-al patrulea fiu, cel mai mic, favoritul. Îl chema Liu Husen. El era adevăratul meu tată şi s-ar fi căsătorit cu Scumpa Mătuşică, dacă n-ar fi murit în ziua nunţii lor.

Scumpa Mătuşică s-a născut într-un oraş mai mare, la poalele dealurilor, un loc numit Gura Muntelui a lui Zhou, în onoarea împăratului Zhou din dinastia Shang, de care acum toată lumea îşi aminteşte ca de un tiran.

Familia noastră mergea câteodată la Gura Muntelui, la sărbători religioase sau spectacole de operă. Dacă mergeam pe şosea, era la numai vreo zece kilometri de Inimă Nemuritoare. Dacă mergeam prin Capătul Lumii, era la jumătate din distanţa asta, dar drumul era mult mai periculos, mai ales vara. Atunci veneau ploile mari. Valea uscată se umplea, şi până să apuci să fugi spre dealuri, să urci şi să strigi „Zeiţă a milei", torentele se strecurau pe lângă tine ca nişte hoţi, înşfăcându-te, împreună cu orice altceva nu era bine înfipt în pământ. Când se oprea ploaia, apele se scurgeau repede şi gurile peşterilor înghiţeau noroiul şi copacii, cadavrele şi oasele. Alunecau pe gâtul muntelui, în stomac, şi în sfârşit în intestine, unde totul se bloca. *Constipat*, mi-a explicat odată Scumpa Mătuşică. *Acum vezi de ce sunt atât de multe oase şi dealuri: Dealul Osului de Pui, Dealul Vacii Bătrâne, Dealul Osului de Dragon. Sigur, nu sunt numai oase de dragon în Dealul Osului de Dragon. Unele provin de la creaturi obişnuite, urşi, elefanţi, hipopotami.* Scumpa Mătuşică a desenat fiecare dintre aceste animale pe tabla mea, pentru că nu mai vorbiserăm niciodată despre ele până atunci.

Eu am un os, probabil de la o broască ţestoasă, mi-a spus ea. L-a pescuit dintr-un pliu al mânecii ei. Semăna cu un nap ofilit cu ciupituri ca de vărsat. *Tatăl meu era să-l macine ca să facă un medicament. Apoi a văzut că scria ceva pe el.* A întors osul şi am văzut nişte caractere bizare pe toată lungimea lui. *Până de curând, acest tip de oase nu erau prea*

valoroase, din cauza crestăturilor. Căutătorii de oase le netezeau cu o pilă înainte de a le vinde farmaciilor. Acum înţelepţii le numesc oase-oracol şi le vând la un preţ de două ori mai mare. Cuvintele? Erau întrebări adresate zeilor

— Ce scrie? am întrebat.

Cine ştie? Pe atunci cuvintele erau altfel. Dar probabil e ceva ce trebuia ţinut minte. Altfel, de ce le-ar fi rostit zeii, de ce le-ar fi scris oamenii?

— Unde sunt răspunsurile?

Acelea sunt crăpăturile. Cel care se ruga punea un cui încins pe os şi îl crăpa aşa cum un trăsnet crapă un copac. Apoi interpreta ce însemnau crăpăturile.

A luat înapoi osul sacru.

Într-o zi, când o să ştii cum să-ţi aminteşti, o să ţi-l dau ţie. Dar acum, doar o să uiţi unde l-ai pus. Mai târziu putem să mergem să mai căutăm oase de dragon şi dacă găseşti unul scris, poţi să-l păstrezi tu.

În Gura Muntelui, fiecare om sărac aduna oase de dragon ori de câte ori avea ocazia. La fel şi femeile, dar dacă ele găseau unul, trebuiau să spună că îl găsise un bărbat, fiindcă altfel osul nu valora la fel de mult. Mai târziu, misiţii treceau prin sat şi cumpărau oase de dragon, apoi le duceau la Pekin şi le vindeau farmaciilor la preţuri mari, iar farmaciile le vindeau bolnavilor la preţuri şi mai mari. Se ştia prea bine că oasele vindecau orice, de la boli devastatoare la prostie. O grămadă de doctori le vindeau. La fel şi tatăl Scumpei Mătuşici. El folosea oase ca să vindece oase.

De nouă sute de ani, familia Scumpei Mătuşici dregea oase. Asta era tradiţia. Clienţii tatălui ei erau în cea mai mare parte bărbaţi şi băieţi care-şi zdrobeau oasele în mine de cărbuni ori cariere de calcar. El trata şi alte boli când era nevoie, dar specialitatea lui era tămăduirea oaselor. Nu era nevoie să meargă la o şcoală specială ca să fie tămăduitor de oase. A învăţat urmărindu-l pe tatăl lui, iar acesta a învăţat şi el la rândul său de la tatăl lui. Asta era moştenirea lor. Transmiteau şi locul secret în care se găseau cele mai bune oaşe de dragon, un loc numit Falca Maimuţei. Un strămoş din vremea dinastiei Song găsise peştera în viroaga cea mai adâncă a albiei râului secat. Fiecare generaţie săpa mai adânc, fiecare crăpătură uşoară din peşteră ducând la alta, mai adâncă. Iar secretul locului exact era şi el o moştenire de familie, trecută din generaţie în generaţie, din tată în fiu, iar în vremea Scumpei Mătuşici din tată în fiică şi apoi mie.

Încă mai ţin minte cum se ajungea la peştera noastră. Era între Gura Muntelui şi Inimă Nemuritoare, departe de celelalte peşteri din dealuri, unde se ducea toată lumea să dezgroape oase de dragon. Scumpa Mătuşică m-a dus acolo de multe ori, de fiecare dată primăvara sau toamna, niciodată vara sau iarna. Ca să ajungem acolo, am coborât în Capătul Lumii şi am mers pe mijlocul viroagei, departe de pereţi, unde oamenii mari spuneau că se aflau lucruri prea cumplite la vedere. Câteodată treceam pe lângă câte un ghem de buruieni, fărâme de vase sau rămurele înnămolite. În

mintea mea de copil, priveliştile astea se transformau în carne pârjolită, un scalp de prunc, o supă din oase de fecioară. Şi poate că erau, fiindcă uneori Scumpa Mătuşică îmi acoperea ochii cu mâinile.

Dintre cele trei albii secate, o alegeam pe cea care era artera inimii. Şi atunci ne pomeneam în faţa peşterii înseşi, o despicătură în munte nu mai înaltă decât o măturâ. Scumpa Mătuşică dădea la o parte tufişurile uscate care ascundeau intrarea în peşteră. Şi, răsuflând adânc amândouă, intram. E greu de redat în cuvinte cum ne croiam drum înăuntru; de parcă ai încerca să descrii cum ajungi în interiorul unei urechi. Trebuia să-mi contorsionez trupul în mod nenatural, mult spre stânga, apoi să mă sprijin cu un picior de o mică ridicătură la care puteam să ajung numai dacă îmi îndoiam piciorul până la piept. Plângeam şi Scumpa Mătuşică mormăia ceva, căci nu-i vedeam degetele negre, ca să văd ce spunea. Trebuia să-i urmăresc smuciturile şi bătăile din palme, târându-mă ca un câine ca să nu mă lovesc la cap sau să nu cad. Când în sfârşit ajungeam în partea mai largă a peşterii, Scumpa Mătuşică aprindea felinarul şi îl atârna de un stâlp lung cu urme de paşi pe el, lăsat de cineva din clanul ei cu mult timp în urmă.

Pe podeaua peşterii se aflau unelte de săpat, pene de fier de diferite dimensiuni, ciocane şi cârlige, precum şi saci pentru a scoate pământul afară. Pereţii peşterii erau stratificaţi, ca o budincă de orez „opt comori" tăiată în două, cu ceva uşor, sfărâmicios deasupra, apoi un

strat mai gros, mâlos, ca fasolea bătută, şi devenind tot mai dens spre partea de jos. Stratul de deasupra era cel mai uşor de săpat. Cel de la bază era ca piatra. Dar acolo se găseau cele mai bune oase. Şi după secole întregi în care oamenii săpaseră în acel strat inferior, acum atârna o bucată gata să se prăbuşească. Interiorul peşterii semăna cu molarii unei maimuţe care te putea rupe în două muşcându-te, şi de aceea se numea Falca Maimuţei.

Cât timp ne odihneam, Scumpa Mătuşică vorbea cu mâinile ei pline de cerneală. *Ţine-te departe de dinţii maimuţei. O dată, au muşcat un strămoş şi a fost zdrobit şi îngropat sub pietre. Tata i-a găsit tigva acolo. Am pus-o la loc imediat. Poartă ghinion să separi capul unui om de trupul său.*

Câteva ore mai târziu, ieşeam din Falca Maimuţei cu un sac de pământ şi, dacă aveam noroc, cu câteva oase de dragon. Scumpa Mătuşică le ridica spre cer şi se înclina, mulţumind zeilor. Ea credea că oasele din peştera asta erau motivul pentru care familia ei devenise faimoasă pentru tămăduirea oaselor.

Când eram mică, mi-a spus ea o dată pe când mergeam spre casă, *îmi amintesc că erau o mulţime de oameni disperaţi care veneau să-l vadă pe tata. Era ultima lor şansă. Dacă un om nu putea să meargă, nu putea să muncească. Şi dacă nu putea să muncească, familia lui nu putea să mănânce. Atunci murea şi ăsta era sfârşitul familiei sale şi al tuturor lucrurilor pentru care munciseră strămoşii lui.*

Pentru acei clienţi disperaţi, tatăl Scumpei Mătuşici avea trei feluri de remedii: moderne,

încearcă-orice şi tradiţionale. Cel modern era medicamentul occidental al misionarilor. Încearcă-orice erau vrăjile şi incantaţiile călugărilor nomazi. Iar cel tradiţional includea oasele de dragon, precum şi căluţii de mare şi algele, carcasele de insecte şi seminţele rare, scoarţa de copac şi excrementele de liliac, toate de cea mai bună calitate. Tatăl Scumpei Mătuşici era atât de talentat încât pacienţi din cinci sate de munte vecine călătoreau până la Faimosul Tămăduitor de Oase de la Gura Muntelui (al cărui nume îl voi scrie, îndată ce mi-l amintesc).

Aşa priceput şi faimos cum era, el nu putea preveni toate tragediile. Când Scumpa Mătuşică avea patru ani, mama şi fraţii ei mai mari muriseră de o boală de intestine. La fel şi majoritatea rudelor din ambele ramuri ale familiei, care muriseră la trei zile după ce asistaseră la o ceremonie a oului roşu şi băuseră dintr-o fântână infectată de trupul unei fecioare sinucigaşe. Tămăduitorului de oase îi era atât de ruşine că nu putuse să-şi salveze propria familie încât îşi cheltuise întreaga avere şi se îndatorase pe toată viaţa pentru a face înmormântările.

Din cauza durerii, spunea cu mâinile Scumpa Mătuşică, *m-a răsfăţat, m-a lăsat să fac tot ce-ar fi făcut un fiu. Am învăţat să scriu şi să citesc, să pun întrebări, să dezleg ghicitori, să scriu poezii de opt versuri, să mă plimb singură şi să admir natura. Bătrânele îl avertizau că era periculos că eram atât de îndrăzneaţă şi fericită în loc să fiu timidă şi retrasă în preajma străinilor. Şi de ce nu-mi*

legase picioarele, întrebau ele. Tata era obişnuit să vadă dureri din cele mai aprige. Dar în ce mă privea, era neajutorat. Nu putea suporta să mă vadă plângând.

Aşa că Scumpa Mătuşică îl urma liber pe tatăl ei la birou şi la prăvălie. Ea muia atelele şi curăţa cheagurile. Ea lustruia cântarele şi trecea datoriile pe răboj. Un client putea arăta spre orice borcan din prăvălie şi ea putea citi numele conţinutului acestuia, ba chiar denumirile ştiinţifice ale organelor de animale. Când a mai crescut, a învăţat să lase sânge dintr-o rană cu un cui pătrat, să-şi folosească propria salivă pentru a curăţa plăgile, să aplice un strat de viermi ca să sugă puroiul şi să panseze rănile deschise cu hârtie pânzată. Până a trecut de la copilărie la adolescenţă, auzise toate felurile de ţipete şi de înjurături. Atinsese atâtea trupuri, vii, muribunde sau moarte, că puţine familii o considerau demnă de luat în seamă ca posibilă mireasă. Şi deşi nu fusese posedată niciodată de dragostea romantică, recunoştea agonia morţii. *Când urechile se înmoaie şi se pleoştesc pe lângă cap*, mi-a spus ea odată, *atunci e prea târziu. Câteva clipe mai târziu, iese ultimul horcăit. Trupul se răceşte.* M-a învăţat multe astfel de lucruri.

În cazurile cele mai dificile, îl ajuta pe tatăl ei să-l pună pe rănit pe o targă de ratan împletit. Tatăl ei o ridica sau o lăsa în jos cu scripeţi şi frânghie, iar ea ghida targa într-o cadă umplută cu apă sărată. Acolo oasele zdrobite ale omului pluteau şi erau puse la loc. După aceea, Scumpa Mătuşică îi aducea tatălui

ei fâşii de ratan pe care le înmuiase. El le îndoia făcând o atelă, astfel încât membrul rupt să poată să respire, dar să stea imobilizat. Către sfârşitul vizitei, tămăduitorul de oase îşi deschidea borcanul cu oase de dragon şi folosea o daltă fină pentru a desprinde o aşchie cât unghia de mică. Scumpa Mătuşică o pisa transformând-o în pudră cu o bilă de argint. Pudra era integrată într-o pastă pentru uns sau într-o poţiune pentru băut. Apoi norocosul pacient pleca acasă. Curând era din nou la muncă la carieră cât era ziua de lungă.

Într-o zi, la cină, Scumpa Mătuşică mi-a spus cu mâinile o poveste pe care numai eu o puteam înţelege. *O femeie bogată a venit la tatăl meu şi i-a spus să-i dezlege picioarele şi să i le modeleze astfel încât să i le facă mai moderne. A spus că voia să poarte pantofi cu tocuri înalte. „Dar să nu faci noile picioare prea mari", a zis ea, „ca ale unei sclave sau ale unei străine. Fă-mi-le firesc de mici, ca ale ei." Şi a arătat spre picioarele mele.*

Eu am uitat că Mama şi celelalte mătuşi ale mele se aflau la masă şi am spus cu voce tare: „Picioarele legate arată asemenea crinilor albi pe care îi descriu cărţile romantice?" Mama şi mătuşile mele, care încă mai aveau picioarele legate, m-au privit încruntate. Cum puteam să vorbesc atât de deschis despre părţile cele mai intime ale unei femei? Aşa că Scumpa Mătuşică s-a prefăcut că mă ceartă cu mâinile pentru că pusesem o asemenea întrebare, dar ceea ce a spus de fapt a fost: *De obicei sunt încreţite precum turtele. Dar dacă sunt murdare şi pline de bătături, arată ca nişte rădăcini de*

ghimbir putrezite şi miros ca nişte râturi de porci morţi de trei zile.

În felul acesta, Scumpa Mătuşică mă învăţa să fiu rebelă ca ea. Mă învăţa să fiu curioasă ca ea. Mă învăţa să fiu răsfăţată. Şi pentru că eram aşa, nu mă putea învăţa cum să fiu o fiică mai bună, deşi în final a încercat să-mi schimbe defectele.

Îmi amintesc cum a încercat. Era ultima săptămână în care eram împreună. Nu-mi vorbise de câteva zile. În schimb, scria, scria întruna. În cele din urmă mi-a întins un teanc de foi prinse cu un elastic. *Asta e adevărata mea poveste*, mi-a spus ea, *şi, de asemenea, şi a ta.* De ciudă, nu am citit aproape nimic din paginile acelea. Dar când am făcut-o, iată ce am aflat.

Într-o zi de vară târzie, pe când Scumpa Mătuşică avea nouăsprezece ani după vârsta chinezească, doctorul de oase a avut doi pacienţi noi. Primul era bebeluşul gălăgios al unei familii care locuia în Inimă Nemuritoare. Al doilea era Unchiul Mezin. Amândoi aveau să-i aducă Scumpei Mătuşici o suferinţă eternă, dar în două feluri complet diferite.

Bebeluşul urlător era fiul cel mai mic al unui bărbat cu pieptul larg pe nume Chang, un coşciugar care se îmbogăţise în timpul ciumelor. Sculpturile de pe exteriorul sicrielor lui erau din lemn de camfor. Dar interioarele erau din pin ieftin, vopsit şi lăcuit ca să arate şi să miroasă la fel ca lemnul auriu mai bun.

O bucată din acest lemn auriu căzuse de pe un raft şi îi dislocase umărul bebeluşului.

De aceea urla copilul, explica soţia lui Chang cu o faţă înspăimântată. Scumpa Mătuşică a recunoscut-o pe această femeie neliniştită. Cu doi ani în urmă, fusese în prăvălia tămăduitorului de oase pentru că ochiul şi maxilarul îi erau zdrobite de o piatră care părea să fi căzut din cer. Acum se întorsese cu soţul ei, care îl plesnea pe copil peste picior, spunându-i să înceteze cu urlatul. Scumpa Mătuşică a ţipat la Chang: „Mai întâi umărul şi acuma vrei să-i rupi şi piciorul". Chang s-a încruntat la ea. Scumpa Mătuşică a luat copilul. L-a frecat cu un medicament prin interiorul obrajilor. Curând, copilul s-a liniştit, a căscat o dată şi a adormit. Atunci doctorul de oase a pus micul umăr la loc.

— Ce leac e ăsta? a întrebat-o coşciugarul pe Scumpa Mătuşică.

Ea nu i-a răspuns.

— Chestii tradiţionale, a spus tămăduitorul de oase. Un pic de opiu, nişte ierburi şi un tip special de os de dragon pe care îl scoatem dintr-un loc special cunoscut numai de familia noastră.

— Os special de dragon, ai? Chang şi-a muiat degetul în bolul cu medicament, apoi şi-a tamponat interiorul obrazului. I-a oferit şi Scumpei Mătuşici, care a pufnit dezgustată. El a râs şi i-a aruncat Scumpei Mătuşici o privire îndrăzneaţă, de parcă deja ar fi fost în posesia lui şi ar fi putut face orice dorea cu ea.

Imediat ce soţii Chang au plecat cu copilul lor, a intrat şchiopătând Unchiul Mezin.

Fusese rănit de calul lui fricos, i-a explicat tămăduitorului de oase. Venea de la Pekin

spre Inimă Nemuritoare şi, în timpul unui popas, calul a speriat un iepure, apoi iepurele l-a speriat pe cal şi calul a călcat pe piciorul Unchiului Mezin. S-a ales cu trei degete rupte şi a venit pe calul lui cel rău la Gura Muntelui, direct la prăvălia Faimosului Tămăduitor de Oase. Unchiul Mezin s-a aşezat pe scaunul de consultaţie din lemn negru. Scumpa Mătuşică era în încăperea din spate şi îl vedea prin draperia trasă. Era un tânăr subţire, de douăzeci şi doi de ani. Avea o faţă de om distins, dar nu se comporta pompos sau exagerat de formal, şi deşi veşmântul nu-i era de om bogat, era foarte îngrijit. L-a auzit făcând haz de accidentul său:

— Iapa mea era atât de înnebunită de spaimă încât am crezut că o s-o pornească la galop direct spre lumea cealaltă, târându-mă după ea.

Când a păşit în încăpere, Scumpa Mătuşică a zis:

— În schimb, soarta v-a adus aici.

Unchiul Mezin a tăcut. Când a surâs, a uitat de durere. Când ea i-a pus o cataplasmă din oase de dragon pe piciorul gol, el a hotărât s-o ia de nevastă. Asta era versiunea Scumpei Mătuşici despre cum se îndrăgostiseră unul de celălalt.

Nu am văzut niciodată o fotografie a tatălui meu adevărat, dar Scumpa Mătuşică mi-a spus că era foarte chipeş şi inteligent, dar şi destul de timid ca să trezească tandreţea într-o fată. Arăta ca un învăţat sărac care se putea ridica deasupra condiţiei sale şi cu siguranţă s-ar fi calificat la examenele imperiale dacă acestea

nu ar fi fost anulate cu câţiva ani înainte de noua Republică.

A doua zi dimineaţa, Unchiul Mezin s-a întors cu trei fructe de *lizhi* în dar pentru Scumpa Mătuşică, în semn de apreciere. A curăţat unul de coajă şi ea a mâncat carnea albă a fructului în faţa lui. Dimineaţa era caldă pentru o toamnă târzie, după cum au remarcat amândoi. El a întrebat dacă putea să-i recite o poezie pe care o scrisese în dimineaţa aceea:

— Tu vorbeşti limba stelelor căzătoare, a spus el, mai surprinzătoare decât răsăritul, mai strălucitoare decât soarele, efemere ca apusul. Vreau să merg pe urma lor către eternitate.

După-amiază, coşciugarul Chang i-a adus doctorului de oase un pepene verde.

— Ca să-mi arăt înalta apreciere, a zis el. Fiul meu deja se simte bine, poate să apuce vase şi să dea cu ele de pământ cu forţa a trei băieţi.

Mai târziu, în aceeaşi săptămână, fără să ştie unul de altul, fiecare din cei doi bărbaţi s-a dus la câte un prezicător. Voiau să ştie dacă combinaţia dintre datele naşterii lor şi a Scumpei Mătuşici era norocoasă. Au întrebat dacă exista vreun semn rău prevestitor pentru căsătorie.

Coşciugarul s-a dus la un prezicător din Inimă Nemuritoare, un om care mergea prin sat cu o baghetă magică. Semnele pentru căsătorie erau excelente, a spus prezicătorul. Uite, Scumpa Mătuşică e născută în anul Cocoşului, şi pentru că Chang e Şarpe, era aproape cea

mai bună combinaţie posibilă. Bătrânul a spus că Scumpa Mătuşică are şi o cifră norocoasă în numele ei (o să scriu cifra când o să-mi amintesc numele ei). Şi, în plus, are o aluniţă în poziţia unsprezece, lângă partea plină a obrazului, indicând că din gura ei supusă nu ieşeau decât vorbe dulci. Coşciugarul a fost atât de mulţumit să audă toate acestea încât i-a dat prezicătorului un bacşiş gras.

Unchiul Mezin s-a dus la o prezicătoare din Gura Muntelui, o bătrână cu faţa mai ridată decât îi era palma. Ea nu a văzut altceva decât nenorocire. Primul semn era aluniţa de pe faţa Scumpei Mătuşici. Era în poziţia doisprezece, i-a spus ea Unchiului Mezin, şi îi trăgea gura în jos, asta însemnând că viaţa avea să îi aducă mereu tristeţe. Combinaţia dintre anii lor de naştere era de asemenea nearmonioasă, ea fiind Cocoş de foc, iar el Cal de lemn. Fata avea să-l călărească şi să-l ciugulească bucăţică cu bucăţică. Avea să-l consume cu pretenţiile ei insaţiabile. Şi iată şi partea cea mai rea. Tatăl şi mama fetei declaraseră că data naşterii ei era ziua a şaisprezecea a lunii a şaptea. Dar prezicătoarea avea o cumnată care era vecină cu tămăduitorul de oase, şi ea ştia mai bine. Auzise plânsetul nou-născutei nu în a şaisprezecea zi, ci în cea de-a cincisprezecea, singura zi în care fantomelor nefericite le este permis să rătăcească pe pământ. Cumnata spusese că pruncul plângea aşa: *Uu-uu, uu-uu,* nu ca o fiinţă omenească, ci ca una bântuită. Prezicătoarea i-a destăinuit Unchiului Mezin că o cunoştea destul de bine pe fată. O văzuse adeseori în

zilele de târg, plimbându-se singură. Fata aceea ciudată socotea rapid în minte şi se certa cu negustorii. Era arogantă şi încăpăţânată. Era şi educată, învăţată de tatăl ei să cunoască misterele trupului. Fata era prea curioasă, prea cercetătoare, prea hotărâtă să facă totul cum o tăia capul. Poate era posedată. Mai bine să găsească o altă partidă, i-a spus prezicătoarea. Asta avea să-l ducă la dezastru.

Unchiul Mezin i-a mai dat nişte bani prezicătoarei, nu ca bacşiş, ci ca s-o facă să se gândească mai bine. Ea continua să clatine din cap. Dar după ce Unchiul Mezin i-a dat în total o mie de monede, bătrâna a avut în sfârşit un gând nou. Când fata zâmbea, ceea ce se întâmpla des, aluniţa se afla într-o poziţie mai norocoasă, numărul unsprezece. Prezicătoarea a consultat un almanah, ca să facă legătura cu ora naşterii fetei. Veşti bune. Ora Iepurelui însemna dragoste de pace. Inflexibilitatea ei era doar o bravadă. Şi orice urmă de încăpăţânare putea fi îndepărtată cu o ciomăgeală bună. S-a mai dezvăluit că cumnata prezicătoarei era o bârfitoare cunoscută pentru exagerările ei. Dar ca să fie sigur că mariajul va merge bine, prezicătoarea i-a vândut Unchiului Mezin un talisman al celor O Sută de Lucruri Diferite care acoperea datele nefaste, spiritele rele, ghinionul şi pierderea părului. „Dar chiar şi aşa, nu te căsători în anul Dragonului. E un an nefast pentru Cal."

Prima cerere în căsătorie a venit din partea peţitoarei lui Chang, care s-a dus la tămăduitorul de oase şi i-a relatat despre semnele bune. A lăudat respectabilitatea coşciugarului,

ca artizan descinzând din artizani de marcă. A descris casa lui, grădinile lui de piatră, iazurile cu peşti, mobila din nenumăratele lui camere, cum că lemnul era de cea mai bună culoare, vineţiu ca o vânătaie proaspătă. Cât despre zestre, coşciugarul era dispus să fie mai mult decât generos. Cum fata avea să fie a doua soţie, şi nu prima, se putea oare ca zestrea ei să fie un borcan cu opiu şi unul cu oase de dragon? Nu era mult, dar era nepreţuit, şi prin urmare nu insulta valoarea fetei.

Tămăduitorul de oase a cântărit oferta. Îmbătrânea. Unde avea să se ducă fiica lui după ce el avea să moară? Şi care alt bărbat ar dori-o în casa lui? Era prea dezgheţată, făcea totul după capul ei. Nu avusese o mamă care s-o înveţe manierele unei bune soţii. E adevărat, coşciugarul nu era chiar primul pe care l-ar fi ales ca ginere, dacă ar fi avut de unde alege, dar nu voia să stea în calea fericirii viitoare a fiicei sale. I-a spus Scumpei Mătuşici de generoasa ofertă a coşciugarului.

Scumpa Mătuşică a pufnit.

— E o brută, a spus ea. Mai degrabă mănânc viermi decât să fiu soţia lui.

Tămăduitorul de oase a fost nevoit să-i dea peţitoarei lui Chang un răspuns stângaci.

— Îmi pare rău, a zis el, dar fiica mea a plâns până i s-a făcut rău, nu poate suporta gândul de a-şi părăsi nedemnul tată.

Minciuna ar fi fost înghiţită fără nici o problemă, dacă o săptămână mai târziu n-ar fi fost acceptată oferta peţitoarei Unchiului Mezin.

La câteva zile după ce-a fost anunţată viitoarea nuntă, coşciugarul s-a întors în Gura

Muntelui şi a surprins-o pe Scumpa Mătuşică pe când se întorcea de la fântână.

— Crezi că poţi să mă insulţi şi apoi să pleci râzând?

— Cine pe cine a insultat? Mi-ai cerut să-ţi fiu concubină, servitoarea soţiei tale. Nu mă interesează să fiu sclavă într-o căsnicie medievală.

Când a încercat să plece, Chang a apucat-o de gât, spunându-i că o să i-l rupă, apoi a scuturat-o de-ai fi zis că într-adevăr avea să-i smulgă capul de pe umeri ca pe o rămurea uscată. Apoi a aruncat-o la pământ, înjurând părţile intime ale ei şi ale mamei ei.

Când şi-a recăpătat suflarea, Scumpa Mătuşică i-a spus zeflemitor:

— Vorbe mari, pumni mari. Crezi că poţi face pe cineva să regrete speriindu-l?

Şi el a rostit aceste cuvinte, pe care ea nu le-a uitat niciodată:

— Curând, o să regreţi în fiecare zi din viaţa ta nenorocită.

Scumpa Mătuşică nu le-a spus tatălui ei sau lui Husen ce se întâmplase. Nu avea rost să-i îngrijoreze. Şi de ce să-l facă pe viitorul ei soţ să se întrebe dacă Chang avusese un motiv să se simtă ofensat? Prea mulţi spuneau deja că era prea puternică, prea obişnuită să facă totul după capul ei. Şi poate că era adevărat. Nu se temea de pedeapsă sau dezonoare. Nu se temea aproape de nimic.

Cu o lună înainte de nuntă, Unchiul Mezin a venit în camera ei noaptea târziu.

— Vreau să-ţi aud vocea în întuneric, a şoptit el. Vreau să aud limba stelelor căzătoare.

Ea l-a primit în *kang*-ul ei, şi el a început plin de nerăbdare ritualul nupţial. Dar în timp ce Unchiul Mezin o mângâia, o pală de vânt i-a trecut peste piele şi ea a început să tremure. Pentru prima dată îi era frică, a realizat ea, era înspăimântată de o bucurie necunoscută.

Nunta trebuia să aibă loc în satul Inimă Nemuritoare, imediat după începutul noului An al Dragonului. Era o zi de primăvară timpurie. Pământul era presărat cu petice alunecoase de gheaţă. Dimineaţa, un călător fotograf a venit la prăvălia tămăduitorului de oase din Gura Muntelui. Îşi rupsese mâna cu o lună în urmă şi plata lui era fotografia Scumpei Mătuşici în ziua nunţii. Ea purta cea mai bună jachetă de iarnă, una cu guler înalt de blană, şi o tocă brodată. A trebuit să privească îndelung spre aparatul de fotografiat şi în acest timp s-a gândit cum viaţa ei avea să se schimbe pentru totdeauna. Deşi era fericită, era şi îngrijorată. Presimţea pericolul, dar nu-şi putea da seama care era. Încerca să privească departe, în viitor, dar nu reuşea să vadă nimic.

Pentru drumul spre locul nunţii s-a schimbat în costumul de mireasă, o fustă şi o jachetă roşii, parura elegantă cu eşarfă pe care trebuia să şi-o drapeze în jurul capului când părăsea casa tatălui ei. Tămăduitorul de oase împrumutase bani ca să închirieze două căruţe cu asini, una să ducă darurile pentru familia mirelui, cealaltă pentru lăzile cu pături şi haine ale miresei. Era inclusă şi o lectică pentru mireasa însăşi, iar tămăduitorul de oase mai trebuise să angajeze şi patru purtători

de lectică, doi vizitii şi două gărzi de corp care s-o păzească de bandiţi. Pentru fiica lui, făcuse rost de tot ce era mai bun: cea mai elegantă lectică, cele mai curate căruţe, cele mai puternice gărzi, cu pistoale şi praf de puşcă adevărate. Într-una din căruţe se afla zestrea, borcanul cu opiu şi borcanul cu oase de dragon, ultimele lui provizii. A asigurat-o pe fiica lui de mai multe ori că nu trebuia să-şi facă griji în privinţa costurilor. După nuntă, el avea să se ducă în Falca Maimuţei şi să adune alte oase.

La jumătatea drumului dintre sate, au ţâşnit din tufişuri doi bandiţi mascaţi.

— Sunt faimosul Bandit Mongol, a răcnit cel mai trupeş dintre ei.

Imediat, Scumpa Mătuşică a recunoscut vocea lui Chang, coşciugarul. Ce glumă ridicolă mai era şi asta? Dar înainte să apuce să zică ceva, gărzile şi-au aruncat pistoalele, purtătorii de lectică au dat drumul mânerelor, şi Scumpa Mătuşică a fost aruncată pe podeaua lecticii şi a leşinat.

Când şi-a revenit, a văzut ca prin ceaţă faţa Unchiului Mezin. O scosese în braţe din lectică. A privit în jur şi a văzut că lăzile cu zestre fuseseră jefuite, iar gărzile şi purtătorii de lectică fugiseră. Apoi l-a văzut pe tatăl ei zăcând într-un şanţ, cu capul şi gâtul într-un unghi bizar, cu faţa golită de viaţă. Visa oare?

— Tata, a gemut ea. Vreau să mă duc la el.

Când s-a aplecat deasupra corpului, incapabilă să înţeleagă ce se întâmplase, Unchiul Mezin a ridicat un pistol scăpat de una din gărzi.

— Jur că o să-i găsesc pe diavolii care i-au provocat atâta suferinţă miresei mele, a strigat el, şi a tras cu pistolul spre cer, speriindu-şi calul.

Scumpa Mătuşică nu a văzut lovitura de copită care l-a ucis pe Unchiul Mezin, dar a auzit-o, o trosnitură cumplită, ca despicarea pământului la naştere. Tot restul vieţii avea să o audă în trosnetul crengilor, al flăcărilor sau ori de câte ori crăpa un pepene, în miezul verii.

Aşa a devenit Scumpa Mătuşică văduvă şi orfană în aceeaşi zi.

— E un blestem, a murmurat ea, privind cadavrele bărbaţilor pe care îi iubea.

Timp de trei zile fără somn, după moartea lor, Scumpa Mătuşică a cerut iertare trupurilor tatălui ei şi al Unchiului Mezin. Le vorbea feţelor lor încremenite. Le atingea gurile, deşi asta era interzis şi le făcea pe femeile casei să se teamă că fantomele ofensate aveau s-o posede ori să decidă să rămână.

În a treia zi, a sosit Chang cu două coşciuge.

— El i-a omorât! a strigat Scumpa Mătuşică.

A apucat un vătrai şi a încercat să-l lovească. A nimerit coşciugele. Fraţii Unchiului Mezin au trebuit s-o ia de acolo cu forţa. I-au cerut scuze lui Chang pentru nebunia fetei, iar Chang a răspuns că o durere de asemenea amploare era admirabilă. Pentru că Scumpa Mătuşică a continuat să-şi manifeste sălbatic admirabila durere, femeile casei au fost nevoite s-o lege de la umeri până la picioare cu fâşii de pânză. Apoi au aşezat-o pe *kang*-ul Unchiului Mezin, unde s-a zbătut şi s-a zvârcolit ca un fluture

prins în cocon până când Străbunica a silit-o să bea un bol cu un medicament care i-a făcut trupul flasc. Două zile şi două nopţi, a visat că era cu Unchiul Mezin, întinsă pe *kang* ca mireasă a lui.

Când şi-a venit în simţiri, era singură în întuneric. Braţele şi picioarele îi fuseseră dezlegate, dar îi erau slăbite. În casă era linişte. S-a dus să-i caute pe tatăl ei şi pe Unchiul Mezin. Când a ajuns în holul principal, trupurile dispăruseră, fiind deja îngropate în creaţiile din lemn ale lui Chang. Plângând, a rătăcit prin casă şi a jurat să li se alăture în pământul galben. În atelierul în care se făcea cerneala, s-a dus să caute o frânghie, un cuţit ascuţit, chibrituri pe care să le înghită, orice i-ar fi putut provoca o durere mai mare decât aceea pe care o simţea. Şi atunci a văzut o oală cu răşină neagră. A băgat un polonic în lichid şi l-a pus în sobă. Cerneala uleioasă a devenit o supă de flăcări albastre. A luat polonicul şi a înghiţit.

Străbunica a fost prima care a auzit zgomotele înfundate din atelier. Curând au ajuns acolo şi celelalte femei ale casei. Au găsit-o pe Scumpa Mătuşică târându-se pe podea, suflând aerul din gura înnegrită de sânge şi cerneală.

— Parcă ar înota ţipari în bolul gurii ei, a spus Mama. Ar fi mai bine să moară.

Dar Străbunica n-a îngăduit să se întâmple aşa ceva. Fantoma Unchiului Mezin i se arătase în vis şi o avertizase că dacă Scumpa Mătuşică murea, el şi fantoma miresei lui aveau să bântuie casa şi să caute răzbunare asupra celor cărora nu le fusese milă de ea. Toată

lumea știa că nu exista nimic mai rău decât o fantomă răzbunătoare. Făcea camerele să duhnească a cadavru. Râncezea laptele de soia cât ai clipi din ochi. Trimitea creaturi sălbatice să se urce pe ziduri și porți. Cu o fantomă în casă, nu puteai să dormi bine nici măcar o noapte.

Zi după zi, Străbunica a muiat cârpe în pomezi și le-a pus pe rănile Scumpei Mătușici. A cumpărat oase de dragon, le-a zdrobit și le-a presărat în gura ei umflată. Apoi a observat că o altă parte a Scumpei Mătușici era umflată: pântecele.

În următoarele luni, rănile Scumpei Mătușici s-au transformat din plăgi în cicatrice, iar pântecele i-a crescut ca un pepene. Fusese cândva o fată frumoasă. Acum doar cerșetorii orbi nu se crispau la vederea ei. Într-o zi, când a fost clar că avea să supraviețuiască, Străbunica i-a spus pacientei sale mute:

— Acum că ți-am salvat viața, unde o să te duci cu copilul tău? Ce-o să faci?

În noaptea aceea, fantoma Unchiului Mezin a venit din nou la Străbunica, iar a doua zi dimineața, Străbunica i-a spus Scumpei Mătușici:

— O să rămâi și o să fii doica acestui copil. Prima Soră o să spună că e al ei și o să fie un Liu. Celor pe care îi întâlnești le vom spune că ești o rudă îndepărtată din Pekin, o verișoară care a trăit într-o mănăstire până a ars și era să pieri și tu în flăcări. Cu fața asta, n-o să te recunoască nimeni.

Și așa s-a întâmplat. Scumpa Mătușică a rămas. Eu am fost motivul pentru care a rămas,

singurul ei motiv pentru a trăi. La cinci luni după naşterea mea, în 1916, Mama, care fusese obligată de Străbunica să declare că eram a ei, a născut-o pe Gaoling. Cum putea spune Mama că născuse doi copii la interval de cinci luni? Era imposibil. Aşa că Mama a hotărât să aştepte. La exact nouă luni după naşterea mea, într-o zi foarte norocoasă din 1917, Gaoling s-a născut cu adevărat.

Adulţii ştiau adevărul despre naşterea noastră. Copiii ştiau numai ceea ce trebuiau să pretindă că ştiu. Şi deşi eram isteaţă, eram proastă. Nici măcar nu mă întrebam care era adevărul. Nu mă întrebam de ce Scumpa Mătuşică nu avea nici un nume. Pentru ceilalţi, ea era Doica. Pentru mine, era Scumpa Mătuşică. Şi nu am ştiut cine era de fapt până nu am citit ce scrisese.

„Eu sunt mama ta", scria.

Am citit asta abia după ce a murit. Şi totuşi îmi amintesc că îmi spusese cu mâinile, o văd spunându-mi cu ochii. Când e întuneric, mi-o spune cu un glas limpede, pe care nu l-am auzit niciodată. Îmi vorbeşte în limba stelelor căzătoare.

Schimbarea

În anul 1929, al paisprezecelea al vieţii mele, am devenit o persoană rea.

Acesta a fost şi anul în care oamenii de ştiinţă, chinezi şi străini, au venit la Dealul Osului de Dragon de la Gura Muntelui. Purtau pălării de soare şi cizme Wellington. Au adus lopeţi şi vergele de sondare, recipiente de sortare şi lichide efervescente. Au săpat în cariere, au scormonit în peşteri. Au mers din prăvălie de leacuri în prăvălie de leacuri, cumpărând toate oasele vechi. Am auzit zvonuri că străinii voiau să-şi facă propriile fabrici de oase de dragon şi doisprezece săteni s-au dus la carieră cu topoarele să-i alunge.

Apoi însă câţiva dintre muncitorii chinezi care au săpat pentru oamenii de ştiinţă au împrăştiat zvonul că două dintre oasele de dragon ar fi putut fi dinţi dintr-o tigvă de om. Şi toată lumea a crezut că se refereau la un om mort de curând. Din al cui mormânt? Al cui bunic? A cui bunică? Unii au încetat să mai cumpere oase de dragon. Pancarte mari din vitrinele prăvăliilor de leacuri afirmau: „Nici unul dintre leacurile noastre nu conţine elemente umane“.

La vremea aceea, Scumpa Mătuşică încă mai avea patru sau cinci oase de dragon rămase în urma vizitelor noastre în peştera familiei, fără a socoti şi osul oracol pe care i-l dăduse tatăl ei cu mult timp în urmă. Pe celelalte le folosise ca leacuri pentru mine de-a lungul anilor şi acelea, mă asigura ea, nu fuseseră umane. Curând după ce-a spus asta, tatăl ei, Faimosul Tămăduitor de Oase, i-a apărut în vis.

— Oasele pe care le-ai găsit nu sunt de dragon, a spus el. Sunt din propriul nostru clan, ale strămoşului care a fost strivit în Falca Maimuţei. Şi pentru că le-am furat, el ne-a blestemat. De aceea aproape toată lumea din familia noastră a murit, mama ta, fratele tău, eu, viitorul tău soţ – din cauza acestui blestem. Şi nu se termină cu moartea. De când am ajuns în Lumea lui Yin, umbra lui mi-a sărit în faţă la fiecare pas. Dacă nu aş fi fost mort deja, aş fi murit de frică de o mie de ori.

— Ce-ar trebui să fac? a întrebat Scumpa Mătuşică în vis.

— Să înapoiezi oasele. Până nu vor fi reunite cu restul corpului său, va continua să ne persecute. Tu vei urma şi orice generaţie viitoare din familia noastră va fi şi ea blestemată. Crede-mă, fiica mea, nu există nimic mai rău decât răzbunarea unei rude.

În dimineaţa următoare, Scumpa Mătuşică s-a sculat devreme şi a fost plecată aproape toată ziua. Când s-a întors, părea mult mai liniştită. Dar apoi muncitorii de pe Dealul Osului de Dragon au răspândit vestea

următoare: „Dinţii", spuneau ei, „nu numai că sunt de om, dar ei aparţin unei bucăţi din tigva celui mai vechi strămoş al nostru, de acum un milion de ani!" Oamenii de ştiinţă au hotărât să numească tigva „Omul de la Pekin". Mai aveau de găsit câteva bucăţi ca să întregească tigva, şi încă altele ca să lege tigva de maxilar, maxilarul de gât, gâtul de umeri şi aşa mai departe, până ieşea un om întreg. Asta însemna că mai trebuiau găsite o mulţime de bucăţi şi de aceea oamenii de ştiinţă le-au cerut sătenilor să aducă toate oasele de dragon pe care le aveau prin case sau prin prăvălii. Dacă oasele de dragon se dovedeau a proveni din vechi schelete umane, proprietarul avea să primească o recompensă.

Un milion de ani! Toată lumea repeta asta întruna. Azi nu avuseseră nici un motiv să rostească acest număr şi iată că mâine nu se mai săturau rostindu-l. Unchiul Mic socotea că puteai câştiga un milion de bănuţi de aramă pentru o singură bucată de os de dragon. Iar Tata a spus: „Bănuţii de aramă nu valorează nimic în zilele noastre. Poate un milion de taeli de argint". Prin presupuneri şi controverse, cantitatea a crescut la un milion de lingouri de aur. Tot oraşul vorbea despre asta. „În oasele vechi curge măduvă nouă" devenise zicala la ordinea zilei. Şi pentru că oasele de dragon valorau acum atât de mult, cel puţin în imaginaţia dezlănţuită a oamenilor, nimeni nu mai putea să le cumpere ca leacuri. Cei greu bolnavi nu mai puteau fi vindecaţi. Dar ce conta? Erau descendenţi ai Omului de la Pekin. Iar el era faimos.

Firește, m-am gândit la oasele de dragon pe care Scumpa Mătușică le pusese la loc în peșteră. Și acelea erau de om – așa îi spusese tatăl ei în vis.

— Le-am putea vinde pe un milion de lingouri, i-am spus. Îmi ziceam că nu gândesc egoist. Dacă Scumpa Mătușică ne-ar fi îmbogățit, poate că familia mea ar fi respectat-o mai mult.

Un milion sau zece milioane, m-a dojenit ea cu mâinile, *dacă le vindem, blestemul se va întoarce. O fantomă va veni atunci și ne va lua, cu tot cu oasele noastre nenorocite. Atunci vom fi nevoite să purtăm povara acelui milion de lingouri pe grumazurile noastre moarte, ca să ne plătim drumul prin iad.* M-a bătut cu degetul pe frunte. *Îți spun, fantomele nu vor avea pace până nu ne moare toată familia. Toată familia, moartă.* S-a bătut cu pumnul în piept. *Uneori aș vrea să fi murit deja. Am vrut să mor, zău că am vrut, dar m-am întors pentru tine.*

— Ei bine, mie nu mi-e frică, am răspuns. Și cum blestemul e asupra ta, și nu a mea, eu pot să iau oasele.

Deodată, Scumpa Mătușică m-a plesnit cu palma peste față. *Nu mai vorbi așa! Nu te întorci niciodată acolo. Nu te atingi de ele. Spune-mi că nu te duci, spune-mi acum!* M-a apucat de umeri și m-a zgâlțâit până mi-a ieșit o promisiune printre dinții care-mi clănțăneau.

Mai târziu am tot visat să mă întorc în peșteră. Cum puteam să stau deoparte, în timp ce toată lumea din Gura Muntelui și din satele

înconjurătoare căuta relicve nemuritoare? Eu ştiam unde erau oasele de om, dar nu puteam să spun nimic. Trebuia să stau să mă uit cum alţii săpau unde păşteau oile lor iarba, scurmau în noroi unde râmau porcii. Până şi Primul Frate şi Al Doilea Frate, împreună cu soţiile lor, au dragat pământul dintre gospodăria noastră şi deal. Din nămol au scos rădăcini şi viermi. Au presupus că puteau fi degete de oameni din vechime sau chiar limba fosilizată care a rostit primele cuvinte ale strămoşilor noştri. Străzile pline de oameni care încercau să vândă tot felul de relicve uscate, de la gheare de pui la copite de porc. În scurtă vreme, satul nostru ajunsese să arate mai rău decât un mormânt răscolit de jefuitorii de morminte.

Zi şi noapte familia nu vorbea decât despre Omul de la Pekin.

— Un milion de ani? se întreba Mama cu voce tare. Cum poate cineva să ştie vârsta unui om care a murit de atâta vreme? Hm, când a murit bunicul meu, nimeni nu ştia dacă avea şaizeci şi opt sau şaizeci şi nouă de ani. Ar fi trebuit să trăiască optzeci de ani, dacă ar fi avut mai mult noroc. Aşa că familia noastră a hotărât că avea optzeci de ani – mai norocos, e drept, dar tot mort.

Şi eu aveam ceva de spus despre noua descoperire:

— De ce îl numesc Omul de la Pekin? Dinţii provin din Gura Muntelui. Iar acum oamenii de ştiinţă spun că tigva e de femeie. Aşa că ar trebui să se cheme Femeia de la Gura Muntelui.

Mătuşile şi unchii mei s-au uitat la mine, iar unul dintre ei a zis:

— Vorbe înţelepte de pe buzele unui copil, simple dar adevărate.

M-am simţit stânjenită să aud asemenea laude. Atunci Gaoling a adăugat:

— Eu cred că ar trebui să fie numit Omul de la Inimă Nemuritoare. Atunci oraşul nostru ar fi celebru şi noi la fel.

Mama a transmis sugestia ei cerurilor şi ceilalţi la fel. În mintea mea însă, ideea ei nu avea nici un sens, dar nu puteam spune aşa ceva.

Eram adeseori geloasă când Gaoling se bucura de mai multă atenţie din partea mamei noastre. Încă mai credeam că sunt fiica mai mare. Eram mai deşteaptă. Mă descurcasem mai bine la şcoală. Şi totuşi Gaoling avea întotdeauna onoarea de a sta lângă Mama, de a dormi în *kang*-ul ei, în timp ce eu o aveam pe Scumpa Mătuşică.

Când eram mai mică, nu mă deranja. Mi se părea că sunt norocoasă s-o am de partea mea. Credeam că cuvintele „Scumpa Mătuşică" însemnau acelaşi lucru cu ceea ce numeau ceilalţi „mama". Nu puteam suporta să fiu despărţită de doica mea nici o clipă. O admirasem şi eram mândră că putea scrie numele fiecărei flori, seminţe ori tufiş, şi le ştia şi întrebuinţările medicinale. Dar cu cât creşteam, cu atât importanţa ei scădea. Cu cât mai deşteaptă mi se părea că devin, cu atât mai multe argumente puteam găsi că Scumpa Mătuşică nu era decât o servitoare, o femeie care nu avea nici o poziţie importantă în

gospodăria noastră, o persoană pe care n-o plăcea nimeni. Ar fi putut să ne îmbogăţească, dacă n-ar fi avut gândurile acelea ridicole despre blesteme.

A început să-mi crească respectul pentru Mama. Voiam să-i intru în graţii. Credeam că a fi în graţiile cuiva era acelaşi lucru cu a fi iubit. Graţiile mă făceau să mă simt mai importantă, mai mulţumită. La urma urmelor, Mama ocupa primul loc între femeile casei. Ea hotăra ce mâncam, ce culori trebuia să purtăm, câţi bani de buzunar trebuia să primim atunci când ne dădea voie să mergem la piaţă. Toată lumea se temea de ea şi voia s-o mulţumească deopotrivă, toată lumea cu excepţia Străbunicii, a cărei minte era acum atât de slabă încât nu mai putea deosebi cerneala de noroi.

Dar în ochii Mamei eu nu aveam nici un farmec. În urechile ei, vorbele mele nu spuneau nimic. Nu conta cât de ascultătoare eram, cât de umilă sau de curată. Nimic din ce făceam n-o satisfăcea. Nu mai ştiam ce trebuie să fac ca s-o mulţumesc. Eram ca o broască ţestoasă care stă pe spate şi se străduieşte să înţeleagă de ce lumea este cu fundul în sus.

Adeseori mă plângeam Scumpei Mătuşici că Mama nu mă iubea. *Nu mai spune prostii*, îmi răspundea Scumpa Mătuşică. *N-ai auzit-o azi? A spus că ai cusut neglijent. Şi a remarcat că pielea ţi se face prea întunecată. Dacă nu te-ar iubi, de ce s-ar obosi să te critice pentru binele tău?* Şi în continuare Scumpa Mătuşică mi-a spus cât de egoistă eram, cum nu mă gândeam decât la mine. A zis că mi se urâţea

faţa când mă bosumflam. M-a criticat atât de mult încât până acum nu m-am gândit că de fapt îmi spunea că mă iubea şi mai mult.

Într-o zi – îmi amintesc că era înainte de Festivalul de Primăvară – Bătrânul Bucătar s-a întors de la piaţă şi ne-a spus că prin Inimă Nemuritoare circulau noutăţi importante. Chang coşciugarul devenise faimos şi curând avea să fie foarte bogat. Acele oase de dragon pe care le dăduse oamenilor de ştiinţă? Sosiseră rezultatele: erau umane. Cât de vechi, nu se ştia sigur încă, dar toată lumea presupunea că aveau cel puţin un milion de ani, poate chiar două.

Eram în atelierul de făcut cerneală, toate femeile, fetele şi copiii mici, cu excepţia Scumpei Mătuşici, care era în pivniţă şi număra batoanele de cerneală pe care le gravase deja. Îmi părea bine că nu era în atelier, pentru că ori de câte ori cineva pomenea numele lui Chang, ea scuipa. Aşa că atunci când el ne aducea lemne, ea era trimisă în camera ei, unde îl blestema bătând într-o căldare atât de tare şi atât de îndelung încât până şi chiriaşii strigau la ea.

— Ce coincidenţă bizară, a spus acum Mătuşa Mare. Acelaşi domn Chang care ne vinde lemne. Am fi putut avea şi noi norocul ăsta la fel de uşor.

— Asocierea merge chiar mai departe, s-a lăudat Mama. El a fost cel care şi-a oprit căruţa să dea o mână de ajutor după ce Fratele Mezin a fost ucis de banditii mongoli. Un om de suflet, acest domn Chang.

Se pare că eram legaţi prin fire nenumărate de acum celebrul domn Chang. Cum el avea să fie în curând şi mai bogat, Mama s-a gândit că precis va scădea preţul la lemnele care-i rămâneau.

— Ar trebui să-şi împartă norocul şi cu alţii, se aproba ea singură. Zeii se aşteaptă la asta de la el.

Scumpa Mătuşică s-a întors în atelierul de făcut cerneală şi în scurt timp şi-a dat seama despre cine vorbeau toţi. A bătut din picior şi a lovit aerul cu pumnii. *Chang e rău*, a spus ea, fluturând din mâini. *El l-a ucis pe tata. Din cauza lui a murit Husen.* A scos un sunet hârşâit, de parcă i s-ar fi sfâşiat tot gâtul.

Nu era adevărat, mi-am zis. Tatăl ei căzuse dintr-o căruţă când era beat, iar Unchiul Mezin fusese lovit de propriul său cal. Aşa îmi spuseseră Mama şi mătuşile.

Scumpa Mătuşică m-a apucat de braţ. *Spune-le, Căţeluş, spune-le că e adevărat ce zic. Iar oasele de dragon pe care le are Chang* – şi şi-a turnat nişte oase imaginare în palmă – *acum îmi dau seama că probabil au aparţinut tatălui meu, familiei mele. Chang le-a furat în ziua nunţii mele. Erau zestrea mea. Sunt oase din Falca Maimuţei. Trebuie să le luăm înapoi de la Chang, să le ducem la loc în peşteră, altfel blestemul va continua la nesfârşit. Repede, spune-le.*

Înainte de a apuca să zic ceva, Mama m-a avertizat:

— Nu mai vreau să aud nimic din poveştile ei de nebună. Mă auzi, Fiica mea?

Toată lumea se holba la mine, inclusiv Scumpa Mătuşică. *Spune-le*, a gesticulat ea. Dar eu m-am întors spre Mama, am dat din cap şi am spus:

— Am auzit.

Scumpa Mătuşică a ieşit în fugă din atelier, scoţând un sunet înecat care mi-a strâns inima şi m-a făcut să mă simt rea.

O vreme, a fost linişte în atelier. Apoi Străbunica s-a dus la Mama şi a întrebat-o cu o faţă îngrijorată:

— Ei, l-ai văzut pe Husen?

— E în curte, a răspuns Mama.

Şi Străbunica a ieşit în grabă.

Soţiile unchilor mei au început să-şi scarmene limbile:

— Încă e nebună de la ce i s-a întâmplat, a mormăit Mătuşa Mică, şi asta a fost acum aproape cincisprezece ani.

O clipă, n-am ştiut dacă vorbeau despre Străbunica sau despre Scumpa Mătuşică.

Mătuşa Mare a adăugat:

— Bine că nu poate vorbi. Ar fi foarte stânjenitor pentru familia noastră dacă ar şti cineva ce încerca să ne spună.

— Ar trebui s-o dai afară din casă, i-a spus Mătuşa Mică Mamei.

Şi atunci Mama a arătat din cap spre Străbunica, care acum se plimba de colo-colo, scărpinându-şi o zgaibă însângerată de după ureche.

— Din cauza Străbunicii, a spus ea, doica asta nebună a rămas atâţia ani.

Şi am înţeles atunci ce voia de fapt Mama să spună, dar nu putea. Când avea să moară

Străbunica, avea să-i poată spune în sfârşit Scumpei Mătuşici să plece. Brusc, am simţit o afecţiune puternică pentru doica mea. Am vrut să protestez, să-i spun Mamei că nu putea să facă aşa ceva. Dar cum puteam să protestez la ceva ce încă nu fusese spus?

O lună mai târziu, Străbunica a căzut şi s-a lovit cu capul de marginea de cărămidă a *kang*-ului ei. Înainte de Ora Cocoşului, a murit. Tata, Unchiul Mare şi Unchiul Mic s-au întors de la Pekin, deşi drumurile deveniseră periculoase. Seniorii războinici se tot împuşcau între ei pe drumul dintre Pekin şi Gura Muntelui. Din fericire pentru noi, singurele lupte pe care le vedeam erau cele între chiriaşi. A trebuit să îi rugăm de mai multe ori să nu mai ţipe în timp ce îi aduceam ultimele omagii Străbunicii pe când zăcea în sala mare.

Când domnul Chang a adus sicriul, Scumpa Mătuşică a rămas în camera ei şi l-a blestemat bătând în căldarea ei. Eu stăteam pe o bancă în curtea din faţă, privind cum Tata şi domnul Chang descărcau căruţa.

Mi-am zis: Scumpa Mătuşică se înşală. Domnul Chang nu arăta a hoţ. Era un om trupeş, cu comportament prietenos şi faţa deschisă. Tata discuta animat cu el despre „importanta lui contribuţie la ştiinţa şi la istoria Chinei". Domnul Chang a reacţionat cu modestie, dar era încântat. Apoi Tata a plecat să-i aducă domnului Chang banii pentru sicriu.

Deşi era o zi rece, domnul Chang era transpirat. Îşi ştergea fruntea cu mâneca. După o vreme, a remarcat că mă holbam la el.

— Ce mare te-ai făcut, mi-a spus el.

M-am înroşit. Un om faimos mi se adresa.

— Sora mea e mai mare, i-am spus. Şi e cu un an mai tânără.

— A, asta-i bine, a zis el.

Nu intenţionasem să-l fac s-o laude pe Gaoling.

— Am auzit că aţi avut bucăţi din Omul de la Pekin, am spus apoi. Ce bucăţi?

— A, doar cele mai importante.

Şi eu voiam să par importantă, aşa că mi-am dat drumul fără să mă gândesc:

— Şi eu am avut cândva nişte oase...

Şi mi-am tras o palmă peste gură.

Domnul Chang a zâmbit, aşteptând să continuu.

— Unde sunt? m-a întrebat după un timp.

Nu puteam să fiu nepoliticoasă.

— Le-am dus înapoi în peşteră, am răspuns.

— Unde anume?

— Nu pot să vă spun unde. Doica mea m-a pus să-i promit. E secret.

— A, doica ta. Cea cu faţa urâtă.

Domnul Chang îşi răsfirase degetele ca un crab şi le ţinea crispate pe gură.

Am aprobat din cap.

— Nebuna aia.

A privit în direcţia sunetului de căldare lovită. Eu nu am spus nimic.

— Şi ea a găsit oasele din locul acela despre care nu poţi să vorbeşti?

— Le-am găsit împreună, ea le-a dus înapoi, am răspuns repede. Dar nu pot să spun unde.

— Sigur. Nu trebuie să-i spui unui străin.

— A, dumneavoastră nu sunteţi un străin! Familia noastră vă cunoaşte foarte bine. Toţi vorbim despre asta.

— Totuşi nu trebuie să-mi spui. Dar cu siguranţă le-ai spus tatălui şi mamei tale.

Am dat din cap.

— Nimănui. Dacă le-aş fi spus, ar fi vrut să le scoată de acolo. Aşa mi-a spus Scumpa Mătuşică. Mi-a spus că oasele trebuie să rămână în peşteră, altfel ea va avea de suferit consecinţele.

— Ce consecinţe?

— Un blestem. O să moară dacă spun cuiva.

— Dar e deja destul de bătrână, nu?

— Nu ştiu. Nu cred.

— Deseori femeile mor la orice vârstă, şi nu din cauza unui blestem. Boală sau accident, de cele mai multe ori asta-i cauza. Prima mea soţie a murit acum zece ani. Era mereu neîndemânatică şi într-o zi a căzut de pe un acoperiş. Acum am o soţie nouă şi e chiar mai bună decât cea dinainte. Dacă doica ta moare, poţi să-ţi iei alta.

— Sunt prea mare pentru altă doică, am spus.

Nu-mi mai plăcea conversaţia noastră. Curând, Tata s-a întors cu banii pentru domnul Chang. Au mai stat de vorbă prietenește câteva minute, apoi domnul Chang mi-a strigat:

— Data viitoare când te mai văd, mai vorbim.

Şi a plecat cu căruţa goală. Tata părea încântat că domnul Chang, care acum era un om atât de cunoscut în oraşul nostru, mă găsise demnă de atenţie.

Câteva zile mai târziu, am făcut o înmormântare cum se cuvine pentru Străbunica. Toată lumea bocea zgomotos, dar Mama se auzea cel mai tare, cum era obiceiul, ea fiind prima femeie a casei. A făcut o treabă foarte bună, părând deznădăjduit de tristă. Şi eu am plâns, de tristeţe, dar şi de frică. Şi când s-a terminat înmormântarea, am început să fiu neliniştită de ce avea să se întâmple: Mama avea s-o oblige pe Scumpa Mătuşică să plece.

Dar nu a făcut-o şi iată de ce. Mama credea că Străbunica era tot acolo, bântuind prin dependinţele casei şi asigurându-se că toată lumea respecta regulile impuse de ea. De câte ori Mama se ghemuia deasupra găurii, auzea o voce întrebând: „L-ai văzut pe Husen?“ Când ne-a povestit asta, A Treia Mătuşă a spus:

— Vederea fundului tău gol ar fi trebuit să sperie orice fantomă.

Şi toate am râs, dar Mama s-a supărat şi a anunţat că ne tăia alocaţiile tuturor pe următoarea lună.

— Să vă învăţaţi minte să o respectaţi mai mult pe Străbunica, a spus ea.

Pentru fantoma din dependinţe, Mama s-a dus în fiecare zi la templul din sat şi a făcut danii importante. S-a dus la mormântul Străbunicii şi a ars hârtie de argint, ca Străbunica să-şi poată plăti drumul spre un nivel mai bun. După nouăzeci de zile de constipaţie, Mama s-a dus înapoi la prăvălia de obiecte funerare şi a cumpărat un automobil din hârtie imens, cu şofer cu tot. Străbunica văzuse

cândva, la un târg de la templul din Gura Muntelui, unul adevărat. Se afla în parcarea în care erau ţinuţi măgarii şi căruţele, şi când automobilul a pornit, a spus ea, a fost atât de zgomotos că-l putea speria şi pe diavol, şi atât de rapid că putea zbura spre cer.

Aşa că automobilul de hârtie a fost mistuit de flăcări şi fantoma Străbunicii a călătorit din latrină în Lumea lui Yin. Apoi gospodăria noastră a revenit la ritmurile ei normale, gălăgioase. Pentru restul familiei, preocupările se învârteau în jurul chestiunilor mărunte, de zi cu zi: pietricelele din mei, o fisură dintr-un pahar, nimic cu adevărat important.

Doar eu îmi făceam griji cu privire la ce avea să se întâmple cu Scumpa Mătuşică.

Îmi amintesc ziua în care Mama a fost surprinsă de o scrisoare din Pekin. Era perioada Marii Arşiţe, când ţânţarii erau mai fericiţi ca oricând, iar fructele lăsate afară, la soare, putrezeau în mai puţin de o oră. Străbunica murise de mai bine de nouăzeci de zile. Stăteam la umbra copacului mare din curte, aşteptând să auzim noutăţile.

Toţi o cunoşteam pe expeditoarea scrisorii, Bătrâna Văduvă Lao. Era o verişoară, rudă de gradul al optulea din partea Tatei şi de gradul al cincilea din partea Mamei, destul de apropiată ca să urmeze ritualurile de doliu ale familiei. Venise la înmormântarea Străbunicii şi bocise la fel de tare ca noi, ceilalţi.

Cum Mama nu ştia să citească, a rugat-o pe Gaoling, şi eu am fost nevoită să-mi ascund dezamăgirea că ea fusese aleasă pentru o

sarcină atât de importantă. Gaoling şi-a netezit părul, şi-a dres vocea, şi-a umezit buzele, apoi a început să citească: „Dragă Verişoară, îţi trimit salutări de la toţi cei care au întrebat de tine cu adâncă afecţiune". Gaoling s-a poticnit apoi într-o lungă înşiruire de nume, de la cele ale unor nou-născuţi până la ale unor oameni despre care Mama era sigură că erau deja morţi. Pe pagina următoare, bătrâna noastră verişoară scrisese ceva de genul: „Ştiu că sunteţi încă în doliu şi abia puteţi mânca de durere. Aşa că nu este momentul potrivit să vă invit pe toţi să mă vizitaţi la Pekin. Dar m-am tot gândit la ceea ce am discutat când ne-am văzut ultima oară, la înmormântare".

Gaoling s-a întrerupt din citit şi s-a întors spre Mama.

— Despre ce aţi discutat?

Şi eu mă întrebam acelaşi lucru.

Mama i-a dat peste mână lui Gaoling.

— Nu fi băgăreaţă. Tu citeşte şi o să-ţi spun eu ce trebuie să ştii.

Scrisoarea continua: „Aş vrea să sugerez cu umilinţă ca fiica ta numărul unu" – vorbea despre mine şi am încremenit – „să vină la Pekin şi să întâlnească din întâmplare o rudă îndepărtată de-a mea". Gaoling mi-a aruncat o privire încruntată şi mi-a părut bine că era geloasă. „Această rudă", a continuat Gaoling pe un ton mai puţin entuziast, „are patru fii, care sunt veri de gradul şapte cu mine, de trei ori îndepărtaţi, cu nume diferit. Locuiesc în acelaşi sat cu voi, dar nu vă sunt rude, decât poate extrem de îndepărtate".

Când am auzit cuvintele „nu vă sunt rude", am ştiut că această întâlnire întâmplătoare însemna că voia să vadă dacă n-aş fi o partidă potrivită pentru o anumită familie. Aveam paisprezece ani (asta după vârsta mea chinezească) şi majoritatea fetelor de vârsta mea erau deja măritate. Cât despre familia de care era vorba, Bătrâna Văduvă Lao nu voia să spună până nu ştia sigur că familia noastră credea că o asemenea întâlnire întâmplătoare putea fi benefică. „Ca să fiu sinceră", scria ea, „singură nu m-aş fi gândit la familia asta. Dar tatăl a venit la mine şi m-a întrebat de Luling. Se pare că au văzut-o pe fată şi sunt impresionaţi de frumuseţea şi firea ei dulce".

M-am înroşit. În sfârşit Mama afla ce spuneau alţii despre mine. Poate reuşea să vadă şi ea aceste calităţi la mine.

— Vreau şi eu să merg la Pekin, a spus Gaoling miorlăindu-se ca o pisică.

Mama a dojenit-o:

— Te-a invitat cineva? Nu? Ei bine, pur şi simplu e o prostie să spui că vrei să te duci.

Cum ea a scâncit din nou, Mama a tras-o de păr şi i-a spus:

— Taci din gură.

Apoi mi-a întins mie scrisoarea să termin de citit.

Mi-am îndreptat spatele, stând cu faţa la mama, şi am citit cu intonaţie: „Familia sugerează o întâlnire la prăvălia de cerneală din Pekin a familiei voastre". M-am oprit o clipă şi i-am zâmbit lui Gaoling. Nu văzusem niciodată prăvălia, şi nici ea. „Astfel", am continuat, „dacă există vreo dizarmonie de

interese, nu va fi nici un disconfort public pentru nici una din familii. Dacă ambele familii sunt de acord cu uniunea, va fi o binecuvântare a zeilor pentru care eu nu-mi pot aroga nici un merit".

— Nici un merit, a zis Mama pufnind, doar o grămadă de cadouri.

Următoarele rânduri sunau astfel: „E greu de găsit o noră bună, sunt sigură că veţi fi de acord. V-o amintiţi poate pe cea de-a doua noră a mea? Mi-e ruşine să recunosc că s-a dovedit lipsită de inimă. Astăzi a sugerat că doica fiicei voastre nu ar trebui s-o însoţească la Pekin. A spus că dacă cineva le vede pe cele două împreună, nu-şi va aminti decât urâţenia şocantă a doicii, şi nu frumuseţea promiţătoare a fecioarei. I-am spus că e o prostie. Dar acum, în timp ce scriu această scrisoare, îmi dau seama că ar fi dificil să mai găzduim o servitoare, căci ai mei deja se plâng că nu au destul loc într-un singur pat. Aşa că poate ar fi mai bine ca până la urmă doica să nu vină. Îmi cer scuze că nu putem face nimic în ce priveşte sărăcia gospodăriei noastre..."

Abia când am terminat de citit m-am uitat la Scumpa Mătuşică, jenată. *Nu-i nimic,* mi-a făcut ea semn liniştită. *O să-i spun mai târziu că pot să dorm pe jos.* M-am întors spre Mama, aşteptând să aud ce mai avea de spus.

— Scrie-i o scrisoare de răspuns. Spune-i Bătrânei Văduve Lao că o să te trimit într-o săptămână. Te-aş duce chiar eu, dar e sezonul cernelii şi avem prea multă treabă. O să-l rog pe domnul Wei să te ducă cu căruţa lui. Face întotdeauna livrări pentru prăvăliile de leacuri

din Pekin pe întâi ale lunii şi nu l-ar deranja un pasager în plus în schimbul unei sume de bani.

Scumpa Mătuşică a fluturat din mâini ca să-mi atragă atenţia. *Acum e timpul să-i spui că nu poţi să te duci singură. Cine va avea grijă să fie o căsătorie bună? Şi dacă verişoara aia băgăcioasă şi proastă încearcă să te dea ca a doua soţie într-o familie săracă? Spune-i să se gândească la asta.*

Am scuturat din cap. Mă temeam s-o supăr pe mama cu atâtea întrebări inutile şi să-mi distrug şansele de a vizita Pekinul. Scumpa Mătuşică mă trăgea de mânecă. Am ignorat-o. În ultima vreme, mai făcusem asta de câteva ori şi asta o înfuriase pe Scumpa Mătuşică. Cum ea nu putea vorbi şi Mama nu putea citi, când eu refuzam să vorbesc cu ea, rămânea fără cuvinte, neputincioasă.

Când ne-am întors în camera noastră, Scumpa Mătuşică m-a implorat. *Eşti prea tânără ca să te duci singură la Pekin. E mult mai periculos decât îţi poţi imagina. Ai putea fi ucisă de bandiţi, ar putea să-ţi taie capul şi să ţi-l înfigă într-o ţeapă...* Nu i-am răspuns, nu am contrazis-o, nu i-am dat nici un argument de care să se agaţe. A ţinut-o aşa tot timpul, în ziua aceea, a doua şi a treia zi. Din când în când, îşi exprima mânia faţă de ceea ce scrisese Bătrâna Văduvă Lao. *Femeii ăleia nu-i pasă de ce e bine pentru tine. Îşi bagă nasul în treburile altora pentru bani. În curând o să pută ca fundurile pe care le-a mirosit.*

Mai târziu Scumpa Mătuşică mi-a dat o scrisoare, pe care trebuia să i-o dau lui Gaoling

ca ea să i-o citească Mamei. Am dat din cap, şi îndată ce am ieşit din cameră şi am dat colţul, am citit-o: „În afară de împuşcături şi agitaţie, aerul de vară e plin de boli. Şi în Pekin sunt boli ciudate pe care noi nu le facem niciodată aici, maladii care ar putea face ca vârful nasului şi degetelor lui Luling să cadă. Din fericire, eu cunosc remediile pentru astfel de probleme, ca Luling să nu se întoarcă acasă aducând cu ea vreo molimă..."

Când Scumpa Mătuşică m-a întrebat dacă îi dădusem Mamei scrisoarea, mi-am împietrit faţa şi inima.

— Da, am minţit.

Scumpa Mătuşică a oftat uşurată. A fost prima dată când a crezut o minciună de-a mea. M-am întrebat ce se schimbase în ea de nu mai putea să simtă dacă spuneam adevărul. Sau eu eram cea care se schimbase?

În noaptea dinaintea plecării, Scumpa Mătuşică a venit în faţa mea cu scrisoarea, pe care o făcusem ghemotoc şi o îndesasem în buzunarul pantalonilor. *Ce înseamnă asta?* M-a apucat de braţ.

— Lasă-mă în pace, am protestat. Nu mai poţi să-mi spui tu ce să fac.

Crezi că eşti atât de deşteaptă? Eşti încă un copil prostuţ.

— Ba nu sunt. Nu mai am nevoie de tine.

Dacă ai avea creier, nu ai avea nevoie de mine.

— Tu vrei să mă ţii aici numai ca să nu-ţi pierzi slujba de doică.

Faţa i s-a întunecat, de parcă s-ar fi sufocat. *Slujba? Crezi că sunt aici numai pentru o*

slujbă umilă de doică? Ai-ia! De ce-am mai trăit s-o aud pe copila asta spunând astfel de lucruri?

Piepturile ni se zbăteau. Şi i-am răspuns ţipând ceea ce auzisem deseori de la Mama şi de la mătuşi:

— Ai trăit pentru că familia noastră a fost bună şi i s-a făcut milă de tine şi ţi-a salvat viaţa. Nu eram obligaţi s-o facem. Iar Unchiul Mezin n-ar fi trebuit niciodată să încerce să se căsătorească cu tine. I-a purtat ghinion. De-asta a fost ucis de propriul cal. Toată lumea ştie asta.

I s-a muiat tot corpul şi am crezut că recunoştea că aveam dreptate. În momentul acela, mi-a fost milă de ea aşa cum îmi era milă de cerşetorii pe care nu-i puteam privi în ochi. Simţeam că în sfârşit crescusem şi îşi pierduse puterea asupra mea. Era ca şi cum fosta Luling se uita la actuala Luling, admirând cât de mult mă schimbasem.

A doua zi dimineaţa, Scumpa Mătuşică nu m-a ajutat să-mi fac bocceaua. Nu mi-a pregătit mâncare pentru drum. În schimb, a stat pe marginea *kang*-ului ei, refuzând să mă privească. Soarele nu răsărise încă, dar vedeam că ochii îi erau roşii şi umflaţi. Inima îmi şovăia, dar mintea îmi rămânea fermă.

Cu două ore înaintea ivirii zorilor, a venit domnul Wei cu măgarul lui încărcat cu cuşti de şerpi pentru prăvăliile de leacuri. Mi-am pus o eşarfă ca să nu mă bată soarele pe faţă. Când mă urcam în căruţă lângă el, toată lumea în afară de Scumpa Mătuşică stătea la poartă,

să mă petreacă. Până şi Gaoling era acolo, cu faţa ei nespălată.

— Să-mi aduci o păpuşă, a strigat ea.

La treisprezece ani, era încă aşa de copilăroasă.

Ziua a fost o călătorie lungă în praful nesfârşit. De câte ori măgarul se oprea să bea apă, domnul Wei înmuia o cârpă mare în izvor şi şi-o înfăşura în jurul capului să-i ţină răcoare. Curând am început să fac şi eu la fel cu eşarfa. La vremea prânzului, domnul Wei a scos o cutie de tablă cu colţunaşi înăuntru. Eu nu aveam nimic. Nu voisem să-i cer Bătrânei Bucătărese să-mi pregătească şi mie o cutie, de teamă că avea să-i spună Mamei că era prea mare deranjul să mă trimită la Pekin. Bineînţeles, domnul Wei mi-a oferit o parte din mâncarea lui. Şi, firește, am pretins că nu-mi era foame. Şi apoi nu mi-a mai oferit decât încă de două ori; ultima ofertă n-a mai fost făcută. Aşa că a trebuit să călătoresc restul drumului cu stomacul gol şi cu opt cuşti cu şerpi urâţi.

După-amiaza târziu, ne-am apropiat de Pekin. Mi-am revenit brusc din moleşeala produsă de căldură şi foame. Când am intrat în punctul de inspecţie, m-am temut că nu vom primi permisiunea de a merge mai departe. Un poliţist cu chipiu a scotocit prin bocceluţa mea şi s-a uitat în cuştile cu şerpi ale domnului Wei.

— Cu ce motiv vă aflaţi la Pekin? a întrebat poliţistul.

— Livrare de leacuri.

Domnul Wei a arătat din cap spre cuştile cu şerpi.

— Căsătorie, am răspuns eu sinceră, iar poliţistul s-a întors spre un altul şi i-a strigat răspunsul meu şi au râs amândoi.

După aceea, ne-au lăsat să intrăm. În scurt timp am văzut un monument înalt în formă de arc în depărtare, cu literele sale aurii sclipind în soare. Am trecut prin el şi am intrat pe un drum larg, asemenea celui mai mare dintre fluvii. Alergau pe lângă noi ricşe, vedeam mai multe dintr-o singură privire decât văzusem toată viaţa. Şi acolo, un automobil, ca acela de hârtie pe care îl arsese Mama pentru Străbunica. Am început să compar toate imaginile cu viaţa mea dinainte. Pieţele erau mai mari şi mai zgomotoase. Străzile erau pline de oameni mai ocupaţi. Am văzut bărbaţi în jachete lungi, cu ţesătură rară, alţii în costume occidentale. Aceştia păreau mai nerăbdători, mai importanţi. Şi erau multe fete în rochii fluturânde, cu coafuri ca ale actriţelor celebre, cu bretonul ondulat ca nişte tăiţei uscaţi. Mi-am zis că erau mai drăguţe ca oricare dintre fetele din Inimă Nemuritoare. Am trecut pe lângă trotuare pe care se înşiruiau negustori ce vindeau tot felul de păsări, insecte sau şopârle pe băţ, şi erau de zece ori mai scumpe decât cea mai bună gustare pe care o puteam cumpăra în oraşul nostru. Mai departe, am văzut prune mai aurii, alune mai mari şi boabe de păducel cu glazură de zahăr, de un roşu mai strălucitor decât la noi. Am auzit un trosnet şi am văzut miezul proaspăt deschis al unui pepene delicios. Iar cei care nu puteau rezista

să nu ia o felie păreau mai satisfăcuţi decât orice alt mâncător de pepene pe care îl văzusem vreodată.

— Dacă mai caşti mult gura, o să-ţi rupi gâtul, a zis domnul Wei.

Eu îmi întipăream în minte priveliştile ca să pot povesti la toată lumea ce văzusem. Îmi imaginam veneraţia lor, admiraţia Mamei, invidia lui Gaoling. Vedeam, de asemenea, dezamăgirea de pe faţa Scumpei Mătuşici. Ea nu voia să mă simt bine. Aşa că mi-am scos-o din minte.

Domnul Wei a oprit de mai multe ori să ceară indicaţii pentru a ajunge la o anumită prăvălie de lângă Strada Pieţei Felinarelor, apoi a căutat o anumită alee şi în sfârşit am ajuns în faţa unei porţi care ducea în curtea aglomerată a casei Bătrânei Văduve Lao. Doi câini au venit în fugă spre mine, lătrând.

— Ai! Eşti o fată sau o statuie galbenă de lut? a spus Bătrâna Văduvă Lao întâmpinându-mă.

Aveam inele de murdărie pe gât, pe mâini, peste tot unde corpul meu avea vreun pliu sau vreo articulaţie. Stăteam într-o curte înconjurată de ziduri în care era un asemenea haos încât sosirea mea aproape că nu fusese observată. Imediat, Bătrâna Văduvă Lao mi-a spus că cina era aproape gata, aşa că trebuia să mă grăbesc să mă spăl. Mi-a întins o găleată bătută şi mi-a spus unde era fântâna cu pompă. În timp ce umpleam găleata, mi-am amintit că Mama zisese că apa din Pekin era dulce. Am luat o înghiţitură, dar avea un gust sălciu, oribil. Nu degeaba îmi spusese Scumpa

Mătuşică despre Pekin că fusese cândva plaja mării amare. Chiar atunci, mi-am dat seama pentru prima dată că ea nu era acolo să mă ajute să fac baie. Unde era cada? Unde era soba pentru încălzit apa? Eram prea speriată ca să ating ceva. M-am strecurat după un paravan din rogojină şi mi-am turnat apă rece pe gât, supărată pe Scumpa Mătuşică pentru că făcuse din mine o fată atât de proastă, care se temea acum că toată lumea va vedea cât de proastă era de fapt.

După ce-am terminat, mi-am dat seama că nu mă gândisem să-mi aduc un pieptene pentru păr sau beţişoare de lemn pentru curăţat unghiile. Scumpa Mătuşică avea grijă mereu de astfel de lucruri pentru mine. Din cauza *ei* am uitat! Măcar îmi adusesem o bluză curată şi pantaloni. Dar bineînţeles, erau şifonate şi prăfuite când le-am scos din boccea.

În timpul cinei, mi-a mai venit un gând. Era prima dată când n-o aveam pe Scumpa Mătuşică să-mi spună ce să mănânc şi ce nu. Asta mă bucura. „Nu prea multe lucruri grase şi condimentate", m-ar fi avertizat ea, „altfel o să faci furuncule sau alte boli de umezeală". Aşa că am mâncat mai multe porţii de porc picant. Dar mai târziu am avut o senzaţie de greaţă şi m-am temut că o să mi se întoarcă stomacul pe dos.

După cină, am stat în curte cu Bătrâna Văduvă Lao şi cu nurorile ei, ascultând bâzâitul ţânţarilor şi vocile care bârfeau. Am gonit insectele cu palma, amintindu-mi de evantaiul mare pe care îl folosea Scumpa Mătuşică pentru a ne apăra pe amândouă de căldură şi insecte.

Când au început să mi se închidă ochii, Bătrâna Văduvă Lao mi-a spus să mă duc la culcare. Așa că m-am dus în micul șopron trist în care se aflau bocceaua mea și un pat împletit. În timp ce-mi vâram degetele printre ochiurile de ratan ale patului, mi-am dat seama de încă un lucru: Era prima dată când trebuia să dorm singură. M-am întins și am închis ochii. Alunecând în somn, am auzit șobolani scurmând de-a lungul peretelui. M-am aplecat să văd dacă fuseseră puse căni cu terebentină sub picioarele patului. Nu fuseseră. Și, din nou, în loc să fiu recunoscătoare că Scumpa Mătușică făcuse întotdeauna lucrurile astea în locul meu, am dat vina pe ea că mă făcuse atât de proastă.

Când m-am trezit, am descoperit că nu aveam pe nimeni să-mi aranjeze părul sau să-mi controleze urechile și unghiile. Neavând pieptene, mi-am folosit degetele ca să-mi descâlcesc părul. Cămașa și pantalonii în care dormisem erau transpirate și nu erau pregătite haine curate în locul lor. Nu erau potrivite pentru purtat la întâlnirea mea întâmplătoare din ziua aceea. Iar costumul pe care îl alesesem nu mi se mai părea acum prea grozav, dar era tot ce mă gândisem să iau cu mine. Eram o fată mare, și iată-mă aici, incredibil de neajutorată și proastă. Așa mă crescuse Scumpa Mătușică.

Când am apărut în fața Bătrânei Văduve Lao, ea a exclamat:

— Tu n-ai chiar nimic în cap? De ce porți jachetă matlasată și pantaloni de iarnă? Și ce-i cu părul tău?

Ce puteam să-i răspund? Că Scumpa Mătuşică refuzase să mă sfătuiască? Adevărul era că, atunci când alesesem aceste haine, nu mă gândisem decât că trebuia să-mi aduc lucrurile cele mai bune, cu cea mai frumoasă broderie. Şi nu mi se păruseră prea inconfortabile când le pusesem în boccea în orele răcoroase ale dimineţii zilei precedente.

— Ce dezastru! a mormăit Bătrâna Văduvă Lao aruncând în toate părţile hainele pe care le adusesem. Mi-e milă de familia care o va lua ca noră pe această fată proastă.

S-a dus repede la cuferele ei să caute printre rochiile subţiri din tinereţea ei. În cele din urmă, s-a oprit la o rochie împrumutată de la una dintre nurorile ei, un *qipao* uşor care nu era prea demodat. Avea un guler înalt, mâneci scurte şi era ţesut în culorile frunzişului de vară, mov pentru corp şi verde crud pentru tiv şi manşete. Bătrâna Văduvă Lao mi-a desfăcut cozile încâlcite şi mi-a trecut un pieptene ud prin păr.

La amiază a anunţat că plecăm la prăvălia de cerneală. A informat-o pe servitoarea ei că nu aveam să luăm prânzul acasă. Era sigură că vărul ei, cernelistul, pregătea o masă specială la el acasă.

— Dacă e acolo şi cealaltă familie, m-a avertizat ea, să mănânci câte puţin din fiecare fel ca să arăţi că nu eşti mofturoasă, dar nu fi lacomă. Lasă-i pe alţii să fie serviţi mai întâi şi poartă-te ca şi cum tu ai fi cea mai puţin importantă.

Strada Pieţei Felinarelor nu era departe de Cartierul Olarilor, poate la vreo treizeci de minute de mers cu ricşa. Dar Bătrâna Văduvă

Lao se temea că am putea rata întâlnirea întâmplătoare dacă nu plecam cu câteva minute mai devreme, ca să fim sigure că ajungem la timp.

— La urma urmelor, se frământa ea, dacă purtătorul de ricşă e bătrân şi firav? Dacă începe să plouă?

Cândva după ora amiezei mă aflam în faţa prăvăliei de cerneală a familiei noastre, nerăbdătoare să-l văd pe Tata. Bătrâna Văduvă Lao îl plătea pe purtătorul de ricşă – sau mai degrabă se certa cu el că nu putea să ne ceară atât de mult pentru un pasager în plus, deoarece eram încă un copil mic.

— Copil mic? a spus purtătorul de ricşă pufnind. Unde ţi-s ochii, femeie?

Eu mă uitam în poala rochiei mov pe care o împrumutasem şi îmi pipăiam cocul frumos răsucit de la ceafă. Eram stânjenită, dar şi mândră că omul credea că eram o femeie în toată firea.

Aproape toate uşile de pe stradă duceau la câte o prăvălie şi pe fiecare se aflau panouri roşii cu versuri care să poarte noroc. Mai ales versurile de pe uşa prăvăliei noastre erau frumoase. Stăteau scrise cu litere cursive, din acelea pe care Scumpa Mătuşică mă învăţa să le copiez. Stilul era mai degrabă de desen decât de scriere, foarte expresiv, întinzându-se spre pământ ca nişte ramuri măturate de nori. Îţi dădeai seama că cine scrisese asta era un artist, cultivat şi demn de respect. Fără tragere de inimă, am recunoscut în sinea mea că această caligrafie trebuie să fi fost a Scumpei Mătuşici.

În sfârşit, Bătrâna Văduvă Lao a terminat de târguit cu purtătorul de ricşă şi am intrat în prăvălia Tatei. Dădea spre nord, înăuntru era destul de întuneric şi poate de aceea Tata nu ne-a văzut la început. Era ocupat cu un client, un bărbat cu înfăţişare distinsă, ca învăţaţii de acum douăzeci de ani. Cei doi stăteau aplecaţi deasupra unei casete de sticlă, discutând diferitele calităţi ale batoanelor de cerneală. Unchiul Mare ne-a ieşit în întâmpinare şi ne-a invitat să luăm loc. Din tonul lui oficial, mi-am dat seama că nu ne recunoscuse. Aşa că l-am strigat pe nume cu o voce timidă. S-a uitat cu atenţie la mine, apoi a râs şi l-a anunţat de sosirea noastră pe Unchiul Mic, care şi-a cerut scuze de mai multe ori că nu dăduse fuga mai degrabă să ne întâmpine. S-au grăbit să ne invite să ne aşezăm la una din cele două măsuţe de ceai pentru clienţi. Bătrâna Văduvă Lao le-a refuzat invitaţia de trei ori, exclamând că tatăl şi unchii mei sunt probabil prea ocupaţi pentru vizitatori. A făcut slabe tentative de a pleca. La a patra invitaţie, ne-am aşezat în sfârşit. Atunci Unchiul Mic ne-a adus ceai fierbinte şi portocale dulci, precum şi evantaie din baghete de bambus cu care să ne răcorim.

Am încercat să observ totul ca să-i pot povesti mai târziu lui Gaoling ce văzusem şi să-i stârnesc invidia. Podelele prăvăliei erau din lemn închis la culoare, lustruite şi curate, fără urme de paşi, deşi eram în cea mai prăfoasă perioadă a verii. Şi de-a lungul pereţilor se aflau vitrine din lemn şi sticlă. Sticla era foarte strălucitoare şi nici un singur geam nu

era spart. În aceste vitrine de sticlă se aflau cutiile noastre învelite în mătase, toată munca noastră asiduă. Arătau mult mai bine decât în atelierul de făcut cerneală din satul Inimă Nemuritoare.

Am văzut că Tata deschisese mai multe cutii. Punea batoane, calupuri şi alte forme pe o cutie de sticlă acoperită cu o bucată de mătase, care servea drept masă, deasupra căreia se apleca împreună cu clientul său. Mai întâi arăta spre un baton cu vârful în formă de barcă şi spunea pe un ton politicos şi încărcat de importanţă: „Scrisul dumneavoastră va curge lin ca o corabie ce crestează suprafaţa de cristal a lacului". Lua unul în formă de pasăre: „Mintea vă va urca spre norii gândirii superioare". Arăta spre un şir de calupuri de cerneală incrustate cu păuni şi cu bambus: „Registrele dumneavoastră vor înflori din abundenţă în timp ce bambusul vă va înconjura mintea liniştită".

Când a spus asta, mi-a venit din nou în minte Scumpa Mătuşică. Îmi aminteam cum mă învăţa ea că totul, până şi cerneala, are un scop şi un înţeles: Cerneala bună nu poate fi din cea lichidă, gata de turnat dintr-o sticlă. Nu poţi să fii artist dacă opera ta iese fără efort. Asta e problema cu cerneala modernă, la sticle. Nu trebuie să gândeşti. Pur şi simplu scrii ceea ce pluteşte la suprafaţa creierului tău. Iar suprafaţa nu e altceva decât resturi, frunze moarte şi ouă de ţânţari pe apă. Dar când apeşi un baton de cerneală într-un mojar de piatră, faci primul pas spre curăţarea minţii şi a sufletului tău. Apeşi şi te întrebi: Ce

intenţii am? Care este legătura dintre inima şi mintea mea?

Mi-am amintit asta, şi totuşi în ziua aceea, în prăvălia de cerneală, am ascultat ce spunea Tata şi cuvintele lui au devenit mult mai importante decât orice gândise vreodată Scumpa Mătuşică.

— Priviţi, i-a spus Tata clientului său, şi eu am privit.

A luat un baton de cerneală şi l-a rotit în lumină.

— Vedeţi? E nuanţa potrivită, violet închis, nu maro sau gri ca mărcile ieftine pe care le găsiţi oriunde. Şi ascultaţi.

Am auzit un sunet curat şi pur ca al unui clopoţel din argint.

— Tonul înalt vă spune că funinginea e foarte fină, netedă ca malurile alunecoase ale vechilor fluvii. Iar aroma – simţiţi echilibrul între forţă şi delicateţe, notele muzicale ale parfumului cernelii? E scumpă şi toată lumea care vă va vedea folosind-o va şti că şi-a meritat cu prisosinţă preţul.

Eram foarte mândră să-l aud pe Tata vorbind astfel despre cerneala familiei noastre. Am adulmecat aerul încins. Mirosul de mirodenii şi camfor era foarte puternic.

— Funinginea asta, a continuat Tata, e mult mai bună decât cea de pin de Anhui. O facem dintr-o specie de copac atât de rară încât acum e interzisă tăierea lui. Din fericire, avem o rezervă din copaci loviţi de trăsnet, binecuvântaţi de zei.

Tata l-a întrebat pe client dacă auzise de vechea tigvă umană recent dezgropată din

cariera de pe Dealul Osului de Dragon. Bătrânul savant a dat afirmativ din cap.

— Ei bine, noi suntem din satul de peste deal, i-a explicat Tata. Şi se spune că arborii din satul nostru au *peste* un milion de ani! De unde ştim? Gândiţi-vă. Când oamenii aceia de acum un milion de ani se aflau pe pământ, în jurul Dealului Osului de Dragon, nu aveau nevoie de copaci sub care să stea? Copaci pentru umbră? Copaci din care să ia lemne de foc? Copaci din care să facă scaune, mese şi paturi? Aha, nu-i aşa că am dreptate? Ei bine, noi, oamenii din satul de lângă Dealul Osului de Dragon, am satisfăcut această nevoie. Şi acum noi suntem proprietarii rămăşiţelor acestor copaci ancestrali. Îi numim lemnul Inimii Nemuritoare.

Tata a arătat spre rafturi.

— Acum priviţi aici, batoanele de pe raftul acesta nu conţin decât câte un fir din această funingine, aşa că sunt mai ieftine. Pe acest rând, două fire. Iar în această vitrină, sunt aproape integral din funingine din lemnul Inimii Nemuritoare. Cerneala e absorbită cu uşurinţă de pensulă, ca nectarul de nara fluturelui.

În cele din urmă, clientul a cumpărat câteva dintre cele mai scumpe batoane şi a ieşit din prăvălie. Îmi venea să aplaud, de parcă tocmai aş fi văzut o piesă în cinstea zeilor. Şi atunci Tata s-a îndreptat spre noi, spre mine. M-am ridicat de pe scaun cu inima spărgându-mi pieptul. Nu-l mai văzusem de la înmormântarea Străbunicii, cu mai bine de trei luni în urmă.

Mă întrebam dacă va spune ceva despre înfăţişarea mea mai matură.

— Cum, s-a făcut deja cinci după-amiaza? a întrebat el.

Asta a făcut-o pe Bătrâna Văduvă Lao să sară în sus şi să strige:

— Am ajuns prea devreme! Trebuie să plecăm şi să ne întoarcem mai târziu!

Aşa am aflat la ce oră trebuia să venim, la cinci, nu la unu. Bătrâna Văduvă Lao era atât de supărată de această anunţare publică a greşelii ei încât Tata a trebuit să insiste de cinci ori ca ea să se aşeze la loc. Apoi unchii mei au mai adus ceai şi portocale, dar atmosfera a rămas stânjenitoare.

După o vreme, Tata şi-a exprimat grija faţă de mine.

— Eşti prea slabă, a spus.

Sau poate a spus că eram cam dolofană. Pe urmă a întrebat de sănătatea mamei, apoi de a lui Gaoling şi a fraţilor mei mai mici, apoi de a mătuşilor şi celorlalte rude. Bine, bună, se simte bine, măcăiam eu ca o raţă. În hainele acelea noi, îmi era greu să răspund firesc. În cele din urmă m-a întrebat dacă mâncasem. Şi deşi îmi venea să leşin de foame, nu am apucat să răspund, pentru că Bătrâna Văduvă Lao ţipă:

— Am mâncat de mai avem puţin şi explodăm! Vă rugăm, nu vă mai deranjaţi. Vedeţi-vă de treburi.

— Nu suntem deloc prea ocupaţi, a răspuns Tata din politeţe, niciodată prea ocupaţi când e vorba de familie.

Iar Bătrâna Văduvă Lao i-a răspuns şi mai politicos:

— Zău, trebuie să plecăm... dar înainte de a pleca, aţi auzit ce s-a întâmplat cu...?

Şi a început să vorbească cu nervozitate despre nişte rude îndepărtate. După ce Bătrâna Văduvă Lao a mai pomenit de cel puţin încă cinci sau şase rude, Tata şi-a pus jos ceaşca de ceai şi s-a ridicat în picioare.

— Verişoară Lao, unde-mi sunt manierele? N-ar trebui să te oblig să-mi ţii de urât. Ştiu că ai venit devreme ca dumneata şi fiica mea să vă puteţi plimba pe străzile oraşului şi să vă desfătaţi cu privelişti minunate.

Mi-a întins câţiva bănuţi pentru dulciuri şi colţunaşi, spunându-mi să mă port frumos cu Mătuşa Mai Mare şi să n-o extenuez.

— Staţi cât vreţi, i-a spus. Nu-i nevoie să vă grăbiţi de dragul nostru.

Bătrâna Văduvă Lao era stânjenită să se vadă expediată într-un mod atât de iscusit. Eu nu mai puteam de bucurie. Şi curând am ajuns afară, în căldura clocotitoare.

Mai jos pe stradă am găsit un chioşc unde se vindeau găluşte, cu bănci în faţă, pe care ne puteam aşeza. În timp ce îmi înfulecam găluştele, Bătrâna Văduvă Lao se plângea că i se umflau picioarele de la căldura umedă:

— Curând vor fi moi şi inutile ca nişte banane putrede.

Era prea cumpătată ca să ia o ricşă până acasă, în Strada Pieţei Felinarelor, numai ca să aibă de unde se întoarce. Dar se lamenta că, atunci când ne vom întoarce la prăvălie la ora cinci, o să avem întâlnirea noastră

întâmplătoare cu cineva important şi vom fi cu gurile căscate, cu limbile scoase, gâfâind ca nişte câini vagabonzi infestaţi de viermi.

— Să nu transpiri, m-a avertizat ea.

Am început să ne plimbăm, în căutare de umbră. Ascultam cu o ureche plângerile Bătrânei Văduve Lao în timp ce priveam oamenii care treceau pe lângă noi pe stradă: Tineri care păreau studenţi sau ucenici. Bătrâne manciuriene cu boccele grele. Fete cu tunsori scurte, moderne şi haine occidentale. Toată lumea mergea cu un scop, cu un pas grăbit ce nu semăna cu cel al oamenilor de acasă. Din când în când, Bătrâna Văduvă Lao mă împungea în umăr şi izbucnea: „Ei! Nu mai căsca gura de parcă ai fi o pălărie veche şi soioasă de la ţară".

Şi aşa ne-am continuat hoinăreala, două străzi la est, apoi două străzi la nord, apoi iar două străzi la est. Era metoda prin care bătrâna mea verişoară se asigura că n-o să ne rătăcim. Curând am ajuns într-un parc cu sălcii plângătoare şi cu punţi peste un lac acoperit de flori plutitoare şi larve târâtoare. Bătrâna Văduvă Lao s-a aşezat pe o bancă la umbra unui copac şi începea să-şi facă vânt cu aplicaţie, lamentându-se că avea să explodeze ca un aluat răscopt. În scurtă vreme, falca i-a căzut în piept şi a adormit.

În apropiere se afla un pavilion în aer liber făcut din panouri de lemn de culoare închisă şi cu un acoperiş greu, cu ţiglă, sprijinit pe nişte stâlpi rotunzi. M-am dus într-un colţ al pavilionului şi m-am lipit de un stâlp, încercând să devin nemişcată şi nevăzută ca o

şopârlă. De acolo, am urmărit un om stăpânindu-şi sabia cu mintea. Am văzut un bătrân scoţând note muzicale dintr-un pieptene de metal, în timp ce bătrâna de lângă el curăţa o portocală şi încerca să prindă un fluture care se tot aşeza şi zbura de pe coaja acesteia. Mai jos cu câteva trepte, un cuplu tânăr stătea lângă un iaz mic, făcându-se că admiră raţele în timp ce vârfurile degetelor li se atingeau în taină. Mai era şi un străin, deşi nu mi-am dat seama de la început de asta, căci era îmbrăcat în haine de învăţat, o haină lungă de vară şi pantaloni. Ochii îi erau cenuşii ca apa mâloasă. După un alt stâlp, o doică liniştea un bebeluş, încercând să-l facă să se uite la ea, dar bebeluşul ţipa, încercând să se uite la străin. Şi un alt bărbat, foarte elegant ca veşminte şi comportare, s-a dus până la un copac şi a dat la o parte perdelele unei colivii pe care nici n-o observasem până atunci. Păsările au început imediat să cânte. Am simţit că intrasem într-o lume bătrână de o mie de ani şi că fusesem dintotdeauna acolo, dar abia acum deschisesem ochii s-o văd.

Am rămas până când pavilionul s-a golit aproape de tot. Şi apoi am auzit-o pe Bătrâna Văduvă Lao zbierându-mi numele.

— M-ai speriat de era să-mi ies din piele, m-a dojenit ea şi m-a ciupit tare de braţ.

Pe când ne întorceam pe jos spre prăvălia tatălui meu, eram cu totul alta. În capul meu era o vijelie, idei şi speranţe în vârtejuri necontrolate. Mă întrebam tot timpul ce aveau să-şi amintească oamenii ăia de la pavilion peste o zi sau două. Căci ştiam că eu nu aveam să uit

nici o clipă din ziua aceea, ziua când aveam să-mi încep noua viaţă.

Aşa cum plănuise Bătrâna Văduvă Lao, presupusa mea viitoare soacră a trecut întâmplător pe la prăvălie exact la ora cinci. Femeia era mai tânără decât Mama. Avea o înfăţişare severă şi o privire critică. Purta mult aur şi jad la mâini, ca să arate cât de valoroasă era. Când Bătrâna Văduvă Lao a strigat-o, s-a arătat mai întâi mirată, apoi încântată.

— Ce noroc să te întâlnim aici, a strigat Bătrâna Văduvă Lao cu o voce ascuţită. Când ai sosit la Pekin?... A, vizitezi o verişoară? Cum mai stau lucrurile în Inimă Nemuritoare?

După ce ne-am revenit din falsa surprindere, Bătrâna Văduvă Lao a prezentat-o pe femeie Tatei şi unchilor mei. Eu mă concentram atât de tare să nu arăt nici un fel de expresie încât nu am auzit numele femeii.

— Aceasta este Fiica cea Mare a vărului meu, Liu Luling, a spus Bătrâna Văduvă Lao. Are cincisprezece ani.

— Am paisprezece ani, am corectat-o eu, şi Bătrâna Văduvă Lao mi-a aruncat o privire dojenitoare şi a adăugat:

— Aproape cincisprezece. E în vizită la Pekin săptămâna aceasta. Familia locuieşte tot în satul Inimă Nemuritoare, dar vinde cerneala în Pekin. Şi după cum vezi, a spus ea, făcând un gest larg cu mâna spre a arăta prăvălia, afacerea nu le merge rău.

— Trebuie să-i mulţumim şi soţului dumneavoastră, a spus Tata atunci. O bună parte din excelentul nostru lemn o cumpărăm de la el.

— Da? au spus Bătrâna Văduvă Lao şi femeia într-un glas.

Am ciulit urechile spre el, curioasă acum că familia noastră cunoştea familia asta.

— Da, aşa e. Ne luăm lemnul de camfor de la domnul Chang, a continuat Tata. Şi tot el ne-a furnizat şi sicriele în ocazii mai puţin fericite, şi numai de cea mai bună calitate.

Chang coşciugarul. În timp ce răsunau noi exclamaţii de surpriză şi plăcere, mi-o imaginam pe Scumpa Mătuşică lovind aerul cu pumnii. Nu mi-ar permite niciodată să mă mărit cu cineva din familia asta. Dar apoi mi-am amintit că nu ea hotăra.

— Şi noi ne gândeam să pornim o afacere în Pekin, a spus doamna Chang.

— Într-adevăr? Poate vă putem ajuta, a spus Tata politicos.

— N-am vrea să vă deranjăm, a zis doamna Chang.

— Nici un deranj, a replicat Tata.

— Trebuie să vă întâlniţi şi să discutaţi posibilitatea asta, a sugerat Bătrâna Văduvă Lao, exact la momentul potrivit.

Când doamna Chang s-a oprit să se gândească ce bună era această idee, Tata a adăugat:

— În orice caz, îmi doream să vorbesc mai mult cu soţul dumneavoastră despre oasele de dragon cu care a contribuit la marea descoperire ştiinţifică a Omului de la Pekin.

Doamna Chang a aprobat din cap.

— Am fost uluiţi că acele oscioare urâte erau atât de valoroase. Noroc că nu le-am înghiţit ca medicament.

Mă gândeam ce-ar însemna dacă m-aş mărita cu cineva din familia asta bogată şi faimoasă. Gaoling ar scuipa de invidie. Mama m-ar trata cu o afecţiune specială. Bineînţeles, soţii Chang nu i-ar permite probabil Scumpei Mătuşici să vină ca dădacă la viitorii lor nepoţi, mai ales dacă continua să scuipe şi să lovească ori de câte ori le era pomenit numele.

Până la urmă, s-a hotărât ca Bătrâna Văduvă Lao, Tata şi cu mine să mergem în vizită într-o casă din Pekin care aparţinea vărului lui Chang, unde puteam să vedem nişte pietre neobişnuite în grădină. Era o veste bună pentru Bătrâna Văduvă Lao, căci asta însemna că semnele erau bune şi că familia Chang mă credea demnă de luat în considerare. Şi mie îmi părea bine, căci asta însemna că puteam sta mai mult la Pekin.

Două seri mai târziu, ne-am dus la casa vărului, la o petrecere de Privit Luna. Purtam din nou o rochie împrumutată. Am stat liniştită şi nu am mâncat prea mult, iar de vorbit am vorbit şi mai puţin. Domnul Chang venise din Inimă Nemuritoare şi discuta cu Tata despre Omul de la Pekin.

— Toate bucăţile de tigvă trebuie să rămână în China, a spus Tata. Nu numai că aşa se cuvine, asta-i şi înţelegerea cu străinii.

— Străinii ăştia, a spus domnul Chang, nu poţi să ai încredere în ei că-şi vor ţine cuvântul. Or să găsească o cale să şterpelească câteva bucăţi. Or să găsească scuze, or să întocmească noi tratate, or să facă presiuni.

— Nici un tratat nu poate schimba faptul că Omul de la Pekin este chinez şi că trebuie să rămână acolo unde a trăit şi a murit.

Deodată, domnul Chang m-a văzut şezând pe un scaun de grădină.

— Poate într-o zi tu şi cu mine vom culege împreună alte oase din Omul de la Pekin. Ţi-ar plăcea?

Am dat afirmativ din cap cât de tare am putut.

A doua zi, eram o fată mulţumită pe când mă întorceam acasă. Niciodată nu mă simţisem atât de importantă. Nu o făcusem de ruşine pe Bătrâna Văduvă Lao sau pe familia mea. De fapt, avusesem mare succes. Tata mă criticase un pic, cu privire la nişte chestiuni fără importanţă. Aşa că mi-am dat seama că era mândru de mine. Bătrâna Văduvă Lao se lăudase în faţa nurorilor ei că arătam şi mă comportam atât de bine, că puteam garanta zece propuneri de căsătorie. Era sigură că voi primi o ofertă de căsătorie din partea familiei Chang înainte de sfârşitul săptămânii.

Deşi nu-l întâlnisem încă pe cel de-al patrulea fiu al lui Chang, care se afla la Dealul Osului de Dragon, ştiam că era cu doi ani mai mare ca mine. Ca şi ceilalţi fii, era ucenic în afacerea cu sicrie a tatălui său. Mai mult, se zicea că el, fiul cel mai mic, ar putea extinde afacerea cu sicrie la Pekin, aşa cum făcuse familia noastră cu afacerea cu cerneluri. Asta însemna că aveam să locuiesc la Pekin.

În timpul tuturor acestor discuţii, nu am întrebat dacă viitorul meu soţ era deştept, dacă era educat, dacă era bun. Nu mă gândeam la dragostea romantică. Nu ştiam nimic despre asta. Dar ştiam că de căsătorie depindea dacă îmi ridicam nivelul de trai sau dimpotrivă.

Şi judecând după comportamentul lui Chang şi bijuteriile pe care le purta soţia lui, şi eu aveam să devin o persoană importantă. Ce putea fi rău în asta?

Domnul Wei venise să mă ia înainte de ivirea zorilor. Cerul era întunecat şi aerul era încă nealterat de mirosurile fetide ale verii. În căruţă, am început să visez la toate felurile în care aveam să-mi schimb viaţa. Firește, aveam nevoie de haine noi imediat. Şi trebuia să fiu mai atentă să-mi apăr faţa de soare. Nu voiam să arăt ca o ţărăncuţă negricioasă. La urma urmei, eram artizani şi negustori dintr-un clan vechi, foarte respectat.

Când stelele au început să pălească şi a răsărit soarele, Pekinul dispăruse la orizont şi peisajul din faţa mea revenise la aceeaşi monotonie prăfoasă.

Câteva ore mai târziu, căruţa a urcat ultimul deal care ascundea Inimă Nemuritoare. Auzeam cântatul cocoşilor, urletele câinilor, toate sunetele familiare ale satului nostru.

Domnul Wei a început să zbiere un cântec ţărănesc de dragoste atât de tare încât părea că o să-i plesnească plămânii. Când am trecut de cotitură, am dat de Păstorul Wu, care îşi aduna turma. Soarele după-amiezei târzii răzbătea printre copaci şi cădea pe spatele oilor. Wu şi-a ridicat toiagul şi a strigat un salut către mine şi domnul Wei. Chiar atunci, turma lui s-a întors dintr-o mişcare, în aceeaşi direcţie, ca un nor aducător de furtună, şi am simţit un mare pericol. Mi-am amintit că Mama povestise cândva încet că acest păstor era văduv şi

avea nevoie de o soţie nouă care să-l ajute să conducă ţesătoria de lână. Simţeam concret grăunţele prafului galben al deşertului Gobi în timp ce-mi treceam degetele prin lână. Simţeam duhoarea de miel pătrunzându-mi în degete, în oase. Şi acum, când îl priveam pe păstor rânjind cu toiagul ridicat, am fost şi mai hotărâtă să mă mărit cu fiul lui Chang. Poate că acest fiu se va dovedi a fi un idiot chior. Fie. Eu tot voi fi nora unei familii faimoase care conducea o afacere în Pekin.

Cât ai frânge o rămurică – atât durează ca mintea să se întoarcă împotriva a ceea ce îţi este familiar şi drag. Iată-mă acolo, pe cale să ajung la vechiul meu cămin, şi nu eram copleşită de tandreţe faţă de toţi oamenii şi lucrurile printre care crescusem. Remarcam în schimb duhoarea păşunii întinse, terenul desfundat cu gropi săpate de căutătorii visători de oase de dragon, găurile din ziduri, noroiul din jurul fântânilor, praful drumurilor nepavate. Vedeam cum toate femeile pe lângă care treceam, tinere şi bătrâne, aveau aceeaşi faţă calmă, ochi somnoroşi care le oglindeau minţile somnoroase. Viaţa fiecărei persoane era la fel cu a celorlalte. Fiecare familie era la fel de importantă ca şi celelalte, adică nu prea importantă. Erau oameni de la ţară, naivi şi pragmatici, care acceptau greu schimbarea, dar credeau cu uşurinţă că deranjarea unui muşuroi de furnici era semn de ghinion de la zeii cereşti. Până şi Scumpa Mătuşică devenise astfel în mintea mea, o pălărie soioasă şi somnoroasă de la ţară.

Mi-am amintit o zicală amuzantă despre viaţa într-un sat cu ritmuri lente: Cînd nu ai altceva de făcut, poţi să-ţi faci de lucru culegând viermii din orez. Cândva, râsesem de această zicală. Acum îmi dădeam seama că era adevărată.

Domnul Wei încă mai cânta zgomotoasele lui cântece populare când am intrat în piaţa mare. Şi apoi am ajuns pe Aleea Capului de Porc. Am trecut pe lângă toate feţele familiare şi le-am ascultat saluturile răguşite, înecate de praf. Pe când ne apropiam de cotitura la care se afla casa noastră, inima a început să-mi pulseze în urechi. Am văzut poarta familiei, arcada cu lemnul cojit, steagurile cu versuri, a căror culoare roşie pălise, atârnând pe stâlpi. Dar în momentul în care am deschis poarta, inima mi-a revenit în piept şi am fost cuprinsă de dorinţa de a o vedea pe Scumpa Mătuşică. Ea se va bucura să mă vadă. Plânsese când plecasem. Am dat buzna în curte:

— Am sosit! Am sosit deja!

M-am dus în atelierul de făcut cerneala, unde le-am văzut pe Mama şi pe Gaoling.

— A, te-ai întors aşa de repede? a zis Mama, neobosindu-se să-şi întrerupă lucrul. Verişoara Lao mi-a trimis un bilet că întâlnirea a mers bine şi că familia Chang te va lua probabil.

Muream de nerăbdare să le povestesc aventurile mele, plăcerile de care mă bucurasem. Dar Mama m-a oprit:

— Du-te repede să te speli, ca să ne ajuţi pe mine şi pe surioara ta să curăţăm asta.

Iar Gaoling şi-a încreţit nasul şi a zis:

— Pfuu! Miroşi ca un fund de măgar.

M-am dus în camera pe care o împărţeam cu Scumpa Mătuşică. Toate lucrurile erau la locul lor, pătura împăturită exact la fel pe marginea *kang*-ului. Dar ea nu era acolo. Am mers din cameră în cameră, din curticică în curticică. Cu fiecare clipă care trecea, eram mai nerăbdătoare s-o văd.

Apoi am auzit-o oală zdrăngănind. Era în pivniţă, dornică să aflu că era acolo. M-am uitat în josul scării abrupte, în tunel. Mi-a făcut cu mâna şi când a urcat, ieşind din umbră, am văzut că avea încă silueta unei femei tinere. În scurtul moment în care i-am văzut doar jumătate din faţă în soare, a fost din nou la fel de frumoasă cum mi se părea când eram mică. Când a ieşit din pivniţă, a lăsat jos oala şi m-a mângâiat pe faţă, apoi a spus cu mâinile: *Chiar te-ai întors la mine, Căţeluş?* M-a tras de cosiţa încâlcită şi a pufnit. *Nu ţi-ai luat pieptenele? N-a avut cine să-ţi amintească? Acum ştii de ce-ai nevoie de mine. Tu n-ai creier!* M-a împuns cu degetul în tâmplă şi asta m-a iritat. Muindu-şi degetul în salivă, mi-a şters murdăria de pe obraz, apoi mi-a atins fruntea. *Eşti bolnavă? Parcă ai avea febră.*

— Nu sunt bolnavă, am spus, mi-e cald.

Ea a reînceput să-mi descâlcească părul. M-am uitat la cicatricele ei mari, la gura ei schimonosită.

M-am tras înapoi.

— Pot să mă curăţ singură, am zis.

A început să scoată sunete şuierătoare. *Ai plecat o săptămână şi acum gata, ai crescut?*

I-am ripostat:

— Bineînţeles. La urma urmei, o să fiu o femeie măritată.

Am auzit. Şi nu concubină, ci soţie. Asta-i bine. Te-am crescut bine şi toată lumea vede asta.

Am ştiut atunci că Mama nu-i spusese numele familiei. Trebuia să afle mai devreme sau mai târziu.

— Familia e Chang, am spus, privind cum vorbele mele o sfâşie în două. Da, Chang coşciugarul.

Părea că se îneacă. Îşi bălăbănea capul ca pe un clopot. Apoi mi-a spus, cu gesturi apăsate: *Nu se poate. Îţi interzic.*

— Nu tu hotărăşti! i-am replicat eu ţipând.

M-a plesnit, apoi m-a împins în perete. M-a lovit de mai multe ori pe umeri, pe cap. Am scâncit şi m-am chircit, încercând să mă feresc. Dar pe urmă m-am înfuriat. Am împins-o şi m-am îndreptat de spate. Am făcut o faţă inexpresivă şi asta a surprins-o. Ne-am privit fix, răsuflând greu şi repede, până când nu ne-am mai recunoscut. A căzut în genunchi, bătându-se întruna cu pumnii în piept, semnul ei pentru *neputinţă*

— Trebuie să mă duc să le ajut pe Mama şi pe Gaoling, am spus, apoi i-am întors spatele şi am plecat.

鬼

Fantoma

După cum era de aşteptat, soţii Chang au întrebat familia noastră dacă îmi permiteau să intru în a lor, devenindu-le noră. Dacă mă duceam acolo imediat, adăuga Bătrâna Văduvă Lao, familia mea primea un dar în bani şi eu eram recunoscută pe loc ca noră în tot timpul ceremoniilor familiei şi ale oraşului, inclusiv în timpul celei speciale care avea să se ţină pe perioada Festivalului Lunii, în cinstea domnului Chang, pentru realizările lui ştiinţifice.

— Trebuie să se ducă acum, o sfătuiau Mătuşa Mare şi Mătuşa Mică pe Mama. Altfel, mai târziu se pot răzgândi. Dacă descoperă că e ceva în neregulă cu trecutul ei şi vor să anuleze contractul de căsătorie?

Credeam că vorbesc despre nepriceperea mea la cusut sau vreo poznă de care eu uitasem, dar ele nu. Însă, firește, vorbeau despre naşterea mea. Ele ştiau a cui fiică eram de fapt. Familia Chang şi cu mine nu ştiam.

Mama a hotărât să mă duc la familia Chang peste câteva săptămâni, înaintea ceremoniei oraşului la Festivalul Lunii. M-a asigurat că asta le va lăsa ei şi mătuşilor mele destul timp ca să-mi coasă păturile şi hainele potrivite

pentru noua mea viaţă. După ce Mama mi-a anunţat această veste, a plâns de bucurie.

— Te-am crescut bine, a zis ea cu mândrie. Nimeni nu se poate plânge.

Şi Gaoling a plâns. Şi deşi am vărsat şi eu câteva lacrimi, nu toate erau de bucurie. Aveam să-mi părăsesc familia, casa cunoscută. Aveam să mă transform din fată în nevastă, din fiică în noră. Şi oricât de sigură aş fi fost că voi fi fericită, tot mă întrista să-mi iau rămas-bun de la vechea mea identitate.

Scumpa Mătuşică şi cu mine am continuat să împărţim aceeaşi cameră, acelaşi pat. Dar nu-mi mai pregătea baia, nu-mi mai aducea apă curată din fântână. Nu mă mai ajuta să mă pieptăn şi nu-şi mai făcea griji cu privire la sănătatea mea zilnică sau la curăţenia unghiilor mele. Nu mă prevenea, nu mă sfătuia. Nu-mi mai vorbea cu mâinile.

Dormeam cât mai departe una de cealaltă, la marginile *kang*-ului. Şi dacă mă pomeneam ghemuită lângă silueta ei familiară, mă mutam încet, înainte să se trezească. În fiecare dimineaţă avea ochii roşii, aşa că ştiam că plânsese. Câteodată şi eu aveam ochii roşii. Când nu lucra în atelierul de cerneală, Scumpa Mătuşică scria, filă după filă, filă după filă. Stătea la masa ei, sfărâmând batonul de cerneală în călimară, gândindu-se cine ştie la ce. Îşi muia pensula şi scria, se oprea, apoi o muia din nou. Cuvintele curgeau fără pete, fără ştersături, fără corecturi.

Cu câteva zile înainte de momentul în care trebuia să plec la familia Chang, m-am trezit şi am găsit-o pe Scumpa Mătuşică stând pe

marginea patului şi privindu-mă. A ridicat mâinile şi a început să vorbească. *Acum îţi voi arăta adevărul.* S-a dus la un dulăpior de lemn şi a scos un pachet învelit în pânză albastră. Mi l-a pus în poală. Înăuntru era un teanc gros de foi, legate cu un elastic. M-a privit cu o expresie ciudată şi a ieşit din cameră.

M-am uitat pe prima pagină. Începea astfel: „M-am născut în familia Faimosului Tămăduitor de Oase din Gura Muntelui". M-am uitat pe următoarele câteva pagini. Se vorbea despre tradiţia familiei ei, pierderea mamei, durerea tatălui, toate lucrurile pe care mi le povestise deja. Apoi am văzut unde scria: „Acum voi spune cât de rău este omul ăsta, Chang". Imediat, am aruncat pe jos paginile acelea. Nu voiam ca Scumpa Mătuşică să-mi mai otrăvească mintea. Aşa că nu am citit până la capăt, unde spunea că ea era mama mea.

În timpul mesei de seară, Scumpa Mătuşică s-a comportat de parcă aş fi fost din nou neajutorată. Lua bucăţele de mâncare cu beţişoarele şi mi le punea în bol. *Mănâncă mai mult*, îmi poruncea ea. *De ce nu mănânci? Eşti bolnavă? Pari înfierbântată. Fruntea ţi-e caldă. De ce eşti atât de palidă?*

După cină, ne-am dus cu toţii în curte, ca de obicei. Mama şi mătuşile îmi brodau hainele de mireasă. Scumpa Mătuşică îmi cârpea o gaură din pantalonii vechi. A lăsat jos acul şi m-a tras de mânecă. *Ai citit ce-am scris?*

Am dat din cap, nevrând să mă cert cu ea de faţă cu ceilalţi. Verişoarele mele, Gaoling şi cu mine ne jucam cu sfori petrecute pe

după degete. Eu făceam o mulţime de greşeli, ceea ce o determina pe Gaoling să scoată urale de triumf că familia Chang căpăta o noră neîndemânatică. Auzind asta, Scumpa Mătuşică îmi arunca priviri severe.

Seara înainta. Soarele a apus, au venit sunetele întunericului, ciripitul, trosnetele şi fluturările din aripi ale unor creaturi nevăzute. Mult prea curând, a sosit ora culcării. Am aşteptat să plece întâi Scumpa Mătuşică. După mult timp, când m-am gândit că trebuie să fi adormit deja, am intrat în camera întunecoasă.

Imediat Scumpa Mătuşică s-a ridicat în capul oaselor şi a început să-mi vorbească cu mâinile.

— Nu văd ce spui, am zis.

Iar când s-a dus să aprindă lampa cu gaz, am protestat:

— Nu te mai deranja, mi-e somn. Nu vreau să vorbesc acum.

Ea a aprins totuşi lampa. M-am dus şi m-am întins în *kang*. Ea m-a urmat şi a pus lampa pe jos, s-a ghemuit şi s-a uitat la mine cu faţa strălucind. *Acum că mi-ai citit povestea, ce simţi faţă de mine? Fii sinceră.*

Am mormăit. Şi mormăitul acela a fost de-ajuns ca ea să bată din palme, apoi să se încline şi să mulţumească Zeiţei Milei pentru că mă salvase de familia Chang. Ca să n-o ţină prea mult cu mulţumirile, am adăugat:

— Dar tot mă duc.

Multă vreme, nu s-a mişcat. Apoi a început să plângă şi să se bată cu pumnii în piept. Mâinile i se mişcau repede: *Nu simţi nimic că sunt cine sunt?*

Şi îmi amintesc cu precizie ce i-am spus:

— Chiar dacă toţi cei din familia Chang ar fi criminali şi hoţi, tot m-aş duce la ei numai ca să scap de tine.

A lovit peretele cu palmele. Apoi a suflat în sfârşit în lampă şi a ieşit din cameră.

A doua zi dimineaţa, dispăruse. Dar nu eram îngrijorată. De câteva ori în trecut, când se supărase pe mine, plecase, dar se întorsese întotdeauna. Nu a venit nici la micul dejun. Aşa că mi-am dat seama că era mai supărată decât în alte dăţi. N-are decât să fie supărată, mi-am zis. Ei nu-i pasă de fericirea mea viitoare. Numai Mamei îi pasă. Asta e diferenţa dintre o dădacă şi o mamă.

Astea îmi erau gândurile când mătuşile mele, Gaoling şi cu mine am urmat-o pe Mama în atelierul de cerneluri ca să ne începem lucrul. Când am intrat în încăpere, am văzut toate dezastrul. Pete pe pereţi. Pete pe bancă. Urme lungi pe podea. Intrase vreun animal sălbatic? Şi ce era mirosul acela fetid, dulceag? Apoi Mama a început să urle:

— A murit! A murit!

Cine murise? În clipa următoare, am văzut-o pe Scumpa Mătuşică, cu jumătatea de sus a feţei ei albă ca varul, privindu-mă fix cu ochii ei sălbatici. Stătea strâmb, rezemată de peretele cel mai îndepărtat.

— Cine a murit? am întrebat-o pe Scumpa Mătuşică. Ce s-a întâmplat? M-am dus spre ea. Părul îi era despletit şi încâlcit, apoi am văzut că gâtul îi era plin de muşte. Nu-şi lua ochii de la mine, dar mâinile îi erau nemişcate.

Într-una ţinea un cuţit folosit la scobirea călimărilor. Înainte de a putea ajunge la ea, una dintre chiriaşe m-a împins la o parte, ca să vadă mai bine.

Din ziua aceea, asta-i tot ce-mi amintesc. Nu ştiu cum am ajuns în camera mea, întinsă pe *kang*. Când m-am trezit în întuneric, am crezut că e tot dimineaţa precedentă. M-am ridicat şi m-am cutremurat, scuturându-mă din coşmar.

Scumpa Mătuşică nu era în *kang*. Apoi mi-am amintit că era supărată pe mine şi se dusese să doarmă în altă parte. Am încercat să adorm la loc, dar acum nu-mi mai găseam locul. M-am sculat şi am ieşit din cameră. Cerul era înţesat de stele, nu ardea nici o lampă în nici o cameră, nici măcar bătrânul cocoş nu a dat speriat din aripi. Nu era dimineaţă, era încă noapte, şi m-am întrebat dacă eram somnambulă. Am traversat curtea spre atelier, gândindu-mă că poate Scumpa Mătuşică dormea pe o bancă. Apoi mi-am amintit mai mult din coşmar: muştele negre roind pe gâtul ei, târându-i-se pe umeri ca un păr mişcător. Îmi era frică să mă uit ce era în atelier, dar mâinile mele tremurătoare aprindeau deja lampa.

Pereţii erau curaţi. La fel şi podeaua. Scumpa Mătuşică nu era acolo. M-am simţit uşurată şi m-am întors în pat.

Când m-am trezit din nou, era dimineaţă şi Gaoling stătea pe marginea *kang*-ului.

— Orice-ar fi, a spus ea cu faţa scăldată în lacrimi, îţi promit să te tratez ca pe o soră. Apoi mi-a spus ce se întâmplase şi eu am ascultat de parcă încă aş fi fost într-un vis urât.

Cu o zi în urmă, doamna Chang venise strângând în pumn o scrisoare de la Scumpa Mătuşică. Îi sosise în toiul nopţii. „Ce înseamnă asta?“ a vrut să ştie femeia. Scrisoarea spunea că dacă intram în familia Chang, Scumpa Mătuşică o să vină să stea acolo ca fantomă şi o să-i bântuie pe veci. „Unde e femeia care a trimis asta?“ a întrebat doamna Chang, lovind scrisoarea. Iar când Mama i-a spus că dădaca tocmai se sinucisese, nevasta lui Chang a plecat, scoasă din minţi de spaimă.

După aceea, Mama s-a dus glonţ la cadavru, a spus Gaoling. Scumpa Mătuşică era tot rezemată de peretele atelierului. „Aşa mă răsplăteşti?“ a ţipat Mama. „Te-am tratat ca pe o soră. Am tratat-o pe fiica ta ca pe propria mea fiică.“ Şi a lovit cadavrul de mai multe ori, pentru că nu spunea mulţumesc, îmi pare rău, iartă-mă de o mie de ori.

— Mama era înnebunită de furie, povestea Gaoling. I-a spus cadavrului Scumpei Mătuşici: „Dacă ne bântui, o vând pe Luling ca târfă“.

După aceea, Mama i-a poruncit Bătrânului Bucătar să pună cadavrul într-un cărucior şi să-l arunce de pe deal.

— E acolo, jos, a spus Gaoling. Scumpa ta Mătuşică zace în Capătul Lumii.

Când a plecat Gaoling, încă nu înţelegeam tot ce-mi spusese, şi totuşi ştiam. Am găsit paginile pe care le scrisese pentru mine Scumpa Mătuşică. Le-am terminat de citit. În sfârşit, am citit cuvintele ei. *Mama ta, mama ta, eu sunt mama ta.*

În ziua aceea m-am dus la Capătul Lumii s-o caut. Ramuri şi spini îmi sfâşiau pielea pe când alunecam în jos. Când am ajuns, am căutat-o febril. Am auzit cântecul greierilor, bătaia din aripi a vulturilor. M-am îndreptat spre desiş, acolo unde copacii creşteau într-o parte, aşa cum căzuseră odată cu coasta dealului. Am văzut muşchi sau să fi fost părul ei? Am văzut un cuib sus, pe ramuri, sau să fi fost corpul ei, agăţat de o mână sau un picior? Am dat de nişte ramuri sau să fi fost oasele ei, deja împrăştiate de lupi?

M-am întors şi am luat-o în direcţie opusă, urmând şerpuirile peretelui stâncii. Am zărit bucăţi de haine – hainele ei? Am văzut ciori care duceau în cioc resturi – bucăţi din carnea ei? Am ajuns pe un loc golaş, cu dâmburi pietroase, zece mii de bucăţi din tigva şi oasele ei. Oriunde mă uitam, parcă o vedeam pe ea, sfâşiată şi zdrobită. Eu făcusem asta. Îmi aminteam blestemul familiei ei, familiei *mele*, despre oasele de dragon care nu fuseseră duse înapoi în mormântul lor. Chang, omul acela îngrozitor, voise să mă mărit cu fiul lui ca să-i spun unde să mai găsească alte oase. Cum putusem să fiu atât de proastă să nu-mi dau seama de asta până atunci?

Am căutat-o până în amurg. Ochii îmi erau umflaţi de praf şi lacrimi. N-am găsit-o. Şi în timp ce urcam înapoi, eram o fată care pierduse o parte din ea în Capătul Lumii.

Cinci zile n-am putut să mă mişc. N-am putut să mănânc. N-am putut nici să plâng. Zăceam în *kang*-ul singuratic şi nu simţeam decât cum îmi iese aerul din piept. Când

credeam că nu-mi mai rămăsese nimic, corpul meu continua să fie supt de aer. Câteodată nu puteam crede ce se întâmplase. Refuzam să cred. M-am concentrat intens ca s-o fac pe Scumpa Mătuşică să apară, să-i aud paşii, să-i văd chipul. Şi când i-am văzut în sfârşit faţa, era în vise, şi era supărată. Mi-a spus că un blestem mă va urmări acum pe mine şi nu-mi voi găsi niciodată liniştea. Eram sortită să fiu nefericită. În cea de-a şasea zi, am început să plâng şi nu m-am mai oprit, de dimineaţa până noaptea. Când am ajuns să nu mai simt nimic, m-am ridicat din pat şi m-am întors la viaţa mea.

Nu s-a mai pomenit niciodată de plecarea mea la familia Chang. Contractul de căsătorie fusese anulat şi Mama nu mai pretindea că eram fiica ei. Nu ştiam dacă mai făceam parte din familie şi uneori, când Mama era nemulţumită de mine, ameninţa să mă vândă ca sclavă bătrânului păstor tuberculos. Nimeni nu vorbea despre Scumpa Mătuşică, nici despre vremea când trăise, nici despre ea moartă. Şi deşi mătuşile mele ştiuseră întotdeauna că eram fiica ei bastardă, nu le era milă de mine ca de-o fiică îndurerată de moartea mamei. Când nu reuşeam să-mi reţin lacrimile, întorceau capul, ocupate brusc cu mâinile şi cu ochii.

Numai Gaoling vorbea cu mine, timid. „Tot nu ţi-e foame? Dacă nu vrei găluşca aia, o mănânc eu.“ Şi îmi amintesc ceva: adeseori, când stăteam întinsă pe *kang*-ul meu, venea la mine şi mă numea Soră mai Mare. Mă mângâia pe mână.

La două săptămâni după ce Scumpa Mătuşică s-a sinucis, o siluetă a intrat în fugă pe poarta noastră, arătând ca un cerşetor urmărit de diavol. Era Unchiul Mic din Pekin. Hainele şi orbitele ochilor îi erau pline de praf. Când a deschis gura, au ieşit nişte ţipete înecate.

— Ce s-a întâmplat? Ce s-a întâmplat? am auzit-o pe Mama strigând pe când ieşeam din pivniţă.

Ceilalţi au ieşit împleticindu-se din atelier. Unii dintre chiriaşi au dat şi ei buzna afară, urmaţi de bebeluşi târându-se de-a buşilea şi de câini gălăgioşi.

— S-a dus, a spus Unchiul Mic. Dinţii îi clănţăneau de parcă i-ar fi fost frig. Totul a ars. Suntem terminaţi.

— Ars? a strigat Mama. Ce tot spui?

Unchiul Mic s-a prăbuşit pe o bancă, cu faţa crispată.

— Prăvălia de pe alee, barăcile de locuit din spate, totul s-a transformat în cenuşă.

Gaoling m-a apucat de braţ.

Puţin câte puţin, Mama şi mătuşile au stors de la el povestea. Cu o seară în urmă, a spus el, Scumpa Mătuşică a venit la Tata. Părul îi era despletit, din ochi îi curgeau lacrimi şi picături de sânge negru, şi Tata a ştiut imediat că era o fantomă şi nu un vis oarecare.

„Liu Jinsen", îl chemase Scumpa Mătuşică. „Preţuiai lemnul de camfor mai mult decât viaţa mea? Atunci să ardă lemnul aşa cum ard eu acum."

Tata a dat din mână s-o alunge şi a răsturnat lampa cu gaz, care nu era în visul lui, ci pe o masă de lângă patul lui. Când Unchiul Mare a auzit bufnitura, s-a ridicat şi a aprins

un chibrit să vadă ce se vărsase pe jos. Chiar în momentul acela, spunea Unchiul Mic, Scumpa Mătuşică i-a dat peste mână făcând să-i cadă chibritul. A ţâşnit un şuvoi de flăcări. Unchiul Mare a strigat la Unchiul Mic să-l ajute să domolească focul. Păcălit de Scumpa Mătuşică, povestea Unchiul Mic, a turnat dintr-un bidon cu vin de *pai gar* în loc de ceainicul cu ceai rece. Focul s-a înteţit. Tata şi cei doi unchi şi-au chemat fiii din camera alăturată; mai târziu, toţi bărbaţii familiei noastre au stat în curte, unde au privit cum flăcările înghiţeau paturile, flamurile, zidurile. Focul, cu cât mânca mai mult, cu atât devenea mai flămând. S-a întins spre prăvălia de cerneluri, în căutare de mai multă hrană. A devorat pergamentele faimoşilor învăţaţi care folosiseră cerneala noastră. A lins cutiile învelite în mătase în care se ţineau cele mai scumpe batoane de cerneală. Iar când răşina din aceste batoane a început să curgă, i-a crescut apetitul şi a scos un răget de bucurie. Într-o oră, averile familiei noastre se ridicaseră la zei transformate în tămâie, cenuşă şi fum otrăvitor.

Mama, Mătuşa Mare şi Mătuşa Mică se loveau cu mâinile peste urechi de parcă ăsta ar fi fost singurul mod în care şi-ar fi putut împiedica simţurile să se scurgă afară.

— Sorţii s-au întors împotriva noastră! a strigat Mama. Poate fi ceva mai rău?

Atunci, Unchiul Mic a plâns şi a râs şi a spus că se poate.

Clădirile de lângă prăvălia familiei noastre au început şi ele să ardă, a spus el. În cea de la est se vindeau cărţi vechi de ştiinţă, cea

dinspre vest era plină până în tavan de lucrări ale unor pictori celebri. În mijlocul nopţii colorate în portocaliu, proprietarii de prăvălii îşi aruncau bunurile în strada plină de cenuşă. Apoi au sosit pompierii. Toată lumea a sărit să ajute şi s-au aruncat atât de multe găleţi de apă în aer încât părea că plouă. Iar pe urmă chiar a plouat, din greu, distrugând bunurile salvate, dar salvând restul cartierului de flăcări.

Când Unchiul Mic a terminat de povestit, Mama, mătuşile mele şi Gaoling încetaseră să se mai vaite. Arătau de parcă oasele şi sângele li se scurseseră prin tălpi. Cred că se simţeau aşa cum mă simţisem eu când înţelesesem în sfârşit că Scumpa Mătuşică murise.

Mama şi-a revenit prima.

— Luaţi lingourile de argint din pivniţă. Şi adunaţi toate bijuteriile de valoare pe care le aveţi.

— De ce? a vrut să ştie Gaoling.

— Nu fi proastă. Ceilalţi proprietari de prăvălii ne vor pune să le plătim pagubele. Apoi Mama a împins-o. Scoală-te. Hai, repede. A scos o brăţară de pe mâna lui Gaoling. Coaseţi-vă bijuteriile în mânecile celor mai sărăcăcioase jachete. Scobiţi cele mai tari mere sălbatice şi puneţi aurul în ele. Îngrămădiţi-le în căruţă şi mai puneţi nişte mere deasupra, din cele putrezite. Bătrâne Bucătar, vezi dacă chiriaşii au nişte roabe pe care ni le pot vinde şi nu te tocmi prea mult. Toată lumea să-şi facă câte o boccea, dar nu luaţi fleacuri...

Eram uluită de cât de limpede era mintea Mamei, de parcă ar fi fost obişnuită să alerge cu un val ucigaş la doi paşi în urma ei.

A doua zi Tata, Unchiul Mare şi fiii lor au venit acasă. Deja arătau ca nişte sărăntoci, cu feţele murdare şi cu hainele îmbibate de fum. Mătuşa Mare şi Mătuşa Mică le-au ieşit în întâmpinare bolborosind:

— O să pierdem casa?

— O să murim de foame?

— Chiar trebuie să fugim?

Copiii mai mici au început să plângă. Tata era ca un surdomut. Stătea în fotoliul său din lemn de ulm, frecându-i braţul şi declarând că era cel mai frumos lucru pe care îl avusese vreodată şi îl pierduse. În noaptea aceea, n-a mâncat nimeni. Nu ne-am adunat în curte să ne bucurăm de răcoarea serii. Gaoling şi cu mine ne-am petrecut noaptea împreună, vorbind şi plângând, jurându-ne loialitatea de a muri împreună ca nişte surori. Am făcut schimb de ace de păr ca să ne pecetluim jurământul. Dacă era de părere că Scumpa Mătuşică era de vină pentru nenorocirile noastre, nu a spus-o, în timp ce toţi ceilalţi au făcut-o încontinuu. Nu a dat vina pe naşterea mea pentru că o adusese pe Scumpa Mătuşică în vieţile lor. În schimb, Gaoling mi-a spus că ar trebui să mă simt norocoasă că Scumpa Mătuşică murise deja şi prin urmare nu avea să sufere moartea înceată de foame şi ruşine care ne aştepta pe toţi. Eram de acord, şi totuşi îmi doream să fi fost cu mine. Dar ea era la Capătul Lumii. Sau rătăcea într-adevăr pe pământ, căutând răzbunare?

A doua zi, un om a venit la poarta noastră şi i-a întins Tatei o scrisoare cu pecete. Se făcuse o plângere cu privire la incendiu şi la

responsabilitatea familiei noastre pentru pagube. Funcţionarul a spus că îndată ce proprietarii prăvăliilor afectate îşi vor estima pierderile, cifra va fi comunicată magistraturii şi magistratura ne va spune cum va trebui să fie plătită datoria. Între timp, a zis el, familia noastră trebuie să prezinte actele de proprietate pentru casă şi teren. Ne-a avertizat că avea să pună un anunţ în sat cu privire la această chestiune, aşa că oamenii vor şti să ne denunţe dacă vom încerca să fugim.

După plecarea funcţionarului, am aşteptat să ne spună Tata ce va face. El stătea prăbuşit în fotoliul lui de ulm. Atunci Mama a anunţat:

— Suntem terminaţi. N-ai cum să schimbi soarta. Astăzi mergem la piaţă, mâine petrecem.

Mama ne-a dat la toţi mai mulţi bani de buzunar decât avuseserăm toată viaţa. Ne-a spus să cumpărăm fiecare lucruri bune de mâncare, fructe şi dulciuri, delicatese şi cărnuri grase, orice ne interziseserăm întotdeauna, dar ne doriserăm. Se apropia Festivalul Lunii, aşa că nu era neobişnuit că făceam cumpărături la fel ca restul mulţimii pentru masa recoltei.

Din cauza sărbătorii, era mare zi de târg, cu jongleri şi acrobaţi, vânzători de lampioane şi jucării şi mai mulţi şarlatani şi escroci decât de obicei. În timp ce ne făceam loc prin mulţime, eu şi Gaoling ne ţineam strâns de mână. Am văzut copii pierduţi care plângeau şi bărbaţi cu înfăţişare aspră care se uitau fără ruşine la noi. Scumpa Mătuşică mă avertizase

în repetate rânduri cu privire la huliganii din marile oraşe care furau fete proaste de la ţară şi le vindeau ca sclave. Ne-am oprit la un chioşc unde se vindeau prăjituri în formă de lună. Erau râncede. Am strâmbat din nas la carnea de porc, care era cenuşie. Ne-am uitat în borcanele cu brânză proaspătă de soia, dar calupurile erau cleioase şi duhneau. Aveam bani, aveam voie să cumpărăm ce voiam, dar nimic nu arăta bine, totul părea stricat. Am rătăcit prin aglomeraţie, lipite una de alta precum cărămizile.

Apoi ne-am trezit pe Aleea Cerşetorilor, un loc în care nu mai fusesem niciodată. Acolo am văzut numai privelişti demne de milă: Un cap ras şi un corp fără membre care se legăna pe spate ca o ţestoasă pe carapace. Un băiat fără oase cu picioarele încolăcite în jurul gâtului. Un pitic cu ace lungi înfipte în obraji, burtă şi coapse. Cerşetorii aveau acelaşi text: „Te rog, domnişorică, te rog, frate mai mare, ai milă de noi. Dă-ne bani şi în viaţa viitoare nu va trebui să suferi ca noi".

Unii băieţi care treceau pe acolo râdeau, cei mai mulţi oameni îşi întorceau faţa şi câteva bunicuţe cu un picior în groapă aruncau bănuţi pe jos. Gaoling s-a agăţat de braţul meu şi a şoptit:

— Asta suntem sortiţi să devenim?

Când ne-am întors să plecăm, ne-am ciocnit de o cerşetoare. Era o fată, nu mai mare decât noi, îmbrăcată în nişte zdrenţe murdare, fâşii legate unele peste altele, astfel încât părea să poarte un costum de războinic din vechime. Acolo unde ar fi trebuit să fie orbitele ochilor,

erau două pliuri adânci. A început să cânte: „Ochii mei au văzut prea multe, aşa că mi i-am smuls. Acum că nu mai văd, cei nevăzuţi vin la mine".

A scuturat un castron gol în faţa noastră.

— O fantomă aşteaptă să stea de vorbă cu voi.

— Ce fantomă? am întrebat eu imediat.

— Cineva care ţi-a fost ca o mamă, a răspuns fata tot atât de repede.

Gaoling a tresărit.

— De unde a ştiut că Scumpa Mătuşică a fost mama ta? mi-a şoptit ea. Apoi i s-a adresat fetei: Spune-ne ce zice.

Fata oarbă a ridicat din nou castronul gol şi l-a scuturat. Gaoling a aruncat o monedă înăuntru. Fata a pipăit castronul şi a zis:

— Generozitatea voastră nu cântăreşte prea mult.

— Arată-ne mai întâi ce ştii să faci, a răspuns Gaoling.

Fata s-a ghemuit pe jos. Dintr-o mânecă zdrenţuită a scos un săculeţ, pe care l-a desfăcut şi i-a vărsat conţinutul pe pământ. Era var stins. Din cealaltă mânecă a scos o baghetă lungă şi subţire. Cu partea plată a baghetei a netezit varul până când suprafaţa lui a fost netedă ca o oglindă. A îndreptat capătul ascuţit al baghetei spre pământ şi, cu ochii ei fără vedere aţintiţi spre cer, a început să scrie. Ne-am ghemuit lângă ea. Cum învăţase o cerşetoare să facă asta? Nu era o şarlatanie obişnuită. Mâna îi era fermă, scrisul era lin, ca al unui caligraf priceput. Am citit primul rând.

Un câine urlă, luna răsare, scria.

— Cățeluș! asta era porecla pe care mi-o dăduse ea, i-am spus fetei.

Ea a netezit varul și a scris: *Stelele străpung întunericul pentru totdeauna.*

Stele căzătoare, asta era din poezia pe care o scrisese Unchiul Mezin pentru ea. Din nou a netezit varul, un nou rând: *Un cocoș cântă, soarele răsare.* Scumpa Mătușică fusese în zodia Cocoșului. Și apoi fata a scris ultimul rând: *La lumina zilei, stelele par să nu fi existat niciodată.* M-am întristat, fără să știu de ce.

Fata a netezit din nou varul și a spus:

— Fantoma nu mai are nimic să vă spună.

— Asta-i tot? s-a plâns Gaoling. Cuvintele astea n-au nici un sens.

Dar eu i-am mulțumit fetei și am pus toate monedele pe care le aveam în buzunar în castronul ei. Pe când ne întorceam acasă, Gaoling m-a întrebat de ce îi dădusem banii pentru niște aiureli despre un câine și un cocoș. La început n-am putut să-i răspund. Îmi tot repetam frazele în cap, să nu le uit. De fiecare dată, înțelegeam mai bine care fusese mesajul și eram din ce în ce mai nefericită.

— Scumpa Mătușică a spus că eu sunt câinele care a trădat-o, i-am spus în cele din urmă lui Gaoling. Luna e noaptea în care i-am spus că o s-o părăsesc pentru familia Chang. Stelele care străpung întunericul pentru totdeauna înseamnă că asta e o rană eternă, pe care n-o va putea ierta niciodată. Când a cântat cocoșul, ea deja nu mai era. Și până să moară,

n-am ştiut că era mama mea, de parcă nici n-ar fi existat.

Gaoling a spus:

— Asta e doar un înţeles. Mai sunt şi altele.

— Care? am întrebat.

Dar n-a mai ştiut ce să spună.

Când ne-am întors acasă, Mama şi Tata, unchii şi mătuşile noastre erau adunaţi în curte, discutând agitaţi. Tata povestea cum la piaţă întâlnise un bătrân preot daoist, un om ciudat, remarcabil. Pe când trecea pe lângă el, preotul i-a strigat:

— Domnule, arătaţi de parcă o fantomă v-ar bântui casa.

— De ce spuneţi asta? a întrebat Tata.

— E adevărat, nu-i aşa? a insistat bătrânul. Simt că aţi avut foarte mult ghinion şi nu există alt motiv pentru asta. Am dreptate?

— Am avut o sinucidere, a recunoscut Tata, o dădacă a cărei fiică era pe cale să se mărite.

— Şi a urmat nenorocirea.

— Câteva dezastre, a răspuns Tata.

Tânărul care stătea lângă preot l-a întrebat atunci pe Tata dacă auzise de Faimosul Vânător de Fantome.

— Nu? Ei bine, el este, preotul rătăcitor din faţa dumneavoastră. E proaspăt sosit în oraş, aşa că încă nu e atât de cunoscut ca în locurile din nordul şi sudul îndepărtat. Aveţi rude în Harbin? Nu? Ei, dacă aţi fi avut, aţi fi ştiut cine este.

Tânărul, care pretindea că este ucenicul preotului, a adăugat:

— Numai în oraşul acela este renumit pentru că a prins deja o sută de fantome în case bântuite. Când a terminat, zeii i-au spus să-şi reia rătăcirile.

Când a terminat de povestit despre întâlnirea cu aceşti doi bărbaţi, Tata a adăugat:

— În după-amiaza aceasta, Faimosul Vânător de Fantome vine la noi acasă.

Câteva ore mai târziu, Vânătorul de Fantome şi ajutorul său se aflau la noi în curte.

Preotul avea o barbă albă şi părul lung îi era strâns ca un cuib de pasăre murdar. Într-o mână ţinea un toiag al cărui mâner sculptat semăna cu un câine jupuit întins deasupra unei porţi. În cealaltă ţinea un băţ scurt de bătut. Pe umeri avea un şal de frânghie de care atârna un clopot mare de lemn. Rasa lui nu era din bumbac de culoarea nisipului, ca a celor mai mulţi călugări rătăcitori pe care-i văzusem. A lui era dintr-o mătase albastră ce părea scumpă, dar mânecile erau pătate cu grăsime, de parcă s-ar fi întins de multe ori peste masă ca să-şi mai ia de mâncare.

M-am uitat cu jind cum Mama îi oferă delicatese reci. Era după-amiaza târziu şi stăteam pe nişte taburete joase în curte. Călugărul a luat din toate – tăiţei transparenţi cu spanac, muguri de bambus cu muştar murat, tofu cu ulei de susan şi coriandru. Mama îşi tot cerea scuze pentru calitatea mâncării, spunând că era ruşinată şi onorată deopotrivă să-l aibă în căminul nostru umil. Tata bea ceai.

— Spuneţi-ne cum se face, i-a spus el preotului, cum e chestia asta cu prinsul fantomelor.

Le prindeţi în pumni? E lupta crâncenă sau periculoasă?

Preotul a spus că ne va arăta în scurtă vreme.

— Dar mai întâi am nevoie de o dovadă a sincerităţii voastre.

Tata şi-a dat cuvântul că eram într-adevăr sinceri.

— Cuvintele nu sunt o dovadă, a zis preotul.

— Cum se dovedeşte sinceritatea? a întrebat Tata.

— În unele cazuri, o familie poate să meargă pe jos de-aici până în vârful Muntelui Tai şi înapoi, cu picioarele goale şi cărând pietre în spinare.

Toată lumea, mai ales mătuşile mele, privea cu îndoială că vreunul dintre noi ar putea face asta.

— În alte cazuri, a continuat călugărul, o mică ofrandă de argint pur poate fi de-ajuns şi va acoperi sinceritatea tuturor membrilor familiei restrânse.

— De cât ar fi nevoie? a întrebat Tata.

Preotul s-a încruntat.

— Numai *voi* ştiţi dacă sinceritatea voastră e mică sau mare, falsă ori autentică.

Călugărul mânca în continuare. Tata şi Mama s-au dus într-o altă încăpere pentru a discuta dimensiunea sincerităţii lor. Când s-au întors, Tata a deschis o pungă şi a scos un lingou de argint şi l-a pus în faţa Faimosului Vânător de Fantome.

— E bine, a zis preotul. Un strop de sinceritate e mai bun decât deloc.

Atunci Mama a scos un lingou din mâneca jachetei. L-a pus lângă primul, în aşa fel încât să scoată un clinchet. Călugărul a încuviinţat din cap şi şi-a pus jos bolul. A bătut din palme şi ajutorul a scos din bocceaua sa un vas gol pentru oţet şi un ghem de sfoară.

— Unde e fata pe care fantoma o iubea cel mai mult? a întrebat preotul.

— Aici, a zis Mama şi a arătat spre mine. Fantoma a fost dădaca ei.

— Mama ei, a corectat-o Tata. Fata e bastarda ei.

Nu mai auzisem niciodată acest cuvânt rostit cu voce tare şi m-am simţit de parcă era pe cale să-mi ţâşnească sângele prin urechi.

Preotul s-a încruntat uşor.

— Nu vă faceţi griji. Am mai avut cazuri la fel de rele. Apoi către mine: Adu-mi pieptenele pe care îl folosea pentru părul tău.

Picioarele mi-au rămas ţintuite în pământ, până când Mama m-a lovit uşor peste cap să mă grăbesc. Aşa că m-am dus în camera pe care până nu demult o împărţisem cu Scumpa Mătuşică. Am luat pieptenele pe care obişnuia să mi-l treacă prin păr. Era pieptenele de fildeş pe care ea nu-l purtase niciodată, cu capetele gravate cu cocoşi şi cu dinţii lungi şi drepţi. Mi-am amintit cum Scumpa Mătuşică mă certa ori de câte ori aveam părul încâlcit, făcându-şi griji pentru fiecare fir din capul meu.

Când m-am întors, am văzut că ajutorul pusese vasul de oţet în mijlocul curţii.

— Trece-ţi pieptenele prin păr de nouă ori, mi-a spus.

Aşa am făcut.

— Pune-l în vas.

Am dat drumul piepteneului înăuntru, simţind mirosul aburilor de oţet.

— Acum stai acolo perfect nemişcată.

Vânătorul de Fantome a bătut cu băţul în clopotul de lemn. Scotea un sunet profund, *poc, poc.* El şi ajutorul său mergeau în ritmul bătăilor, în cerc, în jurul meu, rostind incantaţii şi apropiindu-se din ce în ce mai mult. Pe neaşteptate, Vânătorul de Fantome a scos un strigăt şi a sărit spre mine. Am crezut că avea să mă vâre în vas, aşa că am închis ochii şi am ţipat, ceea ce a făcut şi Gaoling.

Când am deschis ochii, am văzut că ucenicul apăsa un capac etanş de lemn pe vas. L-a înfăşurat în frânghie de sus până jos, de jos până sus, apoi de jur împrejur, până a ajuns să semene cu un cuib de viespi. Când a terminat, Vânătorul de Fantome a bătut în vas cu băţul lui şi a spus:

— Gata. E prinsă. Hai, încercaţi să-l deschideţi, încercaţi. Nu se poate.

Toată lumea s-a uitat, dar nimeni nu îndrăznea să-l atingă. Tata a întrebat:

— Poate evada?

— Imposibil, a spus Vânătorul de Fantome. Vasul ăsta e garantat să ţină mai multe vieţi.

— Ar trebui să fie mai mult, a mormăit Mama. Nici dacă ar rămâne pe veci prizonieră în vas n-ar fi destul, având în vedere ce a făcut. Ne-a ars prăvălia până-n temelii. Aproape ne-a omorât familia. Ne-a creat datorii.

Eu plângeam, incapabilă să vorbesc în numele Scumpei Mătuşici. Eu eram trădătoarea ei.

A doua zi, familia a dat o masă de sărbătoare, cu cele mai bune mâncăruri, de care nu aveam să ne mai bucurăm toată viaţa. Dar nimeni în afară de copiii cei mai mici nu avea poftă de mâncare. Mama angajase şi un om care să facă fotografii, ca să ne amintim de zilele în care aveam de toate. A vrut o poză numai cu ea şi Gaoling. In ultimul moment, Gaoling a insistat să vin şi eu să stau lângă Mama ; Mama n-a fost încântată, dar n-a spus nimic. În ziua următoare, Tata şi cei doi unchi ai mei s-au dus la Pekin să afle care erau daunele pe care le avea de plătit familia noastră.

În timp ce erau plecaţi, am învăţat să mâncăm budincă apoasă de orez asezonată cu doar câteva bucăţele de mâncare rece. Doreşte-ţi mai puţin şi vei regreta mai puţin, asta era deviza Mamei. După vreo săptămână, Tata se afla în curte, bolborosind ca un nebun.

— Mai dă o petrecere, a strigat el.

După care au început şi unchii noştri:

— Ghinionul nostru s-a sfârşit! Nici o daună! Asta a fost decizia judecătorului – nici un fel de daune!

Am dat fuga la ei, copii, mătuşi, chiriaşi şi câini.

Cum era posibil? Şi am ascultat explicaţiile Tatei. Când ceilalţi proprietari de prăvălii au adus bunurile distruse pentru constatare, judecătorul a descoperit că unul avea cărţi rare care fuseseră furate cu treizeci de ani în urmă de la Academia de la Hanlin. Altul, care pretindea că avea lucrări ale unor caligrafi şi pictori celebri, vindea de fapt falsuri. Juriul

a hotărât atunci că focul era o pedeapsă meritată pentru cei doi hoţi.

— Vânătorul de Fantome a avut dreptate, a conchis Tata. Fantoma nu mai e.

În seara aceea toată lumea a mâncat bine, cu excepţia mea. Ceilalţi au râs şi au pălăvrăgit, scăpaţi de orice grijă. Păreau să fi uitat că batoanele noastre de cerneală se transformaseră la loc în cărbune, că din prăvălia de cerneluri nu mai rămăsese decât cenuşă spulberată. Spuneau că norocul li se schimbase pentru că Scumpa Mătuşică se dădea acum cu capul de pereţii unui vas duhnind a oţet.

A doua zi dimineaţa, Gaoling mi-a spus că Mama voia să-mi vorbească imediat. Remarcasem că de când murise Scumpa Mătuşică mama nu mă mai numise Fiică. Nu mă mai criticase. Mai că părea să se teamă că aveam să mă transform şi eu într-o fantomă. Pe când mă îndreptam spre camera ei, mă întrebam dacă avusese vreodată sentimente de afecţiune faţă de mine. Apoi iată-mă în faţa ei. Părea stânjenită să mă vadă.

— În vremuri de nefericire pentru familie, a început ea pe un ton aspru, tristeţea personală e egoistă. Totuşi mă întristează să-ţi spun că te vom trimite la un orfelinat.

Eram încremenită, dar nu am plâns. Nu am spus nimic.

— Măcar nu te vindem ca sclavă, a adăugat ea.

Fără nici o intonaţie, am spus:

— Mulţumesc.

Mama a continuat:

— Dacă rămâi în casă, cine ştie, fantoma s-ar putea întoarce. Ştiu că Vânătorul de Fantome ne-a garantat că asta nu se va întâmpla, dar e ca şi cum ai spune că n-o să mai fie niciodată secetă după secetă sau inundaţie după inundaţie. Toată lumea ştie că nu e adevărat.

N-am protestat. Dar ea tot s-a înfuriat.

— Ce-i cu privirea asta? Încerci să mă faci să-mi fie ruşine? Ţine minte, în toţi anii ăştia te-am tratat ca pe propria mea fiică. Ar fi făcut vreo familie din oraşul ăsta la fel? Poate dacă te duci la orfelinat, o să înveţi să ne apreciezi mai mult. Şi ai face bine să te pregăteşti. Domnul Wei aşteaptă deja să te ia cu căruţa.

I-am mulţumit din nou şi am ieşit din cameră. În timp ce-mi făceam bocceaua, Gaoling a dat buzna în cameră cu lacrimile şiroindu-i pe obraji.

— O să vin să te caut, mi-a promis ea şi mi-a dat jacheta ei favorită.

— Mama o să te pedepsească dacă o iau, am zis.

— Nu-mi pasă.

M-a condus la căruţa domnului Wei. Când am părăsit curtea şi casa pentru ultima dată, ea şi chiriaşii au fost singurii care m-au petrecut.

Când căruţa a intrat pe Aleea Capului de Porc, domnul Wei a început să cânte o melodie veselă despre luna recoltei. Şi m-am gândit la ce o pusese Scumpa Mătuşică pe cerşetoare să scrie:

Un câine urlă, luna răsare.
Stelele străpung întunericul pentru totdeauna.
Un cocoş cântă, soarele răsare.
La lumina zilei, stelele par să nu fi existat niciodată.

Am privit cerul, atât de senin, atât de strălucitor, şi, în sufletul meu, urlam.

Destinul

Orfelinatul era o mănăstire abandonată de lângă Dealul Osului de Dragon, la care se urca greu, pe un drum în zigzag de la gară. Ca să-şi cruţe măgarul, domnul Wei mi-a spus să merg pe jos ultimul kilometru. Când am coborât şi şi-a luat rămas-bun, a început noua mea viaţă.

Era toamnă şi copacii desfrunziţi păreau o armată de schelete care păzea dealul şi clădirea din vârf. Când m-am apropiat de poartă, nimeni nu mi-a ieşit în întâmpinare. Înaintea mea se afla un templu din lemn uscat cu lacul cojit, iar în curtea pustie, sub cerul liber, se aflau şiruri de fete în jachete albe şi pantaloni albaştri – un pas înainte, unul lateral, înapoi, lateral – parcă supunându-se vântului. Mai era o privelişte bizară : doi bărbaţi, din care numai unul chinez. Era doar a doua oară când vedeam un străin atât de aproape. Se îndreptau spre aceeaşi curte, cu hărţi în mână, urmaţi de o trupă de bărbaţi cu bastoane lungi. M-am temut să nu fi dat de o armată secretă a comuniştilor.

Când am trecut pragul, am tresărit îngrozitor. Cadavre în giulgiuri, vreo douăzeci sau treizeci. Stăteau în picioare în mijlocul holului,

aliniate de-a lungul pereţilor, unele înalte, unele scunde. M-am gândit imediat că erau Morţii Care Se Întorceau. Scumpa Mătuşică îmi povestise cândva că în copilăria ei unele familii angajau un preot să-i facă o vrajă unui cadavru pentru a-l face să se întoarcă la casa lui strămoşească. Preotul îi conducea numai noaptea, spunea ea, ca morţii să nu întâlnească oameni vii pe care i-ar fi putut poseda. Ziua, se odihneau în temple. Ea nu crezuse povestea, până nu auzise un preot bătând într-un clopot de lemn noaptea târziu. Şi în loc să fugă, cum făcuseră ceilalţi săteni, se ascunsese după un zid să privească. *Poc, poc*, şi apoi îi văzuse, şase, ca nişte larve uriaşe, făcând salturi înainte înalte de trei metri. *Ce-am văzut, nu pot spune precis*, îmi povestea Scumpa Mătuşică. *Tot ce ştiu e că multă vreme după aceea, nu am mai fost aceeaşi.*

Eram gata să fug când am văzut strălucirea unor picioare aurii. Am privit mai atent. Erau statui de zei, nu cadavre. M-am dus spre una şi am tras pânza. Era Zeul Literaturii, cu capul său încornorat, o pensulă de scris într-o mână şi o tichie de absolvent în cealaltă.

— De ce-ai făcut asta? a strigat o voce, m-am întors şi am văzut o fetiţă.

— De ce e acoperit?

— Profesoara a spus că nu are o influenţă bună. Nu trebuie să credem în zeii vechi, ci numai în cei creştini.

— Unde e profesoara ta?

— La cine ai venit?

— La cine a aranjat s-o primească pe Liu Luling ca orfană.

Fata a plecat în fugă. O clipă mai târziu, se aflau în faţa mea două străine.

Misionarele americance nu mă aşteptau, aşa cum eu nu mă aşteptasem ca ele să fie americance. Şi pentru că nu vorbisem niciodată cu un străin, nu puteam rosti o vorbă, mă holbam pur şi simplu la ele. Amândouă aveau părul scurt, una, alb, cealaltă, roşcat şi ondulat, şi purtau ochelari, ceea ce m-a făcut să cred că erau la fel de bătrâne.

— Îmi pare rău, nu s-a aranjat nimic, mi-a spus femeia cu părul alb în chineză.

— Îmi pare rău, a adăugat cealaltă, majoritatea orfanelor sunt mult mai mici.

Când m-au întrebat cum mă cheamă, încă nu eram în stare să vorbesc, aşa că am desenat caracterele cu degetul în aer. Ele vorbeau între ele cu voci englezeşti.

— Poţi să citeşti asta, poţi? m-a întrebat una din ele, arătându-mi un semn în chineză.

— „Mănâncă până te saturi, dar nu te îndopa", am citit.

Una din femei mi-a dat un creion şi o foaie de hârtie.

— Poţi să scrii aceleaşi cuvinte?

Am scris şi amândouă au exclamat:

— Nici măcar nu s-a mai uitat la semn.

M-au asaltat cu noi întrebări: Ştiam să folosesc pensula? Ce cărţi citisem? După aceea, au vorbit din nou într-o limbă străină şi când au terminat, m-au anunţat că puteam rămâne.

Mai târziu am aflat că fusesem primită ca să fiu atât elevă, cât şi meditatoare. Erau doar patru profesori, foşti elevi ai şcolii, care acum locuiau într-una din cele treizeci şi şase

de camere şi clădiri din complex. Profesorul Pan le preda fetelor mai mari. Eu eram ajutoarea lui. Când fusese elev, cu cincizeci de ani în urmă, şcoala era numai pentru băieţi. Profesoara Wang le preda fetelor mai mici şi sora ei văduvă – noi îi spuneam Mama Wang – avea grijă de bebeluşii din creşă, ca şi fetele desemnate ajutoarele ei. Apoi era Sora Yu, o femeie măruntă, cu spinarea osoasă şi încovoiată, cu mână forte şi voce ascuţită. Ea se ocupa de Curăţenie, Ordine şi Comportament Potrivit. În afară de faptul că ne programa băile şi îndatoririle pe parcursul săptămânii, îi plăcea s-o facă pe şefa cu bucătarul şi soţia lui.

Misionarele, am aflat eu, nu erau la fel de bătrâne. Miss Grutoff, cea cu părul ondulat, avea treizeci şi doi de ani, jumătate din vârsta celeilalte. Ea era infirmiera şi directoarea şcolii. Miss Towler era directoarea orfelinatului şi cerşea donaţii de la oamenii cărora ar fi trebuit să le fie milă de noi. Ea conducea şi capela noastră de duminică, regiza piesele de istorie creştină şi cânta la pian în timp ce ne învăţa să cântăm „ca îngerii". La vremea aceea, firește, nu ştiam ce era un înger. De asemenea, nu ştiam să cânt.

Cât despre bărbaţii străini, nu erau comunişti, ci cercetători care lucrau la cariera în care fuseseră găsite oasele Omului de la Pekin. Doi cercetători străini şi zece chinezi locuiau în aripa nordică a mănăstirii şi îşi luau micul dejun şi cina în sala de mese a templului, cu noi. Cariera se afla în apropiere, la vreo douăzeci de minute de mers pe jos pe o potecă şerpuită ce cobora, urca şi cobora din nou.

Cu totul, eram vreo şaptezeci de copii: treizeci de fete mari, treizeci de fete mici şi zece bebeluşi, mai mult sau mai puţin, în funcţie de câţi creşteau şi câţi mureau. Cele mai multe fete erau ca mine, copii din flori ale unor fete sinucigaşe, sărace sau nemăritate. Unele erau ca personajele pe care le văzusem cu Gaoling pe Aleea Cerşetorilor – fete fără picioare ori mâini, chioare sau pitice. Şi mai erau altele pe jumătate chinezoaice, ai căror taţi erau străini, unul englez, unul german şi unul american. Mie mi se păreau de o frumuseţe stranie, dar Sora Yu îşi bătea mereu joc de ele. Spunea că moşteniseră trufia din partea occidentală a sângelui lor şi că ea trebuia diminuată prin umilire. „Puteţi să vă mândriţi cu ceea ce faceţi în fiecare zi", spunea Sora Yu, „dar nu să fiţi arogante pentru ceea ce aţi căpătat prin naştere". De asemenea, ne amintea frecvent că compătimirea de sine nu era permisă. Era o slăbiciune.

Dacă o fată părea supărată, Sora Yu spunea: „Ia uitaţi-vă la Micuţa Ding. Nu are picioare şi tot zâmbeşte toată ziua". Şi obrajii dolofani ai Micuţei Ding se ridicau şi numai că nu-i înghiţeau ochii, atât de bucuroasă era că avea nişte cioturi în loc de picioare. După părerea Sorei Yu, puteam afla fericirea imediată gândindu-ne la altcineva a cărui situaţie era mult mai rea decât a noastră.

Eu o făceam pe sora mai mare pentru această Micuţă Ding fără picioare, iar ea era sora mai mare a unei fete mai mici, pe nume Micuţa Jung, care avea o singură mână. Toată lumea avea o astfel de relaţie, fiind responsabil

pentru altcineva, ca într-o familie. Fetele mari şi mici împărţeau aceleaşi dormitoare, trei camere a câte douăzeci de fete fiecare, cu câte trei şiruri de paturi în fiecare cameră. Primul şir era pentru fetele cele mai mici, al doilea pentru cele mijlocii, al treilea pentru cele mai mari. Astfel, patul Micuţei Ding era lângă al meu, iar al Micuţei Jung lângă al Micuţei Ding, toată lumea fiind aşezată în funcţie de nivelul său de responsabilitate şi respect.

Pentru misionare, noi eram Fetele Noului Destin. În fiecare clasă se afla câte un steag mare roşu brodat cu caractere aurii care proclama acest lucru. Şi în fiecare după-amiază, în timpul exerciţiilor fizice, ne cântam destinul într-un cântec pe care îl scrisese Miss Towler, atât în engleză, cât şi în chineză:

Noi studiem şi învăţăm
Cu cine vrem ne măritäm.
Putem munci şi câştiga
Avem de pierdut doar soarta rea.

Ori de câte ori veneau vizitatori speciali la şcoală, Miss Grutoff ne punea să jucăm o piesă satirică şi Miss Towler cânta la pian o muzică foarte dramatică, asemănătoare celei de la filmele mute. Un grup de fete ţinea în mâini simboluri care aveau legătură cu Vechiul Destin: opiu, sclavi, arderea de talismane. Se clătinau pe picioare şi cădeau neajutorate la pământ. Apoi soseau fetele Noului Destin, pe post de doctori. Ele le vindecau pe fumătoarele de opiu. Dezlegau picioarele celor prăbuşite şi luau mături cu care măturau talismanele

nefolositoare. În cele din urmă, îi mulţumeau lui Dumnezeu şi se înclinau în faţa oaspeţilor speciali, vizitatori străini ai Chinei, mulţumindu-le şi lor pentru că ajutau atâtea fete să-şi înfrângă soarta crudă şi să meargă mai departe, în Noul lor Destin. Astfel, adunam o mulţime de bani, mai ales dacă reuşeam să-i facem pe vizitatori să plângă.

În timpul slujbei, Miss Towler ne spunea mereu că puteam alege dacă să devenim creştine sau nu. Nimeni nu avea să ne oblige vreodată să credem în Iisus, spunea ea. Credinţa noastră trebuia să fie autentică şi sinceră. Dar Sora Yu, care venise la orfelinat când avea şapte ani, ne amintea adeseori de fosta ei soartă. Fusese silită să cerşească în copilărie şi dacă nu aduna destule monede, nu înghiţea nimic altceva decât înjurături. Într-o zi când a protestat că îi era foame, soţul surorii ei a aruncat-o ca pe un gunoi. În şcoala asta, zicea ea, puteam mânca oricât voiam. Nu trebuia să ne temem niciodată că ne vor azvârli afară. Puteam alege în ce anume doream să credem. Totuşi, adăuga ea, orice elevă care nu alegea să creadă în Iisus era un vierme mâncător de cadavre şi când această necredincioasă avea să moară, ea avea să ajungă în lumea subterană, unde trupul avea să-i fie străpuns de o baionetă, prăjit ca o raţă şi silit să îndure tot felul de torturi mai rele decât ceea ce se întâmpla în Manciuria.

Uneori îmi puneam întrebări cu privire la fetele care nu puteau alege. Unde aveau să ajungă ele după moarte? Îmi amintesc că am văzut o fetiţă mică despre care nici măcar

misionarele nu credeau că are un Nou Destin, o copilă al cărei tată era propriul bunic. Am văzut-o în creşă, unde lucram în fiecare dimineaţă. Nimeni nu-i dăduse un nume şi Mama Wang mi-a spus să n-o iau în braţe, chiar dacă plângea, pentru că avea o problemă cu gâtul şi capul. Nu scotea niciodată vreun sunet. Avea faţa plată şi rotundă ca o farfurie, doi ochi mari şi un nas şi o gură mici înfipte în mijloc. Pielea îi era palidă ca pasta de orez, iar trupul, care era prea mic pentru capul ei, era nemişcat ca o floare de piatră. Doar ochii i se mişcau, înainte şi înapoi, de parcă ar fi urmărit un ţânţar care zbura pe tavan. Şi într-o zi, leagănul în care se aflase cândva a rămas gol. Miss Grutoff a spus că bebeluşul era acum un prunc al Domnului, aşa că am înţeles că murise. De-a lungul anilor pe care i-am trăit la orfelinat, am mai văzut încă şase bebeluşi care arătau la fel, mereu având ca tată propriul bunic, născuţi cu aceeaşi „faţă universală", cum o numea Mama Wang. Era ca şi cum aceeaşi persoană s-ar fi întors în acelaşi corp din cauza greşelii altcuiva. De fiecare dată, îl întâmpinam pe acel bebeluş ca pe un vechi prieten. De fiecare dată, plângeam când părăsea din nou lumea.

Pentru că proveneam dintr-o familie de fabricanţi de cerneală, eram cea mai bună elevă la caligrafie pe care o avusese vreodată şcoala. Aşa spunea Profesorul Pan. El ne povestea adeseori despre vremurile dinastiei Qing, despre cum totul devenise corupt, până şi sistemul de examinare. Dar vorbea despre acele vremuri trecute şi cu afecţiune. Îmi

spunea: „Luling, dacă te-ai fi născut atunci şi ai fi fost băiat, ai fi putut fi un învăţat." Exact acestea erau cuvintele sale. El mai spunea că eram un caligraf mai bun decât propriul lui fiu, Kaijing, pe care-l învăţase el însuşi.

Kaijing, care era geolog, era de fapt un caligraf foarte bun, mai ales pentru cineva care avea partea dreaptă slăbită de poliomielita din copilărie. Din fericire pentru el, când se îmbolnăvise, familia cheltuise o grămadă de bani, toate economiile ei, ca să angajeze cei mai buni doctori occidentali şi chinezi. Ca rezultat, Kaijing îşi revenise, rămânând doar cu un uşor şchiopătat şi un umăr căzut. Misionarele l-au ajutat mai târziu să obţină o bursă la faimoasa universitate din Pekin, unde a studiat geologia. După moartea mamei sale, s-a întors acasă ca să aibă grijă de tatăl lui şi să lucreze cu oamenii de ştiinţă de la carieră.

În fiecare zi se ducea şi se întorcea de la carieră cu bicicleta, pedalând până la uşa clasei tatălui său. Profesorul Pan se urca într-o parte la spatele lui, pe bicicletă, şi în timp ce fiul pedala până la ei acasă, la celălalt capăt al complexului, noi, eleve şi profesoare, strigam: „Fii atent! Să nu cazi!"

Sora Yu îl admira foarte mult pe Kaijing. O dată, îl arătase copiilor şi spusese: „Vedeţi? Şi voi vă puteţi propune ca ţel să îi ajutaţi pe alţii în loc să rămâneţi o povară inutilă". Altă dată, am auzit-o spunând: „Ce tragedie că un băiat atât de frumos trebuie să fie infirm". Probabil că asta trebuia să le consoleze şi pe eleve. Dar după mintea mea, ea spunea că tragedia lui Kaijing era mai mare decât a

altora pur şi simplu pentru că el se născuse mai plăcut ochiului. Cum putea tocmai Sora Yu să gândească aşa ceva? Dacă un om bogat îşi pierde casa e mai rău decât dacă şi-o pierde un sărac?

Am întrebat o fată mai mare despre asta şi ea mi-a spus:

— Ce întrebare stupidă! Bineînţeles! Frumosul şi bogatul au mai mult de pierdut.

Totuşi mie nu mi se părea corect.

M-am gândit la Scumpa Mătuşică. Ca şi Kaijing, ea se născuse frumoasă, apoi faţa îi fusese distrusă. Auzeam oamenii spunând tot timpul: „Ce îngrozitor să ai o faţă ca asta. Mai bine-ar fi murit". M-aş fi simţit la fel dacă nu aş fi iubit-o? M-am gândit la cerşetoarea oarbă. Cui avea să-i fie dor de ea?

Brusc, mi-am dorit s-o găsesc pe cerşetoare. Ea putea vorbi cu Scumpa Mătuşică în locul meu. Ea îmi putea spune unde era. Rătăcea ea oare în Capătul Lumii sau era prizonieră în borcanul de oţet? Dar blestemul? Avea să mă ajungă curând? Dacă muream în momentul ăsta, cui avea să-i fie dor de mine? Cine avea să mă întâmpine în cealaltă lume?

Când vremea era frumoasă, Profesorul Pan ducea fetele mai mari la carieră, la Dealul Osului de Dragon. Era mândru să facă asta, pentru că fiul lui era unul dintre geologi. Cariera începuse ca o grotă, precum aceea care aparţinuse cândva familiei Scumpei Mătuşici, dar când am văzut-o eu, era un puţ uriaş de vreo cincizeci de metri adâncime. De sus până jos şi dintr-o parte într-alta, fundul şi pereţii

fuseseră vopsiţi în dungi albe, astfel încât arăta de parcă ar fi fost pus înăuntru un năvod uriaş.

— Dacă un săpător găseşte un os de animal ori de om sau o unealtă de vânătoare, ne-a explicat Kaijing, poate să scrie că a venit din pătratul acesta al carierei, şi nu din altul. Putem calcula vârsta relicvei după locul în care a fost găsită, al optulea strat fiind cel mai vechi. Şi atunci oamenii de ştiinţă se pot duce în locul acela şi săpa mai mult.

Noi, fetele, aduceam întotdeauna termosuri cu ceai şi prăjiturele pentru oamenii de ştiinţă şi când ne vedeau sosind, urcau repede la suprafaţă, se spălau un pic şi spuneau cu un oftat recunoscător: „Mulţumim, mulţumim. Imi era atât de sete încât credeam că o să mă transform şi eu într-un os din ăsta uscat". Din când în când, o ricşă se apropia pe drumul abrupt şi din ea cobora un străin cu pipă în gură şi ochelari cu lentile groase şi întreba dacă se mai găsise ceva. De obicei oamenii de ştiinţă arătau ba spre un loc, ba spre altul, şi omul cu ochelari dădea din cap, dar părea dezamăgit. Uneori însă devenea foarte agitat şi trăgea din pipă din ce în ce mai repede în timp ce vorbea. Apoi se suia din nou în ricşă şi cobora dealul, la poalele căruia îl aştepta o maşină neagră şi strălucitoare ca să-l ducă înapoi la Pekin. Dacă alergam până într-un loc cu perspectivă mai largă, puteam vedea până în capătul cel mai îndepărtat al bazinului plat şi vedeam maşina neagră grăbind pe drumul îngust, stârnind nori de praf.

Când venea iarna, oamenii de ştiinţă trebuiau să se grăbească până nu devenea solul

prea tare şi se sfârşea sezonul de săpat. Ne lăsau pe unele dintre noi să coborâm şi să dăm o mână de ajutor la punerea pământului scos în cutii sau la retrasarea liniilor albe pe fundul carierei sau la cernerea atentă a ceea ce mai fusese cernut deja de zece ori. Nu ni se dădea voie în locurile în care se aflau frânghii – acolo fuseseră găsite oasele umane. Pentru un ochi neexperimentat, era uşor să confunde oasele cu pietre sau cioburi de ceramică, dar eu ştiam să le deosebesc din vremurile când culegeam oase împreună cu Scumpa Mătuşică. Ştiam, de asemenea, că Omul de la Pekin însemna oase nu doar de la o singură persoană, ci de la mai multe – bărbaţi, femei, copii, prunci. Bucăţelele erau mici, insuficiente pentru a compune măcar o singură persoană întreagă. Nu le spuneam toate astea celorlalte fete. Nu voiam să mă dau mare. Aşa că, la fel ca ele, ajutam numai acolo unde oamenii de ştiinţă spuneau că aveam voie, unde erau în cea mai mare parte oase de animale, coarne de cerb şi carapace de broască ţestoasă.

Îmi amintesc ziua când fiul profesorului Pan m-a lăudat pe mine în mod special. „Eşti un muncitor atent", a spus el. După aceea, cernerea atentă a pământului era ocupaţia mea favorită. Dar apoi vremea a devenit geroasă şi nu am mai putut să ne simţim degetele sau obrajii. Aşa s-au încheiat munca şi laudele.

Următoarea ocupaţie care-mi plăcea era să le meditez pe celelalte eleve. Uneori le învăţam să deseneze. Le arătam elevelor mai mici cum să folosească pensula ca să deseneze urechi, cozi şi mustăţi de pisică. Eu pictam

cai şi cocori, maimuţe şi chiar un hipopotam. De asemenea, le ajutam pe eleve să-şi îmbunătăţească caligrafia şi să-şi îmbogăţească mintea. Îmi aminteam pentru ele ce mă învăţase Scumpa Mătuşică despre scrierea caracterelor, despre cum trebuie să te gândeşti la intenţiile tale, la cum *qi*-ul îţi curge din corp în mână, prin pensulă, în trasarea liniei. Fiecare trăsătură avea un sens şi cum fiecare cuvânt avea mai multe trăsături, el avea şi mai multe sensuri.

Ocupaţia care-mi plăcea cel mai puţin era orice mă punea să fac în timpul săptămânii Sora Yu: să mătur podelele, să spăl chiuvetele sau să aliniez băncile în capelă şi să le pun la loc la mese pentru prânz. Aceste îndatoriri n-ar fi fost atât de rele dacă Sora Yu nu ar fi scos întotdeauna în evidenţă ce nu făceam bine. Într-o săptămână, în mod excepţional, m-a pus să mă ocup de insectele târâtoare. Se plângea că niciodată călugării nu le omorau, crezând că puteau să fi fost muritori, sfinţi care trăiseră cândva. „Gândacii ăştia au fost mai degrabă moşieri", a mormăit Sora Yu, apoi mi-a spus: „Calcă pe ei, omoară-i, fă orice trebuie să faci ca să-i împiedici să mai intre". Uşile către majoritatea încăperilor, cu excepţia celor care le aparţineau străinilor, nu erau niciodată ţinute închise decât iarna, aşa că furnicile şi gândacii treceau pur şi simplu peste praguri. Intrau şi prin orice crăpătură sau gaură din perete, ca şi prin panourile mari din şipci de lemn care permiteau pătrunderea aerului şi a luminii. Dar eu ştiam ce să fac. Mă învăţase Scumpa Mătuşică. Am lipit

hârtie peste şipci. Apoi am luat un baton de cretă din sala de clasă şi am tras o linie în faţa fiecărui prag şi în jurul crăpăturilor. Furnicile miroseau acea linie de cretă, erau încurcate, apoi se întorceau şi plecau. Gândacii erau mai curajoşi. Treceau peste cretă şi praful le intra la încheieturi şi sub carapace, iar a doua zi erau cu burta în sus, cu picioarele în aer, sufocaţi.

În săptămâna aceea Sora Yu nu m-a criticat. În schimb, am primit un premiu pentru Igienă Remarcabilă, două ore libere să fac ce voiam, câtă vreme nu era ceva rău. În locul acela aglomerat, nu aveai unde să fii singur. Aşa că iată ce-am ales să fac cu premiul meu. Multă vreme nu recitisem paginile pe care le scrisese pentru mine Scumpa Mătuşică înainte de a muri. Mă abţinusem, pentru că ştiam că o să plâng dacă o să văd din nou paginile acelea şi Sora Yu o să mă certe pentru că îmi permiteam să-mi plâng de milă în faţa Micuţei Ding şi a celorlalte fete mai mici. Într-o duminică după-amiază, am găsit o cămară abandonată, mirosind a mucegai şi plină de mici statuete. M-am aşezat pe podea, rezemată de un perete de lângă fereastră. Am despăturit pânza albastră în care se aflau foile. Şi pentru prima dată am văzut că Scumpa Mătuşică cususe în material un buzunăraş.

În acel buzunăraş erau două lucruri extraordinare. Primul era osul-oracol pe care mi-l arătase când eram mică, spunându-mi că va putea fi al meu după ce voi învăţa să-mi amintesc. Ţinuse cândva în mână acest os, aşa cum o făcuse şi tatăl ei înainte. Am strâns osul la piept. Apoi am scos al doilea lucru.

Era o mică fotografie a unei tinere care purta o năframă brodată pe cap şi o jachetă matlasată de iarnă cu un guler care îi ajungea până la obraji. Am ridicat fotografia în lumină. Era oare...? Am văzut că era într-adevăr Scumpa Mătuşică înainte de a-şi arde faţa. Avea ochi visători, sprâncene îndrăzneţe care se arcuiau în sus, iar gura – ce buze pline, bosumflate, ce piele netedă. Era frumoasă, dar nu arăta aşa cum mi-o aminteam eu şi îmi părea rău că în fotografie nu era faţa ei arsă. Cu cât mă uitam mai mult însă, cu atât îmi devenea mai familiară. Şi apoi mi-am dat seama: Faţa ei, speranţa ei, ştiinţa ei, tristeţea ei – toate erau ale mele. Atunci am plâns, am plâns, îndestulându-mi inima cu bucurie şi milă de mine însămi.

O dată pe săptămână Miss Grutoff şi soţia bucătarului se duceau la gară să ia pachetele şi corespondenţa. Uneori erau scrisori de la prietenii lor de la alte şcoli misionare din China sau de la cercetători de la Colegiul Medical din Pekin. Alteori erau scrisori prin care se donau bani. Acestea veneau de departe: San Francisco din California, Milwaukee din Wisconsin, Elyria din Ohio. Miss Grutoff citea scrisorile cu voce tare la slujba de duminică. Ne arăta pe glob: „Uitaţi, aici suntem noi şi acolo sunt ei. Şi ei vă trimit dragoste şi o mulţime de bani". Apoi învârtea tare globul, ca să ne ameţească această idee.

Mă întrebam: De ce-ar iubi un străin alt străin? Mama şi Tata erau pentru mine ca nişte străini acum. Nu mă iubeau. Pentru ei, eu

nu mai existam. Şi promisiunile lui Gaoling că avea să mă găsească? Încercase? Nu credeam.

Într-o după-amiază, când eram la orfelinat de vreo doi ani, Miss Grutoff mi-a întins o scrisoare. Am recunoscut imediat scrisul. Era vremea prânzului şi în sala aceea mare, zgomotoasă, eu am devenit complet surdă. Fetele din apropierea mea vociferau vrând să afle ce se spunea în scrisoare şi cine o scrisese. Am fugit de lângă ele, păzindu-mi comoara ca un câine înfometat. O mai am încă şi iată ce scria în ea:

„Draga mea soră, îmi cer iertare că nu ţi-am scris până acum. Nu trece o zi fără să mă gândesc la tine. Dar n-am putut să-ţi scriu. Domnul Wei nu a vrut să-mi spună unde te-a dus. Nici Mama. Până la urmă am auzit săptămâna trecută la piaţă că se reiau lucrările la carierele din Dealul Osului de Dragon şi că cercetătorii americani şi chinezi locuiesc în vechea mănăstire, împreună cu elevele de la orfelinat. Prima dată când am văzut-o pe soţia Primului Frate, i-am spus: «Mă întreb dacă Luling i-a întâlnit pe cercetători, din moment ce locuieşte atât de aproape de ei». Şi ea mi-a răspuns: «Şi eu mă întrebam acelaşi lucru». Atunci am ştiut sigur.

Mama e bine, dar se plânge că e atât de ocupată, că vârfurile degetelor îi sunt mereu negre. Încă muncesc din greu cu toţii ca să refacă stocul de batoane de cerneală pierdute în foc. Iar Tata şi unchii noştri au trebuit să reconstruiască prăvălia din Pekin. Au împrumutat bani şi lemn de la Chang coşciugarul, care acum e proprietarul celei mai mari părţi din afacere. Au primit o parte din afacere când

m-am măritat eu cu Chang Funan, al patrulea fiu, băiatul cu care trebuia să te măriți tu.

Mama a spus că aveam noroc că familia Chang mai voia totuși o fată din familia noastră. Dar eu nu cred că am avut noroc. Cred că tu ai avut noroc că nu ai devenit nora acestei familii. În fiecare zi, cu fiecare înghițitură pe care o mănânc, mi se amintește de poziția superioară a familiei Chang față de a noastră. Le suntem datori pentru lemn și datoria crește. Într-o sută de ani, clanul Liu tot va mai munci pentru ei. Batoanele de cerneală nu se mai vând la fel de bine sau la fel de scump. Ca să fiu cinstită, calitatea nu mai este la fel de bună, acum că ingredientele sunt inferioare și Scumpa Mătușică nu mai e aici să facă gravurile. Ca să-mi amintesc de datoriile familiei noastre, eu nu primesc deloc bani de cheltuială. Ca să cumpăr un timbru pentru scrisoarea asta, a trebuit să-mi amanetez un ac de păr. Mai trebuie să știi că familia Chang nu e atât de bogată cum credeam noi când eram mici. O mare parte din averea lor s-a dus pe opiu. Una dintre soțiile celuilalt fiu mi-a spus că problemele au început când Fun Nan era foarte mic și și-a dislocat umărul. Mama lui a început să-i dea opiu. Mai târziu, ea a fost omorâtă în bătaie, spun unii, deși Chang pretinde că a căzut de pe acoperiș din greșeală. Pe urmă Chang și-a luat altă nevastă, care fusese amanta unei căpetenii de război care plătea coșciugele în opiu. Și a doua nevastă era dependentă. Căpetenia i-a spus lui Chang că dacă îi făcea vreun rău femeii, avea să-l transforme în eunuc. Și Chang știa că asta

era posibil, pentru că văzuse alţi oameni cărora le lipseau părţi din corp pentru că nu-şi putuseră plăti datoriile pentru opiu.

Gospodăria asta e o oroare de urlete şi nebunie, o căutare permanentă de bani pentru opiu. Dacă Funan ar putea vinde bucăţi din mine pentru fumatul lui, ar face-o. E convins că ştiu unde se mai găsesc oase de dragon. Bombăne că ar trebui să-i spun, că atunci am fi cu toţii bogaţi. Dacă aş şti, le-aş vinde ca să plec din familia asta. M-aş vinde şi pe mine. Dar unde să mă duc?

Draga mea soră, îmi cer iertare pentru orice durere sau îngrijorare pe care ţi-ar provoca-o această scrisoare. Iţi scriu toate astea numai ca să ştii de ce nu am venit să te văd şi de ce eşti atât de norocoasă să te afli unde te afli. Te rog să nu-mi răspunzi. Nu mi-ar face decât probleme. Acum că ştiu unde eşti, o să încerc să-ţi mai scriu. Între timp, sper că sănătatea ta e bună şi că eşti mulţumită. Sora ta, Gaoling".

Când am terminat, scrisoarea îmi tremura în mâini. Mi-am amintit că fusesem cândva geloasă pe Gaoling. Acum soarta ei era mai rea decât a mea. Sora Yu spusese că ne puteam găsi fericirea în propria noastră situaţie dacă ne gândeam la oameni a căror viaţă era mult mai rea. Dar eu nu eram fericită.

Totuşi, cu timpul, am devenit ceva mai puţin nefericită. Mi-am acceptat viaţa. Poate că slăbiciunea memoriei mă făcea să simt mai puţină durere. Poate că forţa mea vitală devenea mai activă. Tot ce ştiam era că mă schimbasem foarte mult faţă de fata care venise la orfelinat.

Bineînţeles, între timp până şi zeii din mănăstire se schimbaseră. De-a lungul anilor, Miss Towler scosese husele de pe statui, una câte una, ca să facă haine sau pături. În cele din urmă, toate statuile s-au arătat, râzând de Miss Towler, după cum spunea ea, cu feţele lor roşii, cu cei trei ochi şi cu burţile lor goale. Şi erau multe, multe statui, atât budiste, cât şi daoiste, pentru că mănăstirea fusese ocupată de ambele feluri de călugări în secole diferite, în funcţie de căpetenia războinică aflată la putere prin părţile acelea. Într-o zi, înainte de Crăciun, când era prea frig ca să ieşim undeva, Miss Grutoff a hotărât că ar trebui să convertim zeii chinezi la creştinism. Aveam să-i botezăm cu vopsea. Fetelor care crescuseră în orfelinat de când erau foarte mici li se părea că avea să fie foarte distractiv. Dar unele dintre elevele care veniseră mai târziu nu voiau să-i desfigureze pe zei şi să le stârnească mânia. Erau atât de speriate, încât când au fost târâte spre statui, strigau şi făceau spume la gură, apoi cădeau la pământ de parcă ar fi fost posedate. Mie nu-mi era frică. Credeam că dacă mă purtam respectuos şi cu zeii chinezi, şi cu cei creştini, nici unii, nici alţii nu aveau să-mi facă rău. Îmi ziceam că chinezii erau politicoşi, dar şi practici în viaţă. Zeii chinezi înţelegeau că trăiam într-o comunitate occidentală condusă de americani. Dacă zeii ar fi putut vorbi, ar fi insistat ei înşişi ca zeităţile creştine să ocupe o poziţie mai bună. Chinezii, spre deosebire de străini, nu încercau să le impună altora ideile lor. Străinii n-au decât să-şi urmeze propriile căi,

indiferent cât de ciudate, aşa gândeau ei. În timp ce-mi treceam pensula peste feţele roşu cu auriu, spuneam : „Iartă-mă, Conducător de Jad, iartă-mă, Şef al Celor Opt Nemuritori, eu doar vă deghizez, în caz că vin comuniştii sau japonezii să rechiziţioneze statui pentru vreun foc". Eram o artistă talentată. Unora dintre zei le-am lipit bărbi din lână de oaie, păr din tăiţei, aripi din pene. Astfel, Buddha a devenit un Iisus gras, Zeiţa Milei era Maria în iesle, Cei Trei Imaculaţi, principalii zei ai daoiştilor, s-au transformat în Cei Trei Magi, iar Cei Optsprezece Lohani ai lui Buddha au devenit Cei Doisprezece Apostoli cu şase fii. Orice mici figurine din iad au fost avansate la rangul de îngeri. În anul următor, Miss Grutoff a hotărât că trebuia să pictăm şi micile statuete ale lui Buddha din tot complexul. Erau sute.

Un an mai târziu, Miss Grutoff a găsit cămara igrasioasă în care mă dusesem să citesc paginile Scumpei Mătuşici. Statuile de acolo, spunea Sora Yu, erau pentru o dioramă daoistă care arăta ce se întâmpla dacă cineva ajungea în lumea subterană. Erau zeci de figurine, foarte realist făcute şi înspăimântătoare. Una era un bărbat îngenuncheat din măruntaiele căruia se hrăneau nişte animale cu coarne. Trei figurine atârnau de un ţăruş ca porcii la frigare. Patru oameni stăteau într-un hârdău cu ulei clocotit. Şi mai erau nişte diavoli uriaşi, cu feţele roşii şi capete ascuţite, ordonând morţilor să intre în luptă. Când le-am terminat de vopsit pe acestea, am avut o scenă completă a Naşterii : Pruncul Iisus, Maria, Iosif, toată lumea, inclusiv Moş Crăciun. Chiar şi aşa,

gurile statuilor erau încă deschise, într-un urlet de spaimă. Orice-ar fi spus Miss Grutoff, majoritatea fetelor nu credeau că statuile cântau *O brad frumos*.

După ce am terminat cu statuile acelea, n-am mai avut idoli de transformat în îngeri. Pe atunci, şi eu mă transformasem, din îndrumătoare în profesoară, dintr-o fată singuratică într-una îndrăgostită de fiul profesorului Pan.

Iată cum a început totul.

În fiecare an, în timpul Revelionului mic, elevii desenau steaguri purtătoare de noroc pentru sărbătoarea de la templul din Gura Muntelui. Astfel, într-o zi, eram în clasă cu Profesorul Pan şi cu elevele noastre, şi vopseam fâşiile lungi şi roşii care acopereau băncile şi podelele.

Ca de obicei, Kaijing a venit pe bicicletă ca să-l ia acasă pe tatăl lui. Pământul de la Dealul Osului de Dragon era îngheţat, aşa că băiatul îşi petrecea cea mai mare parte a timpului desenând diagrame, scriind rapoarte sau făcând machete ale diferitelor locuri în care fuseseră găsite oase. În ziua aceea, Kaijing a venit devreme şi Profesorul Pan nu era gata de plecare. Aşa că fiul său s-a oferit să ne ajute să pictăm steaguri. S-a aşezat la masă lângă mine. Eram bucuroasă de ajutor.

Dar apoi am observat ce făcea. Orice caracter sau desen trasam, făcea şi el acelaşi lucru. Dacă scriam „noroc“, scria şi el „noroc“. Dacă scriam „abundenţă“, scria „abundenţă“. Dacă desenam „tot ce doreşti“, desena şi el acelaşi

lucru, trăsătură cu trăsătură. Folosea aproape acelaşi ritm, astfel încât eram ca doi oameni care execută un dans. Aşa a început dragostea noastră, aceeaşi curbă, acelaşi punct, aceeaşi ridicare de pensulă, în timp ce răsuflarea ne devenea una.

Câteva zile mai târziu, am dus steagurile la târg împreună cu elevele mele. Kaijing m-a însoţit, mergând alături, vorbindu-mi liniştit. Ţinea în mână o cărticică cu desene din pensulă făcute pe hârtie purpurie. Pe copertă scria: *Cele patru manifestări ale frumuseţii.*

— Vrei să ştii ce e înăuntru? a întrebat el.

Am dat afirmativ din cap. Oricine ne-ar fi auzit ar fi zis că vorbeam despre lecţii de şcoală. Dar, de fapt, el îmi vorbea despre dragoste.

A întors pagina.

— Pentru orice formă de frumuseţe, există patru niveluri de abilitate. Acest lucru e valabil în cazul picturii, caligrafiei, literaturii, muzicii, dansului. Primul nivel este Competent.

Ne uitam la o pagină, pe care se aflau două înfăţişări identice ale unui crâng de bambuşi, o pictură tipică, bine făcută, realistă, interesantă în detaliul liniilor duble, transmiţând o senzaţie de forţă şi longevitate.

— Competenţa, a continuat el, este capacitatea de a desena acelaşi lucru de mai multe ori, cu aceleaşi trăsături, cu aceeaşi forţă, acelaşi ritm, aceeaşi veridicitate. Acest fel de frumuseţe este însă comun. Al doilea nivel, a spus, Kaijing, este Magnific.

Ne-am uitat împreună la o altă pictură, care înfăţişa mai multe tulpini de bambus.

— Asta depăşeşte abilitatea, a zis el. Frumuseţea ei e unică. Şi totuşi e mai simplă, cu mai puţin accent pe tulpină şi mai mult pe frunze. Transmite atât forţă, cât şi singurătate. Pictorul mai puţin abil poate capta o calitate, dar nu şi pe cealaltă.

A întors pagina. Următoarea pictură era a unei singure tulpini de bambus.

— Al treilea nivel e Divin, a spus el. Frunzele sunt precum umbrele suflate de un vânt invizibil, iar tulpina e mai mult sugerată de ceea ce lipseşte. Şi totuşi umbrele sunt mai vii decât cele originale, care au stat în lumină. Cineva care vede acest desen nu ar avea cuvinte să descrie cum se face. Oricât ar încerca, acelaşi pictor n-ar reuşi niciodată să capteze din nou senzaţia din această pictură, ci doar o umbră a unei umbre.

— Cum ar putea frumuseţea să fie mai mult decât divină? am murmurat, ştiind că aveam să aflu curând răspunsul.

— Cel de-al patrulea nivel, a zis Kaijing, este mai măreţ decât acesta şi e în firea fiecărui muritor să-l afle. Îl putem simţi numai dacă nu încercăm să-l simţim. Apare fără motivaţie sau dorinţă, sau ştiinţă a ceea ce ar putea rezulta. E pur. E ceea ce au copiii inocenţi. E ceea ce recâştigă bătrânii maeştri odată ce şi-au pierdut minţile şi au redevenit copii.

A întors pagina. Pe următoarea se afla un oval.

— Această pictură se numeşte *În mijlocul unei tulpini de bambus*. Ovalul este ceea ce vezi dacă te afli înăuntru şi te uiţi în sus sau în jos. E simplitatea faptului de a te afla

înăuntru, nu e nevoie de motiv sau explicaţie pentru a te afla acolo. E miracolul firesc că orice există în relaţie cu altceva, un oval de cerneală cu o pagină albă de hârtie, o persoană cu o tulpină de bambus, privitorul cu pictura.

Kaijing a tăcut multă vreme.

— Cel de-al patrulea nivel se numeşte Lipsit de Efort, a spus el în cele din urmă. A pus cărticica înapoi în jachetă şi m-a privit gânditor. De curând am simţit această frumuseţe a Lipsei de Efort în toate, a zis el. Dar tu?

— Şi eu la fel, am răspuns, şi am început să plâng.

Căci ştiam amândoi că vorbeam despre lipsa de efort cu care te îndrăgosteşti fără intenţie, de parcă am fi fost două tulpini de bambus înclinate una spre cealaltă de un vânt capricios. Şi atunci ne-am înclinat unul spre celălalt şi ne-am sărutat, pierduţi în nicăieriul de a fi împreună.

Lipsa de efort

Prima dată când eu şi Kaijing am încercat bucuria interzisă, a fost vara, într-o noapte cu lună strălucitoare. Ne furişaserăm într-o debara întunecoasă de la capătul abandonat al unui coridor, departe de ochii şi urechile celorlalţi. Nu aveam nici un sentiment de ruşine sau vinovăţie. Mă simţeam sălbatică, nouă, de parcă aş fi putut înota prin ceruri şi zbura prin valuri. Şi dacă era de rău augur, aşa să fie. Eram fiica Scumpei Mătuşici, o femeie care nici ea nu-şi putuse controla dorinţele, care apoi îmi dăduse naştere mie. Cum putea fi rău acest lucru, când pielea de pe spatele lui Kaijing era atât de moale, atât de caldă, atât de parfumată? Tot de rău augur era să-i simt buzele pe gâtul meu? Când mi-a descheiat bluza la spate şi aceasta a căzut pe podea, am fost distrusă, am fost bucuroasă. Apoi mi-au alunecat şi celelalte haine, una câte una, şi am simţit că devin mai luminoasă şi mai întunecată. El şi cu mine eram două umbre, negre şi aerate, ce se îndoiau şi se răsuceau, slabe, şi totuşi puternice, lipsite de greutate, uitând de toţi ceilalţi – până am deschis ochii şi am văzut că ne priveau mai bine de zece oameni.

Kaijing a râs.

— Nu, nu sunt reali.

L-a lovit cu mâna pe unul. Erau figurile iadului pictate, convertite acum în Crăciunul vesel.

— Sunt ca publicul unui spectacol prost de operă, am zis, deloc mulţumite.

Era Fecioara Maria cu gura schimonosită într-un strigăt, păstorii cu capetele ascuţite şi Pruncul Iisus cu ochii bulbucaţi ca ai unei broaşte. Kaijing a înfăşurat bluza mea în jurul capului Sfintei Fecioare. L-a acoperit pe Iosif cu fusta mea, iar Pruncul Iisus a căpătat furoul meu. Apoi Kaijing a pus hainele lui peste Cei Trei Magi şi i-a întors cu spatele pe păstori. Când toţi au fost cu faţa la perete, Kaijing m-a ajutat să mă întind pe paie, şi din nou am devenit umbre.

Dar ceea ce s-a întâmplat după aceea nu a fost ca un poem sau ca o pictură de nivelul al patrulea. Nu eram ca natura, armonioşi precum un copac plin de frunze pe fundalul cerului. La asta ne aşteptaserăm. Dar paiele ne înţepau şi podeaua duhnea a urină. Un şobolan a ţâşnit din cuib şi asta l-a făcut pe Kaijing să se rostogolească de pe mine şi să-l răstoarne pe Pruncul Iisus din leagăn. Monstrul cu ochi de broască zăcea lângă noi, de parcă ar fi fost pruncul dragostei noastre. Apoi Kaijing s-a ridicat în picioare şi a aprins un chibrit, căutând şobolanul. Şi când m-am uitat la părţile lui intime, am văzut că nu mai era posedat. Am mai văzut că avea căpuşe pe coapse. O clipă mai târziu, mi-a arătat trei pe fundul meu. Am sărit în sus şi am început să

ţopăi ca să le scutur de pe mine. A trebuit să fac eforturi mari să nu râd şi să nu ţip când Kaijing m-a răsucit şi m-a inspectat, apoi a ars căpuşele cu capătul chibritului. Când mi-am luat bluza de pe capul Fecioarei Maria, ea a părut bucuroasă că îmi era ruşine, chiar dacă nu ne satisfăcuserăm dorinţele.

În timp ce ne îmbrăcam repede, Kaijing şi cu mine eram prea stânjeniţi ca să vorbim. El n-a spus nimic nici când m-a condus spre camera mea. Dar la uşă mi-a spus:

— Îmi pare rău. Ar fi trebuit să mă controlez.

M-a durut inima. Nu voiam să-i aud scuzele, regretele. L-am auzit adăugând:

— Ar fi trebuit să aştept până ne căsătorim.

Atunci am suspinat şi am început să plâng, iar el m-a îmbrăţişat şi mi-a şoptit promisiuni că vom fi amanţi zece mii de vieţi şi eu i-am jurat acelaşi lucru, până am auzit un „Şşşşt!" rostit cu voce tare. Chiar şi după ce am tăcut, Sora Yu, a cărei cameră era alături de a mea, a continuat să bombăne:

— Nici o consideraţie faţă de alţii. Mai rău decât cocoşii...

A doua zi dimineaţa, mă simţeam alta – fericită dar şi îngrijorată. Sora Yu spusese cândva că îţi dădeai seama care dintre fete sunt prostituate pentru că aveau ochi ca de găină. Ce voise să spună cu asta, nu ştiam. Deveneau ochii mai roşii sau mai mici? Or să vadă ceilalţi în ochii mei că aveam un alt fel de cunoaştere? Când am ajuns în sala mare pentru micul dejun, am văzut că aproape toată lumea era acolo, adunată în cerc, discutând

pe un ton serios. Când am intrat, mi s-a părut că toate profesoarele au ridicat ochii să se uite la mine, şocate şi întristate. Apoi Kaijing a scuturat din cap.

— Veşti proaste, a spus el, şi sângele mi s-a scurs din picioare, astfel încât, deşi voiam să fug, eram prea slăbită ca s-o fac. Aveam să fiu dată afară? Refuzase tatăl lui Kaijing să-l lase să se însoare cu mine? Dar de unde ştiau? Cine le spusese? Cine văzuse? Cine auzise? Kaijing a arătat spre radioul cu unde scurte care aparţinea cercetătorilor şi ceilalţi s-au întors să asculte. Şi m-am întrebat: Acum se anunţa *la radio* ce făcuserăm? În engleză?

Când Kaijing mi-a spus în sfârşit, n-am avut nici măcar o clipă de uşurare că veştile proaste nu erau despre mine.

— Japonezii au atacat azi-noapte, a zis el, aproape de Pekin, şi toată lumea spune că sigur e război.

Maku polo în sus, *maku polo* în jos, auzeam vocea de la radio spunând. Am întrebat:

— Ce e *maku* ăsta?

Sora Yu mi-a răspuns:

— Podul *Maku Polo*. Piticii insulari l-au ocupat.

Am fost surprinsă s-o aud folosind această poreclă pentru japonezi. La şcoală, chiar ea le învăţa pe fete să nu folosească porecle urâte nici chiar pentru cei pe care îi urau. Sora Yu a continuat:

— Au tras cu puştile în aer – doar ca să exerseze, zic ei. Aşa că armata noastră a tras şi ea, ca să le dea o lecţie mincinoşilor. Şi

acum unul dintre pitici lipseşte. Probabil că laşul a fugit, dar japonezii spun că un om lipsă e suficient ca să declare război.

Sora Yu traducând din engleză în chineză, era greu de spus care erau ştirile şi care erau părerile ei.

— Podul ăsta, Maku Polo, am zis, cât de departe e?

— La nord de noi, în Wanping, a răspuns Miss Grutoff, aproape de gară.

— Dar ăla e podul Şanţul cu Trestie, la patruzeci şi şase de kilometri de satul meu, am zis. Când a început să se numească altfel?

— Acum peste şase sute de ani, a răspuns Miss Grutoff, când l-a admirat pentru prima dată Marco Polo.

Şi în timp ce toată lumea continua să vorbească despre război, eu mă întrebam de ce nimeni din satul nostru nu ştia că podul îşi schimbase numele cu atâta timp în urmă.

— În ce direcţie avansează japonezii? am întrebat. Spre nord, spre Pekin, sau încoace, spre sud?

Toată lumea a încetat brusc să vorbească. În prag stătea o femeie. Cu soarele strălucindu-i din spate, nu era decât o umbră, şi nu-mi puteam da seama cine era, doar că purta o rochie.

— Liu Luling mai locuieşte aici? am auzit-o spunând.

Am mijit ochii. Cine întreba aşa ceva? Eram nelămurită deja în atâtea privinţe, şi acum şi asta! În timp ce mă apropiam de ea, nelămurirea mi s-a transformat într-o bănuială, apoi bănuiala în certitudine. *Scumpa Mătuşică.*

Visasem adeseori că fantoma ei avea să se întoarcă. Ca în vis, ea putea vorbi şi faţa îi era întreagă şi, ca în vis, eu alergam spre ea. Şi în sfârşit, de data asta nu m-a respins. Şi-a desfăcut braţele şi a strigat:

— Deci încă îţi mai recunoşti sora!

Era Gaoling. Ne-am învârtit una pe alta, am dansat şi ne-am bătut pe braţe, strigând pe rând: „Uită-te la tine!" Nu mai auzisem de ea de când îmi scrisese scrisoarea, cu patru sau cinci ani în urmă. În câteva minute, ne purtam iar ca nişte surori.

— Ce s-a întâmplat cu părul tău? am glumit eu, apucând-o de buclele în dezordine. A fost un accident sau ai făcut-o special?

— Îţi place?

— Nu e rău. Arăţi modern, nu mai eşti ca o fată de la ţară.

— Nici tu nu ai muşte în jurul capului. Am auzit zvonuri că acum ai fi o mare intelectuală.

— Doar profesoară. Şi tu, tu mai eşti...

— Soţia lui Chang Funan. De şase ani deja, greu de crezut.

— Dar ce ţi s-a întâmplat? Arăţi groaznic.

— N-am mâncat de ieri.

Am sărit în picioare, m-am dus la bucătărie şi i-am adus un castron cu budincă de mei, nişte murături, alune fierte în aburi şi nişte gustări reci. Ne-am aşezat într-un colţ al sălii, departe de ştirile despre război, şi a mâncat foarte zgomotos şi foarte repede.

— Locuim în Pekin, Funan şi cu mine, n-avem copii, a spus ea printre înghiţituri zdravene. Avem camerele din spatele prăvăliei

de cerneluri. Totul a fost reconstruit. Ţi-am spus asta în scrisoarea mea?

— O parte.

— Atunci ştii că familia Chang e proprietara afacerii, familia noastră nu are decât datorii. Tata şi unchii noştri s-au întors în Inimă Nemuritoare şi bat cerneala până le iese prin pori. Şi acum, că sunt acasă tot timpul, sunt prost dispuşi şi se ceartă întruna, dând vina unul pe celălalt pentru una, pentru alta, până şi pentru vreme.

— Şi Primul şi Al Doilea Frate? am întrebat. Şi ei sunt acasă?

— Naţionaliştii l-au recrutat pe Primul Frate acum cinci ani. Toţi băieţii de vârsta lui au trebuit să plece. Iar Al Doilea Frate a fugit să se alăture comuniştilor doi ani mai târziu. Fiii Unchiului Mare l-au urmat, iar Unchiul Mare i-a blestemat să nu se mai întoarcă nici unul. Mama n-a mai vorbit cu el până s-a format Frontul Unit şi Unchiul şi-a cerut scuze, spunând că acum nu mai conta de partea cui erau.

— Şi Mama, cum stă cu sănătatea?

— Îţi aduci aminte cât de negru îi era părul? Acum e ca barba unui bătrân, alb şi sârmos. Nu şi-l mai vopseşte.

— Cum? Eu credeam că e alb în mod natural de la lucrul cu cerneala.

— Nu fi proastă. Toate îşi vopseau părul – Străbunica şi mătuşile. Dar acum Mamei nu-i mai pasă cum arată. Pretinde că n-a mai dormit de doi ani. E convinsă că chiriaşii ne fură şi mută mobila noaptea. Şi crede că fantoma Străbunicii s-a întors în latrină. N-a mai avut

un scaun mai mare decât o boabă de fasole de luni de zile. Zice că fecalele s-au întărit şi s-au transformat în mortar, de-asta e umflată ca un dovleac.

— E cumplit să auzi asta.

Deşi era aceeaşi Mamă care mă dăduse afară, nu-mi făcea nici o plăcere să aflu despre problemele ei. Poate că o părticică din mine îi mai considera pe Mama şi Tata părinţii mei.

— Dar fantoma Scumpei Mătuşici? S-a mai întors?

— Nici un vaiet, nici un geamăt, ceea ce e ciudat, având în vedere că acel Vânător de Fantome s-a dovedit a fi un escroc, nicidecum călugăr. Avea o soţie şi trei plozi, dintre care unul era ajutorul. Foloseau acelaşi vas de oţet pentru a prinde şi alte fantome, pur şi simplu scoteau capacul şi îl sigilau, înfăşurându-l de mai multe ori. Au prins o mulţime de clienţi naivi în felul acesta. Când Tata a auzit de asta, a vrut să-l bage pe ticălos în vas şi să-l atârne de coada unui ponei. I-am spus: „Dacă fantoma Scumpei Mătuşici nu s-a mai întors, ce contează?“ Dar de-atunci tot bombăne după cele două lingouri pe care le-a pierdut, calculându-le valoarea, care, dacă te iei după el, e de-ajuns ca să cumperi cerul.

În mintea mea era o adevărată furtună: dacă călugărul era un escroc, însemna asta că Scumpa Mătuşică scăpase? Sau nu fusese niciodată pusă în borcan? Apoi mi-a venit altă idee.

— Poate că n-a existat niciodată o fantomă, pentru că n-a murit niciodată, i-am spus lui Gaoling.

— A, sigur a murit. Am văzut când Bătrânul Bucătar îi arunca trupul în Capătul Lumii.

— Dar poate nu era moartă de tot şi s-a căţărat înapoi. Altfel de ce n-am găsit-o? Am căutat-o ore în şir, dintr-o parte într-alta şi de sus până jos.

Gaoling şi-a ferit privirea.

— Ce zi cumplită a fost pentru tine... N-ai găsit-o, dar era acolo. Bătrânului Bucătar i-a părut rău că Scumpa Mătuşică n-a avut parte de o înmormântare cum se cuvine. Îi era milă de ea. Când Mama n-a fost atentă, s-a dus acolo şi a îngrămădit pietre peste cadavru.

Şi acum mi-o închipuiam pe Scumpa Mătuşică zbătându-se să urce dealul şi o piatră rostogolindu-se peste ea, apoi alta şi alta, în timp ce ea cădea la loc.

— De ce nu mi-ai spus mai curând?

— N-am ştiut până n-a murit Bătrânul Bucătar, la doi ani după Scumpa Mătuşică. Mi-a spus soţia lui. Zicea că a făcut fapte bune despre care nu a ştiut nimeni.

— Trebuie să mă întorc şi să-i găsesc oasele. Vreau să le înmormântez într-un loc potrivit.

— N-o să le găseşti niciodată, mi-a spus Gaoling. Dealul s-a surpat din nou anul trecut, în timpul furtunilor, un strat cam de cinci ori înălţimea unui om. S-a prăbuşit brusc şi a îngropat tot ce era în partea aceea a văii cu pietre şi pământ pe o adâncime cât trei etaje. Următoarea care pică va fi casa noastră.

Iar eu boceam inutil:

— Dacă ai fi venit să-mi spui mai devreme!

— Ce păcat, n-am ştiut. Nu credeam că mai eşti aici. Dacă n-ar fi fost nevasta bârfitoare

a domnului Wei, n-aş fi ştiut că eşti profesoară aici. Ea mi-a spus când am venit acasă pentru Festivalul Primăverii.

— De ce n-ai venit să mă vezi atunci?

— Crezi că soţul meu îmi dă voie să-mi iau vacanţă când vreau? A trebuit să aştept să-mi ofere cerul o ocazie. Şi aceasta a venit în momentul cel mai nepotrivit. Ieri Funan mi-a spus să mă duc în Inimă Nemuritoare să mai cerşesc nişte bani de la tatăl lui. I-am spus: „N-ai auzit? Armata japoneză mărşăluieşte de-a lungul căii ferate". Nu i-a păsat. Lăcomia lui pentru opiu e mai mare decât teama că nevastă-sa ar putea fi străpunsă de o baionetă.

— Tot mai mănâncă opiu?

— E viaţa lui. Fără el, e ca un câine turbat. Aşa că m-am dus la Wanping şi, bineînţeles, trenurile s-au oprit şi n-au mers mai departe. Toţi pasagerii s-au dat jos şi s-au adunat în jur ca nişte gâşte sau oi. Soldaţii ne împungeau din spate să ne mişcăm. Ne-au adunat pe toţi într-un câmp şi am fost sigură că aveam să fim executaţi. Dar apoi am auzit *pau-pau-pau*, alte împuşcături, şi soldaţii au fugit şi ne-au lăsat acolo. O clipă, ne-a fost prea frică să ne mişcăm. În clipa următoare mi-am zis: de ce să aştept să se întoarcă şi să mă omoare? N-au decât să mă urmărească. Aşa că am fugit. Şi curând toţi au făcut acelaşi lucru, răspândindu-se care-ncotro. Cred că am mers pe jos vreo douăsprezece ore.

Gaoling şi-a scos pantofii. Călcâiele îi erau crăpate, pe lateral avea julituri, iar tălpile îi sângerau.

— Mă dor picioarele atât de tare, că am crezut că o să mor de durere.

A pufnit.

— Poate ar trebui să-l las pe Funan să creadă că am fost ucisă. Da, să-l fac să simtă că e vina lui. Deşi probabil că n-o să simtă nimic. N-ar face decât să se întoarcă în visarea lui înceţoşată. Pentru el fiecare zi e la fel, cu război sau fără război, cu nevastă sau fără nevastă.

A râs, gata să izbucnească în lacrimi.

— Aşadar, Soră Mai Mare, ce zici? Să mă întorc la el?

Ce puteam face altceva decât să insist de patru ori să rămână cu mine? Şi ea ce putea face altceva decât să insiste de trei ori că nu voia să-mi fie o povară? În cele din urmă, am dus-o în camera mea. Şi-a şters faţa şi gâtul cu o cârpă umedă, apoi s-a întins pe patul meu cu un oftat şi a adormit.

Sora Yu a fost singura care a obiectat la rămânerea lui Gaoling să locuiască la şcoală cu mine.

— Nu suntem o tabără de refugiaţi, a spus ea. Nici aşa nu mai avem paturi ca să primim alţi copii.

— Poate să locuiască în camera mea, să doarmă în patul meu.

— Dar e o gură în plus de hrănit. Şi dacă permitem o excepţie, vor vrea şi ceilalţi o excepţie. Numai în familia profesorului Wang sunt zece oameni. Dar fostele eleve şi familiile lor? Să le primim şi pe ele?

— Dar ele nu cer să vină aici.

— Ce? Îţi creşte muşchi pe creier? Dacă suntem în război, în curând *toată lumea* va

cere. Ia gândeşte-te : şcoala noastră e condusă de americani. Americanii sunt neutri în raport cu japonezii. Sunt neutri şi faţă de naţionalişti sau comunişti. Aici nu trebuie să te întrebi în fiecare zi care tabără câştigă sau pierde. Poţi doar să priveşti. Asta înseamnă să fii neutru.

În toţi aceşti ani, îmi muşcasem limba ori de câte ori Sora Yu o făcea pe şefa. Îi arătasem respect, deşi nu-l simţeam. Şi deşi acum eram şi eu profesoară, tot nu ştiam să discut în contradictoriu cu ea.

— Vorbiţi despre bunătate, spuneţi că ar trebui să ne fie milă – dar înainte de a-i putea spune ce credeam cu adevărat despre ea, am spus: Şi acum vreţi s-o trimit pe sora mea înapoi la un opioman?

— Sora mea mai mare a fost nevoită să trăiască alături de un opioman, a răspuns ea. Când plămânii îi sângerau, soţul ei a refuzat să cumpere vreun medicament. În schimb, şi-a cumpărat opiu. De-asta a murit – s-a dus pentru totdeauna, singura persoană care a ţinut cu adevărat la mine.

Nu avea rost. Sora Yu găsise încă o nenorocire, la fel de mare ca a oricui altcuiva, cu care să o compare pe a mea. Am urmărit-o cum ieşea şchiopătând din încăpere.

Când l-am găsit pe Kaijing, am ieşit pe poartă şi ne-am dus după zidul din spate al orfelinatului să ne strângem în braţe. Şi atunci i-am spus ce mă deranja la Sora Yu.

— Poate n-o să crezi, dar chiar are o inimă bună, a spus el. O cunosc de când am copilărit împreună.

— Atunci poate ar trebui să te însori cu ea.

— Prefer o femeie cu căpuşe pe fundul ei frumos.

I-am dat peste mâini.

— Tu vrei să fii loială, a continuat el. Ea vrea să fie practică. Nu te lupta cu diferenţele de intenţie. Află unde se întâlnesc intenţiile voastre. Sau pur şi simplu nu face nimic deocamdată. Aşteaptă să vezi.

Pot să spun că îl admiram pe Kaijing la fel de mult pe cât îl iubeam. Era bun şi raţional. Dacă avea vreun defect, acesta era prostia de a mă iubi pe mine. Şi pe când inima îmi plutea în plăcerea acestui mister şi a mângâierilor lui, am uitat de marile războaie şi de micile bătălii.

Când m-am întors în camera mea, am încremenit văzând-o pe Sora Yu acolo, ţipând la Gaoling:

— Găunos ca un trunchi de copac mâncat de viermi!

Gaoling şi-a scuturat pumnul şi a spus:

— Morală de vierme.

Atunci Sora Yu a râs.

— Îl urăsc pe omul ăla până-n măduva oaselor!

Gaoling a încuviinţat din cap.

— Exact aşa simt şi eu.

După o vreme, am înţeles că nu se certau, ci erau într-un concurs de a găsi cea mai rea insultă pentru cei care le făcuseră rău. În următoarele două ore, şi-au măsurat suferinţele.

— Biroul care se afla în familia tatălui meu de nouă generaţii, a zis Gaoling, s-a dus în schimbul a câteva ore de plăcere.

— Fără mâncare, fără cărbuni, fără haine iarna. Eram nevoiţi să ne adunăm strâns la un loc, până ajungeam să arătăm ca o omidă lungă.

Mai târziu, în noaptea ceea, Gaoling mi-a spus:

— Sora Yu asta e foarte înţeleaptă şi are mult umor.

N-am spus nimic. Avea să afle curând că femeia asta putea înţepa la fel de rău ca o viespe.

A doua zi, le-am găsit stând împreună în sala de mese a profesorilor. Sora Yu vorbea cu voce înceată şi am auzit-o pe Gaoling răspunzându-i:

— E insuportabil până şi să auzi aşa ceva. Sora ta era tot atât de drăguţă pe cât era de bună?

— Nu cine ştie ce frumuseţe, dar drăguţă, a răspuns Sora Yu. De fapt, tu îmi aminteşti de ea – aceeaşi faţă lată şi buze mari.

Şi Gaoling s-a arătat onorată, deloc insultată.

— De-aş putea fi şi eu la fel de curajoasă, fără să mă plâng.

— Ea *ar fi trebuit* să se plângă, a zis Sora Yu. Şi tu la fel. De ce trebuie să tacă cei care suferă? De ce să-şi accepte soarta? De-asta sunt de acord cu comuniştii! Trebuie să luptăm pentru a ne cere drepturile. Nu putem rămâne ancoraţi în trecut, adulându-i pe morţi.

Gaoling şi-a acoperit gura şi a râs.

— Ai grijă ce spui, altfel japonezii şi naţionaliştii or să facă cu rândul să-ţi dea în cap.

— N-au decât să dea, a zis Sora Yu. Eu, ce-am în guşă, şi-n căpuşă. Comuniştii sunt

mai aproape de Dumnezeu, chiar dacă nu cred în El. Să împărţim peştele şi pâinea, asta cred ei. E adevărat, comuniştii sunt asemeni creştinilor. Poate că ar trebui să facă front comun cu adoratorii lui Iisus, nu cu naţionaliştii.

Şi Gaoling i-a astupat gura cu mâna.

— Toţi creştinii sunt la fel de proşti ca tine?

Se insultau liber una pe alta, aşa cum numai bunii prieteni o pot face.

La câteva zile după asta, le-am găsit stând în curte înainte de cină, lăsându-se în voia amintirilor ca nişte camarazi care au rămas împreună de-a lungul timpului, ca lacul şi lipiciul. Gaoling mi-a făcut cu mâna ca să vin să-mi arate o scrisoare cu un sigiliu roşu şi emblema soarelui-răsare. Era de la „Poliţia Militară Japoneză Provizorie".

— Citeşte-o, a zis Sora Yu.

Scrisoarea îi era adresată lui Chang Funan şi îl anunţa că soţia lui, Liu Gaoling, fusese arestată la Wanping ca spioană antijaponeză.

— Ai fost arestată? am strigat.

Gaoling mi-a dat peste mână.

— Cap de dovleac, citeşte mai departe.

„Înainte de a evada din centrul de detenţie, unde îşi aştepta execuţia", spunea scrisoarea, „Liu Gaoling a mărturisit că soţul ei, Chang Funan, a trimis-o la gară să-şi îndeplinească misiunea ilegală. Din acest motiv, agenţii japonezi din Pekin doresc să vorbească cu Chang Funan despre implicarea lui în activităţile ei de spionaj. Vom veni curând la reşedinţa lui Chang Funan pentru a discuta chestiunea."

— Eu am dactilografiat textul, s-a lăudat Sora Yu.

— Şi eu am gravat sigiliul, a spus Gaoling.

— E foarte veridică, am răspuns. Mi-a bătut inima mai tare când am citit-o.

— Funan o să creadă că-i explodează artificii în piept, a zis Gaoling.

Ea şi Sora Yu chicoteau ca nişte şcolăriţe.

— Dar Mama şi Tata n-or să înnebunească aflând că ai dispărut?

— O să mă duc să-i văd săptămâna viitoare dacă drumurile sunt sigure.

Şi asta a şi făcut Gaoling, s-a dus în Inimă Nemuritoare, unde a descoperit că Funan nu spusese nimănui despre scrisoare. La vreo lună mai târziu, s-a întors la şcoală ca ajutoare a Sorei Yu.

— Mama şi Tata nu ştiau decât ceea ce le spusese tatăl lui Funan, a povestit ea. „Soţul ăla al tău", mi-a spus Tata, „credeam că numai gura e de el şi n-are coloană vertebrală. Şi acum auzim că s-a înrolat în armată – nici măcar n-a aşteptat să fie obligat s-o facă." Le-am mai spus Mamei şi Tatei că m-am întâlnit cu tine la gara din Gura Muntelui, a spus Gaoling. M-am lăudat că eşti intelectuală, că lucrezi cot la cot cu cercetătorii – şi că în curând ai să te măriţi cu unul dintre ei.

Îmi părea bine că spusese asta.

— Au regretat ce mi-au făcut?

— Ha! Erau mândri, a zis Gaoling. Mama a spus: „Am ştiut întotdeauna că am procedat bine cu ea. Acum uite rezultatul".

Roua s-a transformat în gheaţă şi în iarna aceea am avut două feluri de nunţi, americană şi chinezească. Pentru partea americană, Miss

Grutoff mi-a dat o rochie albă şi lungă pe care o croise pentru propria ei nuntă, dar n-o purtase niciodată. Iubitul ei murise în Marele Război, aşa că era o rochie cu ghinion. Dar ea avea lacrimi de fericire în ochi când mi-a oferit rochia, cum o puteam refuza? La banchetul chinezesc, am purtat o fustă roşie de nuntă şi o eşarfă brodată de Gaoling.

Cum Gaoling le spuses deja Mamei şi Tatei că aveam să mă mărit, i-am invitat din politeţe. Speram că vor folosi convenabila scuză a războiului ca să nu vină. Dar Mama şi Tata au venit, împreună cu unchii şi mătuşile, verii mari şi mici, nepoţii şi nepoatele. Nimeni nu vorbea despre marea stânjeneală a ceea ce ştiam cu toţii. Era prea neplăcut. I-am prezentat pe Mama şi Tata ca pe mătuşa şi unchiul meu, ceea ce ar fi fost adevărat dacă nu aş fi fost un copil din flori ce nu putea pretinde că aparţine vreunei familii. Şi aproape toată lumea de la şcoală s-a purtat politicos cu ei. Sora Yu însă le arunca priviri critice. A mormăit în urechea lui Gaoling, destul de tare ca să audă Mama:

— Au gonit-o şi acuma se îmbuibă la masa ei.

Toată ziua m-am simţit derutată – fericită în dragoste, supărată pe familia mea, şi totuşi bucuroasă în mod ciudat că se afla acolo. Şi mai eram îngrijorată din cauza rochiei albe de mireasă, gândindu-mă că era un semn că fericirea mea nu avea să dureze.

Doar doi dintre cercetători, Dong şi Chao, au venit la petrecerea noastră. Din cauza războiului, era prea periculos să mai lucreze cineva

la carieră. Majoritatea cercetătorilor fugiseră la Pekin, lăsând în urmă aproape tot în afară de relicvele trecutului. Douăzeci şi şase dintre lucrătorii din zonă au rămas, la fel ca Dong, Chao şi Kaijing, care locuiau cu toţii în incinta fostei mănăstiri. Cineva trebuia să aibă grijă de carieră, argumenta Kaijing. Dacă japonezii hotărau să arunce în aer dealul? Dacă comuniştii foloseau cariera ca tranşee pentru mitraliere?

— Şi dacă o folosesc drept toaletă, i-am spus, cum i-ai putea împiedica tu?

Nu voiam să spun că trebuie să fugim şi noi la Pekin. Ştiam că nu s-ar despărţi niciodată de bătrânul său tată şi că bătrânul său tată nu s-ar despărţi niciodată de şcoală şi de orfane. Dar nu voiam ca soţul meu să intre în carieră ca un erou şi să iasă ca un martir. Atâtea lucruri erau nesigure. Atâţia dispăruseră deja. Şi mulţi dintre noi se simţeau lăsaţi în urmă. În consecinţă, petrecerea noastră de nuntă a fost ca sărbătorirea unei victorii triste.

După banchet, elevele şi prietenii ne-au condus până în camera nupţială. Era aceeaşi debara în care eu şi Kai ne duseserăm în acea dezastruoasă primă noapte. Dar acum locul era curat: fără şobolani, fără urină, fără căpuşe sau paie. În săptămâna dinainte, elevele vopsiseră pereţii în galben şi bârnele în roşu. Împinseseră statuile deoparte. Şi ca să-i împiedic pe Cei Trei Magi să se uite la noi, eu făcusem un paravan din frânghii şi pânză. În noaptea nunţii noastre, elevele au rămas în faţa uşii noastre ore în şir, glumind şi tachinându-ne, râzând şi aruncând pocnitori. În cele din urmă

au obosit şi au plecat şi, pentru prima dată, Kaijing şi cu mine am fost singuri ca soţ şi soţie. În noaptea aceea, nimic nu era interzis, iar bucuria noastră a fost lipsită de efort.

A doua zi, trebuia să ne vizităm părinţii. Aşa că ne-am dus la cele două camere de la capătul coridorului, în care locuia Profesorul Pan. M-am înclinat şi i-am servit ceaiul, numindu-l *Baba*, şi am râs cu toţii de această formalitate. Apoi Kaijing şi cu mine ne-am dus la un mic altar pe care-l făcusem, cu fotografia înrămată a Scumpei Mătuşici. Am turnat ceai şi pentru ea, apoi am aprins tămâia, iar Kaijing i-a spus „Mama" şi a promis că va avea grijă de toată familia mea, inclusiv strămoşii care mă precedaseră.

— Şi eu fac parte acum din familia voastră, a zis el.

Deodată, am simţit un fior rece pe ceafă. De ce? M-am gândit la strămoşul nostru care murise în Falca Maimuţei. Ce rost avea? Mi-am amintit de oasele care nu fuseseră aduse înapoi, de blestem. Care era semnificaţia acestei amintiri?

— Nu există blesteme, mi-a spus mai târziu Kaijing. Sunt superstiţii şi o superstiţie este o teamă inutilă. Singurele blesteme sunt grijile de care nu poţi scăpa.

— Dar Scumpa Mătuşică aşa mi-a spus, şi ea era foarte inteligentă.

— Ea era autodidactă, avea acces numai la idei învechite. N-a avut ocazia să înveţe despre ştiinţă, să meargă la universitate, ca mine.

— Atunci de ce a murit tatăl meu? De ce a murit Scumpa Mătuşică?

— Tatăl tău a murit în urma unui accident. Scumpa Mătușică s-a sinucis. Mi-ai spus chiar tu.

— Dar de ce au dus căile cerului la toate astea?

— Nu sunt căile cerului. Nu există un motiv.

Pentru că îmi iubeam foarte mult soțul, am încercat să mă adaptez la aceste idei noi: nu există blesteme, nu există ghinion, nu există nici noroc. Când îmi făceam griji cu privire la norii întunecați, îmi spuneam că nu exista nici un motiv. Când vântul și apa își schimbau locul, încercam să mă conving că nici pentru asta nu exista nici un motiv. O vreme, am avut o viață fericită, fără prea multe griji.

În fiecare seară după cină, Kaijing și cu mine îi făceam o vizită tatălui său. Îmi plăcea să stau în încăperile lui, știind că acesta era și căminul meu. Mobilierul era simplu, vechi și funcțional, totul avea locul și scopul său. Pe peretele dinspre apus, Profesorul Pan pusese un divan pe care dormea și deasupra acestuia atârnase trei papirusuri cu caligrafie, fiecare de o sută de caractere, ca și cum ar fi fost făcute dintr-o singură suflare, dintr-o singură inspirație. Lângă fereastra care dădea spre sud, ținea un vas cu flori de sezon, viu colorate, care abăteau privirile de la umbre. În dreptul peretelui dinspre est se aflau un birou simplu și un scaun din lemn întunecat lustruit, un loc bun pentru meditație. Iar pe birou se aflau prețioase obiecte de învățat aranjate ca o natură moartă: o cutie din piele lustruită, suporturi de pensule din fildeș și o călimară din *duan*, cel mai bun fel de piatră,

cel mai preţios obiect care-i aparţinea, primit în dar de la un bătrân misionar care îi fusese prieten în copilărie.

Într-o seară Profesorul Pan mi-a dat mie acea călimară din *duan*. Am fost gata să protestez, dar apoi mi-am dat seama că acum era tatăl meu şi o puteam accepta cu inima deschisă. Am ţinut în mână cercul din *duan* şi mi-am trecut degetele peste suprafaţa ei netedă şi mătăsoasă. Admirasem acea călimară încă din primele zile când venisem la şcoală ca ajutor al lui. O adusese în clasă o dată, s-o arate elevelor. „Când sfărâmi cerneala de piatră, îi schimbi caracterul, din închis în deschis, dintr-o singură formă dură, în mai multe forme curgătoare. Dar, odată ce pui cerneala pe hârtie, devine iar neiertătoare. Nu poţi s-o schimbi la loc. Dacă faci o greşeală, singurul remediu este să arunci totul." Scumpa Mătuşică îmi spusese cândva nişte cuvinte asemănătoare. *Trebuie să te gândeşti la caracterul tău. Să ştii în ce te schimbi, cum vei fi schimbat, ce nu poate fi schimbat la loc.* Îmi spunea asta pe când învăţam să sfărâm cerneala. Mi-o mai spunea când era supărată pe mine, în ultimele zile petrecute împreună. Şi când l-am auzit pe Profesorul Pan vorbind despre acelaşi lucru, mi-am promis că mă voi schimba şi că voi deveni o fiică mai bună.

Multe se schimbaseră şi aş fi vrut ca Scumpa Mătuşică să poată vedea cât de frumoasă era viaţa mea acum. Eram profesoară şi eram o femeie măritată. Aveam un soţ şi un tată. Şi erau oameni buni, nu ca rudele lui Gaoling, familia Chang. Noua mea familie era firească

şi sinceră cu ceilalţi, era la fel şi pe dinafară, şi pe dinăuntru. Scumpa Mătuşică mă învăţase că asta era important. Bunele maniere nu sunt de-ajuns, îmi spusese ea, nu sunt acelaşi lucru cu o inimă bună. Deşi Scumpa Mătuşică murise de atâta timp, cuvintele ei încă îmi răsună în urechi, în vremuri bune şi în vremuri grele, ori de câte ori era important.

După ce japonezii au atacat Gura Muntelui, eu şi Gaoling ne urcam în vârful dealului de câte ori auzeam focuri de armă în depărtare. Ne uitam în ce direcţie se duce fumul. Observam încotro se mişcau căruţele şi camioanele pe drumuri. Gaoling glumea că aduceam ştirile mai repede decât radioul improvizat în faţa căruia eu, Kaijing şi Miss Grutoff stăteam jumătate din zi, sperând să auzim o veste de la cercetătorii care plecaseră la Pekin. Eu nu înţelegeam de ce voiau ca radioul să le răspundă. Nu vorbea decât despre lucruri rele – ce port fusese ocupat, cum aproape toată lumea dintr-un oraş sau altul fusese omorâtă pentru a da tuturor o lecţie ca să nu lupte împotriva japonezilor.

— Japonezii n-or să câştige aici, spunea Gaoling seara. Or fi ei rapizi pe mare, dar aici, în munţi, se zbat ca peştii pe uscat. Ai noştri, pe de altă parte, sunt precum caprele.

Spunea asta în fiecare seară, ca să se convingă că era adevărat. Şi, o vreme, a fost adevărat. Soldaţii japonezi nu reuşeau să-şi croiască drum pe munte.

Dacă apa nu putea curge la deal, banii puteau. Tot felul de vânzători din vale se

strecurau peste baricade şi îşi aduceau mărfurile la deal, ca oamenii din satele de sus să-şi poată cheltui banii înainte de a fi omorâţi. Mergeam cu Gaoling şi Kaijing de-a lungul drumului de pe creastă să cumpărăm mărfuri de lux. Uneori îmi umpleam cana de cositor cu *shaobing*, gustoasele chifle din fulgi acoperite cu seminţe de susan care ştiam că-i plăceau atât de mult profesorului Pan. În alte zile cumpăram alune prăjite, ciuperci uscate sau pepene confiat. Erau multe lipsuri în timp de război, aşa că orice delicatese pe care le puteam găsi erau întotdeauna un pretext pentru mici petreceri.

Le ţineam în camera de zi a profesorului Pan. Gaoling şi Sora Yu ne ţineau întotdeauna companie, ca şi cercetătorii – Dong, cel mai în vârstă, cu surâsul lui blând, şi Chao, cel tânăr şi înalt, cu părul lui des atârnându-i pe faţă. Când turnam ceaiul, Profesorul Pan învârtea manivela fonografului. Şi în timp ce ne savuram delicatesele, ascultam o melodie de Rahmaninov numită „Dans oriental". Parcă-l văd pe Profesorul Pan dând din mână ca un dirijor, arătându-le pianistului şi violoncelistului invizibili când să tacă şi când să revină cu toată forţa. La sfârşitul petrecerii, se întindea pe divan, închidea ochii şi ofta, recunoscător pentru mâncare, pentru Rahmaninov, pentru fiul şi nora lui, pentru prietenii vechi şi dragi. „Acesta este înţelesul cel mai pur al fericirii", ne spunea el. Apoi eu şi Kaijing ne duceam să facem o plimbare de seară înainte de a ne întoarce în camera noastră,

recunoscători la rândul nostru pentru bucuria care există doar între doi oameni.

Acestea erau micile noastre ritualuri, care ne linişteau, pe care le iubeam, pe care le aşteptam cu nerăbdare, pentru care eram recunoscători şi de care ne aminteam după aceea.

Chiar şi pe timp de război ori sărăcie, oamenii trebuie să aibă piese de teatru şi operă. „Ele sunt graiul şi muzica sufletului", îmi spunea Kaijing. În fiecare duminică dimineaţa, elevele dădeau spectacole pentru noi şi erau pline de entuziasm. Dar ca să fiu sinceră, jocul şi muzica nu erau foarte reuşite, uneori era dureros să le vezi şi să le auzi, şi trebuia să fim noi înşine nişte actori foarte buni ca să ne prefacem că ne plăcea nespus. Profesorul Pan mi-a povestit că piesele fuseseră la fel de proaste şi când eram eu elevă şi jucam în ele. Ce departe păreau vremurile acelea! Acum Miss Towler era încovoiată de vârstă, devenise aproape la fel de scundă ca Sora Yu. Când cânta la pian, nasul aproape atingea clapele. Profesorul Pan avea cataractă şi se temea că în scurt timp nu va mai putea picta.

Când a venit iarna, am auzit că mulţi dintre soldaţii comunişti se îmbolnăveau şi mureau înainte de a apuca să tragă un singur glonţ. Japonezii aveau mai multe medicamente, aveau haine mai călduroase şi luau alimente din toate satele pe care le ocupau. Cu mai puţini soldaţi comunişti care să apere dealurile, japonezii înaintau, şi la fiecare pas tăiau copacii, în aşa fel încât nimeni să nu se poată ascunde şi scăpa. Pentru că se apropiau, nu mai puteam

merge în siguranţă pe drumul de pe creastă ca să cumpăram mâncare.

Cu toate acestea, Kaijing şi colegii lui tot se mai duceau la carieră şi asta mă înnebunea de nelinişte. „Nu te duce", îl imploram mereu. „Oasele alea vechi au stat acolo un milion de ani. Pot să aştepte până după război." Cariera era singurul motiv din care ne certam şi uneori, când îmi amintesc de asta, cred că ar fi trebuit să protestez şi mai mult, să protestez până renunţa să se mai ducă. Apoi îmi zic: nu, ar fi trebuit să protestez mai puţin sau deloc. Atunci poate că ultimele lui amintiri despre mine n-ar fi rămas acelea despre o nevastă cârcotaşă.

Când nu era la carieră, Kaijing le preda geologia fetelor din clasa mea. Le spunea poveşti despre începuturile pământului şi ale omului şi îl ascultam şi eu. Le desena pe tablă invazii de gheaţă şi explozii subterane cumplite, tigva Omului de la Pekin, arătându-le cum se deosebea de tigva unei maimuţe prin fruntea mai înaltă, care permitea mai mult loc pentru dezvoltarea creierului. Dacă erau de faţă Miss Towler sau Miss Grutoff, Kaijing nu desena maimuţa şi nici nu vorbea despre vârstele pământului. Ştia că ideile lui despre viaţa de dinainte şi de apoi difereau de ale lor.

Într-o zi, Kaijing le-a povestit fetelor cum au ajuns oamenii să fie diferiţi de maimuţe:

— Străvechiul Om de la Pekin a putut să se ridice pe două picioare şi să meargă. Vedem asta din felul în care-i sunt formate oasele, din amprentele pe care le-a lăsat în noroi. Folosea unelte. Vedem asta din oasele şi pietrele pe

care le-a modelat pentru a tăia sau zdrobi. Şi probabil că Omul de la Pekin a fost şi cel care a început să vorbească în cuvinte. În orice caz, creierul lui era capabil să construiască un limbaj.

O fată a întrebat:

— Ce cuvinte? Erau în chineză?

— Nu ştim sigur, a zis Kaijing, pentru că nu poţi să laşi moştenire cuvinte vorbite. Nu exista scrisul pe atunci. Asta s-a întâmplat abia mii de ani mai târziu. Dar dacă a existat o limbă, a fost una străveche şi probabil a existat numai la vremea aceea. Şi nu putem decât să presupunem ce încerca să spună Omul de la Pekin. Ce are nevoie cineva să spună? Cărui bărbat, femeie sau copil are nevoie s-o spună? Care credeţi că a fost primul sunet care s-a transformat în cuvânt, a căpătat un înţeles?

— Eu cred că cineva trebuie să-şi spună întotdeauna rugăciunile către Dumnezeu, a spus o altă fată. Şi trebuie să spună mulţumesc tuturor celor care se poartă frumos cu el.

În noaptea aceea, când Kaijing adormise deja, eu tot mă mai gândeam la aceste lucruri. Îmi imaginam doi oameni fără cuvinte, incapabili să vorbească unul cu celălalt. Îmi imaginam nevoia: Culoarea cerului care însemna „furtună". Mirosul focului care însemna „fugi". Sunetul unui tigru gata să atace. Cine îşi făcea griji cu privire la toate astea?

Şi atunci mi-am dat seama care trebuie să fi fost primul cuvânt: *ma*, sunetul făcut de un bebeluş care plescăie în căutarea sânului mamei. Mult timp, acesta a fost singurul cuvânt

de care copilul a avut nevoie. Ma, ma, ma. Atunci, mama a decis că ăsta era numele ei şi a început şi ea să vorbească. L-a învăţat pe copil să fie atent: cer, foc, tigru. O mamă este întotdeauna începutul. Cu ea începe totul.

Într-o după-amiază de primăvară, elevele jucau o piesă. Mi-o amintesc bine, o scenă din *Negustătorul din Veneţia*, pe care Miss Towler o tradusese în chineză. „Căderi în genunchi şi rugaţi-vă", psalmodiau ele. Şi chiar în clipa aceea, viaţa mea s-a schimbat. Profesorul Pan a dat buzna în sală, gâfâind şi strigând:

— I-au prins.

Printre suspine, ne-a spus că fiul său şi colegii lui se duseseră la carieră să facă obişnuitul control. Profesorul Pan mersese cu ei ca să ia o gură de aer şi să mai stea de vorbă. La carieră îi aşteptau nişte soldaţi. Erau comunişti, şi cum nu erau japonezi, bărbaţii nu şi-au făcut griji.

Comandantul soldaţilor s-a apropiat de ei. L-a întrebat pe Kaijing:

— Hei, voi de ce nu sunteţi cu noi?

— Suntem oameni de ştiinţă, nu soldaţi, a explicat Kaijing.

A început să le povestească despre cercetările privind Omul de la Pekin, dar unul dintre soldaţi i-a retezat-o:

— Nu s-a mai lucrat aici de luni de zile.

— Dacă aţi muncit ca să păstraţi trecutul, a spus comandantul, încercând să fie mai prietenos, cu siguranţă puteţi munci pentru a crea viitorul. În plus, ce trecut veţi salva dacă japonezii distrug China?

— E datoria voastră să vă alăturați nouă, a mormăit alt soldat. Noi ne vărsăm sângele ca să apărăm satul vostru afurisit.

Comandantul i-a făcut semn să tacă. S-a întors spre Kaijing.

— Le cerem tuturor bărbaților din satele pe care le apărăm să ne ajute. Nu trebuie să luptați. Puteți să faceți mâncare, curățenie sau reparații.

Cum nimeni nu a spus nimic, a adăugat, pe un ton mai puțin prietenos:

— Nu e o rugăminte, este o solicitare. Satul vostru ne datorează asta. Vă ordonăm. Dacă nu veniți cu noi ca patrioți, vă luăm pe sus ca lași.

S-a întâmplat atât de repede, a spus Profesorul Pan. Soldații l-ar fi luat și pe el, dar au hotărât că un bătrân aproape orb mai mult i-ar fi încurcat decât i-ar fi ajutat. În timp ce soldații îi luau, Profesorul Pan a strigat:

— Cât timp o să fie plecați?

— Spune-mi dumneata, tovarășe, a zis comandantul. Cât o să dureze să-i gonim pe japonezi?

În următoarele două luni, am slăbit. Gaoling era nevoită să mă oblige să mănânc și nici atunci nu puteam înghiți nimic. Nu mă puteam împiedica să mă gândesc la blestemul din Falca Maimuței și i-am spus asta lui Gaoling, dar nimănui altcuiva. Sora Yu ținea adunări de Rugăciune pentru un Miracol, în care se ruga să-i înfrângă comuniștii pe japonezi curând și Kaijing, Dong și Chao să se poată întoarce repede la noi. Iar Profesorul Pan rătăcea prin curte cu ochii încețoșați de

cataractă. Miss Grutoff şi Miss Towler nu le mai permiteau fetelor să iasă din incinta mănăstirii, deşi luptele se duceau în alte zone ale dealurilor. Auziseră poveşti cumplite despre soldaţii japonezi care violau fete. Au găsit un steag american mare şi l-au atârnat deasupra porţii, de parcă ar fi fost un talisman care le ferea de rău.

La două luni după ce bărbaţii dispăruseră, rugăciunile Sorei Yu au fost pe jumătate ascultate. Dimineaţa devreme, pe poartă au intrat trei bărbaţi şi Miss Grutoff a bătut gongul din Urechea lui Buddha. În scurt timp, toată lumea ţipa că se întorseseră Kaijing, Dong şi Chao. Am traversat curtea în fugă atât de repede încât m-am împiedicat şi era să-mi rup glezna. Kaijing şi cu mine ne-am prăbuşit unul în braţele celuilalt şi am izbucnit în suspine de fericire. Faţa îi era mai osoasă şi foarte bronzată; părul şi pielea îi miroseau a fum. Şi ochii – parcă erau altfel. Îmi amintesc că m-am gândit la asta atunci. Erau stinşi şi acum cred că o parte din forţa vitală îl părăsise deja.

— Japonezii ocupă acum dealurile, ne-a spus el. Ne-au silit să ne retragem.

Aşa a aflat Sora Yu că cealaltă jumătate a rugăciunii ei pentru un miracol nu fusese ascultată.

— Vor veni să ne caute.

Am încălzit apă, am pregătit baia, el s-a aşezat în cada îngustă din lemn şi i-am spălat corpul cu o cârpă. Apoi ne-am dus în dormitorul nostru şi am prins o pânză la fereastra cu zăbrele ca să fie întuneric. Ne-am întins şi el

mi-a vorbit murmurând încet în timp ce făcea dragoste cu mine, şi a fost nevoie de toate simţurile mele ca să realizez că eram în braţele lui, că ochii lui priveau într-ai mei.

— Nu e nici un blestem, a spus el.

Ascultam atent, încercând să cred că îl voi auzi mereu vorbindu-mi.

— Şi tu eşti curajoasă, eşti puternică, a continuat el.

Am vrut să protestez, dar plângeam prea tare ca să pot vorbi.

— Nu poţi să schimbi asta. Aşa e firea ta.

Mi-a sărutat pe rând ochii.

— Asta înseamnă frumuseţe, şi asta, şi tu eşti frumuseţe, şi dragostea e frumuseţe, noi suntem frumuseţe. Suntem divini, neschimbaţi de timp.

Mi-a spus asta până l-am încredinţat că îl credeam, până am fost de acord că era de-ajuns.

Japonezii au venit după Kaijing, Dong şi Chao în seara aceea. Miss Grutoff a fost curajoasă şi a declarat că ea era americancă şi că ei nu aveau nici un drept să intre în orfelinat. Nu i-au dat nici o atenţie şi când au pornit spre încăperile în care fetele se ascundeau sub paturi, Kaijing şi ceilalţi le-au ieşit în întâmpinare şi au spus că nu era nevoie să mai caute. Am încercat să-i urmez.

Câteva zile mai târziu, am auzit un vaiet în sala principală. Când Gaoling a venit la mine cu ochii roşii, am oprit-o să-mi spună ceea ce ştiam deja. O lună, am încercat să-l păstrez viu pe Kaijing în sufletul şi în mintea mea. Încă o vreme, m-am străduit din răsputeri să cred ceea ce îmi spusese: „Nu e nici un

blestem". Apoi, am lăsat-o în sfârşit pe Gaoling să rostească cuvintele.

Doi ofiţeri japonezi i-au anchetat zi şi noapte, au încercat să-i oblige să spună încotro o luaseră trupele comuniste. În cea de-a treia zi, i-au aliniat pe Kaijing, Dong şi Chao, împreună cu alţi treizeci de săteni. Un soldat stătea în apropiere cu o baionetă. Ofiţerul japonez a spus că îi mai întreabă o dată, pe rând. Şi unul câte unul au scuturat din cap, unul câte unul au căzut. În mintea mea, uneori Kaijing era primul, uneori era ultimul, uneori era la mijloc.

Nu am fost acolo când s-a întâmplat, şi totuşi am văzut. Singurul mod în care puteam să-mi scot imaginea asta din minte era să-mi cercetez amintirile. Şi acolo, în locul acela sigur, eram cu el şi mă săruta în timp ce-mi spunea: „Suntem divini, neschimbaţi de timp".

Caracterul

Gaoling mi-a spus că japonezii aveau să vină curând să ne ia pe toţi, aşa că n-avea rost să mă sinucid imediat. De ce să nu aşteptăm să murim împreună? Aveam să ne simţim mai puţin singure.

Profesorul Pan mi-a spus că nu trebuia să-l părăsesc şi să plec pe lumea cealaltă. Altfel, cine-i va mai rămâne din familie ca să îi aline ultimele zile?

Miss Grutoff mi-a spus că fetele aveau nevoie de mine, ca exemplu de ce putea să devină o orfană. Dacă ar fi ştiut că renunţasem la speranţă, ele ce speranţă ar mai fi avut?

Dar Sora Yu a fost cea care mi-a dat motivul pentru a rămâne în viaţă şi a suferi pe pământ. Kaijing, mi-a spus ea, se dusese în raiul creştin şi, dacă mă sinucideam, Dumnezeu avea să-mi interzică să mă duc să-l văd. Pentru mine, raiul creştin era ca America, un tărâm îndepărtat, plin de străini şi guvernat de legile lor. Sinuciderea nu era permisă.

Aşa că am rămas şi am aşteptat să se întoarcă japonezii şi să mă ia. Îl vizitam pe Profesorul Pan şi îi aduceam lucruri bune de mâncare. Şi în fiecare după-amiază, ieşeam din

şcoală spre coasta de deal cu multe grămăjoare de pietre. Acolo îngropau misionarii pruncii sau fetele care muriseră de-a lungul anilor. Acolo odihnea şi Kaijing. În camera noastră, am găsit câteva oase de dragon pe care le dezgropase în ultimele câteva luni. Nu aveau cine ştie ce valoare, erau simple oase de animal. Am luat unul şi am gravat pe el nişte cuvinte cu un ac gros, ca să fac un os-oracol, ca acela pe care mi-l dăduse Scumpa Mătuşică. Am scris: „Tu eşti frumuseţe, noi suntem frumuseţe, suntem divini, neschimbaţi de timp". Când am terminat, am luat altul, incapabilă să mă opresc. Acestea erau cuvintele pe care voiam să mi le amintesc. Acestea erau îmbucăturile de durere pe care le mâncam.

Puneam aceste oase-oracol la mormântul lui Kaijing. „Kaijing", spuneam de fiecare dată când mai puneam unul, „Ţi-e dor de mine?" Şi după o lungă tăcere, îi povesteam ce se întâmplase în ziua aceea: cine era bolnav, cine era deştept, cum nu mai aveam medicamente, cum era mare păcat că el nu mai era acolo să le înveţe pe fete despre geologie. Într-o zi a trebuit să-i spun că Miss Towler nu se mai trezise dimineaţa şi că în scurt timp avea să zacă alături de el. „A plecat încetişor la Domnul", spusese Miss Grutoff la micul dejun, şi parcă se bucura că se întâmplase aşa. Dar apoi şi-a strâns buzele şi i-au apărut două riduri adânci de fiecare parte a gurii şi mi-am dat seama că era jalnic de tristă. Pentru Miss Grutoff, Miss Towler fusese mamă, soră şi cea mai veche prietenă.

După moartea lui Miss Towler, Miss Grutoff a început să facă steaguri americane. Cred că făcea aceste steaguri din același motiv din care eu făceam oase-oracol pentru mormântul lui Kaijing. Salva niște amintiri, temându-se să nu uite. În fiecare zi cosea o stea sau o dungă. Vopsea fâșii de pânză în roșu sau în albastru. Le punea și pe fetele din școală să facă steaguri. În scurt timp, cincizeci de steaguri fluturau de-a lungul zidului exterior al clădirii fostei mănăstiri, apoi o sută, două sute. Cine nu știa că acesta era un orfelinat pentru chinezoaice ar fi crezut că înăuntru se aflau mulți, mulți americani care dădeau o petrecere patriotică.

Într-o dimineață rece, soldații japonezi au dat în sfârșit buzna. Ne aflam în sala mare pentru slujba de duminică, deși nu era duminică. Am auzit împușcături, *pau-pau*. Am dat fuga la ușă și i-am văzut pe Bucătar și pe soția lui zăcând în noroi cu fața în jos și găinile care se ciorovăiau pe lângă ei, ciugulind dintr-o găleată cu grăunțe care se răsturnase. Marele steag american care stătea atârnat deasupra porții zăcea acum la pământ. Fetele au început să țipe, crezând că Bucătarul și soția lui erau morți. Dar apoi l-am văzut pe Bucătar mișcându-se puțin, întorcând capul într-o parte și uitându-se cu grijă să vadă cine era în jur. Miss Grutoff ne-a împins și a ieșit în față. Cred că ne întrebam cu toții dacă avea să le ordone soldaților japonezi să ne lase în pace, pentru că ea era americancă. Dar ea ne-a cerut să facem liniște. Nimeni nu s-a mai mișcat și nu a mai vorbit. Și apoi am

privit, acoperindu-ne gura cu mâna ca să nu ţipăm, cum soldaţii japonezi au doborât cu focuri de armă restul de sute de steaguri, *pau-pau, pau-pau*, făcând cu rândul, criticându-i pe cei care ratau. Când toate steagurile au fost făcute bucăţi, au început să tragă în găini, care cădeau la pământ bătând din aripi şi cârâind. În cele din urmă, au luat găinile moarte şi au plecat. Bucătarul şi soţia lui s-au ridicat, restul de găini au cloncănit încet şi fetele au dat drumul ţipetelor pe care şi le înfrânaseră.

Miss Grutoff ne-a cerut tuturor să ne întoarcem în sala mare. Acolo, ne-a informat cu o voce tremurătoare ce aflase de la radio cu câteva zile înainte: japonezii atacaseră Statele Unite şi americanii declaraseră război Japoniei.

— Cu americanii de partea noastră, China va putea câştiga războiul mai repede, a spus ea, şi a început să aplaude, făcându-ne semn s-o acompaniem.

Ca să-i facem plăcere, am zâmbit, prefăcându-ne că credem această veste bună. Mai târziu, în seara aceea, după ce fetele s-au dus în camerele lor, Miss Grutoff le-a spus profesorilor şi bucătarului şi soţiei acestuia ce mai auzise de la prietenii ei de la Colegiul Medical Unional din Pekin.

— Oasele Omului de la Pekin s-au pierdut.

— Au fost distruse? a întrebat Profesorul Pan.

— Nu ştie nimeni. Au dispărut. Toate bucăţile celor patruzeci şi unu de oameni străvechi. Trebuiau să fie luate cu trenul şi

încărcate pe un vas american care mergea de la Tianjin la Manila, dar vasul a fost scufundat. Unii spun că lăzile n-au fost încărcate pe vapor. Alţii spun că japonezii ar fi oprit trenurile. Au crezut că lăzile conţineau doar lucruri de-ale soldaţilor americani, aşa că le-au aruncat pe şine ca să fie strivite de alte trenuri. Acum nimeni nu mai ştie ce să creadă. Oricum ar fi, nu e bine.

Ascultând-o, simţeam cum mi se golesc oasele. Toată munca lui Kaijing, tot sacrificiul lui, ultimul drum la carieră – toate fuseseră în zadar? Îmi imaginam bucăţelele acelea mici de tigvă plutind printre peşti în port, scufundându-se încet spre fundul mării, ţipari înotând deasupra lor, acoperindu-le cu nisip. Vedeam alte fragmente de os aruncate din tren ca un gunoi, zdrobite sub roţile camioanelor militare până ajungeau cât grăunţele de nisip din deşertul Gobi. Mă simţeam de parcă oasele acelea ar fi fost ale lui Kaijing.

A doua zi, japonezii s-au întors s-o ducă pe Miss Grutoff într-un lagăr de prizonieri de război. Ea ştiuse că o să se întâmple asta, şi totuşi nu încercase să fugă.

— N-o să-mi părăsesc niciodată fetele de bunăvoie, ne-a spus ea.

Avea valizele făcute şi purta pălăria de călătorie cu eşarfă înfăşurată în jurul gâtului. În poartă s-au adunat să-şi ia rămas-bun cincizeci şi şase de fete, care plângeau.

— Domnule profesor Pan, nu uitaţi lecţia apostolilor, a strigat ea înainte să se urce în spatele camionului. Şi, vă rog, aveţi grijă să

le spuneţi celorlalţi, ca să transmită mai departe buna învăţătură.

M-am gândit că era un rămas-bun ciudat. La fel au gândit şi ceilalţi, până când Profesorul Pan ne-a explicat ce însemna.

Ne-a dus în sala mare, la statuia unui apostol. I-a răsucit mâna. Înăuntru se afla o gaură pe care o scobiseră el şi Miss Grutoff, în care ascunseseră argint, aur şi o listă de nume de foste eleve din Pekin. Făcuse acest lucru în ultima lună, noaptea târziu, împreună cu Miss Grutoff. Fiecare apostol avea numai o parte din economiile ei personale, astfel încât dacă japonezii găseau bani într-unul, păgâni fiind, să nu ştie în care dintre sutele de statui să caute ca să găsească şi restul.

Dacă situaţia devenea periculoasă la orfelinat, trebuia să folosim banii ca să le ducem pe fete la Pekin, câte patru-cinci o dată. Acolo puteau sta la foste eleve sau prieteni ai şcolii. Miss Grutoff îi contactase deja pe aceşti oameni, iar ei acceptaseră bucuroşi ca, dacă era cazul, să ne ajute. Nu trebuia decât să le comunicăm, prin radioul pentru amatori, când aveam să sosim.

Profesorul Pan ne-a alocat fiecăreia dintre noi – profesoare, asistente şi patru eleve mai mari – câte un apostol cu partea noastră din banii de refugiu. Şi din ziua în care a plecat Miss Grutoff, Profesorul Pan ne-a pus să exersăm şi să memorăm care ce apostol era şi în ce parte a corpului său fusese scobit lemnul. Eu îmi ziceam că era de-ajuns să ţinem minte care era statuia noastră, dar Sora Yu a spus: „Trebuie să spunem toate numele cu voce tare.

Atunci apostolii ne vor proteja mai bine economiile". Am fost nevoită să repet de atâtea ori acele nume că încă le mai am în minte: *Pida, Pa, Matu, Yuhan, Jiama yi, Jiama er, Andaru, Filipa, Tomasa, Shaimin, Tadayisu* şi *Budalomu*. Trădătorul, *Judasa*, nu avea o statuie.

La vreo trei luni de când ne părăsise Miss Grutoff, Profesorul Pan a hotărât că era timpul să plecăm. Japonezii se înfuriaseră pentru că soldaţii comunişti se ascundeau pe dealuri. Voiau să-i atragă afară măcelărind oamenii din satele din jur. Sora Yu ne-a mai spus, mie şi lui Gaoling, că japonezii le făceau lucruri de nerostit fetelor nevinovate, unele nu mai mari de unsprezece-doisprezece ani. Aşa se întâmplase în Tianjin, Tongzhow şi Nanjing. „Fetele pe care nu le-au omorât ei după aceea au încercat să se sinucidă", a adăugat ea. Aşa că am înţeles ce voia să spună doar folosindu-ne imaginaţia înspăimântată.

Numărând şi cele patru eleve mai mari care au rămas pe perioada războiului, aveam doisprezece însoţitori. I-am anunţat prin radio pe prietenii lui Miss Grutoff din Pekin, care ne-au spus că oraşul era ocupat şi, deşi atmosfera era calmă, era mai bine să aşteptăm până ne spuneau ei.

Trenurile nu circulau întotdeauna şi nu era bine să rămânem blocaţi zile în şir în diferite oraşe de pe drum. Profesorul Pan a hotărât ordinea în care aveau să plece grupurile: mai întâi cel condus de Mama Wang, care putea să ne spună cum va fi decurs călătoria, apoi cele ale celor patru fete mai mari,

apoi al soţiei Bucătarului, al Profesorului Wang, al Bucătarului, al lui Gaoling, al meu, al Sorei Yu şi, în sfârşit, al Profesorului Pan.

— De ce trebuie să fiţi dumneavoastră ultimul? l-am întrebat.

— Eu ştiu să umblu cu radioul.

— Puteţi foarte bine să mă învăţaţi pe mine.

— Şi pe mine, au spus Sora Yu şi Gaoling.

Ne-am certat, am dat pe rând dovezi de curaj. Şi, pentru a face asta, a trebuit să fim un pic răutăcioşi şi să ne criticăm unul pe altul. Profesorul Pan avea ochii prea slăbiţi ca să fie lăsat singur. Sora Yu era prea surdă. Gaoling avea probleme cu picioarele şi se temea atât de tare de fantome încât era în stare să fugă în direcţia greşită. Şi eu aveam destule hibe, dar, în cele din urmă, mi s-a permis să plec ultima ca să pot vizita mormântul lui Kaijing cât mai mult timp posibil.

Acum pot să mărturisesc cât de frică mi-a fost în acele ultime zile. Aveam în grijă patru fete: de şase, opt, nouă şi doisprezece ani. Şi deşi gândul de a mă sinucide îmi mai aducea încă o oarecare alinare, nu suportam să aştept să fiu omorâtă. Pe măsură ce pleca fiecare grup de fete, orfelinatul părea mai mare şi paşii celor rămaşi răsunau mai tare. Mă temeam că vor veni soldaţii japonezi, vor găsi radioul de amatori, mă vor acuza că sunt spioană şi mă vor tortura. Le-am mânjit fetelor faţa cu noroi şi le-am spus ca, dacă veneau japonezii, să se scarpine în cap şi pe piele, prefăcându-se că au păduchi. Aproape la fiecare oră, mă rugam la Iisus şi la Buddha, la oricine voia să mă asculte. Aprindeam tămâie în faţa

fotografiei Scumpei Mătuşici, mă duceam la mormântul lui Kaijing şi îi mărturiseam deschis spaimele mele. „Cum e cu caracterul meu?“ îl întrebam. „Ziceai că sunt puternică. Unde e forţa aia acum?“

În a patra zi de când rămăsesem singură, am auzit mesajul la radio: „Veniţi repede. Trenurile circulă“. M-am dus să le spun fetelor şi atunci am văzut că se petrecuse un miracol, dar dacă acesta venea de la Dumnezeul occidentalilor sau de la zeii chinezi, asta nu mai ştiu. Am fost pur şi simplu recunoscătoare că toate patru fetele aveau ochii umflaţi, cu urdori verzui la colţuri. Aveau o infecţie oculară, nimic grav, dar cumplită la vedere. Nimeni nu va voi să le atingă. Cât despre mine, am gândit repede şi mi-a venit o idee. Am luat din rămăşiţele de budincă de orez din care mâncaserăm în dimineaţa aceea, am scurs zeama şi mi-am dat cu ea pe obraji, pe frunte, pe gât şi pe mâini, ca atunci când se usca să aibă aspectul de piele crăpată a unei bătrâne ţărănci. Am mai pus nişte apă lipicioasă de orez într-un termos şi i-am adăugat sânge de găină. Le-am spus fetelor să adune toate ouăle de găină rămase în cuiburi, chiar şi pe cele stricate, şi să le pună în nişte saci. Acum eram gata să coborâm dealul spre gară.

După ce am străbătut vreo sută de paşi, am văzut primul soldat. Am mers mai încet şi am luat o înghiţitură din termos. Soldatul a rămas unde era şi ne-a oprit când am ajuns în dreptul lui.

— Unde mergeţi? a întrebat el.

Am ridicat privirile toate cinci şi am văzut pe faţa lui o expresie de dezgust. Fetele au început să se scarpine în cap. Înainte de a răspunde, am tuşit într-o batistă, apoi am împăturit-o în aşa fel încât să vadă mucusul amestecat cu sânge.

— Ne ducem la piaţă să vindem ouă, am spus. Ne-am ridicat sacii. Vreţi să primiţi câteva în dar?

Ne-a făcut semn să plecăm.

Când aproape ajunseserăm, am mai luat o înghiţitură din zeama de orez cu sânge de găină. De două ori ne-am mai oprit, de două ori am tuşit scuipând sânge ca o tuberculoasă. Fetele priveau cu ochii lor cu urdori verzui.

Când am ajuns la Pekin, am văzut pe fereastra trenului că Gaoling ne aştepta. Îşi mijea ochii, să vadă dacă cobor din tren. S-a apropiat încet şi faţa i s-a schimonosit de spaimă.

— Ce ţi s-a întâmplat? a întrebat.

Am tuşit ultima dată cu sânge în batistă.

— *Ai-ia*! a strigat ea şi a sărit înapoi. I-am arătat termosul meu cu „suc de gonit japonezii". Apoi am început să râd şi nu mă mai puteam opri. Eram nebună de bucurie, deliram de uşurare.

Gaoling s-a plâns:

— Eu am fost bolnavă de îngrijorare tot timpul şi ţie îţi arde de glume.

Am cazat fetele în casele fostelor eleve. În următorii ani, unele s-au măritat, unele au murit, unele veneau să ne viziteze ca pe nişte părinţi onorifici. Gaoling şi cu mine locuiam în camerele din spate ale vechii prăvălii de

cerneluri din Cartierul Olarilor. I-am luat cu noi şi pe Profesorul Pan şi pe Sora Yu. Cât despre soţul lui Gaoling, speram cu toţii să fi murit.

Bineînţeles, m-a înfuriat peste măsură că acum prăvălia era proprietatea familiei Chang. În toţi anii aceia, de când murise Scumpa Mătuşică, nu fusesem nevoită să mă gândesc prea mult la coşciugar. Acum ne poruncea să vindem mai multă cerneală, mai repede. Acesta era omul care îmi omorâse tatăl şi bunicul, care îi provocase atâta durere Scumpei Mătuşici încât ea îşi distrusese viaţa. Dar îmi ziceam că, dacă vrei să te răzbuni, trebuie să fii aproape de persoana pe care vrei să te răzbuni. Am hotărât să locuiesc în prăvălia de cerneluri pentru că era practic. Între timp, mă gândeam la modalităţi de răzbunare.

Din fericire, Chang-tatăl nu ne deranja prea mult în afacere. Cerneala se vindea bine, mult mai bine decât înainte de venirea noastră. Asta pentru că ne foloseam mintea. Am văzut că nu prea mai aveau mulţi nevoie de batoane sau de cerneală. Era război. Cine mai avea cheful sau liniştea necesare ca să stea să sfarâme cerneala de piatră, meditând la ce să scrie? Am mai observat că familia Chang scăzuse calitatea ingredientelor, aşa că batoanele şi calupurile se sfărâmau mai uşor. Profesorul Pan ne-a sugerat să facem cerneală rapidă. Pisam cerneala ieftină, o amestecam cu apă şi o puneam în borcănele pe care le cumpăram pe mai nimic de la o farmacie în curs de lichidare.

Profesorul Pan s-a dovedit a fi şi un foarte bun vânzător. Avea manierele şi stilul de scris ale unui bătrân învăţat, ceea ce ajuta la convingerea clienţilor că cerneala noastră era de o calitate excelentă, chiar dacă nu era. Pentru a demonstra acest lucru, el trebuia să aibă grijă să nu scrie nimic din ce-ar fi putut fi interpretat drept antijaponez ori profeudal, creştin sau comunist. Nu era uşor. O dată, a hotărât să scrie pur şi simplu despre mâncare. Nu era nici un pericol în asta. Aşa că a scris: „Napii sunt mai gustoşi muraţi", dar Gaoling s-a temut că acest lucru va fi luat fie drept o insultă la adresa japonezilor, fie drept o simpatie faţă de japonezi, căci napii seamănă cu ridichile, şi japonezilor le place să mănânce ridichi. Atunci el a scris: „Tată, Mamă, Frate, Soră". Sora Yu a spus că era ca o enumerare a celor care au murit, că acesta era felul lui de a protesta împotriva ocupaţiei.

— Ar mai putea fi şi o întoarcere la principiile confucianiste ale familiei, a adăugat Gaoling, o dorinţă de a reveni la vremea împăraţilor.

Totul era periculos: soarele, stelele, direcţiile vântului, în funcţie de câte griji aveam fiecare. Fiecare număr, culoare sau animal avea o conotaţie proastă. Fiecare cuvânt suna la fel ca altul. În cele din urmă, mi-a venit cea mai bună idee cu privire la ce să scriem, şi aşa a rămas: „Vă rugăm să încercaţi cerneala noastră rapidă. E ieftină şi uşor de folosit".

Bănuiam că mulţi dintre studenţii care ne cumpărau cerneala erau revoluţionari comunişti; făceau afişe propagandistice care aveau

să apară pe ziduri în mijlocul nopţii. „Să rezistăm împreună“, spuneau posterele. Sora Yu se ocupa de contabilitate şi nu era prea strictă când unii dintre studenţii mai săraci nu aveau destui bani ca să plătească cerneala. „Plătiţi cât puteţi“, le spunea ea. „Un student trebuie să aibă întotdeauna destulă cerneală pentru studiile lui.“ Sora Yu avea grijă, de asemenea, să ne rămână bani pentru noi, fără ca Chang-tatăl să observe că lipsea ceva.

Când s-a terminat războiul, în 1945, n-a mai fost nevoie să ne gândim la sensuri secrete care ne puteau face probleme cu japonezii. Pe străzi au răsunat pocnitori cât a fost ziua de lungă şi asta a creat o frenezie generală. Peste noapte, aleile s-au umplut de negustori care vindeau tot felul de lucruri delicioase şi de prezicători care nu aduceau decât veşti bune. Gaoling s-a gândit că era o zi bună pentru a-şi afla viitorul. Eu şi Sora Yu am plecat să ne plimbăm cu ea. Prezicătorul pe care l-a ales Gaoling putea scrie trei cuvinte diferite o dată, cu trei pensule diferite pe care le ţinea într-o singură mână. Prima pensulă o punea între vârful degetului mare şi arătător. A doua stătea în încheietura degetului mare, iar a treia îi era prinsă de încheietura mâinii.

— Soţul meu a murit? l-a întrebat Gaoling. Am fost surprinse de lipsa ei de menajamente. Ne-am ţinut răsuflarea, în timp ce cele trei caractere se formau simultan.

— Întors Pierdut Speranţă.

— Ce înseamnă asta? a întrebat Sora Yu.

— Pentru încă o mică donaţie, a răspuns prezicătorul, cerurile îmi vor permite să explic.

Dar Gaoling a spus că se mulţumea cu acest răspuns şi am plecat.

— E mort, a anunţat Gaoling.

— De ce spui asta? am întrebat-o. Mesajul putea însemna la fel de bine şi că nu a murit.

— A spus limpede că e pierdută orice speranţă în privinţa întoarcerii lui acasă.

Sora Yu a sugerat:

— Poate înseamnă că se va întoarce acasă şi ne vom pierde speranţa.

— Imposibil, a zis Gaoling, dar am văzut o cută de îndoială pe fruntea ei.

A doua zi după-amiază, stăteam în curtea prăvăliei, bucurându-ne de o senzaţie nouă de uşurare, când am auzit o voce strigând:

— Ei, credeam că ai murit.

Un bărbat se uita la Gaoling. Purta uniformă de soldat.

— Ce cauţi aici? a spus Gaoling ridicându-se de pe bancă.

El a pufnit.

— Aici locuiesc. E casa mea.

Atunci am înţeles că era Funan. Era prima dată când îl vedeam pe bărbatul care ar fi putut să-mi fie soţ. Era trupeş, ca tatăl lui, cu un nas lung şi lat. Gaoling s-a ridicat, i-a luat bocceaua din mână şi i-a oferit locul ei. Îl trata extrem de politicos, ca pe un oaspete nepoftit.

— Ce s-a întâmplat cu degetele tale? a întrebat ea. Îi lipseau ambele degete mici.

El a părut încurcat la început, apoi a râs.

— Sunt un afurisit de erou de război, a zis. S-a uitat la noi. Ele cine sunt?

Gaoling i-a spus numele noastre şi care era treaba fiecăreia dintre noi la prăvălie.

Funan a dat din cap, apoi a arătat spre Sora Yu şi a spus:

— De asta nu mai avem nevoie. De-acum înainte mă ocup eu de bani.

— E o bună prietenă.

— Cine-a zis?

S-a uitat la Gaoling şi, cum ea nu şi-a întors privirea, a spus:

— A, tot o mică viperă veninoasă ai rămas. Ei bine, n-ai decât să te cerţi cu noul proprietar al prăvăliei de acum încolo. Soseşte mâine.

Ne-a aruncat un document acoperit cu însemnele roşii ale sigiliilor. Gaoling l-a înşfăcat.

— Ai vândut prăvălia? N-aveai nici un drept! Nu poţi să-mi pui familia să muncească pentru altcineva. Şi datoria – de ce e şi mai mare acum? Ce-ai făcut, ai jucat banii, i-ai mâncat, i-ai fumat?

— Acum mă duc să mă culc, a zis el, şi când mă trezesc nu vreau s-o mai văd aici pe femeia cocoşată. Mă enervează felul în care arată.

A dat din mână pentru a împiedica orice proteste. A plecat şi curând am simţit mirosul norilor lui de opiu. Gaoling a început să înjure.

Profesorul Pan a oftat.

— Măcar s-a terminat războiul şi putem să-i întrebăm pe prietenii noştri de la şcoala de infirmieri dacă nu ştiu nişte camere unde ne-am putea înghesui.

— Eu nu merg, a zis Gaoling.

Cum putea să spună asta după tot ce-mi povestise despre soţul ei?

— Rămâi cu diavolul ăsta? am exclamat.

— Asta e prăvălia de cerneluri a familiei noastre. Nu plec de aici. Războiul s-a terminat, acum sunt gata să lupt eu.

Am încercat să protestez, dar Profesorul Pan m-a bătut pe braţ.

— Dă-i timp. O să-şi vină în fire.

Sora Yu a plecat în după-amiaza aceea la şcoala de infirmieri, dar după scurt timp a venit înapoi.

— S-a întors Miss Grutoff, ne-a spus ea, a fost eliberată din lagăr. Dar e foarte, foarte bolnavă.

Am plecat imediat toţi patru acasă la o altă străină, doamna Riley. Când am intrat, am văzut cât de mult slăbise Miss Grutoff. Înainte glumeam că femeile străine aveau „ugere" mari de la laptele de vacă pe care îl beau. Dar acum Miss Grutoff părea secătuită. Şi nici culoarea feţei nu arăta prea bine. A insistat să se ridice ca să ne întâmpine, noi am insistat să se aşeze şi să nu se deranjeze să fie politicoasă cu nişte vechi prieteni. Pielea îi atârna pe faţă şi pe braţe. Părul ei odinioară roşcat era cărunt şi subţire.

— Ce mai faceţi? am întrebat.

— Binişor, a spus ea veselă, zâmbind. După cum vedeţi, sunt în viaţă. Japonezii n-au reuşit să mă omoare prin înfometare, dar ţânţarii erau să mă dea gata. Malarie.

Două fetiţe de la şcoală avuseseră malarie şi muriseră. Dar nu i-am spus lui Miss Grutoff. Era destul timp pentru veşti proaste.

— Trebuie să vă grăbiţi să vă faceţi bine, i-am spus. Atunci o să putem redeschide şcoala.

Miss Grutoff a clătinat din cap.

— Fosta mănăstire nu mai e. A fost distrusă. Mi-a spus unul dintre misionari.

Am suspinat.

— Copacii, clădirea, totul a fost ars până-n temelii şi împrăştiat.

Cealaltă străină, doamna Riley, a dat afirmativ din cap.

Am vrut să întreb ce se întâmplase cu mormintele, dar nu puteam vorbi. Mă simţeam ca în ziua aceea când am aflat că soţul meu fusese omorât. Gândul la el m-a făcut să încerc să-mi amintesc faţa lui. Dar vedeam mai clar pietrele sub care zăcea. Câtă vreme îl iubisem când trăia? Câtă vreme îl plânsesem de când era mort?

Apoi doamna Riley a spus:

— O să deschidem o şcoală în Pekin îndată ce găsim o clădire. Dar acum trebuie s-o ajutăm pe Miss Grutoff să se facă bine, aşa-i, Ruth?

Şi a bătut-o uşor pe mână pe Miss Grutoff.

— Orice, am spus noi pe rând. Sigur c-o ajutăm. O iubim pe Miss Grutoff. Este o mamă şi o soră pentru noi toţi. Ce putem face?

Doamna Riley a spus că Miss Grutoff trebuia să se întoarcă în Statele Unite ca să consulte nişte doctori din San Francisco. Dar avea nevoie de cineva care s-o însoţească la Hong Kong şi apoi la traversarea oceanului.

— Ar vrea vreunul dintre voi să meargă cu mine? Cred că putem aranja cu viza.

— Putem merge toţi! a răspuns pe dată Gaoling.

Miss Grutoff era stânjenită, îmi dădeam seama.

— N-aş vrea să deranjez pe mai mulţi, a spus ea. Unul ajunge, cred.

Apoi a oftat şi a spus că era epuizată. Trebuia să se întindă.

Când a ieşit din încăpere, ne-am uitat unii la alţii, neştiind prea bine cum să începem discuţia despre cine trebuia s-o ajute pe Miss Grutoff. America? Miss Grutoff nu cerea acest lucru doar ca pe o favoare. Ştiam cu toţii că ne oferea şi o mare şansă. O viză pentru America. Dar numai unul dintre noi putea s-o capete. M-am gândit la asta. În inima mea, America era raiul creştin. Acolo se dusese Kaijing, acolo mă aştepta. Ştiam că de fapt nu era aşa, dar acolo era o speranţă că puteam găsi fericirea ce stătuse ascunsă de mine. Puteam lăsa în urmă vechiul blestem, trecutul meu încărcat de rele.

Apoi am auzit-o pe Gaoling spunând:

— Ar trebui să meargă Domnul Profesor Pan. El e cel mai în vârstă, are cea mai multă experienţă.

Ea venise cu prima sugestie, aşa că mi-am dat seama că şi ea voia să meargă.

— Experienţă în ce? a spus el. Mă tem că nu prea pot fi de mare ajutor. Sunt un om bătrân care nu poate nici măcar să scrie şi să citească dacă cuvintele nu sunt la fel de mari şi la fel de aproape ca mâinile mele tremurătoare. Şi nu s-ar cuveni ca un bărbat să însoţească o doamnă. Dacă are nevoie de ajutor în timpul nopţii?

— Soră Yu, a spus Gaoling, atunci mergeţi dumneavoastră. Sunteţi inteligentă şi puteţi depăşi orice obstacol.

Încă o sugestie! Gaoling îşi dorea cu disperare să plece, să se găsească cineva care să spună că ea e cea care trebuie să plece.

— Dacă nu sunt mai întâi călcată în picioare, a zis Sora Yu. Nu fi ridicolă. În plus, eu nu vreau să părăsesc China. Ca să fiu sinceră, deşi îi iubesc creştineşte pe Miss Grutoff şi pe prietenii noştri străini, nu mă interesează să mă aflu printre alţi americani. Război civil sau nu, prefer să rămân în China.

— Atunci să plece Luling, a spus Gaoling.

Ce puteam face? Trebuia să protestez:

— N-aş putea niciodată să-l părăsesc pe socrul meu sau pe tine.

— Nu, nu, nu-i nevoie să-i ţii companie acestui bătrân, l-am auzit spunând pe socrul meu. Voiam să-ţi spun că s-ar putea să mă recăsătoresc. Da, eu. Ştiu ce crezi. Zeii râd, şi eu la fel.

— Dar cu cine? am întrebat. Nu-mi puteam imagina că avea timp să curteze o femeie. Era mereu la prăvălie, cu excepţia cazurilor când pleca cu mici comisioane.

— E vecină cu noi, văduva omului care conducea librăria.

— Ua! Omul care mi-a dat familia în judecată? a zis Gaoling.

— Cărţile erau false, i-am reamintit. Omul a pierdut procesul, îţi aminteşti?

Şi apoi ne-am amintit de buna-cuviinţă şi l-am felicitat pe Profesorul Pan întrebându-l dacă gătea bine, dacă avea o faţă plăcută, o voce blândă, o familie care să nu-i facă prea multe probleme. Mă bucuram pentru el, dar

îmi părea bine şi că nu mai era nevoie să susţin că nu puteam pleca în America.

— Ei bine, mie îmi este clar că Luling e cea care trebuie să plece cu Miss Grutoff în America, a spus Sora Yu. Profesorul Pan va fi curând sub papucul noii lui neveste, aşa că nu prea mai e nevoie ca Luling să rămână.

Gaoling a ezitat un pic prea mult, apoi a spus:

— Da, aşa e cel mai bine. Atunci, aşa rămâne.

— Ce vrei să spui? am răspuns, încercând să fiu mărinimoasă. Nu pot să-mi părăsesc sora.

— Nici măcar nu sunt sora ta adevărată, a zis Gaoling. Du-te tu prima. Mai târziu, poţi să mă sponsorizezi.

— Vezi! Înseamnă că vrei să mergi!

Nu mă puteam împiedica să răsucesc cuţitul în rană. Dar acum că totul fusese hotărât, simţeam că puteam face asta în siguranţă.

— N-am zis asta, a răspuns Gaoling. Am vrut să spun doar dacă mai târziu *am nevoie* să vin, dacă se schimbă lucrurile.

— De ce nu pleci tu prima şi mă sponsorizezi tu pe mine mai târziu? Dacă rămâi, soţul ăla al tău o să te calce în picioare, o să te facă bucăţi.

Chiar eram generoasă.

— Dar nici eu nu pot să-mi părăsesc sora, aşa cum ea nu mă poate părăsi pe mine, a spus Gaoling.

— Nu mai protesta, i-am replicat, sunt mai mare decât tine. Pleci tu prima, apoi, peste vreo lună, eu mă duc în Hong Kong şi aştept să iasă actele de sponsorizare.

Gaoling ar fi trebuit să spună că ea trebuia să aştepte la Hong Kong. În schimb, a întrebat:

— Atâta durează să sponsorizezi pe cineva? Doar o lună?

Şi deşi nu aveam nici cea mai mică idee de cât dura, am spus:

— Poate chiar mai puţin.

Încă mai credeam că va fi de acord să aştepte ea.

— Atât de repede, s-a minunat Gaoling. Ei, dacă durează numai atât, pot să plec eu prima, dar numai ca să-mi părăsesc imediat nenorocitul ăla de soţ.

Chiar atunci, s-a întors în încăpere doamna Riley.

— Ne-am înţeles, a anunţat Sora Yu. Gaoling o va însoţi pe Miss Grutoff la San Francisco.

Am amuţit de uluire. În seara aceea, mi-am recapitulat în minte cum îmi pierdusem şansa. Eram furioasă că Gaoling mă păcălise. Apoi mă invadau sentimente fraterne şi mă bucuram că pleca ea şi scăpa astfel de Funan. Pendulam între aceste sentimente. Înainte de a adormi, am hotărât că aşa voise soarta. Acum, orice s-ar fi întâmplat, era Noul meu Destin.

Trei zile mai târziu, chiar înainte să plecăm spre Hong Kong, am dat o mică petrecere.

— Nu e nevoie de lacrimi şi rămas-bun, am spus. Odată ce ne facem un rost în noua ţară, vă invităm pe toţi să ne vizitaţi.

Profesorul Pan a spus că lui şi noii lui soţii le-ar face foarte mare plăcere ocazia de a vizita o altă ţară cât mai trăiau. Sora Yu a spus că a auzit multe despre dansul din America.

Ne-a mărturisit că își dorise întotdeauna să învețe să danseze. Și tot restul serii, ultima dată când îi vedeam, am continuat să facem cu toții presupuneri și glume. Miss Grutoff o să se facă bine, apoi o să se întoarcă în China, unde o să pună alte fete orfane să joace în piese proaste. Gaoling o să fie bogată, după ce găsea în sfârșit prezicătorul potrivit, unul care să știe să scrie cu patru pensule deodată. Iar eu o să devin o pictoriță faimoasă.

Am toastat unii în cinstea altora. Curând, poate peste nici un an, Sora Yu împreună cu Profesorul Pan și noua lui nevastă o să vină în America în vacanță. Eu și Gaoling o să venim în portul din San Francisco să-i așteptăm în noul nostru automobil, negru și strălucitor, cu multe locuri confortabile și șofer american. Înainte de a-i duce la vila aflată în vârful unui deal, o să ne oprim la o sală de bal. Și ca să ne serbăm reîntâlnirea, am căzut cu toții de acord, o să dansăm, să dansăm, să dansăm.

Parfumul

În fiecare seară, când mă întorceam la pensiunea din Hong Kong, mă întindeam pe un pat de campanie cu prosoape ude pe piept. Pereţii făceau igrasie pentru că nu puteam deschide geamurile să intre aer curat. Clădirea se afla pe o stradă cu pescării, spre Kowloon. Nu era zona în care se vindea peşte. Acolo era un miros de mare, sărat şi pătrunzător. Eu locuiam în Cetatea Kowloon, în partea joasă, într-un şanţ larg, unde se adunau solzii, sângele şi măruntaiele împinse într-acolo de găleţile cu apă aruncate noaptea de negustorii de peşte. Când inhalam aerul, parcă erau vapori de moarte, o duhoare acră şi înecăcioasă care îmi pătrundea în stomac ca nişte degete şi îmi trăgea afară măruntaiele. Mereu în nările mele, acesta era parfumul Portului Parfumat.

Englezii şi alţi străini locuiau pe partea cu insula Hong Kong. În Cetatea Kowloon însă, aproape toţi erau chinezi, bogaţi sau zdrenţăroşi, săraci sau puternici, cu toţii diferiţi, dar având în comun următorul lucru: fuseserăm puternici, fuseserăm slabi, fuseserăm destul de disperaţi ca să ne lăsăm în urmă casele şi familiile.

Şi mai erau cei care făceau bani din disperarea oamenilor. Am fost la mulţi clarvăzători orbi, acei *wenmipo* care pretindeau că erau scriitori posedaţi de fantome. „Am un mesaj de la un prunc", declarau ei. „Un mesaj de la un fiu." „Un soţ." „Un strămoş mânios." Am stat de vorbă cu una şi mi-a spus: „Scumpa ta Mătuşică s-a reincarnat deja. Mergi trei cvartale spre est, apoi trei cvartale spre nord. O cerşetoare va striga după tine: «Mătuşică, ai milă, dă-mi speranţă». Aşa vei şti că ea este. Dă-i o monedă şi blestemul va fi ridicat". Am făcut exact cum a spus. Şi exact acolo unde m-a trimis, o fată a rostit exact acele cuvinte. Am fost nebună de bucurie. Apoi încă o fată a rostit aceste cuvinte, şi încă una, zece, douăzeci, treizeci de fetiţe, toate fără speranţă. Le-am dat câte o monedă, pentru orice eventualitate. Şi mi-a fost milă de fiecare dintre ele. A doua zi, am văzut o altă femeie oarbă care ştia să vorbească cu fantomele. Şi ea mi-a spus unde s-o găsesc pe Scumpa Mătuşică. Du-te acolo, du-te dincolo. A doua zi a fost la fel. Îmi cheltuiam toate economiile, dar mi se părea că nu contează. În scurt timp, zilele acestea, urma să plec în America.

După ce stătusem o lună în Hong Kong, am primit o scrisoare de la Gaoling:

„Adevărata Mea Soră, Iartă-mă că nu ţi-am scris mai curând. Profesorul Pan mi-a trimis adresa ta, dar nu am primit-o imediat, pentru că mă tot mutam dintr-un adăpost bisericesc în altul. Îmi pare rău că trebuie să-ţi spun că Miss Grutoff a murit la o săptămână după ce am sosit. Chiar înainte să se ridice la ceruri,

mi-a spus că a făcut o greşeală întorcându-se în America. Voia să se întoarcă în China, ca oasele să i se poată odihni acolo, lângă ale lui Miss Towler. M-am bucurat să aflu cât de mult iubea China şi m-am întristat că era prea târziu s-o trimit înapoi. Am fost la înmormântarea ei, dar n-o cunoşteau prea mulţi oameni. Am fost singura care a plâns şi mi-am zis: A fost o femeie extraordinară.

Nici celelalte veşti nu sunt prea bune. Am aflat că nu te pot sponsoriza, nu încă. Adevărul este că era să nu pot rămâne nici eu. De ce ni s-a părut că va fi uşor, nu ştiu. Îmi dau seama acum că am fost proaste. Ar fi trebuit să punem mai multe întrebări. Dar acum am pus aceste întrebări şi cunosc mai multe moduri în care poţi să vii şi tu mai târziu. Cât de târziu, depinde.

Un mod ar fi să ceri azil. Procentul de chinezi acceptaţi este însă foarte mic, iar numărul celor care vor să vină este nesfârşit. Ca să fiu sinceră, şansele tale sunt ca ale unui firicel de apă care curge împotriva unui torent.

Un alt mod ar fi să capăt eu mai întâi cetăţenia, ca să te pot sponsoriza ca soră a mea. Va trebui să pretinzi că Mama şi Tata sunt părinţii tăi adevăraţi, pentru că nu pot sponsoriza o verişoară. Dar, ca rudă, vei avea alt regim decât refugiaţii obişnuiţi. Dar ca să capăt cetăţenia, trebuie mai întâi să învăţ engleza şi să-mi găsesc o slujbă. Îţi promit că studiez foarte intens, pentru cazul că va trebui să recurgem la această modalitate.

Mai e o modalitate: pot să mă mărit cu un cetăţean american şi să capăt mai repede

cetăţenia. Bineînţeles, există inconvenientul că sunt deja măritată cu Chang Funan, dar cred că nu-i nevoie să ştie nimeni asta. Nu am menţionat-o în actele pentru viză. Mai trebuie să ştii că, atunci când am făcut cerere pentru viză, funcţionarul mi-a cerut certificatul de naştere şi i-am spus: «Cine are acte pentru aşa ceva?» El a zis: «A, v-au fost arse în timpul războiului, ca ale tuturor?» M-am gândit că ăsta era răspunsul corect, aşa că i-am spus că aşa era. Când îţi pregăteşti actele pentru viză, trebuie să spui acelaşi lucru. De asemenea, declară că eşti cu cinci ani mai tânără, născută în 1921. Eu deja am făcut-o, am declarat că m-am născut în 1922, dar în aceeaşi lună în care m-am născut cu adevărat. Asta îţi va da timp în plus să recuperezi.

Mama şi tata mi-au scris deja să-mi ceară să le trimit banii pe care îi economisesc. A trebuit să le răspund că nu economisesc nimic. Dacă mai târziu o să am, bineînţeles că o să-ţi trimit ţie. Mă simt atât de vinovată că ai insistat să plec eu prima şi că eu am cedat. Acum tu eşti blocată şi nu ştii ce să faci. Nu mă înţelege greşit. Viaţa aici nu este uşoară. Şi banii nu se fac cum ne-am imaginat noi. Toate poveştile acelea despre îmbogăţirea pe loc – să nu le crezi. Cât despre dans, asta e numai în filme. Aproape toată ziua fac curăţenie în diferite case. Sunt plătită cu douăzeci şi cinci de cenţi. Poate părea mult, dar atâta costă o cină. Aşa că e greu să economiseşti bani. Pentru tine, bineînţeles, sunt gata să flămânzesc.

În ultima lui scrisoare, Tata spunea că era să moară de furie când a aflat că Funan a

pierdut prăvălia de cerneluri din Pekin. Zicea că Fu Nan s-a întors în Inimă Nemuritoare şi zace fără rost, dar Chang-tatăl nu-l dojeneşte deloc, spunând că Fu Nan e un mare erou de război, că şi-a pierdut două degete şi a salvat vieţi. Ştii ce am gândit când am citit toate astea. Cel mai îngrozitor este că familia noastră tot trebuie să livreze batoanele şi calupurile de cerneală şi nu avem nici un fel de profit, doar ne mai scade datoria. Toată lumea a trebuit să se mai apuce de câte ceva: să împletească coşuri, să repare lucruri, să facă treburi casnice care o fac pe Mama să se plângă că am ajuns la fel de rău ca şi chiriaşii. Îmi cere să mă grăbesc să mă îmbogăţesc, ca s-o pot scoate din cazanele iadului.

Mă simt foarte împovărată de vină şi responsabilitate".

Când am terminat de citit scrisoarea lui Gaoling, m-am simţit ca şi cum un topor mi-ar fi tăiat gâtul, deşi eram deja moartă. Aşteptasem degeaba în Hong Kong. Puteam să aştept un an, zece ani sau tot restul vieţii în oraşul ăsta aglomerat, printre oameni disperaţi cu poveşti mai triste decât a mea. Nu cunoşteam pe nimeni şi îmi era dor de prietenii mei. Pentru mine nu exista America. Îmi pierdusem şansa.

A doua zi mi-am adunat lucrurile şi m-am dus la gară ca să mă întorc la Pekin. Am întins banii care-mi mai rămăseseră la casa de bilete.

— Biletul costă mai mult acum, domnişoară, a spus omul de la bilete.

Cum era posibil aşa ceva?

— Acum banii valorează mai puţin, mi-a spus el, totul costă mai mult.

Atunci am cerut un bilet la o clasă mai ieftină. Asta e cea mai ieftină, mi-a spus el, şi a arătat spre un perete unde se afla o tablă pe care erau scrise preţurile.

Acum eram prizonieră. M-am întrebat dacă să-i scriu profesorului Pan sau eventual Sorei Yu, dar apoi mi-am zis: O, cum să dau atâta bătaie de cap cuiva? Nu, rezolvă-ţi singură problema. Aveam să-mi amanetez lucrurile de valoare. Dar când m-am uitat la ele, am văzut că numai pentru mine erau nişte comori: un caiet al lui Kaijing, jacheta pe care mi-a dat-o Gaoling înainte de a pleca la orfelinat, paginile scrise de Scumpa Mătuşică şi fotografia acesteia.

Şi mai era osul-oracol.

L-am desfăcut din pânza moale în care era înfăşurat şi m-am uitat la caracterele scrijelite pe o parte. Cuvinte necunoscute, care trebuiau ţinute minte. La un moment dat, un os-oracol valora de două ori mai mult decât un os de dragon. Mi-am dus comoara la trei prăvălii. Prima era a unui tămăduitor de oase. El a spus că osul nu mai era folosit ca leac, dar ca bizarerie valora ceva bani. Mi-a oferit un preţ care m-a surprins, căci era aproape de-ajuns ca să-mi cumpăr un bilet de clasa a doua până la Pekin. A doua prăvălie vindea bijuterii şi curiozităţi. Vânzătorul a scos o lupă. A examinat foarte atent osul-oracol, întorcându-l pe toate părţile. Mi-a spus că era autentic, dar nu era un bun exemplu de os-oracol. Mi-a oferit preţul unui bilet de clasa întâi până la

Pekin. Al treilea loc era un magazin de antichităţi pentru turişti. Ca şi giuvaiergiul, vânzătorul de acolo a examinat osul cu o lupă specială. A mai chemat un om, să se uite şi el. Apoi mi-a pus multe întrebări.

— Unde l-ai găsit?... Cum? Cum a găsit o fată ca dumneata o asemenea comoară?... A, eşti nepoata unui tămăduitor de oase? De când eşti în Hong Kong?... A, aştepţi să pleci în America? A plecat altcineva în America fără ăsta? L-ai luat de la el? E plin de hoţi în Hong Kong în ultima vreme. Nu cumva eşti şi tu o hoaţă? Domnişoară, întoarce-te, întoarce-te sau chem poliţia.

Am plecat din magazinul acela furioasă şi ofensată. Dar inima îmi făcea *bum-bum-bum*, pentru că acum ştiam că ceea ce ţineam în mâini valora o grămadă de bani. Şi totuşi cum puteam să-l vând? Aparţinuse mamei mele, bunicului meu. Era legătura mea cu ei. Cum puteam să-l dau unui străin ca să-mi părăsesc ţara natală, mormintele strămoşilor? Cu cât mă gândeam mai mult la lucrurile astea, cu atât deveneam mai puternică. Kaijing avusese dreptate. Ăsta era caracterul meu.

Am făcut un plan. O să-mi găsesc o locuinţă mai ieftină – da, chiar mai ieftină decât casa care duhnea a peşte – şi o slujbă. O să economisesc bani câteva luni, şi dacă viza tot nu venea, o să mă întorc la Pekin. Acolo cel puţin îmi puteam găsi o slujbă la un alt orfelinat. Puteam aştepta acolo în linişte, cu prieteni în jurul meu. Dacă Gaoling îmi făcea rost de viză, o să mă descurc să ajung înapoi în Hong Kong. Dacă nu, foarte bine, o să rămân profesoară.

În ziua aceea m-am mutat într-o locuinţă mai ieftină, o cameră pe care o împărţeam cu două femei, dintre care una sforăia şi cealaltă era bolnavă. Dormeam în pat cu rândul, fata care sforăia dimineaţa, eu după-amiaza, iar cea bolnavă după mine. Cele două care nu dormeau rătăceau pe afară, în căutare de muncă la domiciliu: pantofi de reparat, eşarfe de tivit, coşuri de împletit, gulere de brodat, vase de pictat, orice ca să facem un ban. Aşa am trăit o lună. Când fata bolnavă a început să tuşească întruna, m-am mutat. „Noroc că nu te-ai molipsit şi tu de TBC, ca fata cealaltă", mi-a spus mai târziu un vânzător de pepeni. „Acum tuşesc amândouă cu sânge." TBC! mi-am zis. Tocmai boala asta mă prefăcusem c-o am ca să scap de japonezi. Voi scăpa acum de boală?

Pe urmă am locuit cu o femeie din Shanghai care fusese foarte, foarte bogată, dar nu mai era. Împărţeam o cămăruţă încinsă, deasupra unui loc în care lucram – fierbeam rufe, înmuind hainele în cazane, scoţându-le cu nişte beţe lungi. Dacă era stropită ţipa la mine, chiar dacă nu era vina mea. Soţul ei fusese ofiţer superior în Guomindang. O fată de la spălătorie mi-a spus că fusese închis pentru colaboraţionism cu japonezii în timpul războiului. „Aşa că ce s-o fi purtând aşa cu nasul pe sus", zicea fata, „când toată lumea o dispreţuieşte?" Femeia cu nasul pe sus stabilise o regulă că nu aveam voie să scot nici un sunet noaptea – nici măcar un tuşit, un strănut sau un vânt. Trebuia să păşesc încet, de parcă pantofii mi-ar fi fost făcuţi din nori. Adesea

plângea, apoi se plângea Zeiței Milei ce pedeapsă teribilă pe capul ei că era nevoită să stea cu o asemenea persoană, adică cu mine. Îmi spuneam: Așteaptă, poate ți se va schimba părerea despre ea, cum s-a întâmplat cu Sora Yu. Dar nu s-a întâmplat așa.

După femeia aceea îngrozitoare, m-am bucurat să mă mut cu o bătrână surdă. Pentru niște bani în plus, o ajutam să fiarbă și să decojească alune cât era noaptea de lungă. Dimineața, vindeam alunele unor oameni care le mâncau cu budincă de orez la micul dejun. În timpul arșiței de după-amiaza, dormeam. Era o viață confortabilă: alune și somn. Dar într-o zi a sosit un cuplu, care pretindea că era înrudit cu femeia surdă: „Iată-ne, primește-ne la tine". Ea nu știa cine sunt, așa că i-au descris o înrudire complicată și, până la urmă, ea a trebuit să recunoască posibila lor înrudire. Înainte de a pleca, mi-am numărat banii și am văzut că aveam destui pentru biletul cel mai ieftin cu putință până la Pekin.

Din nou m-am dus la gară. Din nou am aflat că valoarea banilor scăzuse, scăzuse, iar prețul biletelor crescuse, crescuse, până la de două ori mai mult ca înainte. Eram ca o mică insectă ce se urca pe un perete în timp ce apa creștea în urma ei cu o viteză mai mare.

De data asta aveam nevoie de un plan mai bun ca să-mi schimb situația, *shiqing*-ul. În engleză și în chineză, cuvintele sună aproape la fel[1]. La fiecare colț de stradă, auzeai oameni

1. *Shiqing* se pronunță la fel ca englezescul *seeking*, „căutare" (n. tr.).

de peste tot vorbind despre asta: „Situaţia mea este asta. Aşa îmi pot ameliora situaţia". Mi-am dat seama că în Hong Kong ajunsesem într-un loc în care toţi credeau că îşi pot schimba situaţia, soarta, că nu mai erau prizonierii împrejurărilor. Şi putea fi schimbată în multe feluri. Puteai fi deştept, puteai fi lacom, puteai avea relaţii.

Eu eram deşteaptă, bineînţeles, şi, dacă aş fi fost lacomă, aş fi vândut osul-oracol. Dar din nou am hotărât că nu puteam face asta. Nu-mi nesocoteam într-atât familia.

Cât despre relaţii, n-o aveam decât pe Gaoling, acum că Miss Grutoff murise. Iar Gaoling nu-mi era de nici un folos. Ea nu ştia să se descurce. Dacă aş fi plecat eu prima în America, mi-aş fi folosit forţele, hotărârea, pentru a găsi o modalitate de a face rost de o viză în cel mult câteva săptămâni. Şi nu aş fi avut necazurile pe care le aveam numai pentru că Gaoling nu ştia ce să facă. Asta era problema: Gaoling era puternică, dar nu întotdeauna în sensul în care trebuia. Ea fusese întotdeauna preferata Mamei, fusese prea răsfăţată. Şi toţi anii aceia în orfelinat, ei îi fusese mereu uşor. O ajutaserăm atât de mult, şi eu, şi Sora Yu, încât nu fusese nevoită niciodată să gândească singură. Dacă râul şi-ar fi schimbat cursul, nu i-ar fi trecut prin minte să înoate împotriva curentului. Ştia cum să obţină ce voia, dar numai dacă era ajutată.

A doua zi dimineaţa, aveam deja un plan nou. Mi-am luat bruma de economii şi mi-am cumpărat jachetă şi pantaloni albi de *majie*.

Englezii se-nnebuneau după genul acela de cameristă – pioasă, rafinată şi curată. Aşa mi-am găsit o slujbă la o englezoaică ce locuia cu mama ei matusalemică. Numele lor de familie era Flowers.

Aveau o casă în zona Victoria Peak. Era mai mică decât cele din jur, mai degrabă o căbănuţă, cu o alee îngustă întortocheată, bordată cu ferigi verzi, care ducea la uşa din faţă. Cele două englezoaice locuiau la etaj, iar eu locuiam într-o cameră din subsolul clădirii.

Miss Patsy era fiica, în vârstă de şaptezeci de ani, născută în Hong Kong. Mamei ei, care trebuie să fi avut cel puţin nouăzeci de ani, i se spunea Lady Ina. Soţul ei făcuse avere transportând mărfuri din India în China şi în Anglia. Miss Patsy îi spunea Sir Flowers când îşi amintea de el, deşi era tatăl ei. Dacă mă întrebaţi pe mine, numele de Flowers venea de la florile din care se făcea opiul[1]. În asta constau cândva afacerile cu transporturi între India şi Hong Kong şi aşa ajunseseră mulţi chinezi să devină dependenţi.

Pentru că Miss Patsy trăise toată viaţa în Hong Kong, vorbea cantoneza la fel de bine ca localnicii. Era un dialect special. La începutul şederii mele acolo, ea îmi vorbea în dialectul local, din care nu puteam înţelege decât cuvintele care semănau puţin cu acelea din dialectul mandarin. Mai târziu, a mai strecurat şi cuvinte englezeşti, dintre care pe unele le ştiam de când locuisem la orfelinat.

---

1. *Flower* – „floare" (engl.) (n. tr.).

Dar Miss Patsy vorbea engleza ca o britanică şi la început mi-a fost foarte greu s-o înţeleg.

Şi Lady Ina era greu de înţeles. Sunetele îi ieşeau moi şi pline de cocoloaşe ca *porridge*-ul pe care îl mânca în fiecare zi. Era atât de bătrână încât era ca un bebeluş. Făcea pe ea, şi una, şi alta, era udă şi puţea. Ştiu, pentru că eu trebuia s-o curăţ. Miss Patsy îmi spunea: „Lady Ina trebuie să se spele pe mâini". Atunci o ridicam pe Lady Ina de pe canapea, de pe pat sau de pe scaunul din sufragerie. Din fericire pentru mine, era cât un copil de mică. Avea şi capricii de copil. Ţipa: „Nu, nu, nu, nu, nu", în timp ce o conduceam la baie, centimetru cu centimetru, atât de încet încât păream două ţestoase cu carapacele lipite. Ţipa aşa cât o spălam, „Nu, nu, nu, nu, nu", pentru că nu-i plăcea ca apa să-i atingă corpul şi mai ales capul. De trei sau patru ori pe zi, o schimbam, o curăţam şi îi spălam chiloţii şi restul hainelor. Miss Patsy nu voia ca mămica ei să poarte scutece, pentru că asta ar fi fost o mare insultă. Aşa că trebuia să spăl, să spăl, să spăl o grămadă de haine în fiecare zi. Măcar Miss Patsy era o femeie de treabă, foarte politicoasă. Dacă Lady Ina devenea prea agitată, Miss Patsy nu trebuia decât să rostească pe un ton vesel două cuvinte, „Avem musafiri!", şi Lady Ina se oprea imediat. Se aşeza, îndreptându-şi foarte tare spatele încovoiat, cu mâinile în poală. Aşa fusese învăţată în tinereţe. În faţa musafirilor, trebuia să fie o lady, chiar dacă doar se prefăcea.

În casa aceea se mai afla un papagal, o pasăre mare şi cenuşie pe nume Cucu – Cucu,

precum pasărea din ceas. La început am crezut că Miss Patsy îl striga *ku-ku*, cum se spune în chineză la „a ţipa", ceea ce făcea uneori: *ku! ku! ku!* de parcă ar fi fost rănit de moarte. Şi câteodată râdea ca o femeie nebună, îndelung şi zgomotos. Putea imita orice fel de sunet – bărbat, femeie, maimuţă, bebeluş. Într-o zi am auzit un fluierat de ceainic. Am dat fuga şi ceainicul era Cucu, care se legăna pe stinghia lui, întinzându-şi gâtul, încântat că mă păcălise. Altă dată am auzit o fetiţă chinezoaică strigând: *„Baba! Baba!* Nu mă bate! Te rog, nu mă bate!" şi apoi a ţipat întruna, până am crezut că mi se jupoaie pielea.

Miss Patsy spunea: „Cucu era deja rău când mi l-a cumpărat Sir Flowers, de ziua mea, când am împlinit zece ani. Şi de şaizeci de ani învaţă numai ce vrea, ca mulţi bărbaţi". Miss Patsy iubea papagalul acela ca pe un fiu, dar Lady Ina spunea mereu că e un diavol. Ori de câte ori auzea pasărea râzând, se ducea împleticindu-se la colivie, îl ameninţa cu degetul şi zicea ceva de genul: *„Ooof, şşşt,* taci din gură". Uneori ridica degetul, dar înainte să apuce să zică ceva, pasărea spunea: *„Ooof, şşşt"*, exact ca Lady Ina. Atunci Lady Ina se bloca. Ua! Vorbise deja? Vedeam pe faţa ei aceste gânduri, capul i se răsucea într-o parte, apoi în cealaltă, de parcă cele două jumătăţi ale creierului ei ar fi dat lupte între ele. Uneori se ducea până în celălalt capăt al camerei, câte un centimetru, câte un centimetru, apoi se întorcea şi o pornea înapoi, câte un centimetru, câte un centimetru, ridica degetul şi spunea. *„Ooof, şşşt!"* Şi pasărea repeta. O

ţineau la nesfârşit aşa: „Taci din gură! Taci din gură!“ Într-o zi, Lady Ina s-a dus la pasăre şi, înainte de a apuca să zică ceva, Cucu a spus, cu vocea veselă şi cântată a lui Miss Patsy: „Avem musafiri!“ Imediat, Lady Ina s-a dus la un scaun din apropiere, s-a aşezat, a scos o batistă de dantelă din mânecă, şi-a încrucişat mâinile în poală, a închis gura şi a aşteptat, cu ochii ei albaştri îndreptaţi spre uşă.

Aşa am învăţat engleza. După mintea mea, dacă o pasăre putea vorbi bine engleza, puteam şi eu. Trebuia să pronunţ cuvintele foarte corect, altfel Lady Ina nu-mi urma instrucţiunile. Şi pentru că Miss Patsy vorbea cu mama ei în cuvinte simple, îmi era uşor să învăţ lucruri noi: *Stand up; Sit down; Lunch is served; Time for tea; Horrid weather, isn't it.*[1]

În următorii doi ani, am crezut că situaţia mea nu se va mai schimba niciodată. În fiecare lună mă duceam la gară, dar de fiecare dată descopeream că preţurile au mai săltat un pic. În fiecare lună primeam o scrisoare de la Gaoling. Îmi povestea despre noua ei viaţă la San Francisco, despre cât de greu era să fii o povară pentru nişte străini. Biserica de unde primea sponsorizări îi găsise o cameră la o bătrână pe nume doamna Wu, care vorbea mandarina. „E foarte bogată, dar se poartă ca şi cum ar fi foarte săracă“, scria Gaoling. „Economiseşte tot ce i se pare prea bun ca să fie mâncat imediat – fructe, bomboane de

1. Ridicaţi-vă în picioare; luaţi loc; masa e servită; e ora ceaiului; oribilă vreme, nu-i aşa? (engl.) (n. tr.).

ciocolată, nuci caju. Le pune pe frigider şi când în sfârşit se strică şi nu mai pot fi mâncate, le bagă în gură şi zice: «De ce spune toată lumea că sunt aşa de gustoase? Ce-o fi aşa de bun la ele?»" Ăsta era felul lui Gaoling de a-mi povesti cât de grea era viaţa ei.

Intr-o zi însă am primit de la Gaoling o scrisoare care nu începea cu plângerile ei. „Veşti bune", scria ea. „Am cunoscut doi burlaci şi cred că ar trebui să mă mărit cu unul din ei. Sunt amândoi cetăţeni americani, născuţi în ţara asta. Conform paşaportului meu, cu noua dată a naşterii, unul e cu un an mai mare decât mine, celălalt cu trei ani mai mare. Ştii ce înseamnă asta. Cel mai mare studiază ca să devină doctor, cel mai mic – dentist. Cel mai mare e mai serios şi foarte inteligent. Cel mai tânăr arată mai bine şi e plin de umor. Mi-e foarte greu să hotărăsc căruia din ei să-i acord toată atenţia mea. Tu ce crezi?"

Când am citit scrisoarea aceea, tocmai o spălasem pe Lady Ina la fund a doua oară într-o oră. Îmi venea să mă întind peste ocean, s-o apuc pe Gaoling de umeri şi s-o scutur, să-i strig: „Mărită-te cu cine te ia primul. Cum poţi să mă întrebi cu care, când eu nici nu ştiu cum să o duc de pe-o zi pe alta?"

Nu i-am răspuns imediat lui Gaoling. Aveam de mers la piaţa de păsări în după-amiaza aceea. Miss Patsy zicea că lui Cucu îi trebuia o colivie nouă. Aşa că am coborât dealul şi am traversat portul cu feribotul ca să ajung în Kowloon. În fiecare zi era mai aglomerat acolo, pe măsură ce veneau oameni din China. „Războiul civil e din ce în ce mai rău", îmi

scrisese Sora Yu, „cu lupte la fel de crunte ca în timpul războiului cu Japonia. Şi dacă ai avea destui bani ca să te întorci la Pekin acum, n-ar trebui s-o faci. Naţionaliştii ar spune că eşti comunistă pentru că soţul tău este considerat acum unul dintre martirii acestora, iar comuniştii ar spune că eşti naţionalistă pentru că ai trăit într-un orfelinat american. Şi fiecare variantă e mai periculoasă decât cealaltă în funcţie de satul prin care treci".

Când am citit asta, nu mi-am mai făcut griji cum să mă întorc la Pekin. Mi-am făcut în schimb griji pentru Sora Yu, Profesorul Pan şi noua soţie a acestuia. Şi ei puteau fi consideraţi inamici de fiecare tabără. Pe când mă îndreptam spre piaţa de păsări, numai la asta mă gândeam. Apoi am simţit o adiere rece în spate, deşi era o zi călduroasă. Parcă ar fi o fantomă în spatele meu, mi-am zis. Am mers mai departe, am dat un colţ, apoi altul, şi senzaţia asta că mă urmărea cineva s-a accentuat. Brusc, m-am oprit şi m-am întors, şi un bărbat mi-a spus:

— Deci chiar tu eşti.

În faţa mea se afla Fu Nan, soţul lui Gaoling, şi acum nu-i mai lipseau doar două degete, ci toată palma de la mâna dreaptă. Faţa lui avea o culoare neplăcută, iar ochii îi erau galbeni cu roşu.

— Unde e nevastă-mea? a întrebat el.

Am rumegat întrebarea în minte. Care era pericolul în a-i răspunde într-un fel sau altul?

— A plecat, i-am spus în cele din urmă şi m-am bucurat că am putut să rostesc aceste cuvinte: A plecat în America.

— America? La început a părut uluit, apoi a zâmbit. Ştiam. Am vrut doar să văd dacă îmi spui adevărul.

— N-am nimic de ascuns.

— Atunci nu ascunzi faptul că şi tu încerci să pleci în America?

— Cine spune asta?

— Întreaga familie Liu. Se agită ca nişte câini ca să li se ivească ocazia să-şi urmeze fiica. De ce să pleci tu prima, zic ei, când nici măcar nu eşti sora ei adevărată? Numai rudele adevărate pot fi sponsorizate, nu bastarzii. Mi-a zâmbit în semn de falsă scuză, apoi a adăugat: Soţii, bineînţeles, ar trebui să fie primii pe listă.

Am dat să plec, dar m-a înşfăcat.

— Tu mă ajuţi pe mine şi eu te ajut pe tine, a zis el. Dă-mi adresa ei, asta-i tot ce vreau. Dacă nu vrea să mă duc, asta e, poţi să fii tu următoarea pe listă. N-o să spun nimic familiei Liu.

— Ştiu deja că nu vrea să te duci. A plecat în America pentru că voia să scape de tine.

— Dă-mi adresa ei sau mă duc la autorităţi şi le spun că de fapt nu sunteţi surori. Atunci o să-ţi pierzi şi tu şansa de a te duce în America.

M-am uitat la omul ăla îngrozitor. Ce tot spunea? Ce avea să facă de fapt? M-am îndepărtat în grabă, făcându-mi loc prin mulţimea forfotitoare, până am fost sigură că mi-a pierdut urma. La piaţa de păsări pândeam cu coada ochiului. Nu am stat prea mult să mă târguiesc şi, după ce am cumpărat colivia, m-am întors repede pe insula Hong Kong, ţinând strâns în mână actele care arătau unde locuiam. Ce

avea să facă Funan? Chiar avea să anunţe autorităţile? Cât de inteligent era? Ce autorităţi avea să anunţe?

În noaptea aceea, i-am scris o scrisoare lui Gaoling, să-i spun despre ameninţările lui Funan. „Numai tu ştii cât de şiret e", scriam. „Ar putea spune autorităţilor şi că eşti deja căsătorită, iar atunci ai avea probleme, mai ales dacă te căsătoreşti cu un american."

A doua zi, am ieşit să pun scrisoarea la poştă. Îndată ce-am pus piciorul în stradă, am simţit brusc fiorul acela rece. Mi-am îndesat scrisoarea în bluză. După colţ, mă aştepta el.

— Dă-mi nişte bani, a zis. Poţi să faci atâta lucru pentru cumnatul tău, nu? Sau de fapt nu eşti sora nevesti-mii?

În următoarele câteva săptămâni a apărut aşa, de câte ori ieşeam din casă. Nu puteam să chem poliţia. Ce puteam să spun? „Cumnatul meu, care de fapt nu e cumnatul meu, mă urmăreşte şi îmi cere bani şi adresa surorii mele, care de fapt nu e sora mea"? Dar într-o zi am ieşit să mă duc la piaţă şi el nu era acolo. Tot timpul cât am fost afară m-am aşteptat să-l văd şi eram pregătită să fiu nefericită. Nimic. Când m-am întors acasă, eram uluită şi aveam o senzaţie stranie de uşurare. Poate a murit, mi-am îngăduit să sper. În săptămâna care a urmat, n-am văzut nici urmă de el. N-am mai simţit nici un fior rece brusc. Să mi se fi schimbat norocul? Când am deschis următoarea scrisoare de la Gaoling, am fost convinsă că aşa era.

„Am fost atât de furioasă să aflu că Funan te-a sâcâit", scria ea. „Viermele ăla nu se

dă în lături de la nimic pentru a-şi face poftele. Singurul mod de a scăpa de el câteva zile e să-i dai bani de opiu. Dar curând asta nu va mai fi o problemă pentru tine. Am veşti bune! Am găsit o altă modalitate prin care poţi veni. Ţii minte fraţii despre care ţi-am vorbit – unul student la stomatologie, celălalt la medicină? Numele lor de familie e Young şi tatăl lor a spus că cineva ca tine poate veni dacă cineva ca el te sponsorizează ca Artist Celebru în Vizită. E ca un turist cu privilegii speciale de vizitare. E foarte frumos din partea lor că fac asta, deşi nu sunt încă înrudită cu ei. Bineînţeles, nu le pot cere să-ţi plătească drumul. Dar au completat deja cererea şi au făcut rost de acte. Următorul pas este ca eu să câştig mai mulţi bani, ca să putem cumpăra biletul de vapor. Intre timp, trebuie să te pregăteşti să poţi pleca în orice moment. Fă-ţi rost de orarul vapoarelor, du-te la doctor să vadă dacă ai paraziţi..."

Am citit lista lungă pe care mi-a trimis-o şi m-a surprins cât de deşteaptă era de fapt. Ştia atât de multe şi mă simţeam acum ca un copil călăuzit de o mamă grijulie. Eram atât de fericită încât mi-am dat frâu liber lacrimilor chiar acolo, în feribotul care mă ducea spre casă. Şi pentru că eram pe feribot, nu m-am gândit să mă tem când am simţit o adiere rece. Mi se părea o alinare. Dar apoi am ridicat privirea.

In faţa mea era Funan. Îi lipsea un ochi.

Era să sar în apă de spaimă. Parcă aş fi văzut ce avea să se întâmple cu mine.

— Dă-mi nişte bani, a zis el.

În seara aceea, am pus fotografia Scumpei Mătuşici pe o măsuţă joasă şi am aprins nişte tămâie. Le-am cerut iertare ei şi tatălui ei. I-am spus că darul pe care mi-l dăduse îmi va cumpăra acum libertatea şi că speram că nu se va supăra pe mine şi pentru asta.

A doua zi am vândut osul-oracol celei de-a doua prăvălii la care fusesem cu multe luni în urmă. Împreună cu economiile pe care le făcusem ca servitoare, aveam destui bani ca să cumpăr un bilet de clasa a treia. Am făcut rost de orarul vapoarelor şi i-am trimis o telegramă lui Gaoling. O dată la câteva zile, îi dădeam bani lui Funan pentru viciul lui, destui ca să-l ţin în lumea viselor. Apoi în sfârşit viza mi-a fost aprobată. Eram un Artist Celebru în Vizită.

Am plecat spre America, un tărâm fără blesteme sau fantome. Când am ajuns, aveam cu cinci ani mai puţin. Şi totuşi mă simţeam atât de bătrână!

Partea a treia

Unu

Domnul Tang era îndrăgostit de Luling, deşi nu o întâlnise niciodată. Ruth simţea asta. Vorbea de parcă ar fi cunoscut-o mai bine decât oricine altcineva, mai bine chiar decât propria ei fiică. Avea optzeci de ani, supravieţuise celui de-al doilea război mondial, războiului civil din China, Revoluţiei Culturale şi unei triple intervenţii pe cord. Fusese un scriitor celebru în China, dar aici opera lui rămăsese netradusă şi necunoscută. Un lingvist, coleg cu Art, i-l recomandase lui Ruth.

— E o femeie cu un caracter puternic, foarte cinstită, i-a spus el la telefon lui Ruth după ce a început să traducă paginile pe care ea i le trimisese prin e-mail. Aţi putea să-mi trimiteţi fotografia ei, una de când era tânără? M-ar ajuta să-i redau cuvintele în engleză aşa cum le-a exprimat ea în chineză.

Lui Ruth i s-a părut o cerere bizară, dar s-a conformat, trimiţându-i prin e-mail o copie scanată după fotografia lui Luling şi Gaoling cu mama lor când erau mici, şi o alta, făcută când ajunsese Luling în Statele Unite. Mai târziu, domnul Tang i-a cerut lui Ruth o fotografie a Scumpei Mătuşici.

— Era deosebită, a remarcat el. Autodidactă, directă, o adevărată rebelă pentru vremea aceea.

Ruth murea să-l întrebe: Ştia dacă Scumpa Mătuşică era într-adevăr mama adevărată a mamei ei? Dar se abţinea, vrând să-i citească toată traducerea o dată, nu pe bucăţi. Domnul Tang spusese că-i trebuiau vreo două luni ca să termine. „Nu-mi place să traduc cuvânt cu cuvânt. Vreau să formulez mai firesc, dar să am grijă în acelaşi timp să fie vorbele mamei dumneavoastră, păstrate pentru dumneavoastră şi copiii dumneavoastră şi generaţiile care vor veni. Trebuie să fie exacte. Nu credeţi?"

În timp ce domnul Tang traducea, Ruth locuia acasă la Luling. Îi anunţase decizia ei lui Art când acesta se întorsese din Hawaii.

— Pare o hotărâre bruscă, zise el când o văzu făcându-şi bagajele. Eşti sigură că nu te pripeşti? De ce nu angajezi pe cineva?

Diminuase ea gravitatea problemelor în ultimele şase luni? Sau Art pur şi simplu nu fusese atent? Era frustrată de cât de puţin păreau să se cunoască.

— Cred că ar fi mai uşor să angajezi tu pe cineva să aibă grijă de tine şi de fete, zise Ruth.

Art oftă.

— Îmi pare rău. Dar menajerele pe care le iau pentru mama îşi dau mereu demisia şi nu pot s-o pun pe mătuşica Gal sau pe altcineva să aibă grijă de ea decât când şi când, la nevoie. Mătuşica Gal zice că în săptămâna pe care a petrecut-o cu ea a fost mai rău decât

când alerga după nepoţii ei când erau mici. Dar măcar crede în sfârşit că diagnosticul este adevărat şi că ceaiul de ginseng nu e un panaceu universal.

— Eşti sigură că nu e altceva? o întrebă el, urmând-o în Ungherul Tihnit.

— Ce vrei să spui?

Ea scotea nişte dischete şi caiete de pe rafturi.

— Noi. Tu şi cu mine. E nevoie să vorbim şi despre altceva decât faptul că mintea mamei tale se destramă.

— De ce spui asta?

— Pari... nu ştiu, distantă, poate chiar un pic supărată.

— Sunt încordată. Săptămâna trecută am înţeles ce are de fapt şi mi s-a făcut frică. E un pericol pentru ea însăşi. E mult mai rău decât am crezut. Şi îmi dau seama că boala e mai avansată decât am crezut la început. Probabil că o are deja de vreo şase-şapte ani. Nu ştiu cum de n-am observat...

— Atunci faptul că te duci să stai acolo n-are nici o legătură cu noi doi?

— Nu, spuse Ruth ferm. Apoi, cu o voce mai blândă: Nu ştiu. După o lungă tăcere, adăugă: Îmi amintesc că m-ai întrebat odată ce-o să fac în legătură cu mama *mea*. Şi m-a izbit. Da, ce-o să fac *eu*. Am simţit că depinde numai de mine. Am încercat să mă descurc cum am putut mai bine şi asta a ieşit. Poate că mutatul meu are o legătură cu relaţia noastră, dar acum, dacă e ceva în neregulă cu noi, e pe planul doi după ceea ce e în neregulă cu

mama. Deocamdată nu pot să mă gândesc la mai mult.

Art părea nesigur.

— Ei bine, când crezi că eşti pregătită să stăm de vorbă...

Se îndepărtă, atât de nefericit, i se păru lui Ruth, încât fu aproape tentată să-l asigure că de fapt nu era nimic în neregulă.

Şi Luling era suspicioasă în privinţa necesităţii mutării lui Ruth la ea.

— Cineva mi-a cerut să scriu o carte pentru copii, având ca ilustraţii animale, a zis Ruth. Era obişnuită de-acum să spună minciuni fără să se simtă vinovată. Speram să-mi faci tu desenele, şi, dacă eşti de acord, mi-ar fi mai uşor să lucrăm împreună aici, e mai puţin zgomot.

— Câte animal? Ce fel?

Luling era entuziasmată ca un copil care merge la grădina zoologică.

— Ce vrem noi. Tu hotărăşti ce desenezi, în stil chinezesc.

— Bine.

Mama ei părea mulţumită de perspectiva de a fi importantă pentru succesul fiicei sale. Ruth oftă, uşurată dar tristă. De ce nu-i ceruse niciodată mamei ei să-i facă desenele? Ar fi trebuit s-o facă atunci când mâna şi mintea mamei ei erau încă sigure. I se rupea inima s-o vadă străduindu-se atât de tare, fiind atât de conştiincioasă, atât de hotărâtă să-i fie de ajutor. Ar fi fost uşor s-o facă fericită tot timpul. Luling nu voia decât să fie folositoare, aşa cum trebuia să fie o mamă.

În fiecare zi, se ducea la biroul ei şi timp de cincisprezece minute îşi măcina batonul

de cerneală. Din fericire, multe dintre desenele pe care le făcea erau pe subiecte pe care le desenase de multe ori pe papirusuri – peşte, cal, pisică, maimuţă, raţă – şi le executa dintr-o memorie neuromotorie a trăsăturilor. Rezultatele erau imagini tremurate, dar recognoscibile ale desenelor pe care cândva le făcea perfect. În momentul în care Luling încerca ceva necunoscut însă, mâna ei eşua, sincronizată cu confuzia ei, şi Ruth era la fel de disperată ca mama ei, deşi se străduia să n-o arate. De fiecare dată când Luling termina un desen, Ruth îl lăuda, îl punea deoparte, apoi sugera un nou animal de desenat.

— Hipopotam? Luling era încurcată. Cum se spune în chineză?

— Lasă, zicea Ruth. Dar un elefant? Fă un elefant, ştii, ăla cu trompă lungă şi urechi mari.

Dar Luling rămânea încruntată.

— De ce renunţi? Ceva greu poate valora mai mult decât uşor. Hipopotam, cum arătat? Cu corn aici?

Şi se bătea în creştet.

— Ăla e rinocer. Dar e bun şi el. Fă un rinocer, atunci.

— Nu un hipopotam?

— Nu-ţi mai face griji.

— Eu nu fac griji! Tu faci griji! Văd eu. Uite la faţa ta. Nu ascunzi tu de mine. Eu ştiu. Eu mama ta! Bine, bine, nu mai face griji despre hipopotam. Eu fac griji pentru tine. Mai târziu amintesc, atunci spus la tine, tu bucuroasă. Bine acum? Nu mai plânge.

Mama ei se pricepea să facă linişte când Ruth lucra.

— Învaţă bine, şoptea ea.

Dar dacă Ruth se uita la televizor, Luling, ca întotdeauna, considera că nu făcea ceva important. Mama ei o bombănea atunci pe Gaoling, recapitulând cele mai mari insulte pe care i le adusese sora ei de-a lungul anilor.

— Vrea merg croazieră romantică în Hawaii. Întreb la ea: De unde avut eu bani atâţia? Ajutorul meu social numai şapte sute cincizeci dolari. Ea spus la mine: Tu prea meschină! Eu spus: Asta nu meschină, asta *săracă*. Eu nu văduvă bogată. Hnh! Uitat că ea vrut măritat cu soţul meu. Spus mie când el murit, *noroc* că ales celălalt frate...

Uneori Ruth o asculta cu interes, încercând să-şi dea seama în ce măsură schimba Luling povestea de fiecare dată, simţindu-se liniştită când repeta acelaşi lucru. Alteori însă Ruth era pur şi simplu iritată că era nevoită să asculte, şi iritarea asta îi dădea o ciudată satisfacţie, ca şi când totul ar fi fost ca înainte şi nimic n-ar fi fost în neregulă.

— Fata aia de jos mănâncă floricele aproape fiecare noapte! Arde, se stinge alarma de foc. Ea nu ştie, eu mirosit! Pute! Numai floricele mâncat! Nu mir că-i slabă. Pe urmă spune la mine: asta nu merge, asta nu bine. Mereu reclamat, ameninţat la mine „dat în jude-*ca*-tă, vio-*la*-re de cod"...

Noaptea, întinsă în vechiul ei pat, lui Ruth i se părea că se întorsese în adolescenţă deghizată în adult. Era aceeaşi, şi totuşi nu era. Sau poate era în acelaşi timp două versiuni ale ei înseşi, $Ruth_{1969}$ şi $Ruth_{1999}$, una mai inocentă, cealaltă mai receptivă, una având

nevoie de ceilalţi, cealaltă descurcându-se singură, amândouă temătoare. Era copilul mamei ei şi mamă a copilului ce devenise mama ei. Atâtea combinaţii, ca numele şi caracterele chinezeşti, aceleaşi elemente, aparent simple, reconfigurate în diferite feluri. Ăsta era patul din copilăria ei şi mai păstra încă acele momente tinereşti dinaintea visului, când tânjea şi se întreba: Ce se va întâmpla? Şi ca în copilărie, îşi asculta respiraţia şi o înspăimânta ideea că a mamei sale avea să se oprească într-o zi. Când era conştientă de asta, fiecare inspiraţie era un efort. Expiraţia nu era decât o uşurare. Ruth se temea să-i dea drumul.

De mai multe ori pe săptămână, Luling şi Ruth vorbeau cu fantomele. Ruth lua vechea tavă cu nisip de pe frigider şi se oferea să-i scrie Scumpei Mătuşici. Mama ei reacţiona politicos, aşa cum fac oamenii când li se oferă o cutie de bomboane: „A! Bine, poate un pic". Luling voia să ştie dacă acea carte pentru copii avea s-o facă celebră pe Ruth. Ruth o făcea pe Scumpa Mătuşică să spună că Luling avea să fie celebră.

Luling mai întreba de mersul bursei.

— Dow Jones creşte sau scade? întrebă ea într-o zi.

Ruth desenă o săgeată în sus.

— Vând Intel, cumpăr Intel?

Ruth ştia că mama ei urmărea bursa mai mult ca să se distreze. Nu găsise scrisori, reclame sau alte hârtii de la firme de brokeraj. *Cumpără la preţ redus*, hotărî ea să scrie.

Luling aprobă din cap.

— A, aştept până scade. Scumpa Mătuşică foarte deşteaptă.

Într-o seară, când Ruth ţinea beţişorul în mână, pregătită pentru noi răspunsuri divine, o auzi pe Luling spunând:

— De ce tu şi Artie certaţi?

— Nu ne-am certat.

— Atunci de ce nu staţi împreună. Din cauză de mine? Vina mea?

— Sigur că nu.

Ruth spuse asta un pic prea tare.

— Eu cred că posibil. Îi aruncă lui Ruth privirea ei atotştiutoare. Cu mult în urmă, când întâlnit la el, eu spus: De ce locuit împreună întâi? Faci asta, el nu căsătoreşte niciodată cu tine. Ţii minte? A, acum gândeşti: Of, mama avut dreptate. Trăit împreună, acum eu lăsată la urmă, uşor de aruncat. Nu jenă. Fii cinstită.

Mama ei îi spusese toate astea, îşi aminti Ruth cu amărăciune. Îşi făcea de lucru, înlăturând firele de nisip de pe marginea tăvii. Era deopotrivă surprinsă de lucrurile pe care şi le amintea mama ei şi mişcată de grija ei. Ceea ce spusese Luling despre Art nu era chiar corect, dar pusese degetul pe rană, şi anume faptul că Ruth se simţea lăsată la urmă, ultima care apuca să fie servită la orice masă.

Ceva nu mergea deloc între ea şi Art. Simţise acest lucru mai puternic în timpul despărţirii lor de probă – nu asta era? Vedea mai limpede dependenţa afectivă, încercarea ei de a se mula după el chiar şi atunci când el nu avea nevoie de asta. La un moment dat crezuse că adaptarea era ceea ce făcea fiecare cuplu,

căsătorit sau nu, de bunăvoie sau din cruntă necesitate. Dar se adaptase oare şi Art la ea? Dacă da, ea nu ştia cum. Iar acum că trăiau despărţiţi, se simţea despovărată, descătuşată. Asta prezisese că avea să simtă atunci când o să-şi piardă mama. Acum voia să se agaţe strâns de mama ei, ca de un colac de salvare.

— Ceea ce mă intrigă e că nu mă simt mai singură fără Art, îi spunea ea la telefon lui Wendy. Mă simt mai eu însămi.

— Ţi-e dor de fete?

— Nu prea, în orice caz nu de zgomotul şi de energia lor. Crezi că mi s-au stins sentimentele sau ceva de genul ăsta?

— Cred că eşti epuizată.

De două ori pe săptămână, Ruth şi mama ei se duceau la cină în Vallejo Street. În zilele acelea, Ruth trebuia să-şi termine treaba mai devreme şi să meargă la cumpărături. Cum nu voia să o lase singură pe mama ei, o lua cu ea la băcănie. În timp ce făceau cumpărături, Luling comenta costul fiecărui articol, întrebându-se dacă Ruth n-ar trebui să aştepte până se ieftinea. Odată ajunsă acasă – da, îşi reamintea Ruth, apartamentul din Vallejo Street era casa ei încă – o aşeza pe Luling în faţa televizorului, apoi se ocupa de e-mailurile adresate ei şi lui Art împreună. Vedea cât de puţine de acest fel erau, în timp ce majoritatea facturilor pentru reparaţii erau pe numele ei. La sfârşitul serii, era sleită, întristată şi uşurată să se întoarcă acasă la mama ei, în pătucul ei.

Într-o seară, când era în bucătărie şi tăia legumele, Art se strecură în spatele ei şi o bătu uşor pe fund.

— De ce n-o pui pe Gaoling să stea cu mama ta? Aşa ai putea rămâne într-o vizită conjugală.

Ea se înroşi. Îi venea să se sprijine de el, să-şi pună braţele în jurul gâtului lui, şi totuşi ideea de a face aşa ceva o înspăimânta la fel de tare ca aceea de a sări de pe stâncă.

El o sărută pe ceafă.

— Sau poţi să faci o pauză chiar acum şi ne strecurăm în baie pentru una mică.

Ea râse nervos.

— O să ştie toţi ce facem.

— Ba nu.

Art răsufla în urechea ei.

— Mama ştie tot, vede tot.

Atunci Art se opri şi Ruth fu dezamăgită.

În cea de-a doua lună de când locuiau separat, Ruth îi spuse lui Art:

— Dacă chiar vrei să luăm cina împreună, poate ar trebui să mai vii şi tu la mama, în loc să mă trambalez eu tot timpul aici. Mă oboseşte să fac asta tot timpul.

Aşa că Art şi cu fetele începură să meargă de două ori pe săptămână la Luling.

— Ruth, se smiorcăi Dory într-o seară, în timp ce o privea făcând salată, când vii acasă? Tati e de-a dreptul plicticos şi Fia îi tot dă cu „tati, nu avem ce face, tati, nu e nimic bun de mâncare".

Ruth era mulţumită că le era dor de ea.

— Nu ştiu, draga mea. *Waipo* are nevoie de mine.

— Şi noi avem nevoie de tine.

Ruth simţi că i se strânge inima.

— Ştiu, dar *waipo* e bolnavă. Trebuie să stau cu ea.

— Atunci pot să vin să stau aici cu voi?

Ruth râse.

— Mi-ar plăcea, dar trebuie să-i ceri voie tatălui tău.

Două weekenduri mai târziu, Fia şi Dory veniră cu o saltea pneumatică. Se instalară în camera lui Ruth.

„Numai noi, fetele", insistă Dory, aşa că Art fu nevoit să plece acasă. Seara, Ruth şi fetele s-au uitat la televizor şi şi-au făcut reciproc tatuaje pe mâini. În weekendul următor, Art întrebă dacă acum era seara băieţilor.

— Cred că se poate aranja, zise Ruth timid.

Art îşi aduse periuţa de dinţi, haine de schimb şi o combină muzicală portabilă cu un CD Michael Feinstein, cu muzică de Gershwin. Noaptea, se strecură în patul dublu lângă Ruth. Dar ei nu-i ardea de amor cu Luling în camera de alături. Asta fu explicaţia pe care i-o dădu lui Art.

— Atunci hai să stăm pur şi simplu îmbrăţişaţi, propuse el.

Lui Ruth îi părea bine că nu făcuse presiuni asupra ei ca să-i dea şi alte explicaţii. Se cuibări la pieptul lui. Târziu, în noapte, asculta sforăitul lui şi sirenele de ceaţă. Pentru prima dată după mult timp, se simţi în siguranţă.

Domnul Tang o sună pe Ruth la sfârşitul celor două luni.

— Sunteţi sigură că nu mai sunt şi alte pagini?

— Mă tem că nu. Am făcut curat în casa mamei mele, sertar cu sertar, încăpere cu încăpere. Am descoperit chiar că a pus o sută de dolari sub o scândură din pardoseală. Dacă ar mai fi fost ceva, sunt sigură că aş fi găsit.

— Atunci am terminat. Domnul Tang părea trist. Au fost câteva pagini pe care era scris ceva, aceleaşi propoziţii de mai multe ori, în care spunea că era îngrijorată că uită deja prea multe lucruri. Scrisul era destul de tremurat. Cred că erau mai recente. S-ar putea să vă întristeze. Vă spun acum, ca să ştiţi.

Ruth îi mulţumi.

— Pot să vin acum să vă predau traducerea? întrebă el oficial. Vă convine?

— V-ar fi foarte greu?

— M-aş simţi onorat. Ca să fiu sincer, mi-ar face mare plăcere să o cunosc pe mama dumneavoastră. După ce i-am citit rândurile atâta timp, zi şi noapte, am senzaţia că o cunosc ca pe un vechi prieten şi deja mi-e dor de ea.

Ruth îl avertiză:

— Nu mai e femeia care a scris acele pagini.

— Poate... dar, într-un fel, cred că este.

— Aţi vrea să veniţi în seara asta la cină?

Ruth glumi cu mama ei că venea s-o vadă un admirator şi că ar trebui să-şi pună nişte haine drăguţe.

— Nu! Nu vine nimeni.

Ruth dădu din cap şi zâmbi.

— Cine?

Ruth răspunse vag.

— Un vechi prieten al unui vechi prieten de-al tău din China.

Luling se gândi intens.

— A, da, acum îmi amintesc.

Ruth o ajută să facă baie şi să se îmbrace. Îi puse o eşarfă la gât, îi pieptănă părul şi îi dădu cu puţin ruj.

— Eşti frumoasă, spuse Ruth, şi era adevărat.

Luling se privi în oglindă.

— Frumoasă ca Buddha. Păcat Gaoling nu drăguţă ca mine.

Ruth râse. Mama ei nu fusese niciodată vanitoasă în ce privea înfăţişarea ei, dar probabil că în cazul demenţei, centrii modestiei nu funcţionau. Demenţa era ca un ser al adevărului.

La ora şapte fix, sosi domnul Tang cu paginile lui Luling şi traducerea lui. Era un bărbat suplu, cu părul alb şi riduri de om zâmbitor, bun la suflet. Ii adusese lui Luling o pungă cu portocale.

— Nu era nevoie să fiţi atât de politicos, a spus ea automat în timp ce inspecta fructele să nu fie bătute. O certă pe Ruth în chineză: Ia-i haina. Invită-l să ia loc. Dă-i ceva de băut.

— Nu-i nevoie să vă deranjaţi, spuse domnul Tang.

— A, vorbiţi în dialectul de Beijing, foarte elegant, zise Luling.

Devenise copilăroasă şi timidă, ceea ce o amuza pe Ruth. Iar domnul Tang, la rândul lui, îşi desfăşură întregul farmec, ţinându-i scaunul lui Luling să se aşeze, servind-o pe ea mai întâi cu ceai, umplându-i cana când era pe jumătate goală. Ea şi domnul Tang au continuat să vorbească în chineză şi în urechile

lui Ruth mama ei începea să pară mai logică, mai puţin confuză.

— Din ce parte a Chinei sunteţi? întrebă Luling.

— Din Tianjin. Mai târziu am studiat la Universitatea din Yanqing.

— A, primul meu soţ a studiat acolo, un băiat foarte deştept. Pan Kaijing. L-aţi cunoscut?

— Am auzit de el, auzi Ruth răspunsul domnului Tang. A studiat geologia, nu-i aşa?

— Da! A lucrat la multe lucruri importante. Aţi auzit vreodată de Omul de la Pekin?

— Sigur. Omul de la Pekin e celebru în întreaga lume.

Luling păru nostalgică.

— A murit având grijă de oasele acelea vechi.

— A fost un mare erou. Ceilalţi i-au admirat curajul, dar dumneavoastră trebuie să fi suferit.

Ruth asculta fascinată. Parcă domnul Tang ar fi cunoscut-o pe mama ei cu ani în urmă. O călăuzea cu uşurinţă printre vechile amintiri, acelea încă apărate de distrugere. Apoi o auzi pe mama ei spunând:

— Fiica mea, Luyi, a lucrat şi ea cu noi. Era la aceeaşi şcoală unde am locuit după moartea Scumpei Mătuşici.

Ruth se întoarse, uimită, apoi mişcată că mama ei o includea în trecutul ei.

— Da, mi-a părut rău când am auzit de mama dumneavoastră. A fost o femeie minunată. Foarte inteligentă.

Luling clătină din cap, părând că se luptă cu tristeţea.

— A fost fiica unui tămăduitor de oase.

Domnul Tang dădu afirmativ din cap.

— Un doctor foarte cunoscut.

La sfârşitul serii, domnul Tang îi mulţumi elaborat lui Luling pentru aceste ore încântătoare de aducere aminte a vremurilor trecute.

— Pot să am onoarea de a vă vizita din nou curând?

Luling ezită. Ridică ochii şi se uită la Ruth.

— Sunteţi binevenit oricând, zise Ruth.

— Mâine! izbucni Luling. Veniţi mâine.

Ruth rămase trează toată noaptea ca să citească paginile pe care le tradusese domnul Tang. „Adevărul", începea povestirea. Începu să enumere toate lucrurile adevărate pe care le învăţa, dar în scurt timp pierdu şirul, căci fiecare fapt ridica noi întrebări. Mama ei era de fapt cu cinci ani mai bătrână decât crezuse ea întotdeauna. Asta însemna că îi spusese adevărul doctorului Huey despre vârsta ei! Iar faptul că nu era sora lui Gaoling era şi el adevărat. Cu toate acestea, mama ei şi Gaoling *erau* surori, în mai mare măsură decât crezuse Ruth vreodată. Avuseseră mai multe motive decât majoritatea surorilor să-şi tăgăduiască relaţia, şi totuşi fuseseră extraordinar de loiale, rămăseseră legate irevocabil prin ranchiune, datorii şi dragoste. Era copleşită de fericire că ştia asta.

Unele părţi din povestea mamei ei o întristară. De ce i se părea că nu i-ar putea spune niciodată lui Ruth că Scumpa Mătuşică era mama ei? Se temea că propriei sale fiice i-ar fi ruşine că Luling era ilegitimă? Ruth ar fi asigurat-o că nu era nici o ruşine, că în zilele

noastre e chiar la modă să fii un copil din flori. Dar apoi Ruth îşi aminti că în copilărie îi fusese groază de Scumpa Mătuşică. Detestase prezenţa ei în viaţa lor, dăduse vina pe ea pentru ciudăţeniile mamei ei, pentru sentimentul ei că e predestinată să sufere. Cât de greşit fusese înţeleasă Scumpa Mătuşică – atât de fiica ei, cât şi de nepoata ei. Fuseseră totuşi momente când Ruth simţise că Scumpa Mătuşică veghea asupra ei, că ea ştia când Ruth suferă.

Ruth medita la asta, întinsă în patul copilăriei ei. Înţelegea mai clar de ce voise mama ei întotdeauna să găsească oasele Scumpei Mătuşici şi să le îngroape în locul cuvenit. Îi venea să se ducă la Capătul Lumii şi să repare lucrurile. Îi venea să-i spună mamei sale: „Îmi pare rău şi te iert şi eu pe tine".

A doua zi, Ruth îi telefonă lui Art să-i spună ce citise.

— Mă simt de parcă aş fi găsit firul magic cu care să repar o pătură ruptă. E minunat şi trist în acelaşi timp.

— Mi-ar plăcea să citesc şi eu. Mă laşi?

— Chiar vreau s-o faci. Ruth oftă. Ar fi trebuit să-mi spună toate astea cu ani în urmă. Ar fi contat atât de mult...

Art o întrerupse:

— Sunt lucruri pe care şi eu ar fi trebuit să le spun cu ani în urmă.

Ruth tăcu, aşteptând.

— M-am tot gândit la mama ta şi m-am gândit şi la noi.

Inima lui Ruth începu să bată nebuneşte.

— Îţi aminteşti ce-ai spus când ne-am cunoscut, că nu vrei să faci presupuneri în legătură cu dragostea?

— Nu eu am spus asta, ci tu.

— Eu?

— Sigur. Ţin minte.

— Ciudat, credeam că tu ai spus.

— A, ai presupus!

El râse.

— Mama ta nu e singura cu probleme de memorie. Ei bine, dacă eu am spus-o, m-am înşelat, pentru că cred că e important să faci unele presupuneri – în primul rând, că persoana care este cu tine are de gând să rămână, că va avea grijă de tine şi de tot ce ţine de tine, tot tacâmul, cu mamă cu tot. Nu ştiu de ce – pentru că am spus asta despre presupuneri şi tu ai fost de acord – ei bine, bănuiesc că mi s-a părut minunat la vremea aceea că aveam dragoste pe gratis. N-am ştiut ce era să pierd până nu te-ai mutat.

Art se opri. Ruth ştia că aştepta răspunsul ei. Pe de-o parte, îi venea să strige de recunoştinţă că el spusese ceea ce ea simţea, dar nu putuse exprima. Dar se temea că el spusese asta prea târziu. Nu simţea nici o bucurie auzindu-i confesiunea. Era tristă.

— Nu ştiu ce să spun, recunoscu ea în cele din urmă.

— Nu trebuie să spui nimic. Pur şi simplu am vrut să ştii... În al doilea rând, chiar sunt îngrijorat că te ocupi tu de mama ta pe termen lung. Ştiu că vrei să faci asta, că e important şi că are nevoie să stea cineva cu ea. Dar şi tu, şi eu ştim că starea o să i se înrăutăţească.

O să aibă nevoie de tot mai multă îngrijire şi nu se poate descurca singură, după cum nici tu nu poţi. Tu ai munca ta, viaţa ta, şi mama ta ar fi ultima care să vrea să renunţi la ele de dragul ei.

— Nu pot să tot angajez noi menajere.

— Ştiu... De-asta am citit despre Alzheimer, stadii ale bolii, necesităţi medicale, grupuri de sprijin. Şi mi-a venit o idee, o posibilă soluţie... traiul asistat.

— Asta nu e o soluţie

Ruth se simţea ca atunci când mama ei îi arătase cecul de zece milioane de dolari din hârtiile de concurs din revistă.

— De ce nu?

— Pentru că mama mea nu ar fi niciodată de acord. *Eu* nu aş fi niciodată de acord. Ar crede că am trimis-o la ecarisaj. Ar ameninţa să se sinucidă în fiecare zi...

— Eu *nu* vorbesc despre un azil şi despre ploşti. Vorbesc despre traiul asistat. Este cel mai modern concept, valul viitorului, cum ar fi cluburile pentru persoane vârstnice – mese, curăţenie, spălat, transport, ieşiri organizate, exerciţii fizice, chiar dans. Şi totul este supravegheat, douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. E luxos, nicidecum deprimant. Am vizitat deja câteva astfel de reşedinţe şi am găsit una excelentă, nu departe de zona unde locuieşte mama ta acum...

— Las-o baltă. Luxos sau nu, n-ar sta niciodată într-un loc ca ăla.

— Nu trebuie decât să încerce.

— Îţi spun eu, las-o baltă. N-o s-o facă.

— Ei, ei! Înainte de a respinge total ideea, spune-mi ce obiecţii concrete ai. Hai să vedem dacă putem rezolva ceva pornind de la ele.

— Nu avem nimic de rezolvat. Dar dacă vrei neapărat să ştii, în primul rând nu şi-ar părăsi niciodată casa. Şi în al doilea rând, costurile. Presupun că locurile astea nu sunt pe gratis, ceea ce ar fi esenţial pentru ca măcar să discute posibilitatea asta. Şi dacă *ar fi* pe gratis, ar crede că e un fel de ajutor social şi ar refuza pe motivul ăsta.

— Bine. Cu asta mă descurc. Altceva?

Ruth răsuflă adânc.

— Ar trebui să-i placă foarte tare. Ar trebui să *vrea* să stea acolo, să fie alegerea ei, nu a ta sau a mea.

— S-a făcut. Şi poate să vină să stea cu noi oricând vrea

Ruth observă că spusese „noi". Lăsă garda jos. Art se străduia. Îi spunea că o iubeşte cum putea mai bine.

Două zile mai târziu, Luling îi arătă lui Ruth un aviz cu aspect oficial de la Departamentul de Siguranţă Publică al Statului California, cu un antet creat pe computerul lui Art.

— Scurgeri de gaze! exclamă Luling. Ce înseamnă asta, scurgeri de gaze?

— Ia să văd, zise Ruth şi aruncă o privire pe scrisoare.

Art fusese foarte deştept. Ruth îi făcu jocul în continuare.

— Mm, e un gaz dens, zice aici, radioactiv, periculos pentru plămâni. Compania de gaze

l-a detectat la o inspecţie de rutină pentru pericole în caz de cutremur. Scurgerea nu e dintr-o ţeavă. Vine din solul şi pietrele de sub casă şi trebuie să te muţi pentru trei luni ca să facă o evaluare de mediu şi o deviere prin ventilare intensivă.

— *Ai-ia*! Cât costă?

— Hm. Aici scrie că nimic. O face consiliul orăşenesc pe gratis. Uite, ţi se plăteşte şi locul în care să stai până fac ei ventilaţia. Trei luni fără chirie... plus mâncare. Mira Mar Manor – „situat în apropiere de locuinţa dumneavoastră actuală", scrie, „cu condiţii de hotel de cinci stele". Cinci stele înseamnă confortul cel mai mare. Te roagă să te duci acolo cât mai curând posibil.

— Cinci stele gratis? Pentru două persoane?

Ruth se prefăcu că citeşte textul scris cu litere mici.

— Nu. Se pare că e numai pentru o persoană. Eu nu pot să vin.

Oftă, părând dezamăgită.

— Ei, nu refeream la tine! exclamă mama ei. Dar fata de la parter?

— A, da.

Ruth uitase de chiriaşă. În mod evident, şi Art. Dar mamei sale, cu toată boala ei mentală, nu-i scăpase asta.

— Sunt sigură că a primit şi ea un aviz similar. N-ar lăsa pe nimeni să rămână în clădire dacă există riscul să se îmbolnăvească de plămâni.

Luling se încruntă.

— Atunci ea stă în *acelaşi* hotel ca şi eu?

— A!... Nu, probabil în altă parte, într-un loc mai puţin drăguţ, sunt sigură, pentru că tu eşti proprietara, iar ea e doar o chiriaşă.

— Dar ea tot plăteşte chirie *la mine*?

Ruth se uită din nou în scrisoare.

— Bineînţeles. Aşa e legea.

Luling dădu din cap satisfăcută.

— Atunci, bine.

Ruth îi spuse la telefon lui Art că planul lui părea să fi funcţionat. Se bucură că el nu-şi asuma meritele.

— Aproape că mă sperie cât de uşor s-a lăsat păcălită, zise el. Aşa sunt deposedaţi o mulţime de oameni în vârstă de casele şi economiile lor.

— Mă simt ca o spioană, adăugă Ruth. De parcă am fi reuşit într-o misiune sub acoperire.

— Cred că ea şi o mulţime de alţi oameni s-ar lăsa antrenaţi în orice idee care presupune obţinerea a ceva pe gratis.

— Apropo, cât o să coste locul ăsta la Mira Mar?

— Nu-ţi face griji.

— Hai, spune-mi.

— Mă ocup eu de asta. Dacă îi place şi rămâne acolo, vedem noi mai târziu. Dacă nu-i place, plătesc eu cele trei luni. Poate să se mute înapoi la ea acasă şi o să ne gândim la altceva.

Lui Ruth îi plăcea că el spunea, din nou, „noi".

— Atunci împărţim costul celor trei luni.

— Lasă-mă pe mine să fac asta, da?

— De ce?

— Pentru că mi se pare cel mai important lucru pe care l-am făcut de mult timp încoace. Să zicem că e fapta bună de fiecare zi a cercetaşului. Un *Bar mitzvah*, o pregătire pentru maturitate. Nebunie temporară. Mă face să mă simt bine, ca o fiinţă omenească. Mă face fericit.

Fericit. De-ar fi putut fi şi mama ei fericită locuind într-un loc ca Mira Mar. Ruth se întreba ce-i făcea pe oameni fericiţi. Poţi găsi fericirea într-un loc? Într-o altă persoană? Dar fericirea pentru ea? Trebuie să ştii pur şi simplu ce vrei şi să cauţi prin ceaţă?

Pe când parcau în faţa clădirii cu trei etaje şi cu acoperiş de şindrilă, Ruth se simţi uşurată că nu arăta ca un azil. Luling stătea la sora ei în weekend şi Art avusese ideea ca ei să viziteze Mira Mar Manor fără ea, ca să poată anticipa eventualele ei obiecţii. Mira Mar Manor era flancat de chiparoşi bătuţi de vânt şi avea vedere la ocean. Pe gardul din fier forjat se afla o placă pe care scria că acela era un edificiu important al oraşului San Francisco, construit ca orfelinat după Marele Cutremur.

Ruth şi Art fură invitaţi într-un birou cu lambriuri de stejar şi li se spuse că directorul departamentului pentru serviciile de îngrijire avea să vină imediat. Se aşezară ţepeni pe o sofa din piele, în faţa unui birou masiv. Pe perete erau atârnate diplome şi certificate de sănătate înrămate, precum şi fotografii vechi ale clădirii în forma ei iniţială, cu nişte fete care străluceau în uniformele lor albe.

— Îmi cer scuze că a trebuit să aşteptaţi, spuse cineva cu accent britanic.

Ruth se întoarse şi fu surprinsă să vadă un tânăr indian la patru ace, cu costum şi cravată.

— Edward Patel, spuse el cu un zâmbet cald. Dădu mâna cu ei şi întinse fiecăruia câte o carte de vizită.

Trebuie să aibă vreo treizeci şi ceva de ani, îşi zise Ruth. Arăta ca un agent de bursă, nu ca un om care se ocupa de laxative şi medicamente pentru artrită.

— Aş vrea să începem de aici, spuse Patel, ducându-i înapoi în hol, pentru că ăsta este primul lucru pe care îl văd locatarii noştri când sosesc. Începu un discurs pe care părea că-l repetase de nenumărate ori : Aici, la Mira Mar Manor, noi considerăm că un cămin înseamnă mai mult decât un pat. Este un întreg concept.

Concept? Ruth se uită la Art. În nici un caz nu avea să meargă.

— Ce înseamnă „P şi F" în Asistenţă medicală P şi F? întrebă Art, privind cartea de vizită.

— Patel şi Finkelstein. Un unchi de-al meu a fost membru fondator. A lucrat multă vreme în domeniul hotelier. Morris Finkelstein e medic. Mama lui este internată aici.

Ruth se miră că o mamă evreică i-ar permite fiului ei s-o ţină într-un loc ca ăsta. Ăsta da argument.

Trecură prin uşile de sticlă într-o grădină înconjurată de gard viu. De fiecare parte se afla un copac umbros acoperit cu o dantelărie de iasomie. Dedesubt se aflau fotolii tapiţate şi măsuţe cu tăblia de sticlă. Câteva femei ridicară privirile, întrerupându-se din conversaţie.

— Bună, Edward! strigară, pe rând, trei dintre ele.

— 'Neaţa, Betty, Dorothy, Rose. Oo, Betty, ce culoare superbă porţi!

— Ai grijă, domnişoară, îi spuse sever bătrâna lui Ruth. Dacă poate, vinde şi chiloţii de pe tine.

Patel râse încet, iar Ruth se întrebă dacă femeia chiar glumea. Ei bine, măcar ştia cum le cheamă.

Către mijlocul grădinii se afla o alee roşcată cu bănci de-a lungul ei, unele umbrite de nişte copertine. Patel le arăta avantajele care ar fi putut trece neobservate pentru un ochi neantrenat. Vocea lui era răsunătoare, familiară şi atotcunoscătoare, ca a unui profesor de engleză pe care îl avusese cândva Ruth. Aleea pentru plimbare, explică el, avea pavajul folosit la culoarele din interior, fără cărămizi ori pietre slăbite, de care putea să se împiedice cineva care mergea mai greu, fără beton tare. Bineînţeles, dacă o chiriaşă cădea, tot putea să-şi rupă şoldul, zise el, dar era mai puţin probabil să i se fărâmiţeze într-un milion de bucăţi.

— Iar studiile arată că asta e fatal la acest segment de populaţie. O căzătură şi bum! Patel pocni din degete. Se întâmplă foarte des când oamenii în vârstă locuiesc singuri, în vechea casă a familiei, care nu a fost adaptată la nevoile lor. Nici rampe, nici balustrade.

Patel arătă spre florile din grădină.

— Toate fără spini şi netoxice, nu există nici un leandru sau degetariţă otrăvitoare din care o persoană confuză ar putea să mănânce.

Fiecare plantă era identificată printr-o plăcuţă înfiptă în ea, la nivelul ochilor – nu era nevoie să te apleci.

— Doamnele noastre adoră să dea nume ierburilor. Lunea, activitatea după-amiezei este adunarea de ierburi. Avem rozmarin, pătrunjel, oregano, cimbru, busuioc, salvie. Cuvântul „echinacea" le dă multă bătaie de cap însă. O doamnă îi spune „China sa". Acum toţi îi spunem aşa.

Ierburile din grădină, adăugă Patel, erau folosite la masă.

— Doamnele încă se mai mândresc cu priceperea lor la gătit. Le place să ne amintească să mai punem un vârf de oregano sau să frecăm puiul pe dinăuntru, nu pe dinafară cu salvie, lucruri de felul ăsta.

Ruth îşi imagina zeci de bătrâne plângându-se de mâncare şi pe mama ei ţipând mai tare ca toate celelalte că totul era prea sărat.

Îşi continuară drumul pe alee spre o seră din fundul grădinii.

— Noi numim asta Infirmeria Dragostei, zise Patel în timp ce intrau într-o explozie de culoare – un roz şocant şi un cafeniu ca al raselor de călugăr. Aerul era umed şi rece.

— Fiecare locatară are o orhidee. Pe ghivece sunt scrise cu vopsea numele pe care le-au dat ele orhideelor. După cum poate aţi observat, aproximativ nouăzeci la sută din locatarii noştri sunt femei. Şi indiferent cât de în vârstă sunt, multe au încă un puternic instinct matern. Adoră să-şi ude orhideele în fiecare zi. Folosim o orhidee dendrobium cunoscută sub numele de *cuthbertsonii*. Înfloreşte aproape tot timpul

anului, nonstop, şi spre deosebire de alte orhidee suportă să fie udată zilnic. Multe dintre locatarele noastre au dat orhideelor lor numele soţilor sau al copiilor ori ale altor membri ai familiei care au murit deja. Adeseori vorbesc cu plantele lor, le ating şi le sărută petalele, îşi fac griji şi se agită din pricina lor. Le dăm nişte pipete mici şi o găleată cu apă pe care o numim „Poţiunea Dragostei". „Vine mama, vine mama", le auzi spunând. E de-a dreptul mişcător să le priveşti hrănindu-şi orhideele.

Lui Ruth i se umplură ochii de lacrimi. De ce plângea? Încetează, îşi spuse, eşti proastă şi sentimentală. El vorbeşte despre un plan de afaceri, pentru numele lui Dumnezeu, forme conceptualizate de fericire. Se întoarse, ca pentru a studia un şir de orhidee. Când reuşi să se adune, spuse:

— Probabil că le place foarte mult aici.

— Le place. Am încercat să ne gândim la toate lucrurile la care s-ar gândi o familie.

— Sau la care nu s-ar gândi, zise Art.

— Sunt multe lucruri la care trebuie să te gândeşti, remarcă Patel cu un surâs modest.

— Se întâmplă vreodată ca unuia dintre ei să nu-i placă aici, mai ales la început?

— A, da, se întâmplă. E de aşteptat. Nu vor să se mute din vechile lor case, pentru că acolo se află amintirile lor. Şi nu vor să cheltuiască moştenirea copiilor. Şi nici nu se consideră bătrâni – în nici un caz *atât* de bătrâni, spun ei. Sunt sigur că şi noi o să spunem la fel când o să fim de vârsta lor.

Ruth râse politicos.

— S-ar putea să fie nevoie s-o păcălim pe mama mea ca să vină aici.

— Ei bine, n-o să fiţi prima familie care face acest lucru, zise Patel. Ce subterfugii folosesc oamenii ca să-şi aducă părinţii aici... ehe, destul de ingenioase. Ar putea umple o carte.

— Ca de exemplu? întrebă Ruth.

— Avem aici câţiva oameni care nu ştiu că trebuie să plăteşti ca să locuieşti aici.

— Zău? exclamă Art, făcându-i cu ochiul lui Ruth.

— O, da. Au un simţ al economiei rămas în epoca Marii Depresiuni. Să plăteşti chirie înseamnă să arunci banii pe fereastră. Sunt obişnuiţi să aibă casa lor, plătită şi fără hangarale.

Ruth dădu afirmativ din cap. Casa mamei ei fusese terminată de plătit anul trecut. Merseră în continuare pe alee şi intrară în clădire, străbătând un hol şi ajungând în sufragerie.

— Unul dintre locatarii noştri, adăugă Patel, este un fost profesor de sociologie în vârstă de nouăzeci de ani, cu mintea încă destul de vioaie. Dar crede că se află aici cu o bursă acordată de universitatea lui pentru a studia efectele îmbătrânirii. Iar o femeie, fostă profesoară de pian, crede că a fost angajată să cânte în fiecare seară după cină. Nici nu cântă rău, de fapt. Trimitem notele de plată direct copiilor, astfel încât părinţii nici nu ştiu cât sunt taxele.

— E legal? întrebă Ruth.

— Absolut, câtă vreme familiile au tutelă sau împuternicire pentru chestiuni financiare. Unii fac un împrumut, alţii vând casa

părintească şi folosesc banii pentru a face plăţile. Oricum, ştiu totul despre dificultăţile de a-i face pe cei în vârstă să accepte ideea de a lua măcar în considerare mutarea într-un astfel de loc. Dar vă garantez, după ce-o să stea aici o lună, mama dumneavoastră n-o să mai vrea să plece.

— Ce faceţi, glumi Ruth, le puneţi ceva în mâncare?

Patel înţelese greşit.

— De fapt, din cauza necesităţilor dietetice ale locatarilor noştri, nu putem prepara nimic picant. Avem un nutriţionist care alcătuieşte meniul lunar. Multe dintre alimente sunt sărace în grăsimi şi în colesterol. De asemenea, oferim mâncare vegetariană. Locatarii primesc meniurile tipărite în fiecare zi.

Luă unul de pe o masă din apropiere.

Ruth aruncă o privire pe el. Astăzi aveai de ales între friptură de curcan, caserolă cu ton sau fajitas din tofu cu salată, chifle, fructe proaspete, sorbet de mango şi macaroane. Brusc, apăru o nouă problemă: Nici un fel de mâncare chinezească.

Dar când pomeni de asta, Patel avea deja răspunsul:

— Ne-am mai confruntat cu asta. Mâncare chinezească, japoneză, kosher, de care vreţi. Avem un serviciu de livrări de la nişte restaurante atestate. Şi cum mai avem două locatare chinezoaice care primesc mâncare comandată special de două ori pe săptămână, mama dumneavoastră poate alege din meniurile pe care le oferim lor. De asemenea, una dintre bucătăresele noastre este chinezoaică. În weekenduri,

face budincă de orez pentru micul dejun. Le place şi multora dintre locatarii noştri care nu sunt chinezi. Patel reveni lin la discursul învăţat: Indiferent de dietele speciale, tuturor le plac servirea, feţele de masă, ca la un restaurant select. Şi nu e necesar ori permis nici un fel de bacşiş.

Ruth aprobă din cap. Ideea lui Luling despre un bacşiş mare era un dolar.

— E într-adevăr o viaţă lipsită de griji şi aşa şi trebuie să fie când ajungi la vârsta asta, nu credeţi?

Patel se uită la Ruth. Probabil îşi dădea seama că ea era cea mai puţin convinsă. De unde ştia? Avea oare o sprânceană ridicată? Era evident că lui Art locul i se părea grozav.

Ruth hotărî că era cazul s-o facă pe mofturoasa.

— Mai sunt aici oameni, ştiţi cum, ca mama? Are cineva probleme de memorie de vreun fel?

— Putem spune că la jumătate din populaţia peste optzeci şi cinci de ani încep să se vadă probleme de memorie. Şi, la urma urmelor, vârsta medie aici este optzeci şi şapte de ani.

— Nu mă refer doar la probleme de memorie. Dacă e ceva mai mult...

— Ca Alzheimer, vreţi să spuneţi? Demenţă? Patel îi conduse într-o altă încăpere. Revin la întrebarea dumneavoastră într-o clipă. Aceasta e sala în care se desfăşoară activităţile.

Mai mulţi oameni îşi ridicară privirile de la un joc de bingo condus de un tânăr. Ruth observă că majoritatea erau frumos îmbrăcaţi. O femeie purta un costum-pantalon bleu, colier

şi cercei din perle, de parcă s-ar fi dus la slujba de Paşte. Un bărbat cu nas coroiat şi cu o beretă elegantă îi făcu cu ochiul. Şi-l imagină la treizeci de ani, un om de afaceri distins, sigur de locul lui în lume şi între femei.

— Bingo! strigă o femeie aproape fără bărbie.

— N-am spus destule numere încă, Anna, spuse răbdător tânărul. Ai nevoie de cel puţin cinci ca să câştigi. N-am scos decât trei până acum.

— Ei, nu ştiu. Atunci, zi că sunt proastă.

— Nu! Nu! Nu! ţipă o femeie care purta un şal. Să nu îndrăzneşti să foloseşti cuvântul ăla aici.

— Ai dreptate, Loretta, adăugă tânărul. Nimeni nu e prost aici. Uneori ne mai încurcăm, asta-i tot.

— Proastă, proastă, proastă, mormăi Anna încet, de parcă ar fi înjurat. Se uită urât la Loretta. Proastă!

Patel nu părea deranjat. Îi conduse liniştit pe Ruth şi Art afară din cameră, spre un lift. În timp ce urcau, spuse:

— Ca să răspund la întrebarea dumneavoastră, majoritatea locatarilor sunt ceea ce noi numim „bătrâni fragili". Fie nu văd, fie nu aud, fie nu se pot deplasa fără un baston sau un cadru. Unii sunt mai prezenţi decât dumneavoastră şi decât mine, alţii devin uşor confuzi şi dau semne de demenţă datorată bolii Alzheimer sau altor boli. Uită uneori să-şi ia pilulele, motiv pentru care administrăm *noi* toate medicamentele. Dar ştiu întotdeauna în ce zi se află, dacă e duminică, ziua de film,

sau luni, ziua de cules ierburi. Şi dacă nu-şi amintesc anul, ce-i rău în asta? Unele noţiuni de timp sunt irelevante.

— E mai bine să vă spunem acum, zise Art. Doamna Young crede că vine aici din cauza unei scurgeri de gaze la ea acasă.

Îi arătă o copie a scrisorii pe care o crease.

— Asta-i ceva nou, recunoscu Patel cu un chicotit de apreciere. O să ţin minte pentru alţi clienţi ai căror părinţi au nevoie de un imbold. A, da, chirie gratuită, cu complimentele Departamentului de Siguranţă publică al Statului California. Foarte util pentru a da o notă oficială, o marcă a autorităţii, ca o convocare. Deschise o uşă. Aceasta e unitatea care tocmai s-a eliberat.

Intrară într-un apartament cu vedere spre grădină: cameră de zi, dormitor şi baie, fără mobile, mirosind a vopsea proaspătă şi covoare noi. Ruth îşi dădu seama că ceea ce voia să spună Patel prin „tocmai s-a eliberat" însemna că fostul locatar murise. Aspectul vesel al locului părea acum de rău augur, o faţadă ascunzând un adevăr întunecat.

— E unul dintre cele mai frumoase apartamente ale noastre, zise Patel. Mai sunt nişte camere mai mici, mai ieftine, garsoniere, unele fără vedere la ocean sau la grădină. O să avem una din acelea libere, ăăă, să mă gândesc, cam într-o lună.

Dumnezeule! Se aştepta să mai moară cineva în curând. Şi o spunea cu atâta uşurinţă, ca pe un fapt divers! Ruth se simţi prinsă în capcană, dorindu-şi nebuneşte să scape. Locul ăsta era ca o condamnare la moarte. Oare

mama ei nu avea să simtă la fel? N-ar sta aici nici o lună, ce să mai vorbim de trei.

— Putem să vă furnizăm mobilierul fără costuri suplimentare, zise Patel. Dar de obicei locatarilor le place să-şi aducă lucrurile proprii. Să personalizeze apartamentul, să-l transforme într-un cămin. Noi încurajăm acest lucru. Şi fiecare etaj are acelaşi personal, două îngrijitoare pe etaj, zi şi noapte. Toată lumea le ştie pe nume. Una dintre ele chiar vorbeşte chinezeşte.

— Dialectul cantonez sau mandarin? întrebă Ruth.

— Bună întrebare. Scoase un reportofon digital şi vorbi în el: „De aflat dacă Janie vorbeşte în dialect cantonez sau mandarin".

— Apropo, întrebă Ruth, cât sunt taxele?

Patel răspunse fără ezitare:

— Între trei mii două sute şi trei mii opt sute pe lună, în funcţie de cameră şi nivelul de servicii necesare. Asta include şi însoţirea la un control medical pe lună. Pot să vă arăt un orar detaliat jos.

Ruth nu-şi putu împiedica un icnet la auzul preţului.

— Tu ştiai asta? îl întrebă pe Art.

El dădu afirmativ din cap. Ea era deopotrivă şocată de preţ şi uluită că Art era dispus să plătească pentru trei luni, aproape douăsprezece mii de dolari. Se uită la el cu gura căscată.

— Merită, şopti el.

— E o nebunie.

Îi repetă asta mai târziu, în maşină, în timp ce se îndreptau spre casa mamei ei.

— O poţi considera o chirie, răspunse Art. Include masă, casă, infirmieră douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru, urmărirea administrării medicamentelor, spălat...

— Da, şi o orhidee foarte scumpă! Nu pot să te las să plăteşti toate astea, în nici un caz trei luni.

— Merită, îi spuse el din nou.

Ruth răsuflă adânc.

— Uite, plătesc eu jumătate şi dacă merge, îţi dau banii înapoi.

— Am mai discutat deja asta. Nici o jumătate şi nu ai nimic de dat înapoi. Am câţiva bani puşi deoparte şi vreau să fac asta. Şi nu e o condiţie ca să fim din nou împreună sau o încercare de a scăpa de mama ta sau ceva de genul ăsta. Nu e o condiţie pentru nimic. Nu vreau să te presez să iei o decizie. Nu se aşteaptă nimic de la tine, nu ai nici un fel de obligaţii.

— Ei bine, îţi apreciez intenţia, dar...

— E mai mult decât o intenţie. E un dar. E cazul să înveţi să primeşti din când în când, Ruth. Îţi faci rău neprimind nimic.

— Ce vrei să spui?

— Că vrei ceva de la oameni, o dovadă de dragoste, de loialitate sau de încredere în tine. Dar te aştepţi să n-o primeşti. Şi când ţi se oferă, n-o vezi. Sau te opui, refuzi.

— Ba nu...

— Eşti ca un om care are cataractă şi vrea să vadă, dar refuză să se opereze, de frică să nu orbească. Preferi să orbeşti încet decât să rişti. Şi pe urmă nu vezi că soluţia e chiar în faţa ta.

— Nu e adevărat, protestă ea.

Dar ştia că era un oarecare adevăr în cele spuse de Art. Nu era chiar aşa, dar unele părţi îi erau la fel de familiare ca mareea din visele ei. Se întoarse.

— Mereu ai crezut asta despre mine?

— Nu chiar aşa de explicit. Nu m-am gândit cu adevărat la asta până în lunile astea din urmă, când ai fost plecată. Apoi am început să mă întreb dacă ceea ce ai spus tu despre mine era adevărat. Mi-am dat seama că *sunt* egocentrist, că sunt obişnuit să mă pun pe mine pe primul plan. Dar mi-am dat seama şi de faptul că tu ai tendinţa să te pui mereu pe planul doi. E ca şi cum aş fi avut permisiunea ta să fiu mai puţin responsabil. Nu spun că e vina ta. Dar trebuie să înveţi să iei înapoi, să înşfaci lucrurile când ţi se oferă. Nu te opune. Nu te încorda, gândindu-te că e complicat. Ia-le pur şi simplu şi, dacă vrei să fii politicoasă, spune mulţumesc.

Lui Ruth i se învălmăşea totul în minte. Era scuturată şi asta o speria.

— Mulţumesc, zise în cele din urmă.

Spre surprinderea lui Ruth, mama ei păru să nu aibă nici o obiecţie să stea la Mira Mar Manor. Dar de ce-ar fi avut? Luling credea că e temporar – şi gratuit. După ce făcu turul locului, Ruth şi Art o duseră la un mic restaurant din apropiere să ia prânzul şi să-i afle reacţiile.

— Ce mulţi oameni în vârstă au scurgeri de gaze, murmură ea copleşită.

— De fapt, nu toţi stau aici din motivul ăsta, zise Art.

Ruth se întreba unde aveau să ducă toate astea.

— A, altă problemă la casele lor?

— Nici o problemă. Pur şi simplu le place să locuiască acolo.

Luling scoase un fornăit.

— De ce?

— Păi, e confortabil, convenabil. Au mereu companie. Într-un fel, e ca un vas de croazieră.

Pe faţa lui Luling apăru o expresie dezgustată.

— Vas de croazieră! Gaoling mereu vrut eu merg în croazieră. Tu prea meschină, zice. Eu nu meschină! Eu săracă, eu nu avut bani de aruncat în ocean...

Lui Ruth i se păru că Art o dăduse în bară. Croazieră. Dacă ar fi ascultat plângerile mamei ei în ultimii câţiva ani, ar fi ştiut că era cea mai proastă comparaţie pe care o putea face.

— Cine poate permite croazieră? bombăni mama ei.

— O mulţime de oameni descoperă că a locui la Mira Mar e mai ieftin decât a locui acasă la ei, zise Art.

Luling ridică o sprânceană.

— Cât de ieftin?

— Cam o mie de dolari pe lună.

— Mie! *Ai-ia*! Prea mult!

— Dar în asta intră casă, masă, filme, dans, servicii *şi* cablu TV. Ultimul e oferit gratuit.

Luling nu avea cablu TV. Spunea adeseori că vrea să-şi pună, dar se răzgândea când afla cât costă.

— Are şi canal chinezesc?

— Mda. Chiar mai multe. Şi nu plăteşti impozit pe proprietate.

Şi asta îi captă interesul lui Luling. Impozitul ei pe proprietate era de fapt mic, stabilizat printr-o lege statală care proteja posesiunile oamenilor în vârstă. Cu toate acestea, în fiecare an când primea factura de impozit, suma i se părea agonizant de mare.

Art continuă:

— Nu toate apartamentele costă o mie de dolari pe lună. Al tău e mai scump pentru că este numărul unu, cu cea mai frumoasă privelişte, la etaj. Am avut noroc că l-am obţinut pe gratis.

— A, cel mai bun apartament.

— Numărul unu, insistă Art. Cele mai mici sunt mai ieftine... Iubito, cât zicea domnul Patel că sunt?

Ruth fu luată prin surprindere. Se prefăcu că-şi aminteşte.

— Parcă şapte sute cincizeci.

— Atâta e ajutorul meu social! zise Luling cu un aer îngâmfat.

Iar Art adăugă:

— Domnul Patel a mai spus şi că oamenii care mănâncă mai puţin pot obţine o reducere.

— Eu mănânc mai puţin. Nu ca americani, mereu ia porţii mari.

— Atunci probabil că te-ai încadra. Cred că trebuie să cântăreşti până-n şaizeci de kilograme...

— Nu, Art, îl întrerupse Ruth. A spus că reducerea e la cincizeci.

— Eu numai patruzeci.

— Oricum, zise Art cu un aer degajat, cineva ca tine ar putea locui în apartamentul numărul unu plătind exact suma pe care o primeşti tu lunar ca ajutor social. E ca şi cum ai locui acolo pe gratis.

În timp ce-şi continuau prânzul, Ruth vedea cum mama ei adună cablul TV *gratuit*, *reducerile mari*, apartamentul *cel mai bun* – toate elemente irezistibile.

Când Luling vorbi din nou, strălucea:

— Probabil Gaoling crede că eu avut mulţi bani că stau în loc ca ăsta. Ca un vas de croazieră.

Doi

Sărbătoreau cea de-a şaptezeci şi şaptea aniversare a Mătuşicii Gal – a optzeci şi doua, dacă s-ar fi ştiut adevărul, dar numai ea, Luling şi Ruth ştiau.

Clanul Young era adunat la casa în stil ranch din Saratoga a lui Gaoling şi Edmund. Mătuşica Gal purta o ghirlandă din flori de mătase şi o rochie *muu-muu* cu hibiscuşi, ca să fie în ton cu nota hawaiană a petrecerii. Unchiul Edmund avea o cămaşă colorată imprimată cu ukulele. Tocmai se întorseseră din cea de-a douăsprezecea croazieră în insulele hawaiene. Luling, Art, Ruth şi diferiţi verişori stăteau pe marginea piscinei din curtea din spate – sau *lanai*, cum îi spunea mătuşica Gal – unde unchiul Edmund încinsese un grătar pe care să frigă destule coaste ca să facă toată lumea indigestie. Torţele *tiki* cu gaz emanau căldură, făcând ca restul aerului să pară răcoros. Copiii nu s-au lăsat păcăliţi. Au hotărât că în piscină era prea rece şi au improvizat un joc de fotbal pe gazon. La fiecare câteva minute erau nevoiţi să folosească plasa cu mâner lung ca să pescuiască mingea din apă.

— Stropesc prea mult, se plângea Luling.

Când Gaoling se duse în bucătărie să pregătească ultimele garnituri, Ruth o urmă. Aşteptase o ocazie de a sta de vorbă între patru ochi cu mătuşa ei.

— Aşa se fac ouăle în ceai, zise mătuşica Gal în timp ce Ruth decojea ouăle fierte tari. Se folosesc două linguriţe de frunze de ceai negru. Trebuie să fie negru, nu verde, japonez şi nu cel din ierburi pe care vă place vouă, copiilor, să-l beţi în scopuri curative. Pune frunzele în tifon şi leagă-l strâns. Acum pune ouăle astea fierte în oală, cu frunzele de ceai, cu o jumătate de ceaşcă de sos de soia la douăzeci de ouă şi şase frunze de anason, continuă Gaoling.

Presără sare după ochi peste amestec. Longevitatea ei se datora în mod evident eredităţii, şi nu dietei.

— Le fierbi o oră, zise ea, şi puse vasul la foc mic. Când erai mică, îţi plăceau la nebunie. Le spuneam ouă norocoase. De asta le făceam, mămica ta şi cu mine. Tuturor copiilor le plac mai mult decât orice altceva. O dată însă, ai mâncat cinci şi ţi s-a făcut foarte rău. Mi-ai făcut praf sofaua. După aceea, ai zis : gata cu ouăle, nu mai vreau ouă. N-ai mai vrut să le mănânci nici în anul următor. Dar după doi ani, ouăle erau bune din nou, miam-miam.

Ruth nu-şi amintea nimic din toate astea şi se întreba dacă Gaoling n-o confundă cu fiica ei. Oare dădea şi mătuşa ei semne de senilitate ?

Se duse la figider şi scoase un castron cu ţelină curăţată şi tăiată fâşii. Fără să măsoare, stropi ţelina cu ulei de susan şi sos de

soia, sporovăind de parcă ar fi fost la un talk-show pentru bucătari.

— Mă gândeam într-o zi să scriu o carte. Titlul este *Drumul culinar spre China* – ce crezi, e bun? Reţete ieftine. Poate, dacă nu eşti prea ocupată o să mă ajuţi s-o scriu. Dar nu pe gratis. Sigur, cele mai multe cuvinte le am deja în cap, chiar aici. Am nevoie doar să mă ajute cineva să le scriu. Dar te plătesc, nu contează că sunt mătuşica ta.

Ruth nu voia să încurajeze aceste idei.

— Făceai ouă din astea şi când stăteai la orfelinat cu mama?

Gaoling se opri din amestecat. Ridică ochii.

— A, mama ta ţi-a povestit despre locul acela.

Gustă o bucăţică de ţelină şi mai puse un pic de sos de soia.

— Până acum n-a vrut să povestească la nimeni de ce s-a dus la orfelinat.

Gaoling se opri şi îşi ţuguie buzele, de parcă deja spusese prea mult.

— Adică n-a vrut să spună că Scumpa Mătuşică era mama ei.

Gaoling scoase un plescăit.

— A, deci ţi-a spus. Bun, mă bucur. E mai bine să spui adevărul.

— Mai ştiu şi că tu şi mama sunteţi cu cinci ani mai în vârstă decât am crezut întotdeauna. Şi că adevărata ta zi de naştere e... când, cu patru luni mai devreme?

Gaoling încercă să râdă, dar părea evazivă.

— Mi-am dorit întotdeauna să fiu sinceră. Dar mama ta se temea de atâtea lucruri – o, spunea că autorităţile aveau s-o trimită înapoi

în China dacă aflau că nu era adevărata mea soră. Şi că poate Edwin nu avea să se mai însoare cu ea pentru că era prea bătrână. Mai târziu, că ţie ţi-ar putea fi ruşine dacă ai afla cine era de fapt bunica ta, că era nemăritată, cu faţa distrusă, tratată ca o servitoare. Eu? De-a lungul anilor, am început să gândesc mai modern. Secrete vechi? Aici nu-i pasă nimănui! Mamă necăsătorită? A, ca Madonna. Dar mama ta zicea: Nu, nu spune, promite.

— Mai ştie cineva? Unchiul Edmund, Sally, Billy?

— Nu, absolut nimeni. I-am promis mamei tale... Sigur, unchiul Edmund ştie. Nu avem secrete. Îi spun tot... Bine, partea cu vârsta n-o ştie. Dar n-am minţit. Am uitat. E adevărat! Nu mă simt nici de şaptezeci şi şapte de ani. În mintea mea, cel mai mult e şaizeci. Dar acum, că-mi aminteşti, sunt chiar mai bătrână – câţi ani am?

— Optzeci şi doi.

— Ua. Umerii îi căzură când se gândi la asta. Optzeci şi doi. Parcă aş afla că am mai puţini bani în bancă decât am crezut.

— Tot arăţi cu douăzeci de ani mai tânără. Şi mama la fel. Şi nu-ţi face griji, n-o să spun nimănui, nici unchiului Edmund. Partea nostimă e că anul trecut, când i-a spus doctorului că are optzeci şi doi de ani, am crezut că era un semn clar că era ceva în neregulă cu mintea ei. Şi pe urmă s-a dovedit că avea într-adevăr Alzheimer, dar spusese adevărul tot timpul despre vârsta ei. Pur şi simplu uitase să mintă...

— Nu să mintă, o corectă Gaoling. Era un secret.

— Asta voiam să spun. Şi nu aş fi ştiut câţi ani are dacă n-aş fi citit ce-a scris.

— A scris despre asta? Despre vârsta ei?

— Despre o mulţime de lucruri, un teanc aşa de gros de pagini. E povestea vieţii ei, toate lucrurile pe care nu voia să le uite. Lucrurile despre care nu putea vorbi. Mama ei, orfelinatul, primul ei soţ, primul tău soţ.

Mătuşica Gal părea din ce în ce mai stânjenită.

— Când a scris toate astea?

— A, trebuie să fi fost acum vreo şapte, opt ani, probabil când a început să se teamă că se întâmpla ceva cu memoria ei. Mi-a dat o parte din pagini cu câtva timp în urmă. Dar totul era în chineză, aşa că n-am apucat niciodată să le citesc. Acum câteva luni, am găsit pe cineva să mi le traducă.

— De ce nu mi-ai spus mie? Gaoling se prefăcea că se simte ofensată. Sunt mătuşa ta, e sora mea. Suntem rude de sânge, chiar dacă nu avem aceeaşi mamă.

Adevărul era că Ruth se temuse ca mama ei să nu fi făcut remarce deloc măgulitoare la adresa lui Gaoling. Şi îi trecu acum prin minte că şi Gaoling ar fi putut cenzura părţile care se refereau la propriile ei secrete, la căsătoria ei cu dependentul de opiu, de exemplu.

— N-am vrut să te deranjez, zise Ruth.

Mătuşa ei pufni.

— La ce sunt bune rudele dacă nu poţi să le deranjezi?

— Asta aşa e.

— Poţi să mă suni oricând, ştii doar. Vrei mâncare chinezească, îţi fac. Vrei să-ţi traduc din chineză, pot să fac şi asta. Vrei să am grijă de mămica ta, nu-i nevoie să întrebi, pur şi simplu adu-o.

— Apropo, ţii minte că am vorbit despre nevoile mamei în viitor? Ei bine, eu şi Art am găsit un loc, Mira Mar Manor, un fel de hotel pentru oameni în vârstă, cu asistenţă medicală asigurată, e chiar drăguţ. Au personal angajat douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru, activităţi, o infirmieră care le administrează medicaţia...

Gaoling se încruntă.

— Cum poţi să-ţi trimiţi mama într-un azil? Nu, nu e bine.

Îşi strânse buzele şi scuturã din cap.

— Nu e ce crezi...

— Nu face asta! Dacă nu poţi să ai grijă de mama ta, las-o să vină să locuiască cu mine.

Ruth ştia că Gaoling abia se descurca cu Luling două-trei zile la rând. „Era să fac infarct", aşa descrisese ultima vizită a lui Luling. Totuşi lui Ruth îi era ruşine că mătuşa ei o considera indiferentă, lipsită de afecţiune. Toate îndoielile pe care le avusese în legătură cu Mira Mar Manor năvăliră la suprafaţă şi se simţi nesigură în privinţa intenţiilor ei. Chiar era asta cea mai bună soluţie pentru siguranţa şi sănătatea mamei sale? Sau o abandona din comoditate? Se întrebă dacă se lăsase convinsă de argumentele lui Art, aşa cum făcuse în atâtea alte aspecte ale relaţiei lor. I se părea că îşi trăia mereu viaţa prin alţii, pentru alţii.

— Pur şi simplu nu ştiu ce altceva să fac, spuse ea cu o voce plină de disperarea pe care şi-o înfrânase până atunci. Boala asta e îngrozitoare, înaintează mai repede decât am crezut. Nu poate fi lăsată singură. Pleacă aiurea. Şi nu ştie dacă a mâncat acum zece minute sau acum zece ore. Nu vrea să facă baie singură. Îi e frică de robinete...

— Ştiu, ştiu. Foarte greu, foarte trist. De asta spun, dacă nu mai poţi, adu-o aici. O vreme la mine, o vreme la tine. E mai uşor aşa.

Ruth clătină din cap.

— Mama a făcut deja o vizită la Mira Mar. I s-a părut drăguţ, ca un vas de croazieră.

Gaoling pufni neîncrezătoare.

Ruth îşi dorea aprobarea mătuşii ei. Simţise, de asemenea, că Gaoling voia ca ea să i-o ceară. Ea şi mama ei se protejaseră cu rândul. Ruth întâlni ochii lui Gaoling.

— N-o să iau nici o decizie până nu eşti de acord că asta trebuie să facem. Dar aş vrea să vezi locul ăla. Şi după aceea, pot să-ţi dau o copie după ce a scris mama.

Asta îi captă interesul lui Gaoling.

— Apropo, continuă Ruth, mă întrebam ce s-a întâmplat cu oamenii ăia pe care tu şi mama i-aţi cunoscut în China. Mama n-a mai spus nimic despre viaţa ei după ce-a plecat din Hong Kong. Ce s-a întâmplat cu tipul ăla cu care erai măritată, Funan, şi cu tatăl lui? Au păstrat prăvălia de cerneluri?

Gaoling se uită în jur să se asigure că nu era nimeni destul de apoape ca să le audă.

— Oamenii ăia erau *îngrozitori*. Se strâmbă. Atât de răi că nu-ţi poţi imagina cât de răi.

Fiul avea multe probleme. A scris mama ta despre asta?

Ruth dădu afirmativ din cap.

— Era dependent de opiu.

Gaoling păru luată prin surprindere o clipă, dându-şi seama că Luling făcuse o relatare amănunţită.

— E adevărat, recunoscu ea. Mai târziu a murit, prin 1960, deşi nimeni nu e sigur-sigur. Dar atunci a încetat să scrie şi să meargă pe la diferiţi oameni, ameninţându-i cu una şi cu alta ca să-i facă să-i trimită bani.

— Unchiul Edmund ştie de el?

Gaoling se supără.

— Cum puteam să-i spun că eram încă măritată? Unchiul tău s-ar fi întrebat atunci dacă noi suntem cu adevărat căsătoriţi, dacă eu sunt bigamă, dacă copiii noştri sunt... ei, ca mama ta. Mai târziu, am uitat să-i spun şi când am auzit că fostul meu soţ era probabil mort, era prea târziu s-o iau de la capăt şi să-i explic ceea ce oricum ar fi trebuit să fie uitat. Înţelegi.

— Ca şi cu vârsta ta.

— Exact. Cât despre Chang-tatăl, ei bine, în 1950, comuniştii s-au năpustit asupra tuturor proprietarilor. L-au băgat pe Chang-tatăl la închisoare şi l-au bătut până a mărturisit că avea mai multe afaceri, că păcălise oameni şi făcuse comerţ cu opiu. Vinovat, au spus ei, şi l-au împuşcat în piaţa publică.

Ruth îşi imaginä asta. Era împotriva pedepsei cu moartea în principiu, dar simţi o tainică satisfacţie că omul care le provocase mamei

şi bunicii ei atâta suferinţă avusese sfârşitul meritat.

— Poporul i-a confiscat şi casa, au trimis-o pe nevastă-sa să măture străzile şi toţi fiii lui au fost trimişi la muncă în Wuhan, unde e atât de cald că majoritatea oamenilor ar prefera să facă baie în ulei încins decât să se ducă acolo. Tata şi mama au fost bucuroşi că erau deja săraci şi nu au avut de suferit asemenea pedeapsă.

— Şi Sora Yu, Profesorul Pan? Ai mai auzit de ei?

— Fratele meu a auzit, ştii, *jiujiu* din Pekin. Zicea că Sora Yu a fost promovată de mai multe ori, până a ajuns într-o poziţie de conducere în Partidul Comunist. Nu ştiu ce funcţie avea, ceva în legătură cu atitudinea corespunzătoare şi reformele. Dar în timpul Revoluţiei Culturale, totul s-a întors pe dos, şi a devenit un exemplu de atitudine necorespunzătoare din cauza colaborării ei trecute cu misionarii. Revoluţionarii au trimis-o la închisoare pentru multă vreme şi au tratat-o destul de prost. Dar când a ieşit, încă mai era bucuroasă că era comunistă. Mai târziu, cred că a murit de bătrâneţe.

— Şi Profesorul Pan?

— *Jiujiu* zicea că într-un an în ţară s-a ţinut o mare ceremonie pentru muncitorii chinezi care au ajutat la descoperirea Omului de la Pekin. În articolul de ziar pe care mi l-a trimis scria că Pan Kaijing – cel cu care s-a măritat mama ta – a murit ca un martir apărând valorile Partidului Comunist, iar tatăl lui, Profesorul Pan, a fost prezent pentru a

primi diploma de merit. După aceea, nu mai ştiu ce s-a întâmplat cu Profesorul Pan. Până acum trebuie să fi murit. E atât de trist! Cândva eram ca o familie. Ne sacrificam unii pentru alţii. Sora Yu ar fi putut veni în America, dar ne-a lăsat mamei tale şi mie şansa asta. De asta ţi-a dat mama ta numele Surorii Yu.

— Credeam că mi-a dat numele lui Ruth Grutoff.

— Şi al ei. Dar numele tău chinezesc vine de la Sora Yu. Yu Luyi. Luyi înseamnă „tot ce-ţi doreşti".

Ruth era uimită şi recunoscătoare că mama ei pusese atâta suflet în botezarea ei. În cea mai mare parte a copilăriei ei, îşi detestase atât numele american, cât şi pe cel chinezesc, sunetul demodat al lui „Ruth", pe care mama ei nu putea nici măcar să-l pronunţe, şi faptul că Luyi părea numele unui băiat, al unui boxer sau al unui bătăuş.

— Ştiai că şi mama ta a renunţat la şansa ei de a veni în America pentru a putea să vin eu prima?

— Oarecum.

O îngrozea gândul la ziua în care Gaoling avea să citească paginile care descriau manipulările prin care îşi asigurase drumul spre State.

— I-am mulţumit de multe ori, şi de fiecare dată a spus: „Nu, nu mai vorbi despre asta sau o să mă supăr pe tine". Am încercat s-o răsplătesc de multe ori, dar a refuzat mereu. În fiecare an o invităm să vină cu noi în Hawaii. În fiecare an îmi spune că nu are bani.

Ruth dădu din cap. De câte ori fusese nevoită s-o suporte pe mama ei plângându-se de asta.

— De fiecare dată îi spun: Te invit eu, de ce bani ai nevoie? Atunci îmi spune că nu poate să mă lase pe mine să plătesc. S-o las baltă! Şi eu îi spun: Foloseşte banii din contul Charles Schwab. Nu, nu vrea banii aceia. *Încă* nu vrea să-i folosească.

— Ce cont Charles Schwab?

— *Asta* nu ţi-a spus? Jumătatea ei din banii moşteniţi la moartea bunicilor tăi.

— Credeam că nu i-au lăsat mare lucru.

— Da, aici au greşit. Erau foarte de modă veche. Au supărat-o atât de tare pe mama ta. De aceea nu vrea să ia banii, nici după ce unchiul tău Edmund şi cu mine am spus că puteam oricum să-i împărţim în două. Cu mult timp în urmă, el a pus jumătatea ei în obligaţiuni. Mama ta s-a făcut întotdeauna că nu ştie de ele. Dar uneori spunea ceva de genul: „Am auzit că se pot face mai mulţi bani investind la bursă". Aşa că am deschis un cont de bursă. Apoi spunea: „Am auzit că acţiunile astea sunt bune, astea sunt rele". Aşa că ştiam ce să-i spunem agentului de bursă să cumpere sau să vândă. Altă dată zicea: „Am auzit că e mai bine să investeşti singur, sunt taxe mai mici". Aşa că am deschis un cont Charles Schwab.

Lui Ruth îi trecu un fior prin braţe.

— Printre acţiunile astea de care pomenea se aflau şi IBM, U.S. Steel, AT&T, Intel?

Gaoling dădu afirmativ din cap.

— Păcat că unchiul Edmund nu i-a ascultat sfaturile. El fugea întotdeauna după un IPO sau altul.

Ruth își amintea acum de câte ori mama ei îi ceruse Scumpei Mătușici ponturi cu privire la acțiuni prin intermediul tăvii cu nisip. Nu-i trecuse niciodată prin minte că răspunsurile erau atât de importante, din moment ce mama ei nu avea bani adevărați cu care să joace. Crezuse că Luling urmărește bursa așa cum alți oameni urmăresc telenovele. Așa că de câte ori mama ei o punea să aleagă între acțiuni, Ruth o alegea pe cea care era cel mai ușor de scris. Așa hotăra. Dar oare ea hotăra? Primise oare imbolduri și idei și de la altcineva?

— Atunci, acțiunile au mers bine? întrebă ea cu inima bătând să-i spargă pieptul.

— Mai bine decât S and P, mai bine decât ale unchiului Edmund – e un geniu al Wall Street-ului! În fiecare an au crescut, au crescut. Nu s-a atins nici de un singur penny. Ar fi putut merge într-o mulțime de croaziere, ar fi putut cumpăra o casă elegantă, mobilă frumoasă, o mașină mare. Dar nu. Cred că a economisit banii pentru tine... Nu vrei să știi câți sunt?

Ruth scutură din cap. Era deja prea mult.

— Îmi spui mai târziu.

În loc să se simtă entuziasmată la gândul banilor, Ruth era rănită că mama ei își refuzase plăceri și fericire. Din dragoste, rămăsese în Hong Kong, ca să aibă mai întâi Gaoling o șansă la libertate. Și totuși, nu primea dragostea celorlalți. Cum devenise astfel? Din cauza sinuciderii Scumpei Mătușici?

— Apropo, îi veni acum ideea să întrebe, care era numele adevărat al Scumpei Mătușici?

— Scumpa Mătușică?

— *Bao Bomu.*

— A, a, *Bao Bomu*! Ştii, numai mama ta îi spunea aşa. Toţi ceilalţi îi spuneau *Bao Mu.*

— Care e diferenţa dintre *Bao Bomu* şi *Bao Mu*?

— *Bao* poate însemna „scump" sau „a proteja". Amândouă sunt pe tonul al treilea, *baaaaooo.* Iar partea cu *mu* înseamnă „mamă", dar când e scrisă în *bao mu*, *mu* mai are un prefix, aşa că sensul e mai degrabă de „servitoare". *Bao mu* înseamnă un fel de „babysitter", „doică". Iar *bomu* înseamnă „mătuşică". Cred că mama ei a învăţat-o s-o spună şi s-o scrie aşa. Mai special.

— Şi care e numele ei adevărat? Mama nu-şi poate aminti şi chiar o chinuie.

— Nici eu nu-mi amintesc... Nu ştiu.

Ruth era deznădăjduită. Acum nu avea să afle niciodată. Nimeni nu avea să ştie vreodată numele bunicii ei. Ea existase, dar fără nume, o mare parte a existenţei ei lipsea, nu putea fi asociată unei feţe, ancorată într-o familie.

— Toţi îi spuneam *Bao Mu*, continuă Gaoling, şi îi mai dăduserăm o mulţime de porecle urâte din cauza feţei ei. Lemn Ars, Gură Prăjită, lucruri de-astea. Oamenii nu o făceau din răutate, poreclele erau o glumă... Ei, acum, când mă gândesc, erau răi, foarte răi. Nu era bine.

Pe Ruth o durea să audă toate astea. Simţea că ceva îi umflă gâtul. Ar fi vrut să-i spună femeii ăsteia din trecut, bunicii ei, că nepoatei ei îi păsa, că ea, ca şi mama ei, voia să ştie unde îi erau oasele.

— Casa din Inimă Nemuritoare mai există? întrebă Ruth.

— Inimă Nemuritoare?... A, adică satul nostru – îi ştiu numai numele chinezesc. Pronunţă silabele. *Xian Xin*. Da, cred că aşa s-ar traduce. Inima nemuritorului, ceva de genul ăsta. Oricum, casa nu mai e. Mi-a spus fratele meu. După câţiva ani de secetă, a venit o furtună mare. Au fost alunecări de teren de pe munte, noroiul a invadat valea şi marginile s-au prăbuşit. Pământul pe care se afla casa noastră s-a crăpat şi a căzut, bucată cu bucată. A luat cu el încăperile din spate, apoi fântâna, până n-a mai rămas decât jumătate din casă. A rămas aşa încă câţiva ani, apoi, în 1972, dintr-o dată, s-a scufundat şi a fost acoperită de pământ. Fratele meu zicea că asta a omorât-o pe mama noastră, deşi nu mai locuia în casa aceea de mulţi ani.

— Atunci casa zace acum în Capătul Lumii?

— Ce-i asta – capătul cui?

— Valea.

Pronunţă din nou nişte silabe chinezeşti ca pentru ea, apoi râse.

— Aşa e, aşa îi spuneam când eram mici. Capătul Lumii. Pentru că îi auzeam pe părinţii noştri zicând că pe măsură ce se apropia mai mult marginea de casa noastră, cu atât mai repede aveam să ajungem la capătul lumii acesteia. Adică norocul ne va părăsi şi totul se va termina. Şi au avut dreptate! Oricum, aveam multe porecle pentru locul ăla. Unii oameni îi spuneau „Capătul Pământului", ca acolo unde locuieşte mama ta în San Francisco, Land's End. Şi uneori unchii mei glumeau şi

numeau creasta dealului *momo meyiou*, ceea ce însemna „temelie pierdută". Dar majoritatea oamenilor din sat o numeau pur şi simplu groapa de gunoi. În vremurile acelea, nu venea nimeni să-ţi ia gunoiul, nu exista reciclarea. Sigur, oamenii nu aruncau prea multe. Oasele şi mâncarea stricată le mâncau câinii şi porcii. Hainele vechi erau cârpite şi date copiilor mai mici. Chiar şi când hainele erau prea uzate ca să mai poată fi reparate, le rupeam fâşii şi ţeseam din ele căptuşeli pentru jachetele de iarnă. La fel şi cu pantofii. Cârpeai găurile, peticeai tălpile. Aşa că vezi tu, numai lucrurile cele mai proaste erau aruncate, cele mai nefolositoare. Şi când eram mici şi nu eram cuminţi, părinţii ne potoleau ameninţând că ne aruncă în vale – ca şi cum am fi fost şi noi lucrurile cele mai nefolositoare! Când am mai crescut şi am vrut să ne jucăm acolo, s-a schimbat istoria. Acolo, spuneau ei, se aflau toate lucrurile de care ne era frică...

— Cadavre?

— Cadavre, fantome, demoni, spirite de animale, soldaţi japonezi, tot ce ne speria.

— Chiar erau aruncate cadavre acolo?

Gaoling făcu o pauză înainte de a răspunde. Ruth era sigură că între timp cosmetiza o amintire urâtă.

— Lucrurile erau altfel pe atunci... Vezi tu, nu toată lumea îşi putea permite cimitir sau înmormântare. O înmormântare costa de zece ori cât o nuntă. Dar nu era doar costul. Uneori nu puteai să înmormântezi pe cineva din alte motive. Aşa că să pui un cadavru acolo, jos, ei bine, era rău, dar nu aşa cum

crezi tu, nu ca şi când nu ne-ar fi păsat de cel care murise.

— Şi corpul Scumpei Mătuşici?

— *Ai-ia*. Mămica ta a scris tot! Da, a fost foarte rău ce-a făcut mama mea. Era înnebunită când a făcut asta, se temea că Bao Mu aruncase un blestem asupra întregii noastre familii. După ce a azvârlit cadavrul acolo, a venit un nor de păsări negre. Aveau aripi mari, ca nişte umbrele. Aproape că acopereau soarele, atât erau de multe. Băteau din aripi pe deasupra, aşteptând să termine câinii sălbatici de devorat cadavrul. Şi unul dintre servitorii noştri...

— Bătrânul Bucătar.

— Da, Bătrânul Bucătar, el a fost cel care a pus cadavrul acolo. El credea că păsările erau spiritul lui *Bao Mu* şi armata ei de fantome şi că avea să-l ia în gheare şi să-l ducă dacă nu o înmormânta cum se cuvine. Aşa că a luat un băţ mare şi a gonit câinii sălbatici, şi păsările au rămas acolo, deasupra lui, privindu-l cum îngrămădea pietre deasupra trupului ei. Dar şi după ce-a făcut toate astea, gospodăria noastră a rămas blestemată.

— Tu credeai asta?

Gaoling stătu să se gândească.

— Probabil. Pe atunci credeam tot ce credea familia mea. Nu-mi puneam întrebări. Şi apoi, Bătrânul Bucătar a murit la doar doi ani după aceea.

— Dar acum?

Gaoling rămase tăcută multă vreme.

— Acum cred că *Bao Mu* a lăsat multă tristeţe în urmă. Moartea ei a fost ca valea

aceea. Pentru tot ce nu voiam, pentru tot ce ne speria, în asta ne vărsam acuzaţiile.

Dory dădu buzna în bucătărie.

— Ruth ! Ruth ! Vino repede ! *Waipo* a căzut în piscină. Era să se înece.

Când Ruth ajunse în curtea din spate, Art o ducea în braţe pe mama ei pe treptele de la capătul mai puţin adânc. Luling tuşea şi tremura. Sally ieşi în fugă din casă cu un teanc de prosoape.

— N-o supraveghea nimeni ? strigă Ruth, prea supărată ca să mai aibă tact.

Luling se uită la Ruth de parcă ea ar fi fost cea acuzată.

— *Ai-ia*, aşa de proastă.

— N-am păţit nimic, îi spuse Art lui Luling pe un ton liniştitor. Am făcut o băiţă scurtă. Nu s-a întâmplat nimic rău.

— Era la numai trei metri de noi, zise Billy. A intrat şi s-a dus la fund înainte să apucăm să ne dăm seama. Art a sărit înăuntru, cu bere cu tot, chiar în clipa următoare.

Ruth o înfofoli în prosoape pe mama ei, frecând-o să-i stimuleze circulaţia.

— Am văzut-o acolo, gemu Luling în chineză între două accese de tuse. M-a rugat s-o ajut să iasă de sub pietre. Apoi pământul a devenit cer şi am căzut printr-un nor de ploaie, jos, jos, jos.

Se întoarse să arate unde văzuse fantoma.

Uitându-se în direcţia indicată de mama ei, Ruth o văzu pe mătuşica Gal, cu faţa luminată de o nouă înţelegere.

Ruth o lăsă pe mama ei la mătuşica Gal şi petrecu ziua următoare acasă la ea, alegând ce trebuia trimis la Mira Mar Manor. Puse pe listă cea mai mare parte din mobila de dormitor a mamei sale, precum şi cearşafurile şi prosoapele pe care Luling nu le folosise niciodată. Dar papirusurile ei, cerneala şi pensulele? Mama ei s-ar putea simţi frustrată uitându-se la acele simboluri ale vremurilor când fusese mai agilă. Un lucru era sigur: Ruth nu avea să ducă şi fotoliul de vinilin. Acela era menit să fie aruncat la gunoi. Avea să-i cumpere mamei ei un fotoliu nou, unul mult mai frumos, cu piele moale, de culoarea coniacului. Îi făcea plăcere şi numai să se gândească la asta. Îşi imagina deja ochii mamei sale strălucind de mirare şi recunoştinţă, încercând moliciunea pernei şi murmurând: „O, atât de moale, atât de bună!"

Seara, se duse la clubul Bruno să se întâlnească cu Art. Cu ani în urmă, se duceau adeseori acolo ca preludiu la o noapte romantică. Restaurantul avea separeuri care le permiteau să stea aproape unul de altul şi să se mângâie.

Parcă după colţ, o stradă mai încolo, şi când se uită la ceas, văzu că ajunsese cu cincisprezece minute mai devreme. Nu voia să pară prea nerăbdătoare. În faţa ei se afla librăria Modern Times. Intră. Aşa cum făcea de multe ori în librării, se îndreptă către masa cu solduri, unde se aflau ofertele zilei marcate cu preţuri de până la 3,98 dolari, cu etichete verde crud care erau echivalentul literar al etichetelor de identificare agăţate

de degetele de la picioare ale cadavrelor. Erau obişnuitele cărţi de artă, biografii şi relatări ale celor celebri pentru Cincisprezece Minute. Apoi ochii îi căzură pe *Nirvana Wide Web: Legături cu o conştiinţă superioară*. Ted, autorul *Spiritualităţii pe Internet*, avusese dreptate. Subiectul ales de el era perisabil. Deja nu mai era de actualitate. Simţi fiorul unei satisfacţii vinovate. Pe masa cu beletristică erau tot felul de romane, majoritatea literatură contemporană, aparţinând unor autori nu foarte cunoscuţi de marea masă. Alese o carte subţire care se aşeză recunoscătoare în mâinile ei, invitând-o să se cuibărească cu ea în pat, la o lumină blândă. Luă o alta, o ţinu, o răsfoi, spicuind cu ochiul şi imaginaţia câte un rând ici-colo. Toate o atrăgeau, aceste prisme ale unor alte vieţi şi timpuri. Şi simţi un fel de compasiune, ca şi când cărţile ar fi fost nişte câini de la adăpostul pentru animale, abandonaţi fără motiv, sperând că aveau să mai fie iubiţi. Părăsi librăria ducând o sacoşă cu cinci cărţi.

Art stătea la barul restaurantului Bruno, o expresie retro a strălucirii anilor '50.

— Pari fericită, zise el.

— Da?

Se simţi brusc stânjenită. În ultima vreme, Wendy, Gideon şi alţii îi spuseseră cum părea să se simtă, că părea deranjată sau supărată, încurcată sau surprinsă. De fiecare dată, Ruth nu fusese conştientă de vreo senzaţie anume. În mod evident, pe faţa ei se vedea ceva. Şi totuşi, cum era posibil să nu ştie ce simţea?

Fură conduşi într-un separeu care fusese retapiţat de curând într-o piele frumoasă. Totul în restaurant reuşise să rămână de parcă nimic nu s-ar fi schimbat în cincizeci de ani, cu excepţia preţurilor şi includerii în meniu a gustărilor cu *uni* şi caracatiţă. În timp ce studiau lista de bucate, veni chelnerul cu o sticlă de şampanie.

— Eu am comandat-o, şopti Art, pentru aniversarea noastră... Nu-ţi aminteşti? Yoga în pielea goală? Prietenul tău homo? Ne-am cunoscut acum zece ani.

Ruth râse. Nu-şi amintise. În timp ce chelnerul le turna în pahare, răspunse, tot în şoaptă:

— Îmi ziceam că ai picioare frumoase pentru un pervers.

Când rămaseră singuri, Art ridică paharul.

— Pentru cei zece ani, cei mai mulţi uimitori, cu câteva momente discutabile şi în speranţa că relaţia noastră va redeveni ceea ce trebuie să fie.

Îşi apăsă mâna pe coapsa ei şi zise:

— Ar trebui să încercăm la un moment dat.

— Ce?

— Yoga în pielea goală.

O invadă un val de căldură. Lunile în care locuise la mama ei o facuseră să se simtă ca o virgină.

— Ei, iubito, vrei să mergem la mine după aceea?

Ea fu încântată de această perspectivă.

Chelnerul se afla din nou în faţa lor, gata să le ia comanda.

— Doamna şi cu mine am vrea să începem cu stridii, zise Art. E prima noastră întâlnire, aşa că avem nevoie de cele care au efectul afrodiziac cel mai puternic. Ce ne recomandaţi?

— Eu vă propun Kumamotos, răspunse chelnerul fără a-şi schimba câtuşi de puţin expresia.

În noaptea aceea, nu au făcut dragoste imediat. Au stat în pat, Art ţinând-o în braţe, cu fereastra de la dormitor deschisă, ca să audă sirenele de ceaţă.

— În toţi anii ăştia de când suntem împreună, zise el, cred că nu am cunoscut o parte importantă din tine. Ţii în tine secrete. Ascunzi. E ca şi cum nu te-aş fi văzut niciodată goală şi a trebuit să-mi imaginez cum arăţi dincolo de drapaje.

— Nu ascund nimic în mod conştient.

După ce spuse asta, Ruth se întrebă dacă era adevărat. Dar, de fapt, cine dezvăluie totul – iritările, temerile? Ce obositor ar fi. Ce înţelegea el prin secrete?

— Vreau să fim mai intimi. Vreau să ştiu ce-ţi doreşti. Nu doar în legătură cu noi, ci de la viaţă. Ce te face fericită? Faci ceea ce vrei să faci?

Ea râse nervos.

— Asta redactez pentru alţii, chestia asta despre intimitatea sufletească. Ştiu să descriu cum să-ţi găseşti fericirea în zece capitole, dar tot n-am aflat ce e.

— De ce mă tot îndepărtezi?

Ruth se zbârli. Nu-i plăcea când Art se purta ca şi când ar fi cunoscut-o mai bine decât se cunoştea ea însăşi. Simţi că îi scutură braţul.

— Iartă-mă. Nu trebuia să spun asta. Nu vreau să te simţi tensionată. Încerc doar să te cunosc. Când i-am spus chelnerului că e prima noastră întâlnire, am vorbit serios, într-un fel. Vreau să mă prefac că abia te-am cunoscut, e dragoste la prima vedere şi vreau să ştiu cine eşti. Te iubesc, Ruth, dar nu te cunosc. Şi vreau să ştiu cine e persoana asta, femeia asta pe care o iubesc. Asta-i tot.

Ruth se ghemui la pieptul lui.

— Nu ştiu, nu ştiu, spuse ea încet. Uneori mă simt ca şi cum aş fi o pereche de ochi şi urechi, şi încerc pur şi simplu să rămân în siguranţă şi să înţeleg ce se întâmplă. Ştiu ce să evit, de ce să mă îngrijorez. Sunt precum copiii aceia care trăiesc printre focuri de armă. Nu vreau să sufăr. Nu vreau să mor. Nu vreau să-i văd murind pe oamenii din jurul meu. Dar nu mai am în mine nimic care să mă ajute să pricep care e locul meu sau ce-mi doresc. Dacă-mi doresc ceva, e să *ştiu* ce e posibil să-mi doresc.

Trei

În prima galerie a Muzeului de Artă Asiatică, Ruth îl văzu pe domnul Tang sărutând-o pe obraz pe mama ei. Luling râse ca o şcolăriţă timidă şi apoi, mână în mână, păşiră în galeria următoare.

Art o împinse pe Ruth şi îndoi braţul.

— Haide, n-am de gând să mă las surclasat de tipii ăia.

Îi ajunseră din urmă pe Luling şi însoţitorul ei, care şedeau pe o bancă în faţa unei vitrine cu clopote de bronz atârnate pe două rânduri pe un cadru uriaş, înalt de vreo patru metri şi lung de opt metri şi ceva.

— E ca un xilofon pentru zei, şopti Ruth, aşezându-se lângă domnul Tang.

— Fiecare clopot marchează două tonuri diferite.

Vocea domnului Tang era blândă dar autoritară.

— Ciocanul loveşte clopotul în partea de jos şi în dreapta. Iar când sunt mai mulţi muzicieni şi clopotele sunt lovite în acelaşi timp, muzica e foarte complexă, creează straturi tonale. Am avut plăcerea să aud recent nişte muzicieni chinezi cântând la ele la un eveniment recent. Surâse amintindu-şi de asta.

În mintea mea, am fost transportat înapoi cu trei mii de ani. Am auzit ceea ce auzea o persoană din vremea aceea, simţeam aceeaşi admiraţie. Mi-o imaginam pe persoana asta ascultând, o femeie, cred, o femeie foarte frumoasă. Îi strânse mâna lui Luling. Şi mi-am zis: peste alţi trei mii de ani, poate că o altă femeie va auzi aceste tonuri şi se va gândi la mine ca la un bărbat chipeş. Deşi nu ne cunoaştem, suntem legaţi prin muzică. Nu sunteţi de acord?

O privi pe Luling.

— Frumoasă ca Buddha, răspunse ea.

— Mama dumneavoastră şi cu mine gândim la fel, îi spuse el lui Ruth.

Ea îi zâmbi forţat. Îşi dădea seama că domnul Tang îi traducea lui Luling, aşa cum o făcuse ea cândva. Dar el ştia să nu fie preocupat de cuvinte şi sensurile lor precise. El traducea pur şi simplu ce era în sufletul lui Luling: cele mai bune intenţii ale ei, speranţele ei.

În ultima lună, Luling locuise la Mira Mar Manor şi domnul Tang se ducea s-o viziteze de câteva ori pe săptămână. Sâmbăta după-amiaza, o scotea în oraş – la matinee, la repetiţii cu public ale filarmonicii, la plimbare prin grădina botanică. Astăzi era o expoziţie de arheologie chineză şi îi invitase şi pe Ruth cu Art să-i însoţească.

— Vreau să vă arăt ceva interesant, le spusese el misterios la telefon, vă asigur că merită.

Lui Ruth deja i se părea că meritase, văzând-o pe mama ei atât de fericită. *Fericită.* Ruth cântări acest cuvânt. Până de curând,

nu ştiuse ce putea însemna asta în cazul lui Luling. Ce-i drept, mama ei încă se mai plângea de toate cele. Mâncarea de la Mira Mar era, aşa cum prezisese, „prea sărată", serviciile ca de restaurant erau „aşa încete, mâncarea deja rece când vine". Şi detesta fotoliul de piele pe care i-l cumpărase Ruth. Fiica ei fusese nevoită să-l înlocuiască cu vechiul fotoliu de vinilin. Dar Luling renunţase la cele mai multe dintre griji şi enervări: chiriaşa de la parter, teama că cineva îi fura banii, sentimentul că un blestem plana asupra vieţii ei şi că o aştepta dezastrul dacă nu era permanent în gardă. Sau pur şi simplu uitase? Poate faptul că era îndrăgostită era tonicul. Sau schimbarea de decor îndepărtase elementele care îi aminteau de un trecut mai dureros. Şi totuşi îşi amintea încă trecutul, chiar mai des, numai că acum era constant modificat în bine. De exemplu, îl includea pe domnul Tang. Luling se purta ca şi cum s-ar fi cunoscut cu mai multe vieţi în urmă, nu acum vreo lună.

— Lucrul ăsta, el şi cu mine văzut mult timp în urmă, zise Luling cu voce tare admirând clopotele, numai că acum noi mai bătrâni.

Domnul Tang o ajută să se ridice şi se duseră împreună cu Ruth şi Art la o altă vitrină, aflată în centrul sălii.

— Acesta este un obiect preţuit de savanţii chinezi, zise el. Majoritatea vizitatorilor vor să vadă vasele rituale pentru vin, costumele de înmormântare din jad. Dar pentru un adevărat savant, aceasta e comoara.

Ruth se uită în vitrină. Pentru ea, comoara semăna cu un *wok* mare, inscripţionat.

— Este o capodoperă din bronz, continuă domnul Tang, dar mai e şi inscripţia. Este un poem epic scris de marii învăţaţi despre marii conducători care au fost contemporani cu ei. Unul dintre împăraţii pe care i-au cântat este Zhou, da, acelaşi Zhou din Zhoukoudian – unde a locuit cândva mama dumneavoastră, şi unde a fost găsit Omul de la Pekin.

— Gura Muntelui? zise Ruth.

— Aceeaşi. Deşi Zhou nu a trăit acolo. O mulţime de locuri îi poartă numele, aşa cum fiecare oraş din Statele Unite are o stradă Washington... Acum veniţi pe aici. Motivul pentru care v-am adus se află în sala următoare.

Curând, ajunseră în faţa unei alte vitrine. Nu vă uitaţi la descrierea în engleză, nu încă, spuse domnul Tang. Ce credeţi că e asta?

Ruth văzu un obiect asemănător unei cazmale, de culoarea fildeşului, plin de crăpături şi înnegrit de găuri. Era o tablă a unui vechi joc de go? O ustensilă de gătit? Lângă el se afla un obiect mai mic, oval, de culoare maro, cu o margine ieşită în afară şi cu scris în loc de găuri. Ştiu imediat, dar înainte de a apuca să rostească o vorbă, mama ei dădu răspunsul în chineză:

— Un os-oracol.

Ruth era uluită de ce-şi putea aminti mama ei. Ştia că nu trebuie să se aştepte ca Luling să-şi amintească de întâlniri sau de fapte legate de evenimente recente, de cine unde a fost sau ce s-a întâmplat. Dar mama ei o surprindea adesea cu limpezimea emoţiilor când vorbea despre tinereţea ei, despre elemente care se

potriveau cu ceea ce scrisese în amintirile ei. Pentru Ruth asta era o dovadă că drumurile spre trecutul mamei ei erau încă deschise, deşi brăzdate pe alocuri şi marcate de cotituri întortocheate. Uneori amesteca trecutul cu amintiri din alte perioade ale propriului ei trecut. Dar acea parte a istoriei sale era încă un rezervor din care putea lua şi împărtăşi. Nu conta că amesteca unele dintre detaliile mai fine. Trecutul, chiar şi revizuit, era plin de sens.

În săptămânile din urmă, Luling povestise de mai multe ori cum primise inelul de jad verde ca mărul pe care Ruth îl recuperase din fotoliul de vinilin. „Ne-am dus la o sală de dans, tu şi cu mine", spunea ea în chineză. „Am coborât scările şi tu mi l-ai prezentat pe Edwin. Ochii lui i-au întâlnit pe ai mei şi nu s-au mai întors multă vreme. Te-am văzut zâmbind şi pe urmă ai dispărut. N-a fost frumos din partea ta. Ştiu la ce te gândeai! Când mi-a cerut mâna, mi-a dat inelul." Ruth presupunea că Gaoling fusese persoana care făcuse prezentările.

Ruth o auzi acum pe Luling vorbindu-i în mandarină lui Art:

— Mama mea a găsit unul din ăsta. Era gravat cu cuvinte frumoase. Mi l-a dat când a fost sigură că nu aveam să uit ce era important. N-am vrut niciodată să-l pierd.

Art dădea din cap de parcă ar fi înţeles ce spusese, apoi Luling traduse în engleză pentru domnul Tang:

— Eu spus lui, osul acesta, mama mea dat unul.

— Plin de înţelesuri, spuse el, mai ales că mama ta era fiica unui tămăduitor de oase.

— Faimos, zise Luling.

Domnul Tang dădu din cap de parcă şi-ar fi amintit şi el.

— Toată lumea din satele din jur venea la el. Şi tatăl tău s-a dus, pentru un picior rupt. Calul lui călcase peste el. Aşa a cunoscut-o pe mama ta. Din cauza acelui cal.

Privirea lui Luling se goli. Ruth se temu că mama ei avea să izbucnească în plâns. În schimb, Luling se lumină la faţă şi zise:

— Liu Xing. El îi spunea aşa. Mama mea spus că el scris poezie de dragoste despre asta.

Art se uită la Ruth, aşteptând ca ea să certifice dacă era adevărat. Citise o parte din traducerea amintirilor lui Luling, dar nu putea face legătura între numele chinezesc şi echivalentul acestuia.

— Înseamnă „stea căzătoare", şopti Ruth. Îţi explic mai târziu. Lui Luling îi spuse: Şi care era numele de familie al mamei tale?

Ruth ştia că e riscant să aducă vorba despre asta, dar mintea mamei sale intrase pe teritoriul numelor. Poate mai erau şi altele acolo, ca nişte pietre de hotar, aşteptând să fie descoperite.

Mama ei ezită doar o clipă înainte de a răspunde:

— Nume de familie Gu. Se uita sever la Ruth. Eu spus la tine de atâtea ori, nu ţii minte? Tatăl ei doctor Gu. Ea fiica la doctor Gu.

Lui Ruth îi venea să strige de bucurie, dar în clipa următoare îşi dădu seama că mama

ei spusese cuvântul chinezesc pentru „os". Doctor Gu, Doctor Os, doctor de oase. Art ridică din sprâncene, crezând că demult pierduta identitate de familie fusese regăsită.

— Îţi explic mai târziu, spuse Ruth din nou, dar de data asta vocea îi era apatică.

— Aha.

Domnul Tang desena caractere în aer.

— *Gu* aşa? Sau aşa?

Pe faţa mamei ei se citea îngrijorarea.

— Nu-mi amintesc.

— Nici eu, zise repede domnul Tang. Ei, nu contează.

Art schimbă subiectul.

— Ce scrie pe osul-oracol?

— Sunt întrebări pe care împăraţii le puneau zeilor, răspunse domnul Tang. Cum o să fie vremea mâine, cine va câştiga războiul, când trebuie însămânţat câmpul. Un fel de ştirile de la ora şase, numai că ei voiau relatarea în avans.

— Şi răpunsurile erau corecte?

— Cine ştie? Sunt crăpăturile pe care le vezi lângă punctele negre. Ghicitorii în oase foloseau un cui încins ca să facă crăpături în os. Chiar scotea un sunet – *puac!* Interpretau crăpăturile ca pe nişte răspunsuri venite din cer. Sunt sigur că ghicitorii cei mai de succes se pricepeau să spună ceea ce împăraţii voiau să audă.

— Ce puzzle lingvistic imens, zise Art.

Ruth se gândi la tava cu nisip pe care ea şi mama ei o folosiseră de-a lungul anilor. Şi ea încercase să ghicească ce-ar fi liniştit-o pe mama ei, cuvintele care ar fi împăcat-o, dar

care nu puteau fi detectate cu uşurinţă ca fiind mincinoase. Uneori inventase răspunsuri care să-i convină ei. Dar în alte cazuri, chiar încercase să scrie ceea ce avea nevoie să audă mama ei. Vorbe de alinare, care-i spuneau că soţului ei îi era dor de ea, că Scumpa Mătuşică nu era supărată.

— Apropo de puzzle, zise Ruth, zilele trecute ai spus că nimeni nu a găsit vreodată oasele Omului de la Pekin.

Luling ridică privirea.

— Nu doar om, şi femeie.

— Ai dreptate, mamă – Femeia de la Pekin. Mă întreb ce s-a întâmplat cu ea? Au fost oasele zdrobite pe şinele de cale ferată în drum spre Tianjin? Sau s-au scufundat o dată cu vaporul?

— Dacă oasele mai există sau nu, răspunse domnul Tang, nu ne spune nimeni. A, odată la câţiva ani mai citeşti o poveste prin ziare. Moare cineva, soţia unui soldat american, un fost ofiţer japonez, un arheolog din Taiwan sau din Hong Kong. Şi povestea spune că într-un cufăr de lemn identic cu acelea folosite pentru a transporta oasele în 1941 au fost găsite nişte oase. Apoi încep zvonurile că acestea sunt oasele Omului de la Pekin. Se fac aranjamente, se plătesc recompense, şi ce mai vreţi. Dar se dovedeşte că oasele sunt cozi de bou. Sau sunt copii în ipsos după original. Sau dispar înainte de a putea fi examinate. Intr-o relatare, persoana care furase oasele le ducea pe o insulă ca să le vândă unui negustor şi s-a prăbuşit cu avionul în ocean.

Ruth se gândi la blestemul fantomelor care erau supărate că oasele lor fuseseră separate de restul trupurilor lor muritoare.

— Dumneavoastră ce credeţi?

— Nu ştiu. Atât de mult din istorie e mister! Nu ştim ce s-a pierdut pentru totdeauna, ce va ieşi din nou la suprafaţă. Toate obiectele există într-un moment din timp. Şi acel fragment de timp e păstrat sau pierdut sau regăsit în mod misterios. Misterul este o parte minunată a vieţii.

Domnul Tang îi făcu cu ochiul lui Luling.

— Minunat, răspunse ea ca un ecou.

El se uită la ceas.

— Ce-ar fi să luăm un prânz minunat?

— Minunat, ziseră ei.

Noaptea, când Ruth şi Art erau în pat, ea comentă cu voce tare interesul romantic al domnului Tang faţă de mama ei.

— Înţeleg că e intrigat de ea, după ce a lucrat atâta la memoriile ei. Dar e un om preocupat de cultură, muzică, poezie. Ea nu poate ţine pasul cu el şi starea ei nu va face decât să se înrăutăţească. S-ar putea ca peste puţin timp să nu-l mai recunoască.

— S-a îndrăgostit de ea de când era doar o fetiţă, zise Art. Nu e doar o prietenie temporară. Iubeşte totul la ea şi asta include cine a fost, cine este, cine va fi. Ştie mai multe despre ea decât ştiu majoritatea soţilor despre soţiile lor. O trase pe Ruth mai aproape de el. De fapt, sper să avem şi noi parte de asta. Un angajament în timp, pentru trecut, prezent, viitor... căsătorie.

Ruth îşi ţinu respiraţia. Îşi înlăturase din minte această idee atâta vreme încât încă i se părea că e tabu, periculoasă.

— Am încercat mai demult să te leg de mine legal, propunându-ţi să fii coproprietară la casă, ceea ce încă n-ai acceptat.

Asta voise să spună prin procentul de participare la casă? Era uluită de propriile ei mecanisme de apărare.

— E doar o idee, zise Art stângaci. Nici o presiune. Am vrut doar să ştiu ce părere ai avea.

Ea se lipi mai strâns de el şi îl sărută pe umăr.

— Minunat, răspunse.

— Numele, ştiu numele de familie al mamei tale.

Gaoling o suna pe Ruth cu veşti extraordinare.

— O Doamne, care e?

— Mai întâi trebuie să-ţi spun cât m-am chinuit să-l aflu. După ce m-ai întrebat, i-am scris lui *jiujiu* la Pekin. El nu ştia, dar mi-a scris că o s-o întrebe pe o femeie măritată cu un văr a cărui familie locuieşte în satul în care s-a născut bunica ta. A durat ceva timp până au aflat, pentru că majoritatea oamenilor care ar fi ştiut au murit. Dar în cele din urmă au dat de o bătrână al cărei bunic era fotograf itinerant. Şi ea mai avea încă plăcile lui vechi de sticlă. Erau într-o pivniţă şi din fericire nu se stricaseră prea multe. Bunicul ei ţinuse nişte registre excelente, date, cine cât plătise, numele oamenilor pe care îi

fotografiase. Mii de plăci și fotografii. În orice caz, bătrâna și-a amintit că bunicul ei îi arătase fotografia unei fete foarte frumoase. Purta o capă drăguță, cu guler înalt.

— Fotografia Scumpei Mătușici pe care o are mama?

— Probabil e aceeași. Bătrâna spunea că era trist, pentru că la scurt timp după ce fusese făcută fotografia, fata fusese desfigurată pe viață, tatăl ei murise, întreaga familie fusese distrusă. Oamenii din sat spuneau că fata fusese blestemată de la început...

Ruth nu mai putea răbda.

— Care era numele?

— Gu.

— Gu?

Ruth se simțea dezamăgită. Era aceeași greșeală.

— *Gu* înseamnă „os", zise ea. Probabil a crezut că „doctor de oase" însemna „Doctor Os".

— Nu, nu, spuse Gaoling. *Gu*, care înseamnă „defileu". E altfel de *gu*. Sună la fel ca *gu*, „os", dar se scrie diferit. *Gu* pronunțat pe tonul al treilea poate însemna multe lucruri: „bătrân", „defileu", „os", de asemenea „șold", „orb", „grâne", „negustor", o mulțime de lucruri. Și felul în care se scrie „os" poate însemna și „caracter". De-asta folosim expresia asta: „o ai în oase". Înseamnă „ăsta-i caracterul tău".

Ruth crezuse cândva că limba chineză era limitată ca sunete, și prin urmare confuză. Acum i se părea că sensurile ei multiple o făceau o limbă foarte bogată. *Doctorul de oase orb din defileu a reparat șoldul bătrânului negustor de grâne.*

— Eşti sigură că e Gu?

— Asta scria pe placa fotografică.

— Era trecut şi numele mic?

— Liu Xin.

— Stea căzătoare?

— Asta se spune *liu xing*, sună aproape la fel, *xing* înseamnă „stea", *xin* – „fidelitate". Liu Xin înseamnă Rămâne Fidelă. Dar pentru că cuvintele sună asemănător, unii oameni care nu o plăceau o strigau Liu Xing. Steaua căzătoare poate avea o conotaţie rea.

— De ce?

— E neclar. Oamenii cred că e foarte rău să vezi o stea cu coadă. Aia e cealaltă, cea cu coadă lungă, înceată, curbată.

— Cometa?

— Da, cometa. Cometa înseamnă că va avea loc o calamitate rară. Dar unii oameni confundă cometa cu steaua căzătoare, aşa că deşi steaua căzătoare nu înseamnă ghinion, oamenii cred că înseamnă. Nici imaginea nu e prea bună – arde repede, azi e aici, mâine nu mai e, la fel cum s-a întâmplat şi cu Scumpa Mătuşică.

Mama ei scrisese despre asta, îşi aminti Ruth, o poveste pe care Scumpa Mătuşică i-o spunea lui Luling când era mică – cum privise spre cerul nopţii şi văzuse o stea căzătoare, care apoi îi căzuse în gura deschisă.

Ruth începu să plângă. Bunica ei avea un nume. Gu Liu Xin. Existase. Încă exista. Scumpa Mătuşică aparţinea unei familii. Luling aparţinea aceleiaşi familii, iar Ruth le aparţinea amândurora. Numele de familie existase tot timpul, ca un os înfipt în deschizătura unui gât. Luling îl ghicise privind oracolul

din muzeu. Şi numele mic îi apăruse şi el în faţa ochilor, pentru o fracţiune de secundă, o stea căzătoare care pătrunsese în atmosfera terestră, întipărindu-se pentru totdeauna în mintea lui Ruth.

Epilog

Este doisprezece august şi Ruth stă în Ungherul Tihnit, tăcută. Sirenele de ceaţă sună în noapte, întâmpinând vapoarele care intră în golf.

Ruth mai are încă voce. Capacitatea ei de a vorbi nu e guvernată de blesteme, stele căzătoare ori vreo boală. Acum ştie sigur. Dar nu are nevoie să vorbească. Poate să scrie. Înainte, nu avusese niciodată un motiv să scrie pentru ea însăşi, ci numai pentru alţii. Acum are acest motiv.

Fotografia bunicii se află în faţa ei. Ruth o priveşte în fiecare zi. Prin intermediul ei, poate vedea clar din trecut în prezent. Şi-ar fi putut măcar imagina bunica ei că va avea o nepoată ca ea – o femeie cu un soţ care o iubeşte, două fete care o adoră, o casă la care e coproprietară, prieteni dragi, o viaţă în care singurele griji sunt cele obişnuite, despre ţevi sparte şi calorii?

Ruth îşi aminteşte cum vorbea mama ei despre moarte, în urma unui blestem sau a sinuciderii. Nu încetase niciodată să simtă acest impuls, până nu începuse să-şi piardă minţile, reţeaua de amintiri care îi ţinea captive blestemele. Şi deşi mama ei îşi aminteşte încă trecutul, a început să-l schimbe. Nu povesteşte

părţile triste. Nu-şi aminteşte decât că a fost iubită foarte, foarte mult. Îşi aminteşte că pentru *Bao Bomu* ea era însăşi raţiunea de a trăi.

Cu o zi în urmă, mama ei i-a telefonat. Părea ca odinioară, speriată şi irascibilă.

— Luyi, a spus ea, vorbind repede, în chineză, mă tem că ţi-am făcut lucruri îngrozitoare când erai mică, că te-am rănit foarte mult. Dar nu pot să-mi amintesc ce am făcut...

— Nu-i nimic... a început Ruth.

— Voiam doar să-ţi spun că sper să poţi uita aşa cum am uitat eu. Sper că mă poţi ierta, pentru că dacă te-am rănit, îmi pare rău.

După ce-au închis telefonul, Ruth a plâns o oră, atât era de fericită. Nu era prea târziu să se ierte una pe cealaltă şi fiecare pe ea însăşi.

Acum, privind fotografia, Ruth se gândeşte la mama ei ca la o fetiţă, la bunica ei ca la o femeie tânără. Acestea sunt femeile care au dat formă vieţii ei, care sunt în oasele ei. Ele au făcut-o să se întrebe dacă ordinea şi dezordinea din viaţa ei se datorau sorţii sau norocului, autodeterminării sau acţiunilor altora. Ele au învăţat-o să-şi facă griji. Dar ea a învăţat şi că aceste avertismente i-au fost transmise nu pur şi simplu ca s-o sperie, ci ca s-o forţeze să evite paşii pe care i-au făcut ele, să spere la ceva mai bun. Ele au vrut ca ea să scape de blesteme.

În Ungher, Ruth se întoarce în trecut. Laptopul devine o tavă cu nisip. Ruth are din nou şase ani, e acelaşi copil cu mâna ruptă

vindecată, ţinând în cealaltă mână un beţişor, gata să ghicească cuvintele. *Bao Bomu* vine, ca întotdeauna, şi se aşază lângă ea. Faţa îi e netedă, e frumoasă ca în fotografie. Macină un baton de cerneală într-o călimară din *duan*.

„Gândeşte-te la intenţiile tale", spune *Bao Bomu*. „Ce e în inima ta, ce vrei să pui în ale altora." Şi, una lângă alta, Ruth şi bunica ei încep. Cuvintele curg. Au devenit una şi aceeaşi persoană, de şase ani, de şaisprezece, de patruzeci şi şase, de optzeci şi doi. Scriu despre ce s-a întâmplat, de ce s-a întâmplat, cum pot să facă alte lucruri să se întâmple. Scriu poveşti despre lucruri care există, dar n-ar fi trebuit să existe. Scriu despre ceea ce ar fi putut să fie, ceea ce încă poate să fie. Scriu despre un trecut ce poare fi schimbat. La urma urmelor, spune *Bao Bomu*, ce altceva e trecutul decât ceea ce alegem să ne amintim? Ele pot alege să nu-l ascundă, să ia ce e sfărâmat, să simtă durerea şi să ştie că va trece. Ele ştiu unde se află fericirea, nu într-o peşteră sau într-o ţară, ci în dragoste şi în libertatea de a dărui şi de a lua ceea ce s-a aflat în faţa lor tot timpul.

Ruth îşi aminteşte toate astea în timp ce scrie o poveste. E pentru bunica ei, pentru ea însăşi, pentru fetiţa care a devenit mama ei.

Cuprins

Adevărul 9

Partea întâi

Unu 19
Doi 54
Trei 87
Patru 118
Cinci 136
Şase 153
Şapte 188

Partea a doua

Inima 213
Schimbarea 246
Fantoma 291
Destinul 317
Lipsa de efort 341
Caracterul 372
Parfumul 394

Partea a treia

Unu 417
Doi 454
Trei 476
Epilog 489

BIBLIOTECA POLIROM

PROZĂ XXI

Amy Tan este autoarea bestsellerului *Clubul Norocoaselor*.

Fiica tămăduitorului de oase, saga plină de suspans a unei familii de chinezi din Statele Unite, ne poartă din San Francisco-ul zilelor noastre până într-un sat din China celui de-al doilea război mondial. Amy Tan amestecă realitatea şi mitul într-o nouă odisee care freamătă de viaţă, întinsă pe mai multe generaţii "

US Weekly

„Fanii lui Amy Tan vor fi în al nouălea cer citind ***Fiica tămăduitorului de oase***. Cei care n-au apucat încă să-i citească romanele vor descoperi, uluiţi, lumea fascinantă, adesea sfâşietoare, a familiilor chinezo-americane."

Vogue

„Pentru Amy Tan, amintirile rămân mereu vii prin intermediul limbii; iată de ce ***Fiica tămăduitorului de oase*** se compune din poveşti suprapuse, poveşti aşternute pe hârtie de mame pentru fiicele lor spre a le transmite secrete care nu pot fi spuse cu voce tare, dar care nici nu trebuie uitate."

The New York Times Book Review

„O poveste captivantă despre legătura indestructibilă dintre mamă şi fiică. Un roman emoţionant şi profund."

People

EDITURA POLIROM

ISBN 973-46-0065-6

9 789734 600656

www.polirom.ro